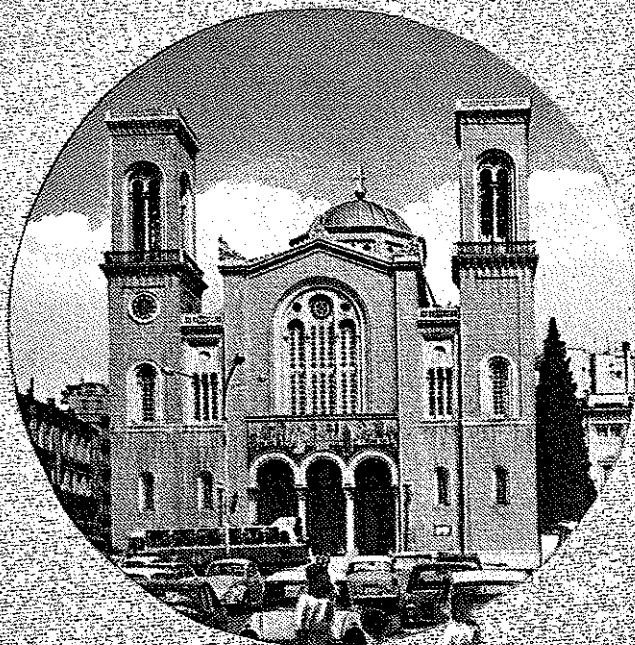

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ

Λαός και Εκκλησία

Ap. E10. 66 J

ΛΑΟΣ
ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗ

ΛΑΟΣ
ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ καιροῦ μας καὶ ἰδιαίτερα τῆς πατρίδος μας δείχνουν ἓνα ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν Ἐκκλησία μας. Ὁ νεοέλληνας ἔχει μεγάλη εὐαισθησία στὰ ἐκκλησιαστικὰ πρόσωπα καὶ πράγματα, γι' αὐτὸ καὶ ἐκμεταλλεύεται κάθε εὐκαιρία γιὰ νὰ διατυπώσει τὶς ἀπόψεις του πάνω σ' αὐτά. Ὡστόσο τὶς περισσότερες φορές ἀποδεικνύεται πὼς ὁ πολὺς κόσμος εἶναι ἐντελῶς ἀπληροφόρητος ἢ κακῶς πληροφορημένος γιὰ τὰ θέματα τῆς Ἐκκλησίας, πράγμα ποὺ ὀδηγεῖ σὲ παρεξηγήσεις καὶ σὲ συμπεράσματα ἐσφαλμένα. Τὶς πληροφορίες του γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἀντλεῖ ὁ σύγχρονός μας ἄνθρωπος ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες ποῦ, κατὰ κανόνα, ἀσχολοῦνται μὲ αὐτὰ ὄχι ἀπὸ ἀληθινὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ ἀπὸ διάθεσι ἀξήσεως τῆς κυκλοφορίας. Οἱ λεγόμενοι ἐκκλησιαστικοὶ συντάκται τῶν ἐφημερίδων παρουσιάζουν συνήθως τὰ πράγματα ἀπὸ τὴ δική τους σκοπιά, μὲ τρόπο δημαγωγικὸ προβάλλοντας τὶς δικές τους ἀπόψεις ἢ σκανδαλοθηροῦντες γιὰ εὐνοήτους λόγους.

Ἐλάχιστοι ἀπὸ αὐτοῦ εἶναι ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας, μὲ ἀληθινὴ εὐλάβεια καὶ μυστηριακὴ ζωή. Ὅταν ὁμως γράφουν γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἢ τὰ προβλήματα τῆς, τότε παρουσιάζονται νὰ κόπτονται γιὰ τὴν κάθαρση ἢ τὸν ἐκσυγχρονισμό τῆς Ἐκκλησίας, ὡσὰν νὰ ἦσαν οἱ πῦρ ἀφοσιωμένοι σ' αὐτὴν καὶ οἱ πῦρ ζηλωταὶ χριστιανοί. Εἶναι φυσικὸ τέτοιοι ἄνθρωποι νὰ μὴ ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ μποῦν μέσα στὴν οὐσία τῶν ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων μὲ ἀποτέλεσμα καὶ ἡ ἐνημέρωσι τοῦ κοινοῦ ἀπὸ αὐτοῦ νὰ εἶναι πλημμελὴς ἢ ὄχι καὶ ἐπικίνδυνη, μιὰ πὺρ γεννᾷ ἀντιδράσεις πὺρ ἀντὶ νὰ ὁδηγοῦν στὴ λύσι, περιπλέκουν ἀκόμη περισσότερο τὰ προβλήματα.

Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα προβάλλονται ἐπίσης καὶ ἀπὸ μιὰ μερίδα τοῦ λεγομένου ἐκκλησιαστικοῦ τύπου. Ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος αὐτὸς δὲν εἶναι ἀδέσμευτος. Εἶναι δέσμιος τῆς πατρίας τὴν ὁποίαν ὑπηρετεῖ κάθε φορὰ καὶ γι' αὐτὸ κρίνει τὰ πράγματα ἀπὸ καθαρὰ ὑποκειμενικὴ ὄψι, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τοὺς προσδίδει, κατὰ τὴν προκρούστειον μέθοδον, ἄλλοτε ἄλλες διαστάσεις ἀνάλογα μὲ τὰ συμφέροντα τῆς ομάδος πὺρ ἐξυπηρετεῖ. Ὅποιος θελήσει νὰ ἐνημερωθῇ γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ προβλήματα ἀπὸ τὰ φύλλα αὐτά, θὰ καταλήξει στὸ συμπέρασμα πὺρ ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἐκτὸς ἐκείνων πὺρ γράφουν στὰ φύλλα αὐτά, εἶναι ἁμαρτωλοὶ καὶ κολασμένοι. Οἱ ἄνθρωποι αὐτῆς τῆς κατηγορίας θὰ μπορούσαν νὰ ἐπαναλάβουν τὸν λόγο τῆς Π. Διαθήκης: «Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν. Οὐκ ἔστι ποιῶν χρη-

στότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός». Μονομερῆς, λοιπὸν, καὶ ἐμπαθὴς εἶναι ἡ ἐνημέρωσις τοῦ κοινοῦ ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ ἐκείνα φύλλα, πὺρ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν κρίσι καὶ τὶς ἐπικρίσεις στὸν χῶρον τῆς Ἐκκλησίας, καθ' ἡν στιγμὴν τεράστια καὶ πελωρίων διαστάσεων προβλήματα ἐπάρχουν μέσα στὴν Ἐκκλησίαν, πὺρ ἀναμένουν τὴ ριζικὴ τους λύσι. Μὲ αὐτὰ σπάνια ἀσχολοῦνται οἱ φύλακες τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ οἱ εἰσαγγελεῖς τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὴν ἢ λύσις τῶν προβλημάτων αὐτῶν ἀπαιτεῖ ὁρθὴ καὶ εὐπρεπὴ σκέψι, εὐθύνη καὶ προσπάθεια, ἐνῶ αὐτοὶ ἔμαθαν νὰ ὑβρίζουν τὰ ἐκκλησιαστικὰ πρόσωπα πὺρ δὲν ἐκλιναν τὸν αὐχένα μπροστὰ τους καὶ δὲν εἶναι ὄργανά τους.

Καὶ ἐνῶ ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὁ λαὸς ζητεῖ νὰ ἐνημερωθῇ σωστά. Ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, πὺρ ἀνῆκει στὴν Ἐκκλησίαν, πὺρ τὴν ἀγαπᾷ μὲ πάθος, πὺρ στενοχωρεῖται ὅταν τὴν βλέπει νὰ μὴ προσδεύει ἢ νὰ μὴ ἔχει κληρικούς καλοὺς καὶ ἀξιους τῆς ἀποστολῆς των, ἔχει τὴν ἀξίωσι νὰ γνωρίζει τὶς ἀνάγκες καὶ τὰ προβλήματα τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἐμεῖς συμφωνοῦμε μὲ τὴν ἀξίωσι αὐτῆ, γιὰ τὴν μᾶς ἐνδιαφέρει νὰ γνωρίζει ὁ λαὸς τὶς δυσκολίες μας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐπιθυμοῦμε νὰ διασκεδάσουμε τὶς εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡμῶν τῶν ἰδίων σνοκοφαντίες πὺρ ἐντεχνα διασπεύρουν ἄνθρωποι καλοθεληταί, πὺρ εἴτε ὄργανωμένα, εἴτε μεμονωμένα πολεμοῦν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὴν γκρεμίσουν μέσα ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες καρδιές. Θέλουμε μὲ ἄλλα λόγια νὰ μι-

λήσουμε ελεύθερα και με ειλικρίνεια στον κόσμο που μᾶς περιβάλλει, να του πούμε την ἀλήθεια, να τοῦ ἐξηγήσουμε ὅ,τιδήποτε ἔχει σχέση με τὴν ἀποστολή μας, να τὸν καλέσουμε βοηθὸ και συμπαραστάτη στοῦ δύσκολοῦ μας ἔργο. Νὰ γιατί θελήσαμε, με ὅσα θὰ πούμε, νὰ ἔλθουμε σὲ μιὰ στενὴ ἐπικοινωνία με τὸν πιστὸ λαό, ἀνοίγοντάς του τὴν καρδιά μας και μιλώντας με πόνο τῆ γλῶσσα τῆς ἀλήθειας, χωρὶς δεσμεύσεις και σκοπιμότητες. Τὰ θέματα αὐτῆς τῆς σειρᾶς εἶναι ραδιοφωνικὲς ὁμιλίαι ποὺ ἐκφωνήθηκαν ἀπὸ τὸν Ραδιοφ. Σταθμὸ Βόλου τὴν ἱεραποστολικὴ περίοδο 1978-1979.

Εἶναι πλέον καιρὸς νὰ κληθῆ και ὁ λαὸς μας νὰ σηκώσει τὸ βάρος τῶν προβλημάτων τῆς Ἐκκλησίας του. Λέγω τοῦτο διότι Ἐκκλησία δὲν εἴμεθα μόνον ἡμεῖς οἱ κληρικοί. Τὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἀπαρτίζουμε ἀπὸ κοινοῦ κληρικοί και λαϊκοί, και μαζί ἔχουμε τὶς εὐθύνες γιὰ τὴν Ἐκκλησία και τὴν προκοπή της, βέβαια ἐξ ἀνθρωπίνης πλευρᾶς. Γιατί ἡ Ἐκκλησία, σὰν θεῖος ὄργανισμὸς με ἰδρυτὴ τὸν Χριστό, δὲν θίγεται και δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὶς ἰδικές μας ἀνθρώπινες ἀδυναμίες. Ἄν ἐθίγεται, τότε πρὸ πολλοῦ θὰ εἶχε διαλυθῆ σὰν ἀνθρώπινο δημιούργημα. Ἐνῶ αὐτὴ μένει εἰς τοὺς αἰῶνας. Ὡστόσο οἱ ἄνθρωποι περισσότερο ἐπηρεάζονται και σκανδαλίζονται ἀπὸ τὰ σφάλματά μας. Ὅπως ἀντίθετα πάλι, ἀπὸ τὴν ἀποδεδειγμένη ἀρετὴ μας παρωθοῦνται νὰ πλησιάσουν τὸν Χριστό και νὰ ζήσουν τὴ χριστιανικὴ ζωὴ.

Καθιστώντας τὸν λαὸ μας μέτοχο τῶν ἀνησυχιῶν μας, δὲν ἀπεκδυόμεθα ἡμεῖς τῆς εὐθύνῆς μας, ποὺ

ἀνελάβαμε κατὰ τὴν στιγμή τῆς χειρονομίας μας. Γιατί ἡ εὐθύνη γιὰ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας βαρύνει κατὰ βάσιν ἡμᾶς, ποὺ πρέπει νὰ σηκώσουμε τὸ μεγαλύτερο βάρος τῶν προβλημάτων της. Πληροφορώντας ὁμως τὸ λαὸ γιὰ ὅ,τι μᾶς ἀνησυχεῖ και μᾶς προβληματίζει, θέλουμε νὰ κινήσουμε περισσότερο τὸ ἐνδιαφέρον του, ἕνα ἐνδιαφέρον γόνιμο και ἐποικοδομητικὸ γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας, νὰ τὸν προφυλάξουμε ἀπὸ ἐσφαλμένες ἐντυπώσεις, νὰ τὸν καλέσουμε σὲ ἀγῶνα προσευχῆς και νὰ τὸν ἐπιστρατεύσουμε στὴν κοινὴ μας προσπάθεια γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῶν δυσκολιῶν. Ἐκκλησία στηριζομένη στὸν εὐσεβῆ λαὸ δὲν φοβεῖται τίποτε, γιατί ὁ λαὸς εἶναι τὸ στήριγμά της, μετὰ τὸν Θεόν. Ἐπομένως δὲν ἐπιδιώκουμε νὰ ικανοποιήσουμε ἀπλῶς μιὰ περιέργειά του. Θέλουμε κάτι οὐσιαστικώτερο και βαθύτερο. Θέλουμε τὴν συμμετοχὴ του και τὴν ἐνδόμυχη σύμπραξι του στὸν ἀγῶνα μας, θέλουμε νὰ τὸν νοιώθουμε δίπλα μας, στὴν προσπάθειά μας γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι με μεγαλύτερη δύναμι και φλόγα θὰ μπορέσουμε νὰ ξεπεράσουμε τὶς δυσκολίες και νὰ πορευθοῦμε τὸν δρόμο τοῦ χρέους μας.

Ἡ ὑπαρξις προβλημάτων στοῦ χώρου τῆς Ἐκκλησίας δὲν σημαίνει ἀναπόφευκτα ἀπουσία τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ πάνω της. Τὰ προβλήματα τὰ δημιουργοῦμε οἱ ἄνθρωποι, ποὺ εἴμαστε ἀτελεῖς και ἀσθενεῖς. Ὑπάρχουν προβλήματα γιὰ νὰ μὴ ξεχνοῦμε πὼς εἴμεθα ἄνθρωποι, και πὼς ἡ δύναμι τοῦ Θεοῦ «ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται». Ὑπάρχουν

ἀκόμη προβλήματα γὰρ νὰ δοκιμάζονται οἱ δυνατοί. Καὶ ἀκόμη γὰρ νὰ προσφέρεται ἡ εὐκαιρία σὲ πολλοὺς νὰ δείξουν πόσο ἀγαποῦν τὴν Ἐκκλησίαν τους, πόσο τὴν βοηθοῦν καὶ πόσο τὴν υπερασπίζονται. Γιατὶ τὸ ἐρώτημα ποῦ ἀνθρώματα θὰ ἀνεβῆ στὰ χεῖλη πολλῶν, καθὼς θὰ μᾶς ἀκοῦνε, θὰ εἶναι: τὶ ἔκαμα ἐγὼ τόσα χρόνια γὰρ τὴν Ἐκκλησίαν μου; Καὶ ἂν δὲν ἔκανα ὅ,τι ἔπρεπε, μὲ τί δικαίωμα τὴν πετροβολῶ τώρα; Ἔτσι ἡ ἐνημέρωσις αὐτὴ θὰ διευκολύνει καὶ μιὰ ἐσωτερικὴ αὐτοκριτικὴ, ποῦ εἶναι ἀναγκαία γὰρ τὴν βελτίωσίν μας καὶ τὴν θέσιν τῶν προϋποθέσεων γὰρ μιὰ διαφορετικὴ τακτικὴ. Εἶναι εὐκολο σχετικὰ νὰ κρίνει κανεὶς καὶ νὰ ἐπικρίνει τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα ἀπὸ τὸ σαλόνι του. Ὄταν ὁμως μάθει σὲ βάθος τὴν ἀλήθεια, καὶ τί αὐτὸς μποροῦσε νὰ προσφέρει καὶ δὲν ἐπρόσφερε, τότε θὰ πρέπει σὰν τὸν Τελώνη νὰ ὁμολογήσει: «Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῶ ἀμαρτωλῶ». Ἄν αὐτὴ τὴν ὁμολογίαν τὴν κάνουμε στὸ τέλος ὅλοι μας, θὰ ἔχει ἐπιτύχει καὶ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ τοῦ βιβλίου.

† Ὁ Δημητριάδος Χριστόδουλος

Α'

ΟΙ ΚΛΗΡΙΚΟΙ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

να ἀληθινὸ πνευματικὸ φρούριο καὶ κάστρο εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Φρούριο καὶ κάστρο καὶ ὄχυρὸ ποὺ πολλοὶ σήμερα στὴν πατρίδα μας ἐπιδιώκουν νὰ κρημνίσουν. Γιατὶ τὸ κάστρο αὐτὸ στέκει ἀνυπέρβλητο ἐμπόδιο στὰ σχέδιά τους καὶ πρέπει νὰ ἐξουδετερωθῆ καὶ νὰ ἀχρηστευθῆ. Ἔτσι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐκμεταλλεύονται κάθε εὐκαιρία ποὺ τοὺς παρουσιάζεται γιὰ νὰ πλήξουν τὴν Ἐκκλησία, νὰ δημιουργήσουν προβλήματα σ' αὐτὴν καὶ νὰ τὴν ἀποξενώσουν ἀπὸ τὸν λαό. Μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν μέσων ποὺ χρησιμοποιοῦν εἶναι καὶ τὸ νὰ ἐκμεταλλεύωνται τὰ διάφορα σκάνδαλα, ὑπαρκτὰ ἢ ἀνύπαρκτα, τῶν ἀνθρώπων τῆς

Ἐκκλησίας, δίνοντάς τους εὐρεία δημοσιότητα καὶ μεγεθύνοντας σκόπιμα τὶς ὁποιοσδήποτε διαστάσεις των. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ εἶναι συχνὸ τὸν τελευταῖο τοῦτο καιρὸ καὶ δείχνει τὸν ἀπροκάλυπτα ἐχθρικὸ σκοπὸ μιᾶς μερίδος ἀνθρώπων τοῦ τόπου μας, ποὺ μεθοδευμένα καὶ συστηματικὰ ἐπιχειροῦν νὰ διαβρώσουν τὰ θεμέλια τῆς πίστεως, κλονίζοντας τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν Ἐκκλησία.

Βέβαια σ' αὐτὰ ποὺ λέμε εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξει κάποιος ἀντίλογος. Ὅτι δηλ. ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν σκάνδαλα μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας, καλὰ κάμνουν ὅσοι τὰ ἐκμεταλλεύονται. Θὰ ἀπαντήσουμε στὴν ἔνστασι αὐτὴ λέγοντας πὼς σκάνδαλα ὑπῆρχαν καὶ ὑπάρχουν παντοῦ ὅπου ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ εἶναι ἀσθενικοὶ καὶ ἀδύνατοι. Καὶ οἱ κληρικοὶ εἶναι καὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι πού, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «περίκεινται ἀσθένειαν», ἔχουν δηλ. τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες, ποὺ μερικὲς φορές τοὺς ὀδηγοῦν σὲ ἐνέργειες ἢ παραλείψεις ποὺ τοὺς ἐκθέτουν. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς οἱ σκανδαλοποιοὶ κληρικοὶ ἐκτίθενται ἀνεπανόρθωτα στὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων σὰν ἐπίορκοι καὶ σὰν ἀσυνεπεῖς καὶ στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ σὰν ἀνάξιοι ἐκπρόσωποί Του. Καὶ πρῶτοι αὐτοὶ πληρώνουν τὶς συνέπειες τῆς πτώσεώς των, μὲ τὴν ἀνυποληψία, μὲ τὴν ὁποία ὁ λαὸς τοὺς περιβάλλει. Ὅμως ἂν οἱ κληρικοὶ ποὺ ἀμαρτάνουν πέφτουν σὲ ἀνυποληψία καὶ ἐκτίθεται στὸν κίνδυνο τῆς τιμωρίας ἀπὸ μέρους τῆς ὑπεύθυνης ἐκ-

κλησιαστικῆς ἀρχῆς, δὲν μπορῶ νὰ ἐξηγήσω ποιά σκοπιμότητα ἐξυπηρετοῦν οἱ πηχιαῖοι τίτλοι στὶς πρῶτες σελίδες τῶν ἐφημερίδων γιὰ τὶς ἀμαρτίες των ἢ τὶς ἀτασθαλίες των, καὶ ποῖο καλὸ σκοπὸ μπορεῖ νὰ ὑπηρετεῖ ἢ διαπόμευσί των ἀπὸ τὸν τύπο, ἂν ὄχι τὸν διασυρμὸ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ δημοσιογράφοι συχνὰ ἰσχυρίζονται πὼς γράφουν γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ πὼς πάσχουν γιὰ τὴν ἐξύψωσί της. Ἄλλ' αὐτὸς ποὺ ἀγαπᾷ τὴν Ἐκκλησία δὲν τὴν κτυπᾷ καὶ δὲν τὴν ἐκθέτει. Αὐτὸς ποὺ ἀληθινὰ τὴν ἀγαπᾷ θλίβεται κάθε φορά ποὺ ἀνάξιοι κληρικοὶ τὴν στιγματίζουν μὲ τὴν ἀπρεπη διαγωγή των, καί, ἂν γνωρίζει κάτι συγκεκριμένο, τὸ καταγγέλλει ὑπεύθυνα καὶ σοβαρὰ στὸν ἀρχηγὸ τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐρευνήσει κάθε καταγγελία γιὰ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν σωστὴ τῆς διάστασι καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἐνδεδειγμένα μέτρα γιὰ τὴν διόρθωσι τοῦ κακοῦ. Ὅμως αὐτὴ τὴν ἀπλῆ ὁδὸ, ποὺ ἐγγυᾶται τὴν διόρθωσι τοῦ κακοῦ, ἐλάχιστοι τὴν προτιμοῦν, ἴσως γιὰ νὰ ἀποδείξουν πὼς δὲν ἐνδιαφέρονται πραγματικὰ γιὰ τὴν διόρθωσι τῶν κακῶν καὶ γιὰ τὴν τιμωρία τῶν ἐνόχων. Αὐτὴ ἡ ὁδὸς εἶναι τιμία, εἶναι ὑπεύθυνη καὶ εἶναι ἀκόμη ἀποτελεσματικὴ. Στηρίζεται σὲ μαρτυρίες ἀνθρώπων ποὺ μποροῦν νὰ καταθέσουν ὑπεύθυνα πράγματα καὶ ἀνήκει στὴν ἀψογη διαδικασία, τὴν ὁποία οἱ ἱεροὶ Κανόνες καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι προβλέπουν γιὰ τὶς περιπτώσεις αὐτές. Ἡ ἄλλη ὁδὸς τῆς διαπομπέσεως τοῦ ἐνόχου καὶ τοῦ δια-

συρμού ὅλης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁδὸς ἀδίκη, ζημιογόνος καὶ ὑποπτη.

Καὶ εἶναι ἀδίκη, διότι φέρνει στὸ φῶς κάποιο παράπτωμα ἑνὸς οἰουδήποτε κληρικοῦ, χωρὶς νὰ ἔχει αὐτὸ ὑπεύθυνα ἐλεγχθῆ καὶ ἀποδειχθῆ. Κάποιος κάτι λέγει καὶ ἰσχυρίζεται, ἴσως καὶ νὰ προσάγει ἀποδείξεις γιὰ βεβαίωσι τῶν ἰσχυρισμῶν του. Ὅμως κανένα κράτος δικαίου δὲν τιμωρεῖ καὶ δὲν ἐξοντώνει τὸν οἰουδήποτε κατηγορούμενον μόνον καὶ μόνον γιὰτὶ κάποιος τὸν κατηγορήσε. Ἐδῶ καὶ στὰ αὐτόφωρα ἀδικήματα τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ δικαίου δὲν ἐπιβάλλεται ποινὴ καὶ τιμωρία ἔὰν δὲν ἀκολουθηθῆ μία στοιχειώδης ἔστω δικαστικὴ διαδικασία, πού θὰ στηριχθῆ πάνω στὶς ἀποδείξεις γιὰ νὰ ὁδηγηθῆ στὴν κύρωσι. Εἶναι, ἐπαναλαμβάνω, ἀδίκη ἢ τακτικὴ πού ἀκολουθεῖται μὲ τὰ δημοσιεύματα τοῦ τύπου, πού προβάλλουν ἐπὶ ἡμέρες κάποιο ἀδίκημα ἢ κάποιο ἔγκλημα ἑνὸς κληρικοῦ, χωρὶς νὰ ἔχει τὸ ἔγκλημα αὐτὸ δικαστικῶς ἀποδειχθῆ. Ἐνδέχεται ὅταν γίνῃ ἢ ἀναγκαῖα διαδικασία νὰ ἀποδειχθῆ ψευδῆς ἢ καταγγελία. Ποιὸς ὅμως θὰ μπορεῖ τότε νὰ ἐξουδετερώσει καὶ τὴν ζημιὰ πού ὑπέστη ὁ κληρικὸς πού ἀδίκῃ διεσύρθη; Ἡ μήπως εἶναι ἡ πρώτη ἢ ἡ τελευταία φορὰ πού λέγονται καὶ διαδίδονται ἀδίκες καὶ ἀνυπόστατες κατηγορίες ἐναντίον προσώπων, πού μάλιστα βρίσκονται στὸ προσκήνιο τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὅπως εἶναι οἱ κληρικοί; Ἀλλοίμονον ἂν μὲ τὴν πρώτη καταγγελία λαμβάνονταν μέτρα ἐναντίον τῶν καταγγελλομέ-

νων, χωρὶς τὶς ἐγγυήσεις μιᾶς σωστῆς, ἀντικειμενικῆς καὶ ἀψόγου ἀποδείξεως. Ὅλοι μας θὰ ἐκινδυνεύσαμε νὰ βρεθοῦμε ἀπὸ τὴ μιά στιγμή στὴν ἄλλη στὸ ἐδώλιο τοῦ κατηγορουμένου.

Ἄλλ' ἢ μέθοδος αὐτὴ δὲν εἶναι μόνον ἀδικος γιὰ τὸν ὑποτιθέμενο δράστη. Εἶναι καὶ ζημιογόνος γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ γιὰ τοὺς πιστοὺς. Τὶ φταίει ἄραγε ἡ Ἐκκλησία νὰ διασύρεται ἐπειδὴ ἓνας κληρικὸς ὑπέπεσε σὲ κάποιο, ἔστω καὶ τὸ φοβερώτερο, ἔγκλημα; Ποιὸς ποτὲ κατηγορήσε τὴν ἐπιστήμη τῆς ἰατρικῆς ἐπειδὴ βρέθηκε ἓνας γιὰ τὸν κομπογιαννίτη; Ποιὸς τὰ ἔβαλε μὲ τὸ Πολυτεχνεῖο ἐπειδὴ ἔπεσε μιὰ κακῆς κατασκευῆς πολυκατοικία; Ὅμως τὰ δημοσιεύματα τῶν ἐφημερίδων μὲ τοὺς σκανδαλοθηρικοὺς τίτλους δημιουργοῦν ἓνα δυσμενὲς κλίμα ἐναντίον ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, πού ἂν ἔχει μερικοὺς κακοὺς κληρικοὺς, πού τὴν ἐκθέτουν, ἔχει ἐπίσης καὶ σωρεῖαν καλῶν καὶ ἀξίων, πού ἐργάζονται συνειδητὰ καὶ φιλότιμα, καὶ πού εἶναι ἀξιοὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης μας. Γιατὶ ἄραγε ὅλοι αὐτοὶ θὰ πρέπει νὰ ζημιωθοῦν, ἐπειδὴ βρέθηκε ἓνας πού ἐλέρωσε τὸ ράσο του κι' ἐδημιούργησε ἓνα σκάνδαλο; Καὶ ὅλα αὐτὰ βέβαια στὴν περίπτωσι πού τὸ σκάνδαλο αὐτὸ εἶναι ὑπαρκτό. Ἄν ὅμως ἀποδειχθῆ ἀνυπαρκτό, τότε ποιὸς θὰ διορθώσῃ τὴ ζημιὰ; Κι ἔπειτα ἡ ζημιὰ δὲν περιορίζεται στὴν Ἐκκλησίαν ἢ στοὺς κληρικοὺς. Ἐπεκτείνεται καὶ στὸν λαὸ μας, πού σκανδαλίζεται καὶ ἀγανακτεῖ καὶ ἀπογοητεύεται ἀπὸ τὸν ἱερό κλῆρο, χωρὶς νὰ

τοῦ δίνει τέτοιο δικαίωμα ἕνα συγκεκριμένο ἠθικό ἢ ἄλλο παράπτωμα ἑνὸς ἢ δύο. Ὁλος αὐτὸς ὁ λαὸς διαβάζοντας τὰ μεγάλα γράμματα τῶν ἐφημερίδων ζημιώνεται πνευματικά, νοιώθει νὰ ἀδυνατίζει μέσα του ἡ πίστις καὶ οἱ δεσμοὶ του μετὴν Ἐκκλησία χαλαρώνουν.

Ἄλλ' ἴσως αὐτὸ ἐπιδιώκουν, ὅπως εἶπαμε, ὅσοι μετέρχονται αὐτὴ τὴν τακτικὴ ποῦ εἶναι, γιὰ τὸ λόγο αὐτό, ὑποπιτη. Ἐπιδιώκουν νὰ μειώσουν τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας στὰ πρόσωπα μερικῶν ἀναξίων ἐκπροσώπων της, καὶ παράλληλα νὰ σπείρουν στὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ ἀντιπάθεια γιὰ τοὺς κληρικούς, ποῦ θὰ ἐξελιχθῆ σιγά-σιγά σὲ ἔχθρα. Ἐτσι ὁ λαὸς θὰ ἀποκοπῆ ἀπὸ τὸν ἱ. κλῆρο καὶ εὐκολὰ ἡ Ἐκκλησία θὰ ἀπογυμνωθῆ ἀπὸ τὴν δύναμὶ της. Ἄλλ' ὅσοι ἔτσι σκέπτονται κάνουν μεγάλο λάθος. Τὸ λάθος τους τοὺς τὸ ὑπενθυμίζει ἡ ἱστορία, ποῦ μαρτυρεῖ πῶς ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ τόσοὺς αἰῶνες ἀνθεξε σὲ ἐπιβουλὰς καὶ ἐκ τῶν ἔξω καὶ ἐκ τῶν ἔσω καὶ στάθηκε στὰ πόδια της παρ' ὅλες τὶς ἀδικεῖς ἐναντίον της καταφορές. Ἀκοῦστε τὴ φωνὴ τῆς ἱστορίας μετὰ τὰ χεῖλη τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «Ὑπὸ πόσων ἐπολεμήθη ἡ Ἐκκλησία, ἀλλ' οὐδέποτε ἐνίκηθη. Πόσοι τύραννοι; Πόσοι στρατηγοί; Πόσοι βασιλεῖς; Αὐγουστος, Τιβέριος, Γάϊος, Κλαύδιος, Νέρων, ἀνθρωποὶ λόγοις τετιμημένοι, δυνατοί, τосαῦτα ἐπολέμησαν ἀκμὴν νεάζουσαν, ἀλλ' οὐκ ἐξερρίζωσαν. Ἀλλὰ οἱ μὲν πολεμήσαντες σεσίγηνται καὶ λήθη παραδέδονται, ἡ δὲ πολεμηθεῖσα τὸν οὐρανὸν ὑπεραί-

ρει... Οὐδὲν Ἐκκλησίας δυνατώτερον ἀνθρώπε. Ἀνθρώπων ἂν πολεμῆ ἢ ἐνίκησας ἢ ἐνίκηθης. Ἐκκλησίαν δὲ ἂν πολεμῆ, νικῆσαι σὲ ἀμήχανον. Ὁ Θεὸς ἐπηξε, τὶς ἐπιχειρεῖ σαλεύειν;». Πράγματι, ὁ Θεὸς τὴν ἴδρυσεν τὴν Ἐκκλησία, ποῖος μπορεῖ νὰ τὴν κουνήσει ἀπὸ τὴ θέσι της; Καὶ αὐτὸ γίνεται φανερὸ κάθε φορὰ ποῦ βομβαρδίζεται ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ καταιγιστικὰ πυρὰ τῶν ποθοῦντων τὸν ἀφανισμό της. Δὲν πέρασε ἀκόμη ἡ ἡχὼ ἀπὸ ὅσα ἐπὶ ἡμέρες ἔγραφαν οἱ ἐφημερίδες γιὰ τὰ σκάνδαλα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἤρκεσεν ἡ εἶδησις πῶς ἔφθασε στὴ Θεσσαλονίκη ἡ κἀρα τοῦ ἁγίου Δημητρίου, γιὰ νὰ συρρεύσουν τὰ πλήθη κατὰ χιλιάδες, νὰ κατακλύσουν τοὺς δρόμους κατὰ τὴν λιτανεία καὶ νὰ δημιουργήσουν κυκλοφοριακὸ χάος, ὅπως ἔγραφαν οἱ ἐφημερίδες. Ὁ λαὸς ἔδωσε τὴν ἀπάντησι στὸν τεχνητὸ θόρυβο γιὰ τὰ σκάνδαλα.

Ἄς μὴ ἐπαίρωνται, λοιπόν, ὅσοι ἀναζητοῦν σκάνδαλα γιὰ νὰ βλάψουν τὴν Ἐκκλησία. Οἱ σκανδαλοποιοὶ ἀπομονώνονται καὶ ὁ λαὸς ἀγκαλιάζει καὶ πάλι τοὺς καλοὺς του ποιμένες, κλείνοντας τὰ αὐτιά του σὲ ὅσα ἡ ἐνορχηστρωμένη παραγάνδα σκόπιμα διακηρύσσει.

ΟΙ ΙΕΡΑΤΙΚΕΣ ΚΛΗΣΕΙΣ

ἐν ὑπάρχει ἀμφιβολία, πὼς ὅλοι σας ἐνδιαφέρεσθε νὰ ἔχωμεν κληρικούς καλοὺς, εὐσεβεῖς καὶ μορφωμένους. Στὶς συζητήσεις ποὺ κάνετε γύρω ἀπὸ τὸ θέμα αὐτὸ ἐξωτερικεύετε αὐτὴ σας τὴν ἐπιθυμία καὶ εἶμαι βέβαιος πὼς χαί-

ρεσθε κάθε φορά ποὺ μαθαίνετε πὼς τὸ ποιοτικὸ ἐπίπεδο τῶν ἱερέων μας βελτιώθηκε σημαντικά. Εἶναι φυσικὸ αὐτό, γιατί οἱ κληρικοί μας ἀποτελοῦν τὴν πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ τόπου. Καὶ στὸ χωριὸ καὶ στὴν πόλι ἡ θέσις τοῦ ἱερέως εἶναι ὑπεροχικὴ καὶ ἡ ἐπιρροή του στὸ λαὸ μεγάλη. Γιὰ νὰ ἀνταποκριθῆ ὁμως στὰ βαρεῖα καθήκοντα τῆς μεγάλης καὶ λεπτῆς του ἀποστολῆς ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι ἐφοδιασμένος μὲ τὰ ἀπαραίτητα ἐκεῖνα

ἐφόδια ποὺ θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ γίνει σωστός ποιμένας καὶ ὁδηγὸς τοῦ λαοῦ μας, ποὺ θὰ μαζεύει καὶ θὰ συνάγει τὰ σκορπισμένα πρόβατα στὴ λογικὴ μάνδρα τῆς Ἐκκλησίας, θὰ δίνει κατευθύνσεις στὴ νεολαία, καὶ θὰ ὁδηγεῖ τὶς οἰκογένειες στὸν εὐθὺ δρόμο. Ὅλοι, λοιπόν, εἶμαστε νομίζω σύμφωνα στὰ παραπάνω, ποὺ ἀποτελοῦν, ὅπως εἶπα τὴν ἐπιδίωξι καὶ τὴ δική σας, ἀλλὰ καὶ τὴν δική μας.

Γιατί ἂν σεῖς θέλετε μιὰ φορά καλοὺς ἱερεῖς, ἄξιους τῆς ἀποστολῆς των, ἡμεῖς, σὰν ὑπεύθυνοι ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας καὶ φορεῖς τῆς διοικητικῆς ἐξουσίας της, θέλουμε χίλιες φορές νὰ ἀποκτήσει ἡ Ἐκκλησία εὐλαβεῖς καὶ μορφωμένους κληρικούς, ποὺ θὰ ἀναδειχθοῦν σὲ πραγματικούς ἡγέτες μέσα στὴν ἐνορία τους, ποὺ θὰ μπορέσουν νὰ ἐκτελέσουν τὰ προγράμματα ποιμαντικῆς καὶ ἱεραποστολικῆς δραστηριότητος ποὺ ἐκπονοῦνται ἀπὸ τὴ Μητρόπολι, ποὺ θὰ ἀναχαιτίσουν μὲ τὸ λόγο καὶ μὲ τὸ παράδειγμά τους τὸ κῦμα τοῦ κακοῦ καὶ ποὺ θὰ σταθοῦν δίπλα στὸ λαὸ μας, σὲ ὅλες τὶς στιγμὲς τῆς ζωῆς του σὰν ἀληθινοὶ του πατέρες, σὰν ἀδελφοὶ του ἔτοιμοι νὰ θυσιασθοῦν καὶ νὰ ἀναλωθοῦν, σὰν τὴν λαμπάδα, γιὰ νὰ ζήσουν καὶ νὰ φωτισθοῦν οἱ ἄλλοι.

Ὡστόσο δὲν εἶμαι βέβαιος ἂν ὅλοι σεῖς ποὺ τόσο ἔντονα ποθεῖτε τὴν ἀνύψωσι τοῦ ἱεροῦ μας κλήρου, βοηθᾶτε ἀληθινὰ καὶ κάνετε ὅ,τι μπορεῖτε γιὰ νὰ ἀποκτήσει ἡ Ἐκκλησία μας τέτοιους καλοὺς κληρικούς, ὅπως τοὺς ὀνειρεύεσθε. Θὰ ἐξηγηθῶ μὲ εἰλικρίνεια γιατί πρέπει νὰ καταλάβετε

ὄλοι πὼς ἔχετε εὐθύνες γιὰ τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν μπορεῖτε νὰ κρίνετε ἀπλῶς, μένοντας ἀμέτοχοι στὰ προβλήματα τῆς ἡ καὶ συμβάλλοντας στὴ μὴ ἐπίλυσί των. Θὰ ἐρωτήσω λοιπὸν τί ἐκάματε μέχρι σήμερα σεῖς γιὰ νὰ ἀποκτήσει ἡ Ἐκκλησία μας τέτοιους καλοὺς κληρικούς; Χωρὶς νὰ εἶμαι σὲ θέσι νὰ γνωρίζω ἀκριβῶς τί ἐκάματε ἢ τί δὲν ἐκάματε θὰ ἀναφερθῶ ἀόριστα στὴ τοποθέτησι πού πολλοὶ ἄνθρωποι παίρνουν ἀπέναντι στὸ πρόβλημα αὐτὸ καὶ θὰ σᾶς ἀποδείξω στὴ συνέχεια, πὼς θέλουμε νὰ ἔχουμε καλὸ κληρὸ χωρὶς ὅμως ἐμεῖς νὰ βοηθᾶμε ὅσο πρέπει. Καὶ πρῶτα-πρῶτα ἀναφέρομαι στὴν χαμηλὴ ἰδέα πού ἔχουμε ἐμεῖς ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα γιὰ τοὺς κληρικούς. Ἀρχίζοντας ἀπὸ τὶς εἰρωνικές καὶ χλευαστικές χειρονομίες μικρῶν καὶ μεγάλων σὲ βᾶρος τῶν κληρικῶν πού περπατοῦν στὸ δρόμο, καθὼς καὶ σὲ ἄλλες χυδαιότητες τῶν ἀλητῶν, πού εἶναι φυσικὸ νὰ μᾶς πικραίνουν, ἐρχομαι στὴ γνωστὴ παροιμία τοῦ λαοῦ «παπᾶς ἐγίνε Γιάννη; ἔτσι τᾶφερε ἢ κατάρρα» πού ἐκφράζει ἔστω καὶ μὲ κάποια δόσι ὑπερβολῆς τὴν ἀντίληψι πού ἔχει ὁ λαὸς γιὰ τοὺς ἱερεῖς. Ἄν ὄχι κατάρρα θεωρεῖται χαράμισμα ἀπὸ πολλοὺς τὸ νὰ γίνουν ἱερεῖς ἢ νὰ δοῦν δικούς των νὰ γίνονται. Ἐμεῖς πιστεύουμε πὼς ὁ ἱερεὺς εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ, πρόσωπο ἱερό καὶ εὐλογημένο, φορέας τῆς θείας χάριτος, ἀγωγὸς καὶ μεσάζων μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, κι' αὐτοὶ θεωροῦν πὼς χαραμίζεται ὁ νέος ὁ καλὸς καὶ προσοντούχος πού θὰ γί-

νει παπᾶς. Γι' αὐτὸ καὶ μπορεῖ νὰ λένε πὼς θέλουν καλοὺς παπάδες, ὅταν ὅμως τὸ παιδί τους ἢ τὸ ἀνῆψι τους ἐκδηλώσει μιὰ τέτοια ἐπιθυμία, κάνουν τὸ πᾶν γιὰ νὰ τὸ ἀποτρέψουν, γιὰ νὰ στραγγαλίσουν τὸν ἅγιο πόθο πού ἔχει ὁ Θεὸς φυτῆπει μέσα του. Δέχονται νὰ γίνει ὅ,τιδήποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ ἱερέας. Ἡ προκατάληψι εἶναι φανερὴ ἀλλὰ καὶ ἀδικαιολόγητη, ἰδιαιτέρα στὸν καιρὸ μας, ὅπου ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ Ἐπίσκοποι περιβάλλουμε μὲ πολλὴ ἀγάπη καὶ στοργὴ τοὺς νέους πού ἐκδηλώνουν ἐπιθυμία νὰ γίνουν κληρικοί. Πῶς, λοιπὸν, θὰ εὐρεθοῦν οἱ καλοὶ γιὰ νὰ χειροτονηθοῦν, ὅταν τὰ καλὰ παιδιά, τὰ ἔξυπνα, τὰ μορφωμένα οἱ γονεῖς των τὰ ἀποτρέπουν ἢ τοὺς παρουσιάζουν μεγάλες δυσκολίες καὶ ἐμπόδια; Ἐχω ὑπ' ὄψι μου τέτοια περιστατικὰ παιδιῶν τοῦ Γυμνασίου ἢ τοῦ Λυκείου, πού θέλουν νὰ γίνουν κληρικοί, ὅπως λένε, καὶ πού συναντοῦν ἀληθινὸ πόλεμο ἀπὸ τὰ σπίτια τους, λὲς καὶ εἶπαν πὼς θέλουν νὰ γίνουν λαθρέμποροι ἢ ναρκομανεῖς. Αὐτοὶ ὅμως οἱ γονεῖς πού ἔτσι συμπεριφέρονται, αὐριο σὲ μιὰ συζήτησι θὰ στραφοῦν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας γιὰτι τάχα δὲν ἔχει ἄξιους ἱερεῖς. Μὰ εἶναι φυσικὸ, ὅταν δὲν δέχονται τὰ καλὰ παιδιά νὰ γίνουν κληρικοί, ἡ Ἐκκλησία ἀναγκαστικὰ θὰ στραφῆ πρὸς ἄλλα πρόσωπα πού ἴσως νὰ μὴ διαθέτουν τόσα προσόντα καὶ θὰ κἀνῃ αὐτὰ τὰ πρόσωπα λειτουργοὺς τῆς, γιὰ νὰ μὴ εἶναι βουβὰ τὰ Θυσιαστήριά της. Ἡ εὐθύνῃ ὅμως εἶναι μεγάλη ὄλων ἐκείνων, πού ἐνῶ μποροῦν, δὲν βο-

ηθοῦν τὴν Ἐκκλησίαν στὴν ἐξασφάλισι τῶν καλῶν προσώπων ποὺ θὰ τὴν διακονήσουν.

Παράλληλα μὲ ὅλα αὐτὰ ἔχουμε καὶ ἄλλα περιστατικά ἀνθρώπων ποὺ ἔρχονται καὶ ἐγγυῶνται γιὰ τὴν ἀξιοσύνη καὶ καταλληλότητα κάποιου ὑποψηφίου ἱερέως. Οἱ ἔρευνες ὁμως ποὺ ἀκολουθοῦν ἀπὸ μᾶς τὶς περισσότερες φορές φέρνουν σὲ φῶς σοβαρὰ ἐμπόδια γιὰ τὴ χειροτονία, πράγμα ποὺ ἀποκαλύπτει πῶς μὲ ἑλαφρὰ συνείδησι οἱ πολλοὶ ἀντιμετωπίζουν τὸ ζήτημα καὶ ἢ βάζουν ὑπογραφὴς χωρὶς νὰ πολυξετάσουν τὴ ζωὴ τοῦ ὑποψηφίου, ἢ ἀσκοῦν ἄλλες πιέσεις γιὰ τὴν χειροτονία τοῦ ἐνῶ ξεύρουν πολὺ καλὰ ὅτι πρόκειται γιὰ ἀκατάλληλο πρόσωπο. Τέτοια περιστατικά μᾶς πικραίνουν καθὼς ἐπίσης μᾶς πικραίνει καὶ τὸ φαινόμενο αὐτοὶ μὲν νὰ ἐπιμένουν νὰ χειροτονηθῇ κάποιος ποὺ δὲν κρίνεται κατάλληλος, κι' ἐμεῖς νὰ προσπαθοῦμε νὰ τοὺς πείσωμε πῶς δὲν εἶναι σωστὸ νὰ γίνῃ αὐτό. Γιατὶ ἡ ἱερωσύνη δὲν εἶναι ἐπάγγελμα, εἶναι λειτουργημα ἱερὸ καὶ ἅγιο. Οἱ παλαιοὶ ἤξευραν καλὰ τὶ φοβερὸν πράγμα εἶναι τὸ νὰ εἶναι κανεὶς κληρικός, γι' αὐτὸ κι ἐσέβοντο τοὺς ἱερεῖς καὶ οἱ γονεῖς θεωροῦσαν μεγάλη τιμὴ καὶ εὐλογία γιὰ τὴν οἰκογένειά τους, νὰ δώσουν ἕνα τους παιδί στὴν Ἐκκλησίαν «γιὰ νὰ τοὺς μνημονεύῃ» ὅπως χαρακτηριστικὰ ἔλεγαν. Σήμερα ὁμως τὰ πράγματα ἄλλαξαν. Σήμερα ἐλάχιστοι γονεῖς ἐπιθυμοῦν τὰ παιδιὰ τους νὰ ἀκολουθήσουν τὸ ἱερατικὸ στάδιο. Οἱ περισσότεροι, ὅπως εἶπαμε, ἀντιδροῦν καὶ μάλιστα δυ-

ναμικὰ καὶ σκληρὰ, θεωροῦντες πῶς τὸ παιδί τους χάνεται καὶ θάπτεται μὲ τὸ νὰ γίνῃ κληρικός, ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ καλοὶ κληρικοὶ σελαγίζουν μέσα στὴν κοινωνία μας, ζοῦν ἀξιοπρεπῶς, ἐργάζονται ἱεραποστολικά, προσφέρουν πολυτίμες ὑπηρεσίες, τιμῶνται ἀπὸ τοὺς σοβαροὺς ἀνθρώπους καὶ δίνουν τὴν καλὴ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας μας μέσα στὸν σύγχρονο κόσμον.

*Ὡς ἐρωτήσῃ λοιπὸν ὁ καθένας σας τὸν ἑαυτοῦ. Μήπως κανεὶς ἀπὸ σᾶς ἀνήκετε στὶς παραπάνω κατηγορίες ἀνθρώπων ποὺ δυσκολεύετε τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας νὰ διαλέξῃ τὰ στελέχη τῆς ἀπὸ πρώτη διαλογὴ καὶ ὄχι ἀπὸ δευτέρη; *Ὡν ναί, τότε ποῦ βρίσκετε τὸ δικαίωμα νὰ καταφέρεσθε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ ἀκόμη ἔχει ἱερεῖς ὀλιγογραμμάτους; Τὶ θέλετε νὰ κάνει ἡ Ἐκκλησία, ὅταν σεῖς ἐμποδίζετε εἴτε τὰ παιδιὰ σας, εἴτε τὰ παιδιὰ τοῦ κόσμου νὰ προχωρήσουν σωστά καὶ νὰ ἀφιερωθοῦν στὸ Θεό; Εἶναι, ἀληθινά, πολὺ μεγάλη ἡ εὐθύνη ὅλων μας ἐὰν ἔτσι φερόμεθα. Ὁ Θεὸς θὰ μᾶς καταλογίσει αὐστηρὰ αὐτὴν μας τὴ συμπεριφορὰ ποὺ ἔξω ἀπὸ τὶς πρακτικὲς τῆς συνέπειες δείχνει περιφρόνησι πρὸς τὸ μεγάλο ἱερατικὸ ὑπόурγμα.

ΤΟ ΠΟΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΜΑΣ

λαός μας έχει μιάν εύλογημένη ευαισθησία. Θέλει ο κληρικός του να βρίσκεται σε ύψηλο επίπεδο, θέλει οί πνευματικοί του ποιμένες και διδάσκαλοι να είναι στο ήθος έκλεκτοί και άψογοι, στη μόρφωση κατηρτισμένοι, στην κοινωνικότητα άνοικτοί, στις ικανότητες πρώτοι. Και αυτό μάς κολακεύει έμάς τους ιερείς σας, γιατί μάς φιλοτιμεί και μάς έξαναγκάζει να προσπαθοῦμε να ανταποκρινώμαστε στις δίκαιες και όρθες αυτές αξιώσεις σας. Οί προσπάθειες που καταβάλλουμε σ' αυτόν τον τομέα δέν μένουν χωρίς άποτέλεσμα, γιατί σήμερα ένα πολύ μεγάλο μέρος από τους κληρικούς μας μπορεί να σταθί έπάξια στην ύψηλή θέσι που ο λαός μας φυλάσσει γι' αυτούς μέσα

στη συνείδησί του. Θα ήθελα σήμερα να σάς μιλήσω για τὸ ποιοτικό επίπεδο τῶν κληρικῶν μας, για τὴν ποιοτική τους στάθμη και για τὶς ὑπηρεσίες που προσφέρουν στο λαό του Θεοῦ. Ἐτσι θα διαλυθοῦν, ὅπως πιστεύω, και ὠρισμένες σε βάρους μας προκαταλήψεις ἐκείνων, που μάς κρίνουν με περασμένα δεδομένα, που σήμερα τὶα δέν ἰσχύουν.

Θα ήθελα να ἀρχίσω ἀπὸ τὴν ἡλικία τῶν κληρικῶν μας. Σήμερα ἔχουμε πολλούς νέους διακόνους και ἱερεῖς. Πολλοί ἀπ' αὐτούς ἔχουν τελειώσει τὶς ἱερατικὲς τους σπουδές, ἄλλοι τὶς συνεχίζουν. Ἄνεξάρτητα ὅμως ἀπ' αὐτὸ σημασία ἔχει τὸ ὅτι νέα παιδιά αὐτοί, με δυνατότητα να ἀκολουθήσουν ἕνα ὁποιοδήποτε ἄλλο στάδιο και να προκόψουν, ἀποφασίζουν να φορέσουν τὸ ράσο, να ἀφιερωθοῦν στο Θεὸ και στη διακονία του πλησίον τους. Χαίρομαι και καυχῶμαι σάν Ποιμενάρχης, ὅταν βλέπω τους νέους μας κληρικούς να προσέρχονται στο Θυσιαστήριο και να ἐπωμίζονται σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία τὶς εὐθύνες τῆς ἀποστολῆς των. Χαίρομαι και μυστικά τους ἀσπάζομαι και τους χαρίζω ὅλη μου τὴ στοργή, γιατί τὴν ἀξίζουν τὰ νέα αὐτὰ παιδιά, που στη σημερινὴ ἐποχὴ του ὕλισμου και τῆς ἀρνήσεως, τῆς εἰρωνείας τῶν θείων και τῆς ὑποτιμήσεως τῆς ἱερατικῆς ἀποστολῆς, σκύβουν τὸ κεφάλι και ἀποδέχονται τὴν χάρι τῆς ἱερωσύνης και μπαίνουν κάτω ἀπὸ τὸν χρηστὸ ζυγὸ του Κυρίου και ὑπόσχονται ἰσόβια ἀφιέρωση στο Θεό. Ὅλοι σας πρέπει

νά είσθε υπερέφανοι γι' αὐτοὺς τοὺς νέους, πού είναι μιὰ κτυπητὴ ἀντίθεσι μὲ πολλοὺς ἄλλους συνομιλήκους των, πού ἔχουν τὸ νοῦ τους στὰ χρήματα, στὶς ἀπολαύσεις καὶ στὴν ἁμαρτία. Αὐτοὶ ἐδῶ εἶναι καλοὶ οἰκογενειάρχες, τίμιοι καὶ σοβαροὶ νέοι, πού ἀγαποῦν τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν του, πού θεληματικὰ ἀναλαμβάνουν τὴν ἱερατικὴ τους διακονία. Δεῖξτε σ' αὐτοὺς ἰδιαίτερα τοὺς νέους κληρικούς τὴν ἀγάπη καὶ τὴ στοργή σας, τὸν σεβασμὸ καὶ τὰ αἰσθηματά σας. Εἶναι ἄξιοι τέτοιας τιμῆς. Τέτοιους νέους κληρικούς ἔχουμε πολλοὺς στὴν Μητρόπολιν μας. Ὁ μέσος ὅρος τῆς ἡλικίας τους δὲν ξεπερνᾷ τὰ 40 χρόνια. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ οἱ ἡλικιωμένοι πού κι' αὐτοὶ ἔχουν τὴν ἀξία τους. Τὰ ἄσπρα τους μαλλιά καὶ ἡ μακροχρόνια διακονία τους στὴν Ἐκκλησίαν ἐπιβάλλουν τὸν σεβασμὸ μας. Ἀλλὰ οἱ νέοι ἔχουν μιὰ ξεχωριστὴ φυσιογνωμία. Γεμίζουν τὸ περιβάλλον μὲ τὴν παρουσία τους καὶ τὶς καρδιές μας μὲ ἐλπίδες.

Τὸ μορφωτικὸ ὕστερα ἐπίπεδο τῶν κληρικῶν μας ὅσο περνᾷ ὁ καιρὸς ἀνυψώνεται. Στὰ παλιὰ χρόνια οἱ μορφωμένοι κληρικοὶ ἦσαν ἐλάχιστοι. Καὶ μόνο στὶς μεγάλες πόλεις. Σήμερα τὰ πράγματα ἔχουν ἀρκετὰ βελτιωθῆ καὶ συνεχῶς βελτιώνονται. Σήμερα στοὺς 8.000 ἱερεῖς τῆς Ἑλλάδος οἱ 1.200 περίπου εἶναι θεολόγοι ἢ θεολογικῆς μορφώσεως. Πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια μόνο 200 εἶχαν αὐτὸ τὸ προσόν. Ἐδῶ στὴ Μητρόπολιν μας ἔχουμε σήμερα 26 θεολόγους κληρικούς, οἱ δὲ διάκονοί μας φοιτοῦν στὸ Πανεπιστήμιον καὶ σὲ λίγο θὰ

εἶναι καὶ αὐτοὶ θεολόγοι. Ἐχουμε ἐπίσης ἡμεῖς ἐδῶ 49 ἱερεῖς Β' κατηγορίας. Αὐτὸ σημαίνει πῶς οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἔχουν τελειώσει τὸ παλιὸ βτάξιο Γυμνάσιον καὶ ἔκαναν ἐπὶ πλέον δύο χρόνια μεταγυμνασιακῆς ἱερατικῆς σπουδῆς σὲ Ἀνώτερες Σχολές. Ἡ μόρφωσις καὶ αὐτῶν εἶναι σὲ ἀρκετὰ καλὸ ἐπίπεδο, πού τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ἀσκοῦν μὲ ἐπιτυχία τὰ καθήκοντά τους. Τέτοιοι ἱερεῖς ὑπηρετοῦν στὰ χωριά καὶ στὶς κωμοπόλεις μας καὶ γενικὰ ἀνταποκρίνονται στὰ καθήκοντά τους. Οἱ ὑπόλοιποι ἱερεῖς μας εἶναι Γ' καὶ Δ' κατηγορίας. Δηλ. ἔχουν ἀπλῶς γυμνασιακὴ μόρφωσις ἢ ἀπολυτήριον δημοτικοῦ σχολείου μὲ τριετὴ ἱερατικὴ ἐπιμόρφωσις. Ἡ προσπάθειά μας εἶναι νὰ μειώνεται σιγά-σιγά ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱερέων αὐτῆς τῆς κατηγορίας καὶ νὰ αὐξάνονται οἱ ἱερεῖς τῶν δύο πρώτων κατηγοριῶν. Ἀλλὰ παρ' ὅλες τὶς προσπάθειές μας δὲν εἶναι πάντοτε τοῦτο ἐφικτόν, καὶ τοῦτο διότι γιὰ τὴν ἐπάνδρωσι τῶν ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν χωριῶν μας δὲν βρίσκονται προσοντούχοι. Ἔτσι ἀναγκαζόμεσθε νὰ κάνουμε δεκτοὺς σὲ χειροτονία ἀνθρώπους μὲ μειωμένα μὲν μορφωτικὰ προσόντα, ἀλλὰ τοῦλάχιστον μὲ ἦθος καὶ εὐσέβεια, ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ θεραπεύσουν τὶς θρησκευτικὰς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ μας. Νὰ γιατί σᾶς εἶπα σὲ ἄλλη ὁμιλία μου ὅτι θέλουμε νὰ μᾶς βοηθήσετε νὰ βροῦμε καλοὺς καὶ μορφωμένους νέους πού νὰ τοὺς χειροτονήσουμε. Ἄν δὲν βροῦμε τέτοιους, μοiraία θὰ στραφοῦμε πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἡ ἐπιθυμία μου προσωπικὰ εἶναι καὶ οἱ νέοι μας πού θέλουν νὰ γίνουν κληρικοὶ νὰ σπουδάσουν,

καί οἱ ἤδη χειροτονημένοι νὰ βελτιώσουν τίς γνώσεις των. Θέλω μορφωμένους καί ἐναρέτους κληρικούς. Σήμερα στήν πόλι μας λειτουργεῖ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Λύκειο γιά παιδιὰ πού θέλουν νὰ γίνουν ἱερεῖς. Τὰ παιδιὰ αὐτὰ μπαίνουν στό Λύκειο, ἀφοῦ τελειώσουν τὸ Γυμνάσιο, ὕστερα ἀπό ἐξετάσεις. Ἡ φοίτησις εἶναι 4ετής, γιὰτί ἐκτός ἀπὸ τὰ κανονικά μαθήματα τοῦ Λυκείου διδάσκονται καί θεολογικά μαθήματα, τρῶνε καί κοιμοῦνται μέσα μέ δαπάνες τοῦ Κράτους καί ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψι τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι τὸ Ἐκκλ. Λύκειο εἶναι ἕνα φυτώριο νέων κληρικῶν, πού ἐλπίζουμε νὰ μᾶς δώσει στελέχη γιά τὴν Μητρόπολι μας. Τὰ παιδιὰ πού θὰ χειροτονηθοῦν ἀφοῦ ἀποφοιτήσουν ἀπ' τὸ Λύκειο θὰ γίνουν κληρικοὶ Β' κατηγορίας, ἐκτός ἂν συνεχίσουν σπουδὲς στό Πανεπιστήμιο, ὅπως τὸ εὐχόμεσθε, ὁπότε θὰ γίνουν Α' κατηγορίας.

Τὸ ἔργο τώρα πού ἐπιτελοῦν οἱ κληρικοὶ μας εἶναι δύσκολο καί λεπτό. Μερικοὶ πιστεύουν πῶς οἱ ἱερεῖς κάθονται ἢ κάνουν μιὰ Θ. Λειτουργία καί τίποτε ἄλλο. Ὅσοι ἔτσι σκέπτονται δὲν ὀρθοτομοῦν καί πέφτουν ἔξω. Σήμερα οἱ κληρικοὶ μας ἐκτός ἀπὸ τὴ Θ. Λατρεία, δηλ. τὴ Θ. Λειτουργία καί τίς ἄλλες ἱερὲς Ἀκολουθίες τῆς ἡμέρας πού τελοῦνται στοὺς ναοὺς μας, ἀσχολοῦνται καί μέ τὴν ἱεραποστολή καί τὴν ποιμαντική. Συγκεκριμένα ἐδῶ στήν πόλι μας καί στὰ περισσότερα χωριὰ οἱ ἱερεῖς Α' καί Β' κατηγορίας βασικά, διδάσκουν τὰ παιδιὰ στό Κατηχητικὸ, διδάσκουν τοὺς μεγάλους στοὺς κύκλους μελέτης Ἀγ. Γραφῆς, ὁργανώνουν

ἐκδηλώσεις ἀγάπης, μεριμοῦν γιά τὴν ἀνακούφισι τοῦ πόνου, ἀσχολοῦνται στό Μυστήριον τῆς ἱ. Ἐξομολογήσεως πού εἶναι δυσκολώτατο καί κουραστικώτατο, ἐπισκέπτονται τίς οἰκογένειες καί ἀναπτύσσουν πνευματικούς δεσμούς μέ τὸ λαό, ἀκοῦνε τὰ προβλήματα τοῦ κόσμου καί καθοδηγοῦν στήν ἀνεύρεσι ὀρθῶν λύσεων, μεταβαίνουν στὰ χωριὰ καί κηρύττουν, ὅσοι ἐξ αὐτῶν μποροῦν, μιλοῦν ἀπὸ τὸ τοπικὸ ραδιόφωνο κάθε Κυριακὴ πρωὶ ὅσοι ἔχουν συμπεριληφθῆ στό πρόγραμμα τῆς ἱ. Μητροπόλεως, ἀσχολοῦνται μέ τοὺς ἀρρώστους κάνοντας ἐπισκέψεις στό Νοσοκομεῖο καί σὲ κλινικὲς, ἐπισκέπτονται τοὺς φυλακισμένους, τὸ στρατό, τίς βιομηχανίες, διδάσκουν σὲ μελλονύμφους καί τοὺς καθοδηγοῦν προπαρασκευάζοντάς τους γιά τὸ γάμο, ἡγοῦνται ἐκπολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων, βοηθοῦν τὸ Κράτος στήν ἐκδοσι πιστοποιητικῶν, ἀναλαμβάνοντας εὐθύνες ἀπέναντι τοῦ δημοσίου καί γενικὰ δραστηριοποιοῦνται πρὸς κάθε κατεύθυνσι διὰ τὴν προσέλκυσι τῶν ἀνθρώπων κοντὰ στήν Ἐκκλησία. Πολλοὶ νέοι καί ὄριμοι ἄνθρωποι ὀφείλουν πολλὰ στοὺς ἱερεῖς πού ἔχοντας ἐπίγνωσι τῆς ἀποστολῆς των μοχθοῦν γιά τὴν πνευματικὴ τους κατάστασι.

Αὐτὸ μέ λίγα λόγια εἶναι τὸ ποιοτικὸ ἐπίπεδο τῶν ἱερέων μας. Ὅχι τόσο χαμηλό, ὅσο πιστεύουν πολλοί, οὔτε τόσο ὑψηλό, ὅσο θὰ θέλαμε. Ἀγωνιζόμεσθε νὰ τὸ ἀνυψώσωμε καί μέ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ βλέπουμε καρπούς. Προσευχηθῆτε καί σεῖς νὰ πληθαίνουν οἱ ἄξιοι καί οἱ μορφωμένοι.

ΟΙ ΑΠΟΛΑΥΕΣ ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ

ἐν τῷ ναῶ ἔργαζόμενος ἐκ τοῦ ναοῦ τραφήσεται». Αὐτὴ τὴν ἐντολὴ δίνει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γιὰ τοὺς πνευματικούς ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας. Ὅποιοι δηλ. δουλεύει γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ὅποιοι ἐκδαπανᾶται ἀπο-

κλειστικά στὸ ἔργο τῆς σωτηρίας ψυχῶν, αὐτοὺς δικαιούται νὰ διατρέφεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ποὺ ἀντίστοιχα ἔχει τὴν ὑποχρέωσι νὰ φροντίζει γι' αὐτὸν καὶ τὶς ἀνάγκες του. Ἔτσι ἤδη ἀπὸ τὰ ἀποστολικά χρόνια καθιερώθηκε οἱ κληρικοὶ κυρίως νὰ ζοῦν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, μιὰ καὶ τὸ ἱερό τους λειτουργημὰ δὲν τοὺς ἐπέτρεπε νὰ ἀσκοῦν παράλληλα καὶ κάποιο βιοποριστικὸ ἐπάγγελμα. Ἡ Ἐκκλησία μας ἐδίδαξε τοὺς χριστιανούς νὰ προσ-

φέρουν στοὺς κληρικούς των τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα καὶ ἔγινε πλέον παράδοσις οἱ μὲν κληρικοὶ νὰ προσφέρουν τὰ πνευματικά, ὁ δὲ λαὸς νὰ τοὺς ἀντιπροσφέρει τὰ ὑλικά. Μάλιστα ὁ ἴδιος Ἀπόστολος, διαμαρτυρούμενος ἐναντίον ἐκείνων ποὺ ἴσως δυσανασχετοῦσαν στὸν καιρὸ του γι' αὐτὸ τὸ δικαίωμα τῶν ἱεραποστόλων, ἔγραφε διερωτώμενος: «εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικά ἐσπέираμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικά θερίσωμεν;».

Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου οἱ ἱερεῖς πλήθυναν μέσα στὴν Ἐκκλησία καὶ καθὼς τοὺς ἐπετράπη νὰ εἶναι ἔγγαμοι καὶ νὰ ἔχουν οἰκογένεια, ἡ Ἐκκλησία ἀνέλαβε νὰ προστατεύσει καὶ τὶς ἱερατικές οἰκογένειες. Καὶ αὐτὸ ἦταν καὶ φυσικὸ καὶ λογικὸ καὶ δίκαιο. Στὰ παλιὰ χρόνια δὲν ὑπῆρχε μισθὸς γιὰ τοὺς κληρικούς. Ὁ παπᾶς τῆς ἐνορίας ἐμάζευε προσφορὲς εἰς εἶδος κυρίως, εἶχε στὸ χωριὸ καὶ τὴ δική του περιουσία καὶ κατάφερνε νὰ ζῆ πτωχικὰ μὲν ἀλλὰ τίμια καὶ μὲ ἀξιοπρέπεια. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὑπάρχουν καὶ τὰ λεγόμενα «τυχερά» δηλ. προαιρετικὲς εἰσφορὲς τῶν πιστῶν πρὸς τοὺς ἱερεῖς των γιὰ κάποια ἔκτακτη ἱεροπραξία πρὸς χάριν τους. Ὁ φιλότιμος Ἕλληνας δὲν ἀνεχόταν ποτὲ νὰ μὴ προσφέρει κάτι τι στὸν ἱερέα του μὲ κάποια εὐκαιρία. Ἡ συνήθεια αὐτὴ ἔγινε παράδοσις, ποὺ ὅπως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια, ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται μέχρι σήμερα.

Στὴν πατρίδα μας μόλις τὰ τελευταῖα χρόνια, ἐπὶ Ἀρχιεπισκόπου Δαμασκηνοῦ τοῦ Ἀντιβασιλέως καθιερώθηκε ἕνας μισθὸς γιὰ τοὺς ἱερεῖς

καὶ Ἀρχιερεῖς. Ὁ μισθὸς ἐκείνος ἦταν τότε μικρὸς καὶ τελείως ἀνεπαρκὴς γιὰ συντήρησι τῶν κληρικῶν. Ἦταν περισσότερο μιὰ συμβολικὴ βοήθεια πού τὸ Κράτος μας τότε δέχθηκε νὰ προσφέρῃ στὸν ἱερό κληρο, σὲ ἔνδειξι ἀναγνωρίσεως τῶν θυσιῶν του στὶς δύσκολες ὥρες τοῦ Γένους. Τὰ χρόνια κύλησαν καὶ οἱ ἀποδοχῆς τῶν κληρικῶν ἐλαφρὰ βελτιώθηκαν, ἕως ὅτου τὸ 1969 ὠρίσθη ὅτι καὶ οἱ ἱερεῖς θὰ ἀκολουθοῦν τὴν βαθμολογικὴ καὶ μισθολογικὴ κλίμακα τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἀπὸ τότε οἱ ἱερεῖς μας παίρνουν τὸν βασικὸ μισθὸ τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου, χωρὶς ὠρισμένα ἐπιδόματα καὶ προάγονται κάθε πενταετία, ἔχουν δὲ καταταγῆ σὲ 4 μισθολογικὲς κατηγορίες, ἀνάλογα μὲ τὰ μορφωτικὰ τους προσόντα. Ἡ ρύθμισις αὐτὴ δὲν εἶναι βέβαια τέλεια, γιὰτὶ οἱ μισθοί, ἰδίως γιὰ ὄσους δὲν ἔχουν πολλὰ χρόνια ὑπηρεσίας, εἶναι χαμηλοὶ γιὰ τὰ σημερινὰ τιμαριθμικὰ δεδομένα. Ἐνας πρωτοχειροτονούμενος ἱερεὺς Α' κατηγορίας, δηλ. ἀπόφοιτος τοῦ Πανεπιστημίου παίρνει μισθὸ 9.000 περίπου δρχ. Ἐνας τῆς Β' κατηγορίας, δηλ. ἀπόφοιτος τοῦ Γυμνασίου καὶ μὲ 2ετῆ μεταπτυχιακὴ φοίτησι, παίρνει 6.500 δρχ. Ἐνας τῆς Γ' κατηγορίας δηλ. ἀπλῶς ἀπόφοιτος τοῦ παλαιοῦ Γυμνασίου παίρνει 6.000 δρχ. Καὶ ἕνας τῆς Δ' κατηγορίας, πού ἔχει τελειώσει τὸ δημοτικὸ σχολεῖο παίρνει 5.700 δρχ. Τὰ ποσὰ αὐτὰ, ὅπως εἶπα, μὲ τὴν πάροδο τῶν ἐτῶν αὐξάνονται, ἀλλὰ παράλληλα αὐξάνεται καὶ τὸ κόστος τῆς ζωῆς. Παράλληλα ὠρισμένοι ἱερεῖς

ἔχουν καὶ τὰ λεγόμενα «τυχερά» ἀπὸ ἱεροτελεστιές στοὺς ναοὺς των. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τέτοια ἔσοδα ἔχουν μόνον οἱ ἱερεῖς τῶν πόλεων. Γιὰτὶ ὅσοι ὑπηρετοῦν σὲ κωμοπόλεις ἢ σὲ χωριὰ δὲν μποροῦν νὰ ὑπολογίζουσι σὲ ἔσοδα ἀπὸ γάμους ἢ βαπτίσεις ἢ κηδεῖες πού σπάνια τελοῦνται. Ἐτσι μιὰ μικρὴ μειοψηφία ἱερέων ἔχει ἕνα πρόσθετο ἔσοδο ἀπὸ τὰ «τυχερά» ἐνῶ ὁ μεγάλος ὄγκος τῶν ἄλλων ἱερέων περιορίζεται στὸν μισθὸ καὶ μόνον. Γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυσι τῶν περισσότερο πτωχῶν ἐξ αὐτῶν ἔχουμε στὴν Μητρόπολι μας ἰδρύσει ἕνα Ταμεῖο ἱερατικῆς ἀλληλεγγύης, στὸ ὁποῖο συνεισφέρουμε ὅλοι μας, καὶ ἔτσι ἀνακουφίζονται ὅσοι ἔχουν πραγματικὰ ἀνάγκη.

Τὰ «τυχερά» αὐτὰ τῶν ἱερέων στὶς μεγάλες πόλεις ἔχουν κατ' ἐπανάληψι γίνει ἀφορμὴ γιὰ πικρὰ σχόλια σὲ βάρους τοῦ κλήρου, γιὰτὶ ὠρισμένοι ἱερεῖς, κάνοντας κατάχρησι αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος, ἐκμεταλλεύονται τὸ λαὸ καὶ μὲ φορτικότητα ἀξιῶνουν τὴν ἔκτακτὴ ἀμοιβή τους δημιουργοῦντες ἔτσι σκάνδαλο καὶ βλάβπτοντες ὅλη τὴν Ἐκκλησία. Οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ εἶναι ἄξιοι τιμωρίας, γιὰτὶ ἔχουν ἐκφύγει ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς ἱεροπρεπειῆς καὶ ἔχουν μεταβάλει τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ σὲ οἶκο ἐμπορίου. Δὲν εἶναι εὐτυχῶς πολλοὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς τῆς κατηγορίας. Ὅσονδῆποτε ὀλίγοι ὁμως καὶ ἂν εἶναι διασύρουσι ὅλο τὸν κληρο καὶ κάνουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ καταφέρωνται ἐναντίον ὄλων. Καὶ αὐτὸ ὁμως δὲν εἶναι σωστό. Ὅπου ὑπάρχουν συγκεκριμέναι περιπτώσεις παραβάσεως ἐκεῖ ὑπάρ-

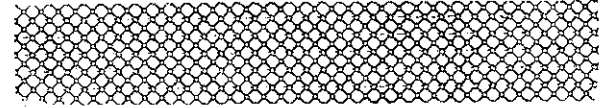
χει λόγος νά ἐπιβληθοῦν κυρώσεις, δεδομένου ὅτι κανένας ἱερεὺς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νά ζητῆ ἕνα ὠρισμένο ποσὸν γιὰ τὴν οἰανδήποτε ἱεροπραξία. Ἡ Μητρόπολις μας ἔχει δώσει στους ἱερεῖς σαφεῖς ἐντολές πῶς πρέπει νά πολιτεύονται σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα γιὰ νά μὴ σκανδαλίζεται ὁ κόσμος, προτιμώντας νά ἀποκομίζουν λιγώτερα παρά νά συνάξουν χρήματα ποὺ συνοδεύονται ἀπὸ τὴ λαϊκὴ κατακραυγή. Τὸ ζήτημα ὅμως τῶν «τυχερῶν» εἶναι πολύπλοκο καὶ σ' αὐτὸ συμβάλλουν καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς μας ποὺ παρουσιάζονται στὸ ναὸ καὶ ζητοῦν γενικὴ κινητοποίησι τῶν πάντων μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ γάμου των, καὶ ἀπαιτοῦν χορωδίες καὶ ὑπερβολικὲς φωτοχυσίες, καὶ ὅλους τοὺς ἱερεῖς καὶ διάκους, καὶ διακοσμοῦν τὴν ἐκκλησία μὲ ἄνθη ἀξίας πολλῶν χιλιάδων καὶ γενικὰ κάνουν τὸ πᾶν γιὰ νά ἐπιδειχθοῦν. Τέτοιες ἀξιώσεις εἶναι ἀπαράδεκτες, γιατί ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ τέλεσις ἑνὸς μυστηρίου δὲν πρέπει νά γίνωνται ἀφορμὴ γιὰ αὐτοπροβολὴ καὶ γιὰ ματαιοδοξία. Ἄλλ' ὁ λαὸς μας εἶναι στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀνένδοτος καὶ ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς πράγματα ἀσυμβίβαστα μὲ τὴν σεμνότητα καὶ κοσμιότητα τοῦ χώρου. Αὐτοὶ λοιπόν, ποὺ κάνουν ἔξοδα πολλῶν χιλιάδων γιὰ νά ἐπιδειχθοῦν, τοιγκουνεύονται ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμή νά δώσουν κάτι ὑπὲρ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ ναοῦ. Ἐννοεῖται ὅτι τόσο ἀπ' αὐτά, ὅσον καὶ ἀπὸ τὶς ἄδειες γάμου ἢ Μητρόπολις, ἢ ὁ Μητροπολίτης δὲν δικαιούται νά εἰσπράξῃ οὔτε μία δραχμὴ. Καὶ

μπορῶ μὲ πολλὴ εἰλικρίνεια νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι δὲν εἰσπράττει.

Οἱ ἱερεῖς μας, ἐπαναλαμβάνω, δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νά ἀπαιτοῦν. Ὁ λαὸς μας ὅμως πρέπει νά γνωρίζει τὶς ἀνάγκες των καὶ νά τοὺς συντρέχει. Αὐτὴ εἶναι ἡ παράδοση μέσα στὴν Ἐκκλησία μας. Μία παράδοση ποὺ τὴ συναντᾷ κανεὶς καὶ στὶς ἄλλες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἑλληνικὲς καὶ σλαυικὲς. Εἶναι τὸ κατάλοιπο τῆς φτώχειας ποὺ πάντοτε ἔδερνε τὸν ὀρθόδοξο ἱερέα, εἰς πείσμα ἐκείνων, ποὺ θέλουν νά τὸν παρουσιάσουν καπιταλιστὴ καὶ φεουδάρχη. Ὁ Ἕλληνας παπᾶς ὑπῆρξε ἕνας τίμιος ἀγωνιστὴς τῆς ζωῆς, ἕνας ἐπιτυχημένος, κατὰ κανόνα, οἰκογενειάρχης, ἕνας συντηρητικὸς ἄνθρωπος μὲ ἀρχές καὶ μὲ πλοῦσια προσφορά στὸ κοινωνικὸ σύνολο. Οἱ λίγες περιπτώσεις παρεκτροπῶν δὲν μποροῦν νά ἀμαυρώσουν τὴν ὡραία εἰκόνα ποὺ κάθε λογικὸς ἄνθρωπος ἔχει μέσα του γιὰ τὸν ἱερό μας κλῆρο.

Θὰ ἤθελα νά ἀναφερθῶ καὶ στὰ οἰκονομικὰ τῶν Ἀρχιερέων. Τὸ πράγμα εἶναι ἀπλό. Οἱ Ἀρχιερεῖς ἔχουμε ἕνα μισθό, ποὺ ἰσοδυναμεῖ σήμερα μὲ τὸν μισθὸ τοῦ Συμβούλου τῆς Ἐπικρατείας, καὶ τίποτε ἄλλο, ἀπολύτως. Ὑπεύθυνα σᾶς διαβεβαιῶ γι' αὐτὸ καὶ προσθέτω πῶς εἰδικὰ ἐγώ, ὁ Ποιμενάρχης σας, δὲν παίρνω χρήματα ἀπὸ πουθενὰ ἄλλοῦ καὶ γιὰ καμμιά αἰτία. Μπορῶ μὲ τὸ χέρι στὴν καρδιά νά σᾶς τὸ πῶ, χωρὶς δισταγμοῦ. Καὶ τὸ λέγω ὄχι γιὰ νά μὲ ἐπαινεσετε, ἀλλὰ γιὰ νά ἀντικρούσω αὐτά ποὺ τελευταῖα λέγονται

καί γράφονται γιά τὰ «πουγγιά τῶν Δεσποτάδων» καί γιά τήν χλιδή τάχα μέσα στήν ὁποία ζοῦμε. Πρόκειται γιά ἀναιδεῖς συκοφαντίες πού δέν τίς ἀνέχεται ἡ συνείδησίς μου, γι' αὐτό ἐπαναστατεῖ καί διαμαρτύρεται. Τά χρήματα, ἦσαν πάντα καί εἶναι πειρασμός. Καί ἀπ' αὐτὸν τὸν πειρασμὸ πρέπει πρῶτοι ἐμεῖς οἱ κληρικοὶ νὰ μένουμε μακριά. Ὅ,τι μᾶς χρειάζεται γιά νὰ ζήσουμε ἔχουμε δικαίωμα νὰ τὸ ἔχουμε. Κάθε ἄλλη λύσι βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸ γνήσιο πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ.

Η ΑΜΦΙΕΣΙ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

Πολὺς γίνεται λόγος τὸν τελευταῖο τοῦτο καιρὸ, ἀγαπητοί μου ἀκροαταί, γιά τήν ἐξωτερική ἀμφίεσι τοῦ κλήρου μας. Καί πολλές ἀκούγονται κάθε τόσο γνώμες γιά τὸ ἂν οἱ ἱερεῖς μας πρέπει νὰ φοροῦν ράσο, νὰ ἔχουν μακριὰ μαλλιά καί γένεια, γιά τὸ ἂν δηλ. πρέπει ἐξωτερικὰ νὰ διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Στὸ ἐξωτερικό, ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ ἱερεῖς δέν φοροῦν ράσο ἔξω ἀπὸ τήν ἐκκλησία, οὔτε ἔχουν μακριὰ μαλλιά. Φοροῦν ἓνα κουστοῦμι μαῦρο καί εἶναι ξυρισμένοι ὅπως ὅλοι οἱ λαϊκοί. Καί σ' αὐτὲς ἀκόμη τίς παραδιοσιακές χῶρες τοῦ καθολικισμοῦ ὅπως εἶναι ἡ Αὐστρία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰσπανία ἔχει σήμερα γενικευθῆ ἡ ἀφαίρεσι τοῦ

ράσου. Αυτό έγινε γιατί με τον τρόπο αυτό πιστεύεται πώς οι ιερείς μπορούν να πλησιάζουν εύκολότερα τον σημερινό άνθρωπο, χωρίς να γίνεται σε τούτο εμπόδιο ή εξωτερική τους περιβολή. Το ίδιο ισχύει και για τους ορθοδόξους κληρικούς του έξωτερικού. Κι' αυτοί έχουν συμμορφωθεί με αυτήν την αρχή γι' αυτό και όταν υπηρετούν την Έκκλησία σε ξένες χώρες δεν φορούν ράσα και δεν αφήνουν μαλλιά. Αυτά βέβαια ισχύουν για την Ευρώπη και την Αμερική. Γιατί στις σλαβικές χώρες, που είναι κι' αυτές ορθόδοξες, οι κληρικοί φορούνε ράσα, που ελαφρώς διαφέρουν από τὰ δικά μας. Τελευταία έχει διατυπωθεί εδώ από ώρισμένους έγγαμους κληρικούς, καθώς και από λαϊκούς ή άποψις πώς θα έπρεπε και οι δικοί μας ιερείς να βγάλουν τὰ ράσα και να «εκσυγχρονισθούν» μιὰ και ή τωρινή τους άμφιεσι έμφανίζεται άναχρονιστική και πετσαλαιωμένη. Χρειάζεται λοιπόν να έρευνήσουμε τὸ ζήτημα από τήν ιστορική του πλευρά για να δοῦμε ποιὰ πρέπει να είναι ή σωστή θέση μπροστά στο αίτημα αυτό, που ήδη συζητιέται στους έκκλησιαστικούς κύκλους.

Αρχικά, στα αρχαία χρόνια οι ιερείς δεν φορούσαν χωριστά ρούχα που να τους διακρίνουν από τους άλλους ανθρώπους. Μόνο μέσα στην έκκλησία όταν τελούσαν την Θ. Λειτουργία ή κάποια άλλη ιερή Ακολουθία φορούσαν ειδική ένδυμασία, που είναι γνωστή σαν άμφια. Αλλά τὸ ζήτημα τῶν άμφίων δεν μᾶς ενδιαφέρει στην

έρευνα αυτή. Απλώς κατά την εποχή εκείνη επικρατούσε ή άποψη τὰ ρούχα τῶν ιερέων να είναι σεμνά και άπλά, και όχι πολυτελή και άκριβά, όπως φορούσαν οι πλούσιοι, που ήθελαν να επιδειχθούν με τις πολυτελείς άμφιέσεις.

Αργότερα ή Στ' Οικουμενική Σύνοδος, που έγινε τὸ 681 με τὸν κζ' ιερό Κανόνα της ώρισε οι κληρικοί να παύσουν να φοράνε ρούχα που δεν ταίριαζαν στο σχήμα τους, αλλά να συμμορφωθούν προς την καθιερωμένη πιὰ έξωτερική άμφιεσι τῶν άνηκόντων στις τάξεις του ιεροῦ κλήρου. Δηλαδή ο ιερός αυτός κανόνας μᾶς πληροφορεί πώς ήδη από την εποχή αυτή άρχισε να καθιερώνεται ή όμοιομορφη έξωτερική άμφιεσι τῶν κληρικῶν, χωρίς να μᾶς λείει ποιᾶς μορφῆς ήταν. Με τὸ ίδιο περιεχόμενο είναι και ο ιστ' ιερός Κανόνας τῆς Ζ' Οικουμ. Συνόδου, που όρίζει οι κληρικοί να μη φορούν «περιφανῆ» δηλ. πολυτελή και λαμπρά ρούχα, αλλά σεμνά και λιτά. Αυτό σημαίνει πώς οι κληρικοί δεν θα έπρεπε να παρακολουθοῦν τους λαϊκούς στις συχνές μεταβολές τῆς μόδας, ούτε να μιμοῦνται τις νεωτεριστικές τάσεις στον τομέα τῆς ένδυμασίας. Είναι άλλωστε γνωστό πώς ή μόδα τῆς ένδυμασίας τῶν άνδρῶν άρχισε σιγά-σιγά να αλλάζει και οι χιτῶνες που φορούσαν οι άρχαίοι, να αντικαθίστανται από κοντὰ ρούχα. Η Έκκλησία θέλησε οι κληρικοί της να μη ακολουθήσουν αυτή τή μόδα, αλλά να κρατήσουν τὰ παλιά, δηλ. τους μακρούς χιτῶνες, τήν κλασσική φαρδειά και μακρὰ ένδυμασία.

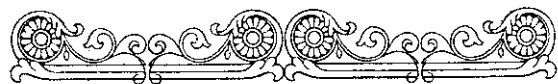
Στή βυζαντινή περίοδο . έχουμε κάποια παραλλαγή στην εξωτερική φορεσιά τῶν κληρικῶν μας, ἀνάλογα μὲ τὸ ἄν ἦσαν ἔγγαμοι ἢ ἄγαμοι. Δηλ. οἱ ἄγαμοι, ποὺ ζοῦσαν στὰ μοναστήρια συνέχισαν νὰ φοροῦν τὸν μακρὺ ποδῆρη χιτῶνα, ποὺ πῆρε τὴ μορφή τοῦ σημερινοῦ ἀντεριοῦ, ποὺ δένεται στὴ μέση. Οἱ ἔγγαμοι φοροῦν τὴν ἐνδυμασία τῶν λαϊκῶν, ἀλλὰ χωρὶς περίτεχνη καὶ ἐξεζητημένη μορφή. Στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας ὁ δυνάστης ἐπέβαλε σὲ ὅλους τοὺς ραγιαδες νὰ φορᾶνε σκοῦρα ροῦχα. Οἱ κληρικοὶ συνέχισαν νὰ φοροῦνε τὰ δικά τους, δηλ. οἱ μὲν μοναχοὶ φοροῦσαν ράσα, οἱ δὲ ἔγγαμοι ἱερεῖς κάτι σὰν τὴν φορεσιά τῶν λαϊκῶν. Τὸ 1815 ὁ Νεόφυτος Δούκας ζητοῦσε τὴν ἀμφίεσι τῶν ἀγάμων κληρικῶν νὰ φορέσουν καὶ οἱ ἔγγαμοι. Στὴν πρότασι αὐτὴ ἀντέδρασαν ἄλλοι, ὅπως ὁ Ἱγνάτιος Οὐγγροβλαχίας. Τελικὰ τὸ 1855 ἡ Ἱερὰ Σύνοδος μὲ ἐγκύκλιό της θέλουσα, ὅπως γράφει, νὰ παύσει τὴν ἀταξία ποὺ ἐπικρατοῦσε στὰ διάφορα μέρη ὡς πρὸς τὴν ἐνδυμασία τοῦ κλήρου, ἀπεφάσισε νὰ ἀπαγορεύσει στοὺς κληρικοὺς νὰ φορᾶνε φουστανέλλα, ποὺ ἦταν ἡ λαϊκὴ ἐνδυμασία τῶν ἐλλήνων, καθὼς καὶ ἀρματωσιά ποὺ ὡς φαίνεται ἦταν κατάλοιπο τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία. Ἔτσι ἐξηγεῖται ποὺ βλέπουμε τὸν Ἀθανάσιο Διάκο π.χ. μὲ φουστανέλλα καὶ ὄπλα. Ἡ Σύνοδος ἀπηγόρευσε τὴν φουστανέλλα στοὺς ἱερεῖς καθὼς καὶ τὰ πολύχρωμα ἐνδύματα, ἀλλὰ δὲν ὥρισε τί νὰ φορᾶνε. Ἡ πραγματικότητα ποὺ σήμερα ἐπικρατεῖ εἶναι πῶς ἀπὸ

ἐκείνη τὴν περίοδο ἡ ἀμφίεσι τῶν μοναχῶν καὶ ἱερομονάχων ἐπεβλήθη καὶ στοὺς ἔγγαμους καὶ ἔτσι γενικεύθηκε ἡ χρῆσις τοῦ ράσου. Τὸ 1923 συνῆλθε στὴν Κωνσταντινούπολι τὸ Πανορθόδοξο Συνέδριο ποὺ κι' αὐτὸ ἐτάχθη ἐναντίον τοῦ ράσου καὶ τῶν μαλλιῶν τῶν κληρικῶν. Ἀλλὰ εἶναι γεγονός, ὅτι τὸ Συνέδριο αὐτὸ τελοῦσε ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴ τοῦ τότε Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μελετίου Μεταξάκη, ποὺ ἦταν γνωστὸς γιὰ τὶς νεωτεριστικὲς ἀντιλήψεις του. Τελικὰ αὐτὴ ἡ ἀπόφασί του δὲν ἐφαρμόστηκε στὴν Ἐκκλησίαν μας, ποὺ τὴν εἶδε πολὺ τολμηρὴ καὶ ξένη πρὸς τὶς συνθήκες ποὺ ἐπικρατοῦσαν στὴν πατρίδα μας.

Παρόμοια ἱστορία ἔχουν καὶ τὰ μαλλιά μὲ τὰ γένεια. Στὴν Παλ. Διαθήκη οἱ ἱερεῖς ἔπρεπε νὰ κόβουν τὰ μαλλιά τους καὶ ν' ἀφήνουν τὰ γένεια τους. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μᾶς λέει πῶς εἶναι ἀτιμία γιὰ τὸν ἄνδρα νὰ ἔχει μαλλιά. (Α' Κορ. 11, 14). Οἱ Ἀποστολικὲς Διαταγῆς συνιστοῦν τὸ κόψιμο τῶν μαλλιῶν. Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας διδάσκουν νὰ ἀποφεύγουν οἱ κληρικοὶ τὴν ἐξεζητημένη κόμμωσι. Ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐπιτιμᾷ τοὺς μοναχοὺς καὶ κληρικοὺς ποὺ περιποιοῦνται τὰ μαλλιά τους καὶ παραγγέλλει νὰ τὰ κόψουν Μετὰ τὴν Ἄλωσι ἐπεκράτησε νὰ ἀφήνουν μαλλιά οἱ ἱερεῖς, καὶ αὐτὸ ἀπὸ ἐπίδρασι ἀραβοπερσικῆ.

Καὶ αὐτὰ μὲν εἶναι τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα γιὰ τὰ ράσα καὶ τὰ μαλλιά. Τώρα στὴν Ἑλλάδα

για μὲν τὰ μαλλιά ἐπικρατεῖ κάποια ἐλευθερία καὶ οἱ ἱερεῖς μας ὅσοι θέλουν τὰ κόβουν καὶ ὅσοι θέλουν τὰ ἀφήνουν. Στὴν ἀρχὴ αὐτοὶ ποὺ τὰ ἔκοβαν θεωροῦνταν νεωτεριστὲς καὶ μοντέρνοι. Σιγὰ-σιγὰ ὅμως καὶ συντηρητικοὶ κληρικοὶ ἄρχισαν νὰ κόβουν τὰ μαλλιά τους καὶ ὁ κόσμος ἄρχισε νὰ συνηθίζει καὶ νὰ μὴ τοὺς κατηγορεῖ γι' αὐτὸ τὸ λόγο. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως στὰ ράσα τὰ φοροῦνε ὅλοι, γιατί γιὰ μιὰ τέτοια ἀλλαγὴ χρειάζεται ἀπόφασι τῆς Ἱ. Συνόδου. Στὴν πατρίδα μας βέβαια τὸ ράσο εἶναι, στὴ συνείδησι τοῦ Ἑλληνα, συνυφασμένο μὲ τὸν ἱερὸ κλῆρο. Αὐτὸ τὸ σημεῖο εἶναι τὸ πιὸ λεπτό. Ἄν ὁ λαὸς μας θὰ ἤθελε νὰ βλέπει τοὺς ἱερεῖς του χωρὶς ράσο, τότε θὰ μπορούσε καὶ ἡ Ἐκκλησία μας νὰ ἐπιτρέψει νὰ μὴ τὸ φοροῦν ὅσοι τοῦλάχιστον δὲν τὸ προτιμοῦν. Πάντως οἱ προτάσεις ποὺ ἔχουν μέχρι στιγμῆς γίνεαι ἀναφέρουν τὸ ράσο νὰ τὸ διατηρήσουν οἱ ἄγαμοι καὶ οἱ καλόγεροι, καὶ στοὺς ἐγγάμους νὰ ἐπιτρέπεται νὰ φοροῦν στὸ δρόμο ἕνα μαῦρο κοστοῦμι σοβαρὸ, ὅπως φοροῦν οἱ ὀρθόδοξοι στὸ ἐξωτερικόν. Ἡ λύσις αὐτὴ ἐνδέχεται νὰ ἐπιβληθῆ σιγὰ-σιγὰ ὅπως φαίνεται μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου. Ἡ Ἐκκλησία μας δὲν πῆρε θέσι στὸ ζήτημα. Ἀφήνει νὰ ἐκδηλώνωνται οἱ διάφορες ἀποφεισι τῆς ὁποῖες μελετᾷ σφυγμομετρώντας τὴν κοινὴ γνώμη. Ὅταν νομίσει ὅτι ἔχει ὠριμάσει τὸ πρᾶγμα, ἀσφαλῶς θὰ ἐπιληφθῆ καὶ θὰ δώσει μιὰ λύσι.

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΤΑΡΓΗΘΗ ΤΟ ΡΑΣΟ;

Ἄ ἀναφέρουμε σήμερα, ἀγαπητοί μου ἀκροαταί, τὰ ἐπιχειρήματα ἐκείνων ποὺ ζητοῦν νὰ καταργηθῆ τὸ ράσο καὶ οἱ ἱερεῖς μας νὰ φοροῦν ἕνα σοβαρὸ γκριζο ἢ μαῦρο κοστοῦμι, ὅταν δὲν λειτουργοῦν. Ἐξετάζοντας

τὰ ἐπιχειρήματα αὐτὰ θὰ διαπιστώσουμε τὴν βαρύτητα καὶ σοβαρότητά τους καὶ θὰ μπορέσουμε νὰ καταλήξουμε σὲ ἕνα συμπέρασμα ποὺ νὰ εἶναι χρῆσιμο στὴν Ἐκκλησία μας. Λοιπὸν αὐτοὶ ποὺ ζητοῦν τὴν κατάργησι τοῦ ράσου λένε πῶς ὅταν οἱ ἱερεῖς ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ αὐτὸ τότε θὰ μπορούν καὶ αὐτοὶ εὐκολώτερα νὰ πλησιάσουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ οἱ ἀνθρωποὶ, καὶ μάλιστα οἱ νέοι, νὰ πλησιάσουν αὐτούς. Τὸ ράσο

σήμερα — λένε — είναι σοβαρό εμπόδιο σ' αυτό το πλησίασμα γιατί λόγω τῆς ιερότητός του δημιουργεί μιάν απόστασι ανάμεσα στὸν κληρικό καὶ στὸν λαϊκό, πράγμα πού δυσκολεύει τὴν ἐπαφή πού χρειάζεται νὰ ὑπάρχει ανάμεσά τους. Π.χ. ἓνας κληρικός σήμερα μὲ τὰ ράσα δὲν μπορεῖ νὰ μπῆ σ' ἓνα καφενεῖο γιὰ νὰ μιλήσει στοὺς ἀνθρώπους γιὰ τὸ Θεό, δὲν μπορεῖ νὰ πλησιάσει τοὺς νέους εὐκόλα, νὰ παίξει μαζί τους, νὰ τοὺς ἀποσπάσει τὴν ἐμπιστοσύνη, ν' ἀρχίσουν κι αὐτοὶ νὰ τὸν θεωροῦν ὄχι μόνο πατέρα, πού τὸν φοβοῦνται, ἀλλὰ καὶ φίλο καὶ ἀδελφό, ἂν εἶναι νέος, πού τὸν ἐμπιστεύονται. Τὸ ράσο ἐμποδίζει σήμερα τὸν ἱερέα νὰ πλησιάσει τὴν ἐργατιά στὸ ἐργοστάσιο, τὴν ὥρα τῆς δουλειᾶς, νὰ συναναστραφῆ μὲ τὸν ἀνθρώπο τοῦ μόχθου. Ἄμα ὁμως καταργηθῆ θὰ προσφέρει δυνατότητες γιὰ τὴν ἀνάπτυξι εὐρύτερης ἱεραποστολικῆς δραστηριότητος.

Ἡ ἀποψις αὐτὴ εἶναι συζητήσιμη, γιατί ἔχει ἀκουσθῆ πολλές φορές καὶ ἐδῶ καὶ ἔξω. Τὸ ράσο εἶναι φυσικό νὰ περιβάλλεται ἐδῶ στὴν πατρίδα μας μάλιστα μὲ σεβασμὸ ἀπὸ μιά σημαντικὴ μερίδα τοῦ λαοῦ μας. Βλέπουμε τὸ ράσο καὶ σηκωνόμαστε στὸ λεωφορεῖο παραχωρώντας του τὴ θέσι μας. Βλέπουμε τὸ ράσο καὶ σπεύδουμε νὰ ἐκδηλώσουμε πρὸς αὐτὸ τὸν σεβασμὸ μας. Μέσα στὴ συνείδησί μας τὸ ράσο εἶναι συνυφασμένο μὲ τὴν ιερότητα καὶ τὴν σοβαρότητα. Ἔτσι μπροστὰ στὸν ἱερέα πού φορεῖ τὸ ράσο στεκόμαστε προσεκτικοὶ καὶ μαζεμένοι. Καὶ αὐτὸ βέβαια

μπορεῖ κάπως νὰ δυσκολεύει τὴν ἀνάπτυξι κάποιας οἰκειότητος, ὡστόσο προφυλάσσει τὸν ἱερέα καὶ τὸ κῦρος του, βοηθαίει στὸ νὰ ἐπιβληθῆ μὲ τὸ σχῆμα του καὶ συγκρατεῖ, μέχρις ἑνὸς σημείου, τὸν σεβασμὸ τοῦ ποιμνίου πρὸς τὸν ποιμένα του. Ἡ κατάργησί του μπορεῖ νὰ βοηθήσει στὸ μεγαλύτερο πλησίασμα τοῦ ἱερέα μὲ τὸ ποιμνιό του, ἐγκυμονεῖ ὁμως καὶ κινδύνους σκανδαλισμοῦ τῶν ἀσθενεστέρων κατὰ τὴν πίστι. Γι' αὐτὸ χρειάζεται νὰ σταθμισθοῦν μὲ πολλὴ προσοχὴ ὅλες οἱ πτυχές ὥστε νὰ φανῆ τί συμφέρει νὰ γίνεῖ, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν ἀντιλήψεων, πού ἔχει σήμερα ὁ συντηρητικός, στὴ βάσι του, λαὸς μας. Ναί, θὰ βοηθήσει στὸ πλησίασμα τῶν ἀνθρώπων ἢ κατάργησι τοῦ ράσου. Ἄν ὁμως αὐτὴ ἢ ἴδια ἢ κατάργησι ὀδηγήσει στὴ μείωσι τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης πού ὁ κόσμος τρέφει τώρα πρὸς τοὺς κληρικούς, τότε πῶς θὰ ἐργασθῆ πνευματικά ὁ κληρικός χωρὶς ράσο ἀνάμεσα σ' ἓνα περιβάλλον πού δὲν θὰ τὸν ἐκτιμᾷ; Ὑπάρχει δηλ. φόβος νὰ πᾶμε γιὰ νὰ κερδίσουμε τὸν κόσμο βγάζοντας τὰ ράσα καὶ ἀντὶ νὰ τὸν κερδίσουμε, νὰ τὸν χάσουμε ἢ μᾶλλον νὰ χάσουμε ἐκείνους πού σήμερα εἶναι κόντά μας. Γιατί οἱ θρησκευόμενοι ἀνθρώποι στὴν πλειονότητά τους θέλουν τὸν ἱερέα τους μὲ τὸ ράσο. Καταργώντας λοιπὸν τὸ ράσο ὑπάρχει φόβος νὰ χάσουμε τοὺς σήμερα θρησκευόμενους, γιὰ νὰ κερδίσουμε κάποιους ἄλλους πού δὲν τοὺς ξέρούμε. Τὸ θέμα εἶναι πολὺ σοβαρὸ γι' αὐτὸ εἶπα πῶς χρει-

άζεται πολλή περίσκεψι. Ἐκεῖνο βέβαια πού πρέπει ὅλοι μας νά καταλάβουμε εἶναι πῶς τὸ ράσο δὲν εἶναι δόγμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ἐπομένως μπορεῖ νά μεταβληθῆ καὶ ν' ἀλλάξει χωρὶς νά θιγῆ ἡ πίστι μας. Λέγω αὐτό, γιατί πάντα ὑπάρχουν οἱ καλοθελητὲς πού θὰ ἀρχίσουν νά λένε ἀνοησίες, ὅτι δηλ. ὅσοι εἶναι κατὰ τοῦ ράσου εἶναι ταυτόχρονα καὶ κατὰ τῆς Ὁρθοδοξίας. Τέτοια κηρύγματα κάνουν κακὸ γιατί ἐπηρεάζουν τοὺς ἀδυνάτους καὶ ἀγνοοῦντες καὶ δημιουργοῦν προβλήματα στὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ ὑπέρμαχοι τῆς καταργήσεως τοῦ ράσου ἐπικαλοῦνται ἐπίσης καὶ τὶς ὀχλήσεις, τὶς εἰρωνεῖες καὶ τὶς κοροϊδίες γενικὰ πού δέχονται σήμερα οἱ κληρικοί μας σὰν ἐφανεστοῦν σὲ δημόσιους χώρους, ἀπὸ ὠρισμένους ἀνάγωγους νεαροὺς ἢ καὶ ἄλλους. Ξέρετε δὰ πῶς ὁ λαὸς μας, παρ' ὅλη τὴν ἀγάπη πού ἔχει στὴν Ἐκκλησία καὶ στοὺς κληρικούς, ξεακολουθεῖ νά τρέφει γι' αὐτοὺς καὶ μερικὲς ἀνεξήγητες δεισιδαιμονίες καὶ προλήψεις. Π.χ. ὅταν δῆ κανεὶς πρῶι-πρῶι στὸ δρόμο του ἱερέα, τὸ θεωρεῖ γρουσουζιά, ἄλλος δένει κόμπο τὸ μαντῆλι του, τὰ παιδιά χτυπιοῦνται στὴν πλάτη, ἄλλοι κάνουν ἄσεμνες χειρονομίες κλπ. Ὅλα αὐτὰ προσβάλλουν τοὺς ἱερεῖς μας, πού βέβαια τὰ ἀνέχονται μὲ πολλή πικρία. Θὰ ἔλειπαν ὅμως —λένε— ὅλα αὐτὰ ἂν δὲν ὑπῆρχε τὸ ράσο καὶ τὰ μαλλιά. Αὐτὸ βέβαια δὲν εἶναι ἀπόλυτο. Γιατὶ καὶ χωρὶς ράσα θὰ διακρίνεται ἀπὸ μακρὰ ποιὸς εἶναι κληρικός καὶ ποιὸς δὲν εἶναι. Τὸ μαῦρο κοστῶμι, τὰ

γένια, κάποιο ἄλλο διακριτικὸ στὸ πέτο, θὰ προδίδουν καὶ τότε τὴν ιδιότητα τοῦ κληρικοῦ. Καὶ τὸ κακὸ θὰ συνεχίζεται, ἴσως σὲ περιωρισμένη κλίμακα. Ἐκεῖνο πού χρειάζεται εἶναι νά διαφωτισθῆ ὁ λαὸς μας νά παραδεχθῆ πῶς ὁ ἱερέας εἶναι εὐλογία καὶ ὄχι γρουσουζιά. Πρέπει οἱ νέοι μας νά διδαχθοῦν πῶς αὐτὸ πού κάνουν, ὅταν δοῦνε ἱερέα στὸ δρόμο, δὲν τοὺς τιμᾶ καὶ εἶναι κάτι, πού οὔτε κι αὐτοὶ ξέρουν γιατί τὸ κάνουν. Ἔτσι θὰ διορθωθῆ τὸ κακὸ. Ἡ κατάργησι τοῦ ράσου θὰ μετριάσει βέβαια ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις, δὲν θὰ τὶς ἀποκλείσει ὅμως παντελῶς.

Λένε ἐπίσης οἱ ἔγγαμοι ἱερεῖς πού θέλουν νά καταργηθῆ τὸ ράσο ὅτι μὲ τὸ ράσο δὲν ἔχουν τὴν εὐχέρεια νά συνοδεύσουν τὴν οἰκογένειά τους σὲ κάποια ἐξοχή, σὲ μιὰ ἐπιτρεπόμενη ψυχαγωγία. Δὲν μποροῦν π.χ. νά πᾶνε μὲ τὰ παιδιά τους σὲ ἓνα ζαχαροπλαστεῖο, θὰ γίνουν ἀντικείμενο σχολίων, γιατί ὁ κόσμος δὲν βλέπει μὲ καλὸ μάτι τὸν ἱερέα καὶ σὲ αὐτὰ ἀκόμη τὰ σοβαρὰ ψυχαγωγικὰ κέντρα. Ἡ ἀποψὶς αὐτῆ εἶναι σωστή. Σήμερα οἱ ἱερεῖς μας στεροῦνται οἱ ἴδιοι ἀπὸ ἀθῶες χαρὲς, στεροῦν καὶ τὴν οἰκογένειά τους ἀπὸ τὴν χαρὰ τῆς παρουσίας των ἀνάμεσά της σὲ στιγμὲς κάποιας ἐξόδου πρὸς τὴν ἐξοχή ἢ ὅπουδῆποτε ἀλλοῦ. Τὸ ράσο ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξι πολλῶν κοινωνικῶν σχέσεων καὶ δημιουργεῖ ἐνίοτε καὶ ἐνδοοικογενειακὰ προβλήματα. Βέβαια πολλοὶ ἱερεῖς, διαθέτοντας σήμερα αὐτοκίνητο, μποροῦν νά παίρνουν τὴν οἰκογένειά τους καὶ νά ἀξιοποιοῦν

τὸν ἐλεύθερο χρόνο τους κάνοντας ἓνα οἰκογενειακὸ περίπατο ἢ μιὰ ἐπίσκεψι. Δὲν ἔχουν ὅμως ὅλοι αὐτὴ τὴν εὐχέρεια καὶ τὸ πρόβλημα παραμένει γιὰ νὰ τονίζεται ὅτι πράγματι ἡ ἱερωσύνη εἶναι μιὰ θυσία καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἐπιτρεπόμενων ἀπολαύσεων. Οἱ ἔγγαμοι ἱερεῖς ἔχουν στὸ σημεῖο αὐτὸ δίκαιο, καὶ κανεὶς δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἀδικήσει, γιατί ἔχουν οἰκογένεια καὶ παιδιά, πού δίκαια διατυπώνουν ἀξιώσεις ἢ παράπονα γιὰ τὴν ἄλλοι κοινωνικότητος ἀπὸ τὸ ἱερατικὸ περιβάλλον τοῦ πατέρα τους. Ἡ κατάργησι τοῦ ράσου θὰ ἔλυε τὰ προβλήματα αὐτὰ καὶ θὰ βοηθοῦσε πολὺ στὸ ξεπέραςμα τέτοιου εἴδους κρίσεων.

Ὅπως βλέπετε τὸ ζήτημα δὲν εἶναι εὐκόλο. Σοβαρὰ ὅπωςδήποτε εἶναι τὰ ἐπιχειρήματα ἐκείνων πού ζητοῦν τὴν κατάργησι τοῦ ράσου. Σοβαρὲς καὶ οἱ ἐπιφυλάξεις τῶν ἀντιθέτων. Ὁ λαός μας, νομίζω, πῶς χρειάζεται νὰ σκεφθῆ τὸ πρόβλημα καὶ νὰ πάρει μιὰ σωστὴ θέσι. Δηλ. ν' ἀρχίσει νὰ συνειδητοποιεῖ πῶς «δὲν κάνει τὸ ράσο τὸν παπᾶ» ὅπως λέει ἡ παροιμία, καὶ πῶς καὶ χωρὶς τὸ ράσο μπορεῖ νὰ σέβεται καὶ νὰ ἐμπιστευεῖται τὸν πνευματικὸ του πατέρα. Μέχρις ὅτου ὅμως ὁ λαός μας χωνέψη καλὰ αὐτὸ τὸ πράγμα εἶναι νωρὶς νὰ γίνεταί λόγος γιὰ κατάργησι τοῦ ράσου. Καὶ γιὰ μεταρρυθμίσεις πού θὰ κάνουν μᾶλλον κακὸ καὶ θὰ βλάψουν τὴν Ἐκκλησία.

Ἡ ΑΓΑΜΙΑ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

υχνὰ τίθεται πρὸς συζήτησιν, τὸ ζήτημα τῆς ἀγαμίας τοῦ ἱεροῦ μας κλήρου, δηλ. τὸ ἐὰν εἶναι σωστὸ νὰ ὑπάρχουν ἀγάμοι κληρικοὶ καὶ μάλιστα Ἐπίσκοποι. Γι' αὐτοὺς τοὺς τελευταίους τὸ θέμα ἔχει ἰδιαίτερη σημασία, γιατί, ὅπως εἶναι γνωστὸ, μόνον ἀγάμοι χειροτονοῦνται Ἐπίσκοποι καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ ἐν χηρείᾳ διατελοῦντες. Ἀρκετοὶ ἀπὸ ἐκείνους πού συζητοῦν τὸ θέμα τάσσονται ἀνεπιφύλακτα ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς ἀγαμίας τῶν Ἐπισκόπων, προτείνοντες δηλ. νὰ χειροτονοῦνται καὶ ἔγγαμοι στὸν ὑψηλότερο αὐτὸ βαθμὸ τῆς ἱερωσύνης. Καὶ σὰν δικαιολογία ἐπικαλοῦνται πρῶτον μὲν τὴν πράξη τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τὸν

Ε' αιώνα, όταν ἐδέχετο καὶ ἐγγάμους στὸ βαθμὸ τῆς ἀρχιερωσύνης, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους μάλιστα ὑπῆρξαν φτωενοὶ Ἱεράρχες καὶ συγκαταλέγονται μεταξὺ τῶν ἀγίων, καὶ ὕστερα τὰ σκάνδαλα ποὺ δημιουργοῦν ὠρισμένοι ἄγαμοι, ποὺ θὰ τὰ ἀπέφευγαν, ἂν μποροῦσαν νὰ παντρευθοῦν, καὶ παράλληλα νὰ μὴ χάσουν τὸ δικαίωμα τῆς προαγωγῆς των σὲ Ἐπισκόπους.

Θὰ ἐπιχειρήσω μία ἐνημερωσί σας πάνω στὶς διάφορες πτυχὲς τοῦ θέματος, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἀναδρομὴ. Ὅπως εἶναι γνωστὸν στὴν Ἐκκλησία μας λαμβάνεται σοβαρώτατα ὑπ' ὄψιν ἡ πράξις ποὺ ἐφήρμοσε ὁ Κύριός μας ἡ ἡ παράδοση ποὺ δημιουργήθηκε στὴν ἀρχή. Ἔτσι καὶ στὸ προκείμενο θέμα, ἂν ἀνατρέξουμε στὰ Εὐαγγέλια καὶ στὰ ἄλλα βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης, θὰ δοῦμε πὼς ὁ Κύριος ἐδιάλεξε τοὺς 12 Ἀποστόλους του, ἀνάμεσα ἀπὸ ἐγγάμους καὶ ἀγάμους. Δὲν ἔκανε διάκρισι προτιμώντας τὴ μία κατηγορία εἰς βάρος τῆς ἄλλης. Ἀργότερα ὁ Ἀπ. Παῦλος ἔγραφε πὼς ἤθελε νὰ εἶναι ἔγγαμοι καὶ οἱ διάκονοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ Ἐπίσκοποι. Καὶ αὐτὸ ἴσχυε τὸν πρῶτο καιρὸ. Μάλιστα ἡ Ἐκκλησία μὲ τὸν Ε' Ἀποστολικὸ Κανὸνα κατεδίκασε ἐκείνους τοὺς κληρικούς ποὺ μετὰ τὴν χειροτονία τους ἐγκατέλειπαν τὶς γυναῖκες τους «προφάσει εὐλαβείας» δηλ. μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι ἡ συζυγία τους ἦταν ἐμπόδιο στὴν πνευματικὴ τους ζωὴ. Ἀργότερα μάλιστα στὴ διάρκεια τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἔγινε πρότασις ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο Κορδοῦης Ὅσιο νὰ

καθιερωθῆ ἡ γενικὴ ἀγαμία τοῦ κλήρου, ποὺ ἀπορρίφθηκε χάρις στὴν σθεναρὰ παρέμβασι τοῦ ἀγίου Παφνουτίου, ἑνὸς ἀσκητοῦ καὶ Ἱεράρχου, ποὺ ἔπεισε τοὺς πατέρες τῆς Συνόδου, ὅτι δὲν ἦταν σωστὸ νὰ ἐπιβάλλουν στοὺς ὤμους ὄλων τῶν κληρικῶν τὸ δυσβάστακτο βάρος τῆς ἀγαμίας, ποὺ σύμφωνα μὲ τὴν γνώμη τοῦ Κυρίου, προορίζεται γιὰ λίγους κλητοὺς ἀπὸ τὸ Θεό. Ἔτσι στοὺς πρῶτους αἰῶνες ἐπεκράτησε νὰ εἶναι εἴτε ἔγγαμοι οἱ κληρικοί, εἴτε ἄγαμοι χωρὶς νὰ ἐπιβάλλεται οὔτε τὸ ἓνα, οὔτε τὸ ἄλλο. Καθένας ἀνάλογα μὲ τὴν κλίσι του καὶ τὴν ἐπιθυμία του μποροῦσε νὰ γίνε κληρικὸς ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ἐγγάμου ἢ τοῦ ἀγάμου. Μὲ τὸ σχῆμα δὲ αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας γνώρισε στὸ ὕπατο ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα μεγάλες μορφὲς εἴτε ἀγάμων Ἱεραρχῶν, ὅπως εἶναι οἱ γνωστοὶ μας τρεῖς Ἱεράρχες καὶ πολλοὶ ἄλλοι, εἴτε ἐγγάμων, ὅπως εἶναι ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, ὁ ἅγιος Σπυρίδων κ.ἄ. Αὐτὰ ἴσχυσαν στὴν Ἀνατολή. Ἀντίθετα στὴ Δύσι ἀπὸ ἑνωρὶς ἐπεκράτησαν ἄλλες ἀπόψεις καὶ γι' αὐτὸ ἐκεῖ καθιερώθηκε ἡ ὑποχρεωτικὴ ἀγαμία γιὰ ὄλους τοὺς βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης, πρᾶγμα ποὺ ἴσχύει μέχρι σήμερα.

Ἀπὸ τὸν Ε' ὁμως αἰῶνα καὶ ἐδῶ ἄρχισε καὶ στὴν Ἀνατολή νὰ κερδίζει ἔδαφος ἡ ἰδέα πὼς οἱ Ἐπίσκοποι τοῦλάχιστον ἔπρεπε νὰ εἶναι ἄγαμοι. Αὐτὸ ὠφείλετο σὲ δύο βασικὰ λόγους. Ὁ πρῶτος ἦταν ἡ μεγάλη ἀκτινοβολία καὶ ἡ γοητεία, θὰ λέγαμε, ποὺ ἀσκοῦσε στὴν χριστιανικὴ κοινωρία

ὁ βίος τῶν μοναχῶν, δηλ. τῶν κατὰ Χριστὸν ἀγάμων. Ὁ χρυσοῦς αἰώνας τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Δ' εἶχε κοσμηθεῖ ἀπὸ μεγάλα ὀνόματα ὑπερόχων ἀνδρῶν, πού, ἄγαμοι οἱ ἴδιοι, κατώρθωσαν νὰ προσφέρουν στὴν κοινωνία πολύτιμες καὶ ἀναντι-κατάστατες ὑπηρεσίες. Ὁ μοναχικὸς βίος σελάγιζε στὸ στερέωμα τῆς Ἐκκλησίας, γιατί ἀποτελοῦσε τὸ πνευματικὸ της ὄπλοστάσιο. Ἀπ' αὐτὸν προ-ἦρχοντο οἱ μεγάλοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς αὐτοὺς ἔτρεχε μὲ ἐμπιστοσύνη ὁ κόσμος. Ἔτσι μαζί μ' αὐτοὺς ἄρχισε νὰ κατακτᾶ ἔδαφος καὶ νὰ ἐκθιάζεται καὶ ἡ παρθενία, πού τηροῦσαν παραμένοντας μακριὰ ἀπὸ γάμο καὶ οἰκογένεια, γιὰ νὰ εἶναι περισσότερο ἀνεμπόδιστοι στὴν ὀλοκληρωτικὴ τους ἀφιέρωσι στὸ Χριστὸ καὶ στοὺς ἀδελφούς των. Ὁ δεύτερος λόγος ἦταν ἡ ἀνάγκη νὰ περισωθῇ ἡ περιουσία τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τῶν ἐγγάμων Ἐπισκόπων, πού, μετὰ τὸ θάνατό τους, ἤγειραν κληρονομικὰ δικαιώματα χωρὶς νὰ διαθέτουν τέτοια. Δηλ. μόλις πέθαινε ἓνας Ἐπίσκοπος, τὰ παιδιὰ του, ἢ γυναίκα του καὶ ἄλλοι συγγενεῖς ἀξίωσαν νὰ πάρουν αὐτοὶ σὰν κληρονόμοι τὴν περιουσία πού ὁ πατέρας καὶ σύζυγός τους σὰν Ἐπίσκοπος διαχειριζόταν σύμφωνα μὲ τοὺς ἱερούς Κανόνες. Ἀλλὰ ἡ περιουσία αὐτὴ δὲν ἀνῆκε στὸν Ἐπίσκοπο, ἀνῆκε στὴν Ἐκκλησία. Ὁ Ἐπίσκοπος ἀπλῶς τὴν διαχειριζόταν, ὅπως γίνεται καὶ σήμερα. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἦταν καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ σταματήσουν τὰ διάφορα σκάνδαλα πού δημιουργοῦσαν ὠρι-

σμένοι Ἐπίσκοποι πού δὲν εἶχαν καλὰ καὶ εὐ-σεβῆ παιδιὰ, πού μὲ τὴν κακὴ διαγωγή τους ἐβλαπταν ὅλη τὴν Ἐκκλησία, γιατί ἐγίνονταν αἵτιοι πικρῶν σχολίων εἰς βάρος τοῦ πατέρα τους. πού ἦταν ὁ Ἐπίσκοπος. Ἐπὶ πλέον ἦταν καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀμεροληψία, ἡ ἀντικει-μενικότητα, καὶ ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἀφοσίωσις τοῦ Ἐπισκόπου στὸ ὑπεύθυνο ἔργο του μέσα στὴν Ἐκκλησία, πού δὲν συμβιβαζόταν μὲ τὴν συνοί-κησί του μὲ τὴν γυναίκα του ἢ τὰ παιδιὰ του, πού θὰ μπορούσαν νὰ τὸν ἐπηρεάζουν ἢ νὰ τὸν διευθύνουν. Ἔτσι ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνο-δος μὲ τὸν ΙΒ' ἱερὸ Κανόνα της ὠρίσε πὼς ὅσοι ἐπρόκειτο νὰ λάβουν χειροτονίαν Ἐπισκόπου καὶ ἦσαν ἐγγαμοί, θὰ ἔπρεπε νὰ δώσουν προηγουμέ-νως ὑπόσχεσι πὼς θὰ ἐγκαταλείψουν τὴν οἰκογέ-νειά τους καὶ αὐτό, ὅπως λέει ὁ Κανὼν, «οὐκ ἐπ' ἀθετήσει ἢ ἀνατροπῇ τῶν ἀποστολικῶς νουμο-θετημένων, ἀλλὰ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον προκοπῆς τῶν λαῶν (προμηθούμενοι) καὶ τοῦ μὴ δοῦναι μῶμόν τινα κατὰ τῆς ἱερατικῆς καταστάσεως». Τὰ λόγια αὐτὰ θέλουν νὰ ποῦν πὼς ἐπιβάλλεται ὁ Ἐπίσκοπος νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του, ὄχι γιατί ἔτσι θέλει ἡ Ἐκκλη-σία νὰ καταργήσῃ τὸν γάμο ἢ νὰ νομοθετήσῃ ἀν-τίθετα πρὸς ὅσα οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἐθέσπισαν, ἀλλὰ γιατί θέλει νὰ ἐνδιαφερθῇ γιὰ τὴν σωτηρία καὶ τὴν προκοπὴ τοῦ λαοῦ καὶ γιὰ νὰ προφυλά-ξει τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα ἀπὸ κακὰ σχόλια καὶ σκάνδαλα. Ὑστερα ἀπὸ αὐτὴ τὴν διάταξι ὅλοι

οί 'Επίσκοποι στην 'Ανατολική μας 'Εκκλησία είναι άγαμοι.

Οί λόγοι πού επέβαλαν τότε την έκδοσι αὐτοῦ τοῦ Κανόνος, μπορεί νά υποστηριχθῆ ὅτι πάνω κάτω ἰσχύουν καί σήμερα. Μερικοί λένε πῶς ἂν οἱ 'Επίσκοποι ἦσαν παντρεμένοι δέν θά εἶχαμε σκάνδαλα 'Ιεραρχῶν. Δέν θά συμφωνήσω μέ τήν γνώμη αὐτή γιατί, ἂν ἦταν σωστή, τότε δέν θά ἔπρεπε νά ἔχουμε σκάνδαλα ἠθικῆς φύσεως στόν ἕγγαμο κλήρο. Αὐτό ὁμως δέν συμβαίνει. 'Επομένως δέν φταίει τόσο τὸ ἂν εἶναι κανεῖς άγαμος ἢ ἕγγαμος γιά νά πέσει σέ μιᾶ άμαρτία. Φταίει τὸ ὅτι δέν ἔχει καλλιεργήσει μέσα του τήν πίστι, καί τήν προσπάθεια γιά νά αντισταθῆ στό κακό. Εἶπαμε ἤδη πῶς ἡ άγαμία μέσα στην 'Εκκλησία εἶναι ἕνας θεσμός πού ὑπηρετεῖ μιάν ἰδέα. Κανεῖς δέν ἔχει τὸ δικαίωμα νά θίξει τὸν ἱερό αὐτό θεσμό, ἢ νά τὸν ὑποτιμήσει. Ὅπως ἔχει άξία ὁ γάμος, ἔτσι ἔχει άξία καί ἡ άγαμία. Καί τὰ δύο συστήματα βρίσκουν τήν δικαίωσί τους μέσα στην 'Αγ. Γραφή. Βέβαια παραπονούνται ὠρισμένοι διότι δέν ἐπιτρέπεται καί στοὺς ἕγγάμους νά γίνονται 'Επίσκοποι. Ἄν ἡ διαμαρτυρία προέρχεται ἀπὸ φιλόδοξη διάθεσι, δέν μπορεί νά δικαιωθῆ τοῦλάχιστον μέσα στόν χῶρο τῆς 'Εκκλησίας. Ἄν πάλι προέρχεται ἀπὸ διάθεσι νά διευρυνθῆ ὁ κύκλος τῶν ὑποψηφίων 'Αρχιερέων καί νά συμπεριληφθοῦν σ' αὐτοὺς καί ἕγγαμοι, ἢ προσωπική μου γνώμη εἶναι πῶς ὁ κύκλος θά εὐρυνθῆ, ἀλλά τὸ ἀποτέλεσμα δέν εἶμαι βέβαιος ὅτι θά εἶναι δια-

φορετικώτερον ἀπὸ ἐκεῖνο πού σήμερα ὑπάρχει. Γιατί εἶναι τόσο λίγος καί μικρὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν 'Επισκόπων, πού καί μεταξύ τῶν άγάμων ὑποψηφίων μποροῦν οἱ ἐκλέκτορες νά ἐπιλέξουν τοὺς ἀρίστους. Ἄρκει νά ἔχουν τήν πρόθεση αὐτή...

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΛΗΡΙΚΟΥΣ ΜΑΣ

Ιερέας είναι πρόσωπο ιερό, πού ξεχωρα από την άτομική του αμαρτωλότητα, φέρνει στους ανθρώπους τη θεία χάρι και γίνεται μεσίτης τους μπροστά στο θρόνο του Θεού. Στη Θ. Λειτουργία, ειδικώτερα, φαίνεται αυτή του ή ιδιότητα, όταν, σαν λειτουργός του Μυστηρίου, στέκεται εμπρός στην 'Αγ. Τράπεζα, πού είναι ένα φρικτό θυσιαστήριο, και προσφέρει έξ ονόματος του λαού την αναίμακτη θυσία, και προσεύχεται για του λαού τις αμαρτίες και μεσιτεύει για το θείο έλεος και τη θεία εύσπλαχνία. Οί πατέρες της 'Εκκλησίας μας, ξέροντας καλά αυτό τον ρόλο του κάθε ιερέα, μᾶς έχουν διδάξει νά σεβώμαστε τους ιερείς του Κυρίου, καθώς τὸ ἴδιο μᾶς προτρέπει

και ή 'Αγ. Γραφή διατάσσοντας ἤδη ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς Παλ. Διαθήκης: νά σέβεσαι τὸν Θεὸν «καὶ τὸν ἱερέα αὐτοῦ θαύμαζε». Ἡ χάρις τῆς ἱερωσύνης, μιὰ ξεχωριστὴ δηλ. κλήσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεό, δίνει στὸ πρόσωπο πού τὴν ἔχει μιὰ ἰδιαίτερη ἀξία καὶ τὸ καθιστᾷ φορέα τῆς εὐλογίας, πού ὁ Θεὸς παρέχει στὴν κάθε ἀνθρώπινη ψυχὴ. Ἡ μετάδοσις τοῦ θείου μηνύματος στὸν κόσμο γίνεται διὰ μέσου τῆς 'Εκκλησίας καὶ τῶν ἱερέων της, γιατί σ' αὐτοὺς δόθηκε ἀπὸ τὸν Κύριό μας ἡ εἰδικὴ πνευματικὴ ἐξουσία νά τελοῦν τὰ μυστήρια καὶ νά ἀγιάζουν τοὺς πιστοὺς, καθὼς καὶ τὸ χάρισμα τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς διοικήσεως τῆς 'Εκκλησίας.

Ὅλα αὐτὰ τονίζουν τὴ σημασία πού ἔχει τὸ πρόσωπο τοῦ ἱερέα γιὰ τὴ σωτηρία μας καὶ μᾶς ἐπιβάλλουν νά στοχασθοῦμε στὰ σοβαρὰ πάνω σὲ ὠρισμένες ἀνεύθυνες ὀπισοδήποτε, πλὴν ὁμως λυπηρὲς ἐκδηλώσεις μιᾶς μερίδος τοῦ λαοῦ μας, πού σχεδὸν ἀνεύθυνα καὶ χωρὶς λόγο συμπεριφέρονται ἀπέναντι τῶν ἱερέων μας κατὰ τρόπο περιφρονητικό, λὲς καὶ οἱ ἱερεῖς δὲν εἶναι φορεῖς εὐλογίας καὶ πρόσωπα κύρους. Θὰ ἀναφερθῶ ἐδῶ πρῶτα στὶς ἀσχήμες πού παρατηροῦνται στοὺς δρόμους ἀπὸ νεαρὰ συνήθως ἄτομα ἐπὶ τῇ θέᾳ κάποιου ἱερωμένου. Ἡ συνήθεια νά κάνουν τὰ ἄτομα αὐτὰ ἀπρεπεῖς χειρονομίες στὸν ἑαυτό τους ἢ στοὺς διπλανούς των εἶναι ἀπαράδεκτη καὶ ὑποβιβάζει τὸ πολιτιστικὸ μας ἐπίπεδο. Ἡ συνήθεια αὐτὴ μαρτυρεῖ μιὰ βαθειὰ περιφρόνησι πρὸς τὸ ἱερό

σχῆμα τοῦ ἱερέα, περιφρόνησι πού δὲν βρίσκει καμμιὰ δικαίωσι, οὔτε δικαιολογία μέσα στὴν μακραιώνη ἱστορία μας. Ὁ λαός μας στὴ μεγάλη του πλειονότητα σέβεται καὶ ἐκτιμᾷ τοὺς ἱερεῖς του. Τοὺς φιλεῖ τὸ χέρι ἐκδηλώνοντας ἔτσι τὸν σεβασμό του. Τοὺς καλεῖ στὸ σπίτι του γιὰ νὰ ἀγιασθῆ. Ἐξομολογεῖται σ' αὐτοὺς τὰ κρυφὰ καὶ τὰ μύχια τῆς καρδιάς του. Τοὺς θεωρεῖ ἀπαραίτητους σὲ ὅλες τὶς κύριες φάσεις τῆς ζωῆς του. Μὲ ἓνα λόγο ὁ λαός μας θὲς ἀπὸ παράδοσι, θὲς ἀπὸ ἱστορικὴ συνέπεια, θὲς ἀπὸ ἐνδόμυχη, ἐνσυνειδητὴ ἐκτίμηση περιβάλλει μὲ τὴν ἀγάπη του τοὺς ἱερεῖς μας, πού εἶναι καὶ αὐτοὶ σάρκα ἀπὸ τὴ σάρκα του καὶ ὁστοῦν ἀπὸ τὰ ὁστᾶ του. Ἔτσι ἡ συνήθεια πού ἀνέφερα παραπάνω κάνει μιὰ βαθειὰ ἐντύπωση σὲ ὅσους τὴν μελετοῦν, γιατί εἶναι σι' ἀλήθεια ἀνεξήγητὴ ἢ χειρονομία πού γίνεται μόλις φανῆ στὸ δρόμο ὁ ἱερέας. Καὶ τὸ πιὸ περίεργο εἶναι πὼς καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πού χειρονομοῦν, ὅταν ἐρωτηθοῦν γιὰ τὴ σημασία πού ἀποδίδουν στὴν ἐνέργειά τους αὐτή, δὲν ξέρουν νὰ ἀπαντήσουν καὶ συλλαμβάνονται νὰ κάνουν κάτι τὸ ὁποῖο δὲν μποροῦν οὔτε νὰ δικαιολογήσουν, οὔτε νὰ ἐξηγήσουν. Βέβαια τέτοια συμπεριφορὰ δὲν περιμένει κανεὶς ἀπὸ σοβαροὺς ἀνθρώπους, πού ἔχουν ἀξία καὶ βαρύτητα. Συνήθως τὰ νεαρὰ ἄτομα πού ἔτσι φέρονται εἶναι ἐπιπόλαια καὶ ἡ ὑβριστικὴ τους συμπεριφορὰ ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα νὰ μειώνονται βασικὰ τὰ ἴδια. Ὡστόσο τὸ πρᾶγμα θὰ ἔπρεπε νὰ τεθῆ ἐπὶ ἄλλης βάσεως. Θὰ ἔπρεπε δηλ. νὰ διερωτηθοῦμε

ὄλοι μας ἂν μὲ τὸ νὰ μειώνουμε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τοὺς ἱερεῖς μας, πού εἶναι οἱ πνευματικοὶ μας πατέρες, δὲν μειώνουμε κατ' οὐσίαν τὸ σχῆμα τους καὶ κατ' ἐπέκτασιν δὲν ἀσεβοῦμε πρὸς τὰ ἱερά μας. Κανένας λαὸς ἄλλος, ἐξ ὅσων ξέρω, δὲν συμπεριφέρεται ἔτσι πρὸς τοὺς ἱερωμένους. Δὲν μιλῶ μόνο γιὰ τὸ Ἰσλάμ, ὅπου τὰ πρόσωπα τῶν ἱερωμένων εἶναι ἱερά καὶ ἀπρόσβλητα. Μιλῶ γιὰ τὰ χριστιανικὰ κράτη τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου κανεὶς δὲν θὰ διανοεῖτο ποτὲ νὰ κάνει μιὰ περιφρονητικὴ ἢ ὑβριστικὴ ἀπρέπεια σὲ βάρος ἐνὸς οἰουδήποτε λειτουργοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Σὰς εἶπα, αὐτὸ πού συμβαίνει ἐδῶ εἶναι ὄχι μόνο ἀπαράδεκτο, ἀλλὰ καὶ ἀνεξήγητο. Τὸ μόνο πού θὰ μπορούσε νὰ τὸ διορθώσει εἶναι μιὰ συστηματικὴ διαφώτισι ἀπὸ τοὺς σοβαροὺς ἀνθρώπους, τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ γενικὰ τοὺς ὑπεύθυνους χειραγωγούς τοῦ λαοῦ μας.

Καὶ ἔρχομαι τώρα σὲ μιὰ ἄλλη περίπτωσι. Πρόκειται γιὰ μερικὲς δεισιδαιμονικὲς ἀντιλήψεις πού πολὺς λαός μας τρέφει γιὰ τοὺς ἱερεῖς μας. Μνημονεύω ἐδῶ σὰν παράδειγμα τὴν ἀντίληψι πού ὑπάρχει σὲ πολλοὺς ὅτι ἡ συνάντησι τὸ πρῶτὸ στὸ δρόμο μὲ ἱερέα εἶναι κακὸ πρᾶγμα πού φέρνει γρουσουζιά, ἢ τὸ δέσιμο τοῦ μαντηλιοῦ σὲ κόμπο στὴ θεὰ ἐνὸς κληρικοῦ. Ὅλα αὐτὰ θὰ ἐδικαιολογοῦνταν ἂν ἤμασταν τελείως ἀμόρφωτοι καὶ στὸ ἔπακρον προληπτικοί. Ἀλλὰ οἱ πολιτισμένοι καὶ μορφωμένοι ἀνθρώποι δὲν παρασύρονται ἀπὸ δεισιδαιμονίες καὶ δὲν κανονίζουν τὴ ζωὴ

τους με προλήψεις. Σκέπτονται λογικά και συμπεριφέρονται ανάλογα. Ο ιερέας για τους χριστιανούς, όπως είπαμε, είναι ιερό πρόσωπο, φορέας της εύλογίας. Τώρα πώς και γιατί από πρόσωπο εύλογίας, έγινε πρόσωπο κατάρτας, αυτό είναι πάλι ανεξήγητο. Μόνο έχθροι της Έκκλησίας θα είχαν κάποιο λόγο να διασπείρουν στο λαό μας τέτοιες αντιλήψεις, που τον απομακρύνουν από την ζωντανή πηγή της πίστεως. Και το πιο περίεργο είναι πώς οι αντιλήψεις αυτές βρίσκονται αναμειγμένες μαζί με άλλες, που είναι διαμετρικά αντίθετες και που θέλουν τον ιερέα πηγή εύλογίας και χάριτος. Πώς να εξηγήσει π.χ. κανείς το φαινόμενο του λαού μας που φυλάγεται το πρωί από τη θέα του ιερέως, όταν σε λίγο αυτού του ιερέως ασπάζεται ο ίδιος λαός το χέρι. Η μόνη εξήγησι είναι πώς οι προλήψεις αυτές είναι κατάλοιπο ειδωλολατρικών αντιλήψεων, μαγικών δηλ. ως επί το πλείστον σκέψεων, που σήμερα δεν βρίσκουν καμιά δικαιολόγησι. Η μαγεία και η αποφυγή των κακών που οι μάγοι και οι μάγισσες έφερναν μαζί τους μπορούσε να έχει θέσι στην παλαιά εποχή του σκοτους και της άγνοιας. Σήμερα όμως, όταν ο χριστιανισμός έχει διαλύσει αυτό το σκοτός και έχει διαχύσει άπλετο φως στη ζωή μας ποιά θέσι μπορούν να διεκδικήσουν τέτοιες αντιλήψεις που προδίδουν άγνοια παχυλή και αντίληψη χονδροκομμένη στα θέματα της πίστεως;

Είναι, κατά συνέπειαν, έξω από κάθε άμφιβο-

λία πώς ή επιβίωσι στις ημέρες μας τέτοιου είδους αντιλήψεων καμμιάν άπολύτως δικαιολόγησι δεν μπορεί να έχει. Ο ιερέας, σαν φορέας της θείας εύλογίας και χάριτος όφείλει να πάρει μιá κεντρική και τιμητική θέσι στη ζωή μας. Άς μάθουμε τα παιδιά μας να τον σέβωνται σαν αντιπρόσωπο του Θεού. Άς διδαχθούμε και μεις να του ζητάμε την εύλογίαν του όσονδήποτε γνωστός μας και άν είναι, όση οικειότητα και άν έχουμε μ' αυτόν. Δεν επιτρέπεται να συντηροϋνται και σήμερα στη ζωή μας δεισιδαιμονίες που δεν βρίσκουν καμμιάν άπολύτως δικαίωσι. Δεν μπορούμε να είμαστε χριστιανοί και από το άλλο μέρος να συμπεριφρώμεθα σαν ειδωλολάτρες. Είναι καιρός να παύσουμε να δεχώμαστε παθητικά ώρισμένα πράγματα που έρχονται σε αντίθεσι με το γνήσιο περιεχόμενο της πίστεώς μας. Γιατί ή ευθύνη μας είναι μεγάλη. Θα ήταν εύχης έργο, άν θα μπορούσαμε να ξεπεράσουμε όλες αυτές τις επιπόλαιες και άβάσιμες αντιλήψεις για τους ιερείς μας, κρατώντας μόνο εκείνες που συμπορεύονται με τη θεία τους άποστολή μέσα στον κόσμο. Έτσι θα δικαιώναμε την χριστιανική μας ιδιότητα, θα διωρθώναμε μιá άδικη και προληπτική στάσι που παράλληλα μ' έμας μειώνει και αυτούς, και θα παρείχαμε το μέτρο της σοβαρότητος, εύπρεπείας και ύπευθυνότητός μας.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι θεῖος μαζί και ἀνθρώπινος ὀργανισμός. Ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀλλὰ ἀναπτύσσει τὴ δράση της μέσα στὴν Κοινωνία. Καταπιάνεται μὲ τὰ λογῆς κοινωνικά προβλήματα, διατηρεῖ φιλανθρωπικά ἰδρύματα,

σκουπίζει τὰ δάκρυα τῶν πονεμένων, ἔχει γραφεῖα και ὑπαλλήλους, ἔχει στελέχη τῆς ἱεραποστολῆς κληρικούς και λαϊκούς. Γιὰ ὅλα αὐτὰ τῆς χρειάζονται χρήματα, γιατί χωρίς αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἀνταπεξέλθει στὶς μεγάλες ὑποχρεώσεις της. Τὰ χρήματα στὰ χέρια τῆς Ἐκκλησίας προσλαμβάνουν ἕνα χαρακτήρα ἱερό, γιατί προσφέρονται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς και διατίθενται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία εἴτε γιὰ μισθοὺς, εἴτε γιὰ τὸ φιλανθρωπικὸ

και τὸ ἱεραποστολικὸ της ἔργο, πού εἶναι θεῖο και ἱερό. Χωρὶς οἰκονομικὲς δυνατότητες τὰ χέρια τῆς Ἐκκλησίας εἶναι δεμένα. Ἐκκλησία μὲ βᾶσι οἰκονομική μπορεῖ νὰ θαυματουργήσει και νὰ ἀναπτύξει ἕνα σπουδαῖο πρόγραμμα κοινωνικῆς και ἀνθρωπιστικῆς δραστηριότητος. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ ἔχει χρήματα. Ἐμεῖς οἱ κληρικοὶ και πῖο πολὺ οἱ Ἀρχιερεῖς δὲν πρέπει νὰ ἔχουμε. Ὅταν ἔμεῖς εἴμαστε πτωχοί, τότε μποροῦμε νὰ κάνουμε πλούσια τὴν Ἐκκλησία και νὰ τῆς δώσουμε ἔτσι τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιτελέσει τὸ εὐεργετικὸ της ἔργο.

Ἐπειτα ἀπὸ ὅσα εἶπαμε γίνεται θαρρῶ φανερό πὼς τὰ οἰκονομικά τῆς Ἐκκλησίας ἀπασχολοῦν κάθε φορὰ τοὺς ὑπεύθυνους και πρέπει νὰ τοὺς ἀπασχολοῦν ἐὰν ἐνδιαφέρονται νὰ μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀσκεῖ τὴν ἀποστολή της. Ὑπάρχουν βέβαια και ὠρισμένοι, πού διακηρύττουν πὼς ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει τάχα ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα, γιατί και οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν πτωχοί. Εἶμαι σύμφωνος πὼς οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν πτωχοί. Καὶ ἔμεῖς σήμερα, ὅπως εἶπα παραπάνω, πρέπει νὰ εἴμαστε πτωχοὶ ἢ νὰ ἀρκοῦμεθα σὲ ὅσα μᾶς στέλλει ὁ Θεός. Ὅμως δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀγνοήσουμε τὶς ἀνάγκες πού ἔχει σήμερα μιὰ οἰκογένεια. Οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν πτωχοί, ἀλλὰ ἡ δμάδα τῶν 12 Μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ εἶχε τὸ μικρὸ της ταμεῖο, πού τὸ κρατοῦσε μάλιστα ὁ Ἰούδας. Καὶ ὁ Κύριος, ὅταν κάποτε τοῦ εἶπαν νὰ πληρώσει φόρο, διέταξε τὸν ταμία τῆς δμάδας νὰ δώσει τὰ

λεπτά. Σάν άνθρωποι έχουμε κι' εμείς οι κληρικοί ανάγκες. Περισσότερες οι έγγαμοι, που έχουν οικογένεια και λιγώτερες εμείς οι άγαμοι. Ανάγκες υπάρχουν και κανείς δεν πρέπει να άρνείται στους κληρικούς τὸ δικαίωμα νὰ ζοῦν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Ἀλλὰ γιὰ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ ἱεροῦ κλήρου μιλήσαμε σὲ ἄλλη ὀμιλία. Σήμερα θέλω νὰ σᾶς μιλήσω γιὰ τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἐκκλησίας, δηλ. γιὰ τὶς πηγὲς ποὺ ἔχει ἡ Ἐκκλησία γιὰ νὰ πορίζεται τὰ ἀναγκαῖα οἰκονομικὰ μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀνταποκρίνεται στὴν ἀποστολή της. Ἐπομένως εἶναι, νομίζω, φανερὸ πὼς ἄλλο πράγμα εἶναι τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἄλλο τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κλήρου, ὅπως ἄλλο πράγμα εἶναι τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Κράτους καὶ ἄλλο πράγμα τὰ οἰκονομικὰ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

Ὅταν λέμε οἰκονομικὰ τῆς Ἐκκλησίας θὰ πρέπει νὰ ἐννοήσουμε τὰ οἰκονομικὰ ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν Ναῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν Ἱ. Μητροπόλεων. Κάθε ναὸς εἶναι καὶ ἓνα ἀνεξάρτητο νομικὸ πρόσωπο, ποὺ τὸ διοικοῦν τέσσαρες λαϊκοὶ Ἐπίτροποι μὲ Πρόεδρο τὸν ἱερέα. Τὰ ἔσοδα τῶν ναῶν προέρχονται εἴτε ἀπὸ τὶς προσόδους τῆς περιουσίας ποὺ τυχὸν ἔχουν π.χ. ἐνοίκια, εἴτε ἀπὸ τὶς ἐκούσιες συνεισφορὲς τῶν πιστῶν ποὺ ἐκκλησιάζονται καὶ τελοῦν μυστήρια. Γιὰ τὶς περισσότερες ἐνοριακὲς ἐκκλησίες τὰ ἔσοδα ἀπὸ τὴν ἀκίνητη περιουσία τους εἶναι ἀνεπαίσθητα, ἰδίως στὶς Ἐπαρχίες, ὅπου τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς τέτοιας περιουσίας εἶναι χωράφια ποὺ ἐνοικιάζον-

ται κάθε χρόνο, ἔπειτα ἀπὸ δημοπρασία, ἀντιπενιχροῦ μισθώματος, ποὺ πολλὲς φορὲς εἶναι γελοῖο. Φαντασθῆτε ναὸ τῆς περιφέρειάς μας ποὺ ἐνοικιάζει ἓνα ἀγρὸ καὶ παίρνει 500 δρχ. τὸ χρόνο. Τὰ περισσότερα ἔσοδα ἔχουν οἱ ναοὶ μας ἀπὸ ὅ,τι ὁ λαὸς μας ρίχνει μέσα στὸ κουτὶ ὅταν παίρνει τὸ κερὶ, ἢ μέσα στὸ δίσκο. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔσοδα τὰ διαχειρίζεται ὑπεύθυνα ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ, ποὺ εἶναι ὑπόλογη ἀπέναντι τοῦ Μητροπολίτου γιὰ τὴν καλὴ ἐκ μέρους της διαχείρισι τοῦ ἱεροῦ χρήματος. Ἀπὸ τὰ μηνιαῖα ἔσοδα τῶν ναῶν ἀφαιρεῖται ἓνα ποσοστὸ 54% ποὺ κατανέμεται ὡς ἑξῆς: 35% στὸ Δημόσιο, ποὺ πληρώνει τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους, 9% στὴ Μητρόπολι γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν γραφείων της καὶ τοῦ ὄλου κοινωνικοῦ καὶ ἱεραποστολικοῦ της ἔργου, 7% στὸ TAKE ποὺ εἶναι τὸ Ταμεῖο Ἀσφαλίσεως τῶν Κληρικῶν, 3% στὴν Ἀποστολικὴ Διακονία. Μετὰ τὴν ἀφαίρεσι τοῦ ποσοστοῦ αὐτοῦ, στὴν Ἐκκλησία παραμένει τὸ ὑπόλοιπο, μὲ τὸ ὁποῖο θὰ πρέπει ὁ ναὸς νὰ ἐκπληρώσει τὶς ὑποχρεώσεις του, δηλ. νὰ πληρώσει τοὺς ψάλτες καὶ τοὺς νεωκόρους, τὸ ἠλεκτρικὸ, τὸ νερὸ καὶ τὸ τηλέφωνο, καὶ νὰ κάνει τὶς ἀναγκαῖες ἐπισκευές, νὰ ἐνισχύσει τὸ πνευματικὸ ἔργο τῆς ἐνορίας, νὰ ἐνοικιάσει ἴσως αἶθουσα γιὰ νὰ γίνωνται τὰ Κατηχητικὰ καὶ οἱ Κύκλοι, καὶ γενικὰ νὰ ἀντιμετωπίσει κάθε οἰκονομικὴ ὑποχρέωσί του. Ἀντιλαμβάνεται κανεὶς βέβαια ὅτι ἐκεῖνο ποὺ ρίχνει στὸ κουτὶ τῆς Ἐκκλησίας κάθε φορὰ ἀξιοποιεῖται κατὰ τὸν τρόπο ποὺ σᾶς εἶπα,

χωρίς κανέναν απ' εκείνους που διαχειρίζονται τα χρήματα να βάζει τίποτε στην τσέπη του. Ούτε φυσικά ο Δεσπότης, που κι' αυτός στην τσέπη του δεν μπορεί και δεν έχει δικαίωμα να βάλει ούτε μία δραχμή από τα χρήματα αυτά. Για τις εισπράξεις και τις πληρωμές στους ναούς τηρούνται λογιστικά βιβλία και γίνεται έτήσιος έλεγχος.

Κι' έρχομαι τώρα στα οικονομικά κάθε Μητροπόλεως. Στο ταμείο της Μητροπόλεως περιέρχεται, όπως ήδη είπα, το 9% από τα έσοδα των ναών καθώς και των μονών. Στα χρήματα αυτά προστίθενται τυχόν έσοδα από ακίνητη περιουσία, που θα τύχαινε να έχουν οι Μητροπόλεις. Όλα αυτά τα έσοδα πηγαίνουν στο ταμείο της Μητροπόλεως, όχι στα χέρια του Μητροπολίτου. Από τα χρήματα αυτά η Μητρόπολις πληρώνει τους υπαλλήλους των γραφείων και των ιδρυμάτων της, τα έσοδα φωτισμού, ύδρευσης, λειτουργίας εν γένει των γραφείων. Έξ' άλλου τα έκκλ. ιδρύματα λειτουργούν, όπως είναι γνωστόν, με ανεπαίσθητη επιβάρυνση των τροφίμων τους, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών αντιμετωπίζει η Μητρόπολις από τα χρήματα αυτά. Παράλληλα με τα ίδια χρήματα η Μητρόπολις κάνει ιεραποστολικές εξορμήσεις, διανέμει δωρεάν βιβλία και έντυπα, οργανώνει πνευματικές συνάξεις, δίνει υποτροφίες σε άπορους μαθητάς και φοιτητάς, και γενικά αναπτύσσει την εκκλησιαστική δραστηριότητά της, που απαιτεί μερικές

φορές έξοδα, όχι για να πληρωθούν οι άνθρωποι που προσφέρουν έργο πνευματικό, αλλά για να καλυφθούν τα σχετικά με την δραστηριότητά τους έξοδα. Έτσι μπορεί ο καθένας να αντιληφθῆ πως μια Μητρόπολις με καλή οικονομική κατάσταση μπορεί να ανταποκριθῆ καλύτερα και πληρέστερα στην άποστολή της.

Έκαμα προηγουμένως τον διαχωρισμό, επιθυμῶ να τον επαναλάβω και τώρα. Στα οικονομικά θέματα άλλο πράγμα είναι η Μητρόπολις και άλλο ο Μητροπολίτης. Όπως άλλο πράγμα είναι η Νομαρχία και άλλο ο Νομάρχης. Ό,τι προσφέρεται στη Μητρόπολι πηγαίνει στην Μητρόπολι, εκδίδεται νομότυπα απόδειξεις και γίνεται λογιστική έγγραφη στα βιβλία. Ο Μητροπολίτης δεν έχει ανάγκη να πάρει — και δεν μπορεί να πάρει και αν ακόμη θέλει — από τα χρήματα αυτά. Έχει ένα αξιοπρεπή μισθό, που του αρκεί. Τα λέγω αυτά, διότι πολλοί νομίζουν πως Μητρόπολις ἴσον Μητροπολίτης. Όχι. Τα λεπτά της Μητροπόλεως ανήκουν στη Μητρόπολι και η διαχείρισίς τους γίνεται με τους κανόνες του δημοσίου λογιστικού και υπόκειται σε έλεγχο που ασκούν ειδικοί Έπιθεωρηταί του Έπουργείου Οικονομικών. Τα είπα αυτά για να διαλύσω παρεξηγήσεις και για να απαντήσω σε άπορίες, που έντεχνα καλλιεργούνται τον τελευταίο τουτο καιρό εις βάρος μας. Μετά απ' αυτά ποιός αγαπών ειλικρινά την Έκκλησία του θα είχε αντίρρηση στο να έχει η Έκκλησία περιουσία για το έργο της;

Β'
ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΟ 1821

Α'

δῶ και ἀρκετὸ καιρό, ἀγαπητοί μου ἀκροαταί, ἀρχισε, δειλά-δειλά στην ἀρχή και ὕστερα πιὸ ἀπροκάλυπτα νὰ ἀκούεται ἓνα καινούργιο σύνθημα για τὴν Ἱστορία μας. Τὸ σύνθημα αὐτὸ λέει πὼς ἡ Ἱστορία μας πρέπει νὰ ξαναγραφῆ ἀπ' τὴν ἀρχή, νὰ ἀναθεωρηθῆ σὲ ὠρισμένα σημεῖα της, νὰ διορθωθῆ, νὰ ἀφαιρεθοῦν τμήματά της, νὰ προστεθοῦν ἄλλα, ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀλήθεια, γιατί τάχα ὅπως τώρα εἶναι γραμμένη περιέχει στοιχεῖα ψευδῆ και ἀνιστόρητα. Αὐτό, ὅπως λένε, ἰσχύει περισσότερο για τὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας, ὅπου ὠρισμένα πράγματα ἔγιναν θρῦλος χωρὶς

λόγο, ἐνῶ πρέπει νά ἀρχίσει τὸ ξεκαθάρισμα, γιὰ νά δοῦμε τί εἶναι Ἱστορία καὶ τί μῦθος. Τὸ ἄκουσμα τοῦ συνθήματος αὐτοῦ συνοδεύθηκε καὶ ἀπὸ συζητήσεις πού ἐγιναν μεταξύ τῶν ἐνδιαφερομένων γι' αὐτὴ τὴν ἀναθεώρησι στὶς ὁποῖες τονίσθηκε αὐτὴ ἢ ἀνάγκη. Στὴν ἀρχὴ δὲν καταλάβαμε ποῦ τὸ πηγαιναν οἱ σύγχρονοι αὐτοὶ ρεβιζιονιστές. Ὅταν ὅμως διαβάσαμε μερικά φυλλάδια πού πρόσφατα ἐκυκλοφόρησαν καὶ ὠρισμένα ἄρθρα πού ἐγράφησαν στὶς ἐφημερίδες, καὶ ὅταν εἶδαμε στὸ βιβλίον τῆς Ἱστορίας τῆς Γ' τάξεως τοῦ Λυκείου νά γράφεται πὼς τὸ «Κρυφὸ Σχολεῖο» εἶναι μῦθος, τότε πήραμε εἶδησι γιὰ τὶς βαθύτερες σκέψεις καὶ ἐπιδιώξεις τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, πού βάλθηκαν νά μᾶς ἀποδείξουν πὼς τόσο καιρὸ ζούσαμε μέσα στὸ σκοτάδι τῆς ἀμάθειας καὶ πὼς τώρα ἤλθαν αὐτοὶ νά μᾶς ἀνοίξουν τὰ μάτια καὶ νά μᾶς διδάξουν τὴν κρυμμένη ἀλήθεια τῆς Ἱστορίας μας. Τὰ δημοσιεύματα γιὰ τὰ ὁποῖα σᾶς μιλῶ ὅλα στρέφονται ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, τῶν Πατριαρχῶν, τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν κληρικῶν, πού κατηγοροῦνται ξεκάθαρα πὼς στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας τήρησαν ἀρνητικὴ στάσι ἀπέναντι στὸ ραγιᾶ, πού τὸν ἐκμεταλλεύονταν καὶ πὼς, κατὰ βάθος, ὅλοι αὐτοὶ δὲν ἤθελαν τὴν ἀπελευθέρωσι ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ, γιὰτὶ εἶχαν καλὰ βουλευθῆ καὶ ἀπελάμβαναν τὴν εὖνοια τοῦ τούρκου, μὲ συνέπεια νά μὴ νοιάζονται γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ Γένους. Ἀλλὰ ὁ λαὸς στὸ τέλος δῆθεν ἐνίκησε τοὺς κακοὺς αὐτοὺς καὶ ἀνάξιους ἄρ-

χοντές. τοῦ, ἐπανεστάτησε, στράφηκε ἐναντίον τους, ἀνέλαβε τιτάνιο ταξικὸ ἀγῶνα καὶ τοὺς γκρέμισε, ἀποκτώντας τὴν πολυπόθητη ἐλευθερία του.

Σὲ πιάνει ἀληθινὴ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησι γιὰ τὴν παραχάραξι τῆς Ἱστορίας πού ἐπιχειρεῖται ἀπὸ τοὺς νέους αὐτοὺς «ἱστορικούς», γιὰτὶ ἡ ἀπροκατάληπτη μελέτη τῶν πηγῶν πείθει κάθε εὐλικρινῆ μελετητὴ πὼς οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες στὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας πήραν στὰ χέρια τους τὴν ὑπόθεσι τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας καὶ αὐτοὶ βασικὰ μεθόδευσαν τὴν ἀνατολὴ τοῦ 1821. Καὶ ἀκόμη διδάσκει πὼς ὁ μέγας ἐκεῖνος ἐθνικὸς ξεσηκωμὸς δὲν εἶχε κανένα ταξικὸ γνῶρισμα, δὲν στρεφόταν οὔτε ἐναντίον τῶν Πατριαρχῶν, οὔτε ἐναντίον τῶν Προεστῶν ἀλλὰ ἀποκλειστικὰ ἐναντίον τοῦ τούρκου, καὶ μάλιστα κάτω ἀπὸ τὴν ἐμπνευσμένη καθοδήγησι τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν Ἀρχιερέων καὶ γενικὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νά λέμε ἀόριστα καὶ θεωρητικὰ πράγματα. Θὰ ἀναφέρουμε συγκεκριμένα στοιχεῖα γιὰ νά πείσουμε πὼς λέμε τὴν ἀλήθεια. Προηγουμένως ὅμως εἶναι ἀνάγκη νά ρίξουμε μιὰ ἀκόμη ματιὰ σ' αὐτὰ πού λένε οἱ ἀναθεωρητές, γιὰ νά ἔχουμε μιὰ καλύτερη εἰκόνα τῶν ἀπόψεών τους.

Σύμφωνα, λοιπόν, μὲ τὶς ἀντιλήψεις τους, πού τὶς περισσότερες τὶς στηρίζουν πάνω σ' ἓνα βιβλίον πού ἐκδόθηκε τὸ 1816 στὴν Ἰταλία ἀπὸ κάποιον ἀνώνυμο Ἕλληνα μὲ τίτλο «Ἑλληνικὴ Νομαρχία» καὶ πού ὁ Νικ. Βέης τὸ ἐχαρακτήρισε γε-

μάτο από «υπερβολές και βρισιές», οί Πατριάρχες τῆς Κων/λεως στὰ 400 χρόνια τῆς δουλείας ἦσαν μισέλληνες, τουρκολάτρες, σκοταδιστές, πού νοιάζονταν μόνο γιά τόν ἑαυτό τους, καίγοντας λιβανωτό ἔμπρός στους σουλτάνους, πουλώντας τὸ Γένος καί τὸ λαό. Μάλιστα ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄ ἦταν κατ' αὐτούς προδότης, φιλοτομαριστής καί πολέμιος τῆς Ἐπαναστάσεως, γι' αὐτὸ καλὰ ἔκαναν καί τὸν κρέμασαν οί τοῦρκοι. Οἱ ἄλλοι Ἱεράρχες τῆς ἐποχῆς φρόντιζαν νὰ τὰ ἔχουν καλὰ μὲ τὸν τοῦρκο καί εἶχαν ἐγκαταλείψει τὸ λαὸ στὴν τύχη του, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία δὲν πρόσφερε σπουδαία ὑπηρεσία στὸν ἀγῶνα. Τὸ «κρυφὸ σχολεῖο» δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ ὑπάρχει γιατί οἱ τοῦρκοι δὲν ἐμπόδιζαν τὴν λειτουργία κανονικῶν σχολείων καί ἐπομένως ἄδικα ἔχουν δημιουργηθῆ τόσοι θρύλοι γύρω ἀπ' αὐτὸ καί τοὺς καλόγερους δασκάλους του. Ἄδικα τόσα τοπωνύμια στὰ μοναστήρια, ἄδικα τόση παράδοση, ἄδικα τόσος θόρυβος. Τώρα πιά ἦλθε ἡ ὥρα ὅλα νὰ τεθοῦν στὴ σωστή τους βάσι. Ἔτσι τὰ παιδιὰ μας μαθαίνουν σήμερα ὅτι πρέπει νὰ ἀμφισβητήσουν πατροπαράδοτες ἱστορικές ἀλήθειες ἐπειδὴ τὸ θέλουν μερικοὶ πού βάλθηκαν νὰ παραχαράξουν τὴν ἱστορία μας καί νὰ τὴν κόψουν καί ράψουν στὰ ἰδεολογικά τους μέτρα. Αὐτὰ, λοιπόν, σήμερα λέγονται καί γράφονται ἀπὸ μερικοὺς καί εἶναι μεγάλη ἀνάγκη νὰ ποῦμε πῶς ἔχει ἡ ἀλήθεια στηριγμένη πάνω σὲ ἀδιάσειστα στοιχεῖα.

Ὅταν, ἀγαπητοί μου ἀκροαταί, ἔπεσε ἡ Πόλη τὸ 1453 καί ἡ ἐνδοξη ἐκείνη βυζαντινὴ αὐτοκρατορία καταλύθηκε καί ὅλο τὸ ρωμεῖκο βυθίστηκε στὸ σκοτάδι καμμία ὠργανωμένη δύναμι δὲν ἀπέμεινε στὸ ὑπόδουλο Γένος, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Εἶναι τῆς θείας Προνοίας ἔργο τὸ ὅτι στὴν Ἐκκλησία αὐτὴ ὁ Πορθητῆς Μωάμεθ ἀναγνώρισε ὠρισμένα προνόμια, τῶν ὁποίων αὐτὴ ἔκαμε καλὴ χρῆσι γιά χάρι τοῦ λαοῦ. Ἔτσι ὁ Μωάμεθ ἀνεγνώρισε στὸ πρόσωπο τοῦ ἐκάστοτε Πατριάρχου Κων/λεως τὸν ἡγέτη τοῦ ὑπόδουλου Γένους, τὸν Μιλέτμπαση, ὅπως λεγόταν, ἔδωσε στὴν Ἐκκλησία τὸ δικαίωμα νὰ ζῆ καί νὰ κατευθύνει τοὺς ραγιαδες, νὰ ρυθμίζει τίς διαφορὲς τους μὲ δικά τῆς δικαστήρια, κατὰ τὸ ἰσλαμικὸ πρότυπο, καί νὰ εἶναι ἀπέναντι τοῦ σουλτάνου ὑπεύθυνη γιά τὸ κάθε τι. Αὐτὸ ὁ πορθητῆς τὸ ἔκανε ἀπὸ βαθεῖα πολιτικὴ διαίσθησι, γιατί ἐγνώριζε τὴ συσπείρωσι τοῦ ἑλληνα γύρω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία του, ἀλλὰ καί γιατί ἠθελε νὰ ἔχει ἕνα ἀνεγνωρισμένο ὑπεύθυνο κέντρο γιά νὰ διοικῆ τὸ δοῦλο Γένος, ὅπως ἐπίστευε. Χωρὶς ὅμως νὰ τὸ καταλάβει εἶχε δημιουργήσει ἕνα Δούρειο Ἴππο μέσα στὰ σπλάχνα τῆς αὐτοκρατορίας του, πού ἐμέλλε νὰ ἀποβῆ γι' αὐτὸν ὕστερα ἀπὸ μεθοδικὴ δουλειὰ 400 χρόνων, πολὺ ἐπικίνδυνος. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τίς προθέσεις τοῦ Πορθητῆ σημασία ἔχει πῶς ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν ἐπομένη τῆς ἀλώσεως ἐγινε τὸ καταφύγιο τῶν ραγιαδῶν, ἡ ἐλπίδα καί τὸ στήριγμά τους. Στάθηκε ἡ μάνα τοῦ ὑπό-

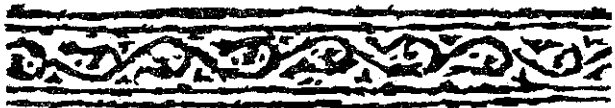
δουλου Γένους, καί κοντά της οί σκλαβωμένοι συσπειρώθηκαν. Παράλληλα ή Μεγάλη Ἐκκλησία, ὅπως λέγεται τὸ Οἰκουμενικό μας Πατριαρχεῖο, κυριολεκτικά κάτω ἀπὸ τὴ μύτη τοῦ κατακτητῆ βάλθηκε νὰ ὀργανώσει τὴν ἐπιβίωσι τοῦ Ἔθνους, ποῦ εἶχε ἀποκεφαλίσθῃ. Βάλθηκε δηλ. νὰ κάνει ἓνα θαῦμα, ποῦ σήμερα ὅλοι οἱ σωστοὶ ἄνθρωποι τὸ ἀναγνωρίζουν καὶ τὸ παραδέχονται. Βάλθηκε νὰ ἐμποδίσει τὸν ἐξισλαμισμό τοῦ λαοῦ, νὰ διατηρήσει μέσα στὰ στήθη τῶν ἐλλήνων τὴν ἐθνικὴ αὐτοσυνειδησία. Βάλθηκε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν μοναδικὸ ἄθλο, ποῦ ὁ Κων/νος Παπαρρηγόπουλος τόσο ἐπιγραμματικὰ διατυπώνει στὴν Ἱστορία του, γράφοντας πῶς σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς δουλείας τὸ ἐλληνικὸ καὶ τὸ τουρκικὸ στοιχεῖο ἔμειναν ἄμικτα ὅπως «τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ἔλαιον». Σπουδαία σ' αὐτὸ ὑπῆρξε ἡ συμβολὴ τοῦ Κρυφοῦ Σχολειοῦ, ἰδιαίτερα στοὺς δύο πρώτους αἰῶνες τῆς δουλείας, ποῦ ἀνεπλήρωσε τὴν ἔλλειψι Σχολείων, σὲ ὅλη τὴν ἔκτασι τῆς ἑλλην. πατρίδος παρ' ὅλες τὶς φιλότιμες, ὅπως θὰ δοῦμε, προσπάθειες τῶν Πατριαρχῶν καὶ Ἀρχιερέων, νὰ ἰδρῦσουν σὲ ὅλα τὰ μέρη τέτοια Σχολεῖα. Ἄλλωστε ἡ αὐθαιρεσία τοῦ κατακτητῆ ἐμπόδιζε τὴν ἐκπαίδευσι τῶν ἐλληνοπούλων στὰ γράμματα καὶ στὴ θρησκεία. Ἔτσι μέσα στὸ Κρυφὸ Σχολεῖο σφυρηλατήθηκαν ἡ ἐθνικὴ συνείδησις καὶ ἡ αὐτοσυνειδησία τῶν ἐλλήνων καὶ σώθηκε ὁ πυρὸς τῆς πίστεως.

Σ' αὐτὸ βοήθησε πολὺ τὸ γεγονός ὅτι ὁ δυναστής ἦταν ἀλλόθρησκος. Ἔτσι ἡ θρησκεία στάθηκε γιὰ τοὺς Ἕλληνας ἓνας πολῦτιμος παράγοντας ψυχικῆς καὶ ἐθνικῆς ἐνότητος γι' αὐτὸ καὶ ὅλοι γύρω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μαγεύθηκαν καὶ κάτω ἀπὸ τὰ φτερά της στεγάζθηκαν οἱ ἴδιοι καὶ στέγασαν τὰ ὄνειρά τους καὶ τὶς ἐλπίδες τους γιὰ τὴν ἀποκατάστασι τοῦ Γένους. Κατέφυγαν στὴν Ἐκκλησία καὶ αὐτὴ δὲν τοὺς ἀπογοήτευσε. Δὲν ἔμεινε μὲ χέρια σταυρωμένα. Οἱ Πατριάρχες ζέροντας πολὺ καλὰ τὴν ἀξία τῆς παιδείας, ἐφρόντισαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ γιὰ τὴν ἴδρυσι σχολείων προκειμένου μέσα σ' αὐτὰ τὰ ἐλληνοπούλα νὰ διδάσκωνται τὰ γράμματα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ γράμματα τοῦ Ἔθνους. Μιὰ ὀλόκληρη σειρὰ ἀπὸ Πατριάρχες διεδραμάτισαν σπουδαῖο ρόλο στὴ διάδοσι τῶν Γραμμάτων ἐκεῖνα τὰ χρόνια. Ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἄλωσι Πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος ἴδρυσε στὴν Κων/λι τὴ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, ὁ Ἱερεμίας ὁ Β' με ἐγκύκλιό του διέταξε ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς ρωμηοσύνης νὰ φροντίσουν γιὰ τὴν ἴδρυσι σχολείων στὰ μέρη των, ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρις ἴδρυσε τὸ πρῶτο στὴν Κων/λι καὶ σὲ ὅλη τὴν Ἀνατολὴ τυπογραφεῖο, ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Ε' ἴδρυσε στὸ Ἄγ. Ὅρος τὴν Ἀθωνιάδα, ὁ Πατριάρχης Μελέτιος ὁ Πηγᾶς ἴδρυσε ἄλλη σχολὴ στὴν Κων/λι καὶ ὁ ἐθνομάρτυς Γρηγόριος ὁ Ε' με ἐγκύκλιό του πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς συνεβούλευσε πάλι τὴν ἴδρυσι σχολείων, ὅπου αὐτὸ ἦταν ἐ-

φικτό. Ποιός, λοιπόν, θά μπορέση νά πῆ τοὺς Πατριάρχες αὐτοὺς σκοταδιστές; Καί δὲν ἦταν ἦταν μόνο αὐτό. Ἡ Ἐκκλησία ἀνέλαβε παράλληλα ἀγώνα γιὰ τὴ διαφώτισι τοῦ Γένους, γιὰ τὴ διάδοσι τῆς ἀλήθειας στοὺς ραγιαδες. Ἀπὸ τοὺς Διδάχους καὶ τοὺς Δασκάλους τοῦ Γένους ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς ὑπῆρξαν κληρικοί, καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι μὲ βαθειὰ πίστι στὸ Θεὸ καὶ ἐξάρτησι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Ὁ Εὐγένιος Γιαννούλης ποὺ ἔδρασε στὴν Ἄρτα καὶ στὸ Μεσολόγγι, ὁ Ἀναστάσιος Γόρδιος στ' Ἄγραφα καὶ στὸ Καρπενῆσι, ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, ὁ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος εἶναι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς κληρικούς ποὺ ἀνέλαβαν τὸ δύσκολο ἔργο τοῦ φωτισμοῦ τῶν σκλάβων. Ἡ προσφορά τους ὑπῆρξε τεραστίων διαστάσεων γιατί εἶχε προδρομικὸ χαρακτήρα. Δὲν θά ἔφθανε ποτὲ ἡ ἀνατολή τοῦ 1821, ἂν δὲν ὑπῆρχαν αὐτοὶ ἀπὸ τὸν Πατριάρχη μέχρι τὸν τελευταῖο καλόγερο, στρατευμένοι στὴν μεγάλη ἰδέα. Καὶ κοντὰ σ' αὐτοὺς ὅλοι οἱ μεγάλοι ἀγωνιστές, ὠραματίζονταν τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ πάνω στὸ Γένος γιὰ τὴν ἀπόκτησι τῆς ἐλευθερίας. Τοῦ Ρήγα τοῦ Βελεστινλή καημὸς ἦταν ν' ἀρχίσει ὁ ἀγώνας προκειμένου ὅπως ἔψελνε «στεριᾶς καὶ τοῦ πελάγου νὰ λάμψη ὁ σταυρός». Κανεὶς δὲν ἔχει τὸ ἀνάστημα νὰ ἀμφισβητήσῃ τις ἀλήθειες αὐτὲς ποὺ δὲν τις λέγω ἐγὼ αὐθαίρετα. Τισ λένε ἱστορικοὶ μεγάλου κύρους ἕνας Παπαρρηγόπουλος, ἕνας Κόκκινος, ἕνας Καρολίδης. Γιὰ τὸν Παπαρρη-

γόπουλο τὸ Ἔθνος μας ἐμεγαλοῦργησε «διὰ τῆς μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ συμμαχίας». Ὁ Κόκκινος γράφει πὼς λεγεὼν ὀλόκληρη εἶναι ἡ σειρά τῶν κληρικῶν ποὺ θυσιάσθηκαν στὸ βωμὸ τοῦ Γένους. 11 Πατριάρχες, 100 Ἐπίσκοποι καὶ 6.000 ἄλλοι κληρικοί εἶναι ὁ φρικτὸς ἀπολογισμὸς αὐτῆς τῆς ὑπέροχης θυσίας γιὰ τὰ ἰδανικά τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος. Τὸ λέει καὶ ὁ Π. Καρολίδης τονίζοντας τὸν εὐεργετικὸ ρόλο τῆς Ἐκκλησίας στὴ μεγάλη ὑπόθεσι τοῦ ξεσηκωμοῦ. Ὅλοι αὐτοὶ ὅμως ἔπεσαν φαίνεται ἔξω καὶ τώρα εὐτυχῶς βρέθηκαν αὐτοὶ ποὺ θά μᾶς φωτίσουν γιὰ νὰ μᾶς πείσουν πὼς γιὰ ὅλα τὰ δεινὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ φταῖνε τάχα οἱ παπὰδες καὶ οἱ δεσποτάδες ποὺ ἐκμεταλλεύθηκαν τὸ λαό. Ἀλλὰ θά συνεχίσουμε.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΟ 1821

Β'

ιλούσαμε προχθές, αγαπητοί μου άκροαταί, για τη μανία μερικῶν ὄψιμων ιστορικῶν πού πασχίζουν νά διορθώσουν τήν ιστορία μας καί νά μάς πείσουν πῶς ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας τὸ 1821 ὑπῆρξε ἀρνητικός. Τὸ ἀποκορύ-

φωμα τῆς ἐπιθέσεως των αὐτῆς συγκεντρώνεται στὸ πρόσωπο τοῦ ἔθνομάρτυρα Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', πού στιγματίζεται ἀπ' αὐτοὺς γιὰ τὸ ὅτι δὲν ἐνεκολπώθη τὸ κίνημα τοῦ ξεσηκωμοῦ. Καί γι' αὐτὸ εἶναι τάχα προδότης. Δὲν θά θελήσω νά ἀσχοληθῶ μὲ τις βρισιῆς πού ἀπευθύνουν στὸ σεπτὸ πρόσωπο τοῦ ἔθνομάρτυρα οἱ λίγοι αὐτοὶ ἀναθεωρητῆς τῆς ιστορίας μας. Θά πῶ λίγα λόγια γιὰ τὴ θέσι τοῦ Πατριάρχου καί θά κρίνετε

μόνοι σας. Λοιπόν, πράγματι ὁ Γρηγόριος ὁ Ε' ἦταν διστακτικός καί δὲν ἐνέκρινε τὴν κήρυξι τῆς Ἐπαναστάσεως ἐκείνη τὴν ὥρα. Πρέπει ὅμως νά δοῦμε τὸ γιατί. Θά πρέπει νά μεταφερθοῦμε στὸ κλίμα τῆς ἐποχῆς καί νά μὴ κρίνουμε μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα, πού τότε ἦταν ἄγνωστα. Ὅπως ξέρετε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ τσάρος τῆς Ρωσίας εἶχε ιδρύσει τὴν Ἱερὴ Συμμαχία, πού ἀντιτασσόταν σὲ κάθε προσπάθεια ξεσηκωμοῦ τῶν λαῶν γιὰ ἀποτίναξι τῆς τυραννίας. Ἡ τρομερὴ δύναμι τῆς Ἱερῆς Συμμαχίας προδίκαιε τὸ οἰκτρὸ τέλος κάθε ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Σκεφθῆτε δὲ ὅτι ἡ Ρωσία τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν ἡ μόνη ἰσχυρὴ ὀρθόδοξη χώρα ἀπὸ τὴν ὁποία, καί μὲ τὸ δίκηο της, περίμενε βοήθεια ἢ πατρίδα μας γιὰ νά ἐλευθερωθῆ. Ἡ δύναμι ὅμως αὐτὴ τασσόταν παρὰ τὸ πλευρὸ τῶν τούρκων. Ἦξερε ὁ Πατριάρχης μας τὴ στάσι αὐτὴ, ἤξερε καί τὴν ὑπαρξι τῆς Ἱερῆς Συμμαχίας καί ἐφοβεῖτο. Γιατὶ κάθε ἀποτυχημένη ἐπανάστασι ἐσήμαινε χιλιάδες κρεμάλες γιὰ τοὺς ρωμηοὺς. Αὐτὸ ἦταν τὸ δίδαγμα τόσων προηγουμένων ἀποτυχημένων ἐπαναστατικῶν κινήματων. Τὰ Ὀρλωφικά, ὁ παπα-Βλαχάβας, ὁ Διονύσιος Σκυλόσοφος εἶχαν προηγηθῆ καί εἶχαν βαφῆ στὸ αἷμα. Ὅλες οἱ ἐπαναστάσεις πού ἐγίναν πρὶν τὸ 1821 εἶχαν πνιγῆ καί τις πλήρωσαν οἱ Ἕλληνες μὲ σφαγῆς καί διωγμοὺς. Τὰ ἤξερε ὅλα αὐτὰ ὁ Πατριάρχης καί ἐπειδὴ νοιάζοντον γιὰ τὴν τύχη τῶν ραγιαδῶν δὲν ἔκρινε πῶς ἔπρεπε ν' ἀρχίσει ἐκείνη τὴν ὥρα ἕνας ξεσηκωμός. Τῆς

Ίδιας γνώμης ἦταν καὶ ὁ Καποδίστριας, ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τοῦ τσάρου, ποὺ ἤξερε καλὰ τὸ δυσμενὲς διεθνὲς κλίμα τῆς ἐποχῆς. Ἦσαν λοιπὸν καὶ οἱ δύο τους προδότες; Ἄλλ' ἂν ὁ Πατριάρχης δὲν ἐνέκρινε τὴν ἔκρηξι τῆς ἐπαναστάσεως, αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς δὲν ἦταν γνώστης τοῦ σχεδίου τῆς, γι' αὐτὸ καὶ ὅταν ξέσπασε ἐτοιμάσθηκε νὰ σηκώσῃ τὸ βαρὺ φορτίο. Σὰν ἐπιχείρημά τους οἱ πολέμιοι τοῦ Πατριάρχου προσάγουν τὸν ἀφορισμὸ ποὺ ἔκανε ὁ Πατριάρχης τῶν πρωτογεγατων τῆς ἐπαναστάσεως Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη καὶ Μιχαὴλ Σούτσου. Νά, λένε, τοὺς ἀφώρισε, πράγμα ποὺ σημαίνει πὼς ἦταν μὲ τὸ μέρος τοῦ τούρκου. Μόνον ἓνας ἀφελῆς ἢ ἓνας κακοήθης μπορεῖ νὰ κάνει μιὰ τέτοια σκέψι. Καὶ νὰ γιατί. Μόλις ξέσπασε στὴν Πελοπόννησο ἡ ἐπανάστασι ὁ θυμὸς τοῦ σουλτάνου ἐφθασε στὸ κατακόρυφο. Πρῶτα, λοιπὸν, ξέσπασε στοὺς ραγιαδες τῆς Πόλης. Οἱ θηριωδίες ποὺ ἔγιναν τότε δὲν περιγράφονται. Ὑστερα ζήτησε ἐξηγήσεις ἀπὸ τὸν Μιλέτμπαση τῶν ἐλλήνων δηλ. τὸν Πατριάρχου Γρηγόριο. Ὁ Γρηγόριος προσπάθησε νὰ τὸν καλμάρει λέγοντάς του πὼς τάχα δὲν ἤξερε τίποτε. Ὁ σουλτάνος δὲν πείσθηκε ἀπόλυτα, ἀλλὰ ἀνέβαλε γιὰ λίγο τὴν ἐκδίκησι. Τὸ κλίμα τῆς τρομοκρατίας ποὺ ἐπικρατοῦσε ἦταν ἀφόρητο. Φαντασθῆτε ὅτι μέσα στὶς πρῶτες μέρες ὁ σουλτάν Μαχμούτ ὁ Β' ἔπαυσε δύο μεγάλους Βεζύρηδες του μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι τηροῦσαν ἐπιεικῆ στάσι ἀπέναντι τῶν ραγιαδων, ἐκάλεσε τὸν σείχουλισλάμη

δηλ. τὸν θρησκευτικὸ ἀρχηγὸ τῶν μουσουλμάνων καὶ τὸν διέταξε νὰ ἐκδώσῃ φετῶν καλώνοντας τοὺς μουσουλμάνους νὰ ἐξοντώσουν μέχρις ἐνὸς τοὺς χριστιανούς. Ὁ σείχουλισλάμη ὕστερα ἀπὸ προσωπικὸ διάβημα τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου μὲ τὴ συνοδεία τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Πολυκάρπου, ποὺ τὸν ἐπισκέφθηκαν κρυφά, ἀρνήθηκε νὰ ἐκδώσῃ τὸν φετῶν, μὲ ἀποτέλεσμα ὁ σουλτάνος νὰ τὸν κρεμάσῃ καὶ νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ μὲ ἄλλον ποὺ ἐξέδωσε ἀμέσως τὴν διακήρυξι. Παράλληλα ὁ σουλτάνος ἀρχισε τὶς ἐκτελέσεις τῶν ἐπιφανῶν φαναριωτῶν ἀρχίζοντας ἀπὸ τοὺς Μουρούζηδες καὶ ἀπὸ τοὺς Μητροπολίτες. Μπροστὰ στὸ μεγάλο αὐτὸ κακὸ ὁ Πατριάρχης ἀπεφάσισε νὰ ρίξῃ στάχτη στὰ μάτια τοῦ σουλτάνου βγάζοντας ἀφορισμὸ ποὺ δὲν τὸν πίστευε οὔτε ὁ ἴδιος. Αὐτὸ τὸ ἤξεραν ὅλοι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ ἴδιοι ποὺ ἀφορίσθηκαν. Γιατὶ ἤξεραν κάτω ἀπὸ ποιὲς συνθήκες δόθηκε ὁ ἀφορισμὸς. Βέβαια σήμερα μὲ ἀσφάλεια καὶ ἡσυχία μπορεῖ ὁ καθένας νὰ λέει ὅ,τι θέλει, τότε ὅμως τὰ πράγματα ἦταν διαφορετικά. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος ὁ Ὑψηλάντης ἔγραφε στοὺς στρατιῶτες του: «Ὁ Πατριάρχης βιαζόμενος ὑπὸ τῆς Πόρτας, σᾶς στέλλει ἀφοριστικά καὶ ἐξάρχους παρακινώντας σας νὰ ἐνωθῆτε μὲ τὴν Πόρταν. Ἔσεῖς ὅμως νὰ τὰ θεωρῆτε αὐτὰ ὡς ἄκυρα καθότι γίνονται μὲ βίαν καὶ δυναστείαν καὶ ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ Πατριάρχου». Ἐπειτα ἂν ὁ Πατριάρχης ἦταν προδότης αὐτὸ θὰ τὸ ἤξεραν ἀπὸ καιρὸ οἱ Ἕλληνες, ὁπότε δὲν θὰ ἐπαιρναν στὰ σοβαρὰ

τὸν ἀφορισμό του. Ἡ ἐνέργεια ὁμως τοῦ Ὑψηλάντη δείχνει πόσο ὑπολόγιζαν στὰ λόγια τοῦ Πατριάρχη καὶ στὶς ἐνέργειές του. Τὸν θεωροῦσαν ἀρχηγό τους. Αὐτὸ ὁμως ποῦ καταλαβαίνει καλὰ κάθε καλοπροαίρετος κριτῆς δὲν τὸ καταλαβαίνουν οἱ ἀναθεωρητῆς τῆς ἱστορίας μας. Θὰ ἤθελα νὰ ξέρω τί θὰ ἔκαναν αὐτοὶ ἂν ἦσαν στὴ θέσι τοῦ Πατριάρχη. Καὶ μὴ μᾶς ποῦν πῶς τὰ ἔκανε αὐτὰ ὅλα ὁ Πατριάρχης γιὰ νὰ σώσει τὸ τομάρι του. Ὅχι. Στὸ τέλος θυσιάστηκε ἐκούσια ἀφοῦ ἀπέριψε πρότασι ποῦ τοῦ ἔγινε νὰ σωθῆ διὰ τῆς φυγῆς στὴν Πελοπόννησο. Ἔτσι ἀπέδειξε πῶς οἱ ταγοὶ ἀφοῦ ξέρουν πῶς νὰ ζήσουν διοικώντας σωστά, ξέρουν καὶ πῶς νὰ πεθαίνουν πιστοὶ σ' αὐτὰ ποῦ ἐδίδαξαν. Ἄξιζει βέβαια νὰ ποῦμε πῶς ὁ ἀφορισμὸς ἤρθη μυστικὰ στὸ Πατριαρχεῖο τῆ Μεγ. Δευτέρα τοῦ 1821 δηλ. πρὶν ἀπὸ τὸ κρέμασμα τοῦ Πατριάρχη. Γιὰ μιὰ πληρέστερη ἐνημέρωσίν σας ἀξιζει νὰ προσθέσω ἐδῶ πῶς ὁ τσάρος τῆς Ρωσίας γιὰ νὰ μὴ χαλάσει τότε τὶς σχέσεις του μὲ τὸν σουλτάνο τοῦ ἔγραψε πῶς δὲν εἶχε καμμιὰ ἀνάμειξι στὸν ξεσηκωμὸ τῶν ὁμόπιστων ραγιαδων καὶ τὸν ἄφηγε ἐλεύθερο νὰ τοὺς ἐκδικηθῆ ὅπως ἤθελε. Αὐτὸ ἦταν μιὰ χαριστικὴ βολή γιατί οἱ Ἕλληνες τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ξεκινώντας ὑπελόγιζαν σὲ κάποια ὑποστήριξι τῆς Ρωσίας, μὴ πιστεύοντας πῶς θὰ ἔφθανε ὁ τσάρος νὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς χριστιανοὺς στὸ ἔλεος τοῦ ἰσλάμ. Καὶ ἦταν τόση ἡ ἀπογοήτευσί τους γιὰ τὴν ἐγκατάλειψι καὶ γιὰ τὶς πρῶτες ἐπιτυχίες τῶν τούρκων,

ποῦ, ὅπως γράφει ὁ Σπ. Τρικούπης, ὁ ἀτρόμητος Γέρος τοῦ Μωρηᾶ «ἐμβῆκεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἔκαμε τὸν σταυρόν του, ἔμεινε πολλὴν ὥραν σὺν-νους καὶ ἀσπασθεὶς στὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου εἶπε : Παναγία μου βοήθησε τοὺς χριστιανοὺς, τοὺς ἐπήραμε στὸ λαιμὸ μας». Μέσα σ' αὐτὸ τὸ κλίμα βγήκεν ὁ ἀφορισμὸς ὅπως βγήκε. Καὶ ἔπαιξε κάποιο ρόλο καὶ γλύτωσε μερικὰ πράγματα.

Ἄλλὰ ἡ προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας μας δὲν ἐξαντλεῖται πρὶν τὸ 1821. Στὴ διάρκεια τοῦ ἀγῶνα ἡ Ἐκκλησία στάθηκε μπροστάρης. Τὰ μοναστήρια της, οἱ Ἐκκλησίες της, οἱ κληρικοὶ της πῆραν τὰ ὄπλα καὶ θυσιάστηκαν στὸν ἀγῶνα. Προσφορὲς σὲ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ σὲ ἔμψυχο ὑλικὸ πάμπολλες. Δὲν μποροῦν νὰ ὑπολογισθοῦν. Μέχρι ποῦ ἡ ποθητὴ ἐλευθερία ἤλθε. Καὶ τότε ἡ Ἐκκλησία βγήκε ἀπὸ τὰ ἐρείπια καθημαγμένη. Πτωχὴ καὶ νηστικὴ τέθηκε πάλι στὴν ὑπηρεσία τοῦ Ἔθνους. Γιὰ νὰ εἰσπράξῃ ὕστερα τὴν ἀχαριστία τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς πέθανε στὴν Ἐρμούπολι τῆς Σύρου πενόμενος. Ὁ Ἄνδρούσης Ἰωσήφ ἀπὸ τοὺς ἐπιφανέστερους ἀγωνιστῆς, ὑπουργὸς μάλιστα τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Δικαιοσύνης ἔφθασε σὲ ἄθλια οἰκονομικὴ κατάστασι νὰ στείλῃ τὸ 1828 στὸν Καποδίστρια ἀπὸ τὸ Κρανίδι ἐπιστολὴ ζητώντας μιὰ βοήθεια γιὰ νὰ ζήσει. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν ἀνθρώπων τῆς Ἐκκλησίας. Ἔδωσαν τὰ πάντα καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους δὲν ἐκράτησαν τίποτα.

Αὐτὰ εἶχα νὰ σᾶς πῶ, ἀγαπητοὶ μου ἀκροα-

ταί, σήμερα. Καί νομίζω πώς θά συμφωνήσετε μαζί μου πώς κανένας ἄλλος δέν πρόσφερε τόσο πολλά στην ὑπόθεσι τῆς ἐθνικῆς μας ἐλευθερίας ἀπό τήν Ἐκκλησία. Αὐτή τήν Ἐκκλησία σήμερα, ὅσοι γνωρίζουν τή δύναμί της τήν πολεμοῦν θέλοντας ἔτσι νά τήν ἀποδυναμώσουν. Καί δηλητηριάζουν τοὺς νέους καί τοὺς διαθέτουν ἀρνητικά ἀπέναντί της. Ἄλλ' οἱ καλοὶ Ἕλληνες γνωρίζουν τί ὀφείλουν σ' αὐτήν καί ἀνάλογα τοποθετοῦνται μπροστά της.

ΟΙ ΚΛΗΡΙΚΟΙ, ΣΥΜΦΟΡΑ ἢ ΕΥΛΟΓΙΑ;

ρίν ἀπό λίγο καιρό, ἐκυκλοφόρησε ἓνα βιβλίο πού εἶχε τὸν ἐντυπωσιακὸ τίτλο: «Κληρικοί, συμφορὰ τοῦ Ἔθνους». Ὁ τίτλος αὐτὸς τοῦ βιβλίου ἔγινε σλόγκαν στὰ στόματα ὄλων τῶν ἐχθρῶν μας, πού πότε σοβαρὰ καί πότε ἀστεῖα τὸ πιπιλίζουν ἐντεχνα, θέλοντας νὰ ἀποδείξουν πὼς γιὰ τὸ Ἔθνος μας οἱ κληρικοὶ ὑπῆρξαν συμφορὰ μεγάλη καί γι' αὐτὸ οἱ σημερινοὶ ἀπόγονοὶ τους εἶναι τάχα ἄξιοι ἐθνικῆς περιφρονήσεως. Βέβαια, ὅσοι ξέρουν σὲ βάθος τὰ πράγματα, ἀντιλαμβάνονται ποιοὺ τελικὸ σκοποὺ ἐξυπηρετεῖ αὐτὸ τὸ σύνθημα καί γιατί τώρα τελευταῖα λέγεται μὲ τόση ἐπίτασι. Πρέπει νὰ καλλιεργηθῇ τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἀποδυναμώσει τῆς

Ἐκκλησίας, γιὰ τὸν χωρισμὸ τῆς ἀπὸ τὸ Κράτος, γιὰ νὰ στραφῆ ὁ λαὸς ἐναντίον μας. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ φανοῦμε πὼς εἴμαστε ἐκμεταλλευτὲς τοῦ λαοῦ, πὼς εἴμαστε θεομπαϊκτὲς καὶ ὑποκριτὲς καὶ πὼς «οἱ μεγαλύτεροι προδότες τοῦ Ἔθνους ἔχουν τὴν τιμὴ νὰ ἀνήκουν στὴν Ἐκκλησία» ὅπως ἔχουν γράψει οἱ πολέμοί μας. Καὶ ὅταν αὐτὴ ἡ ἀντίληψις γίνῃ συνείδησι στὸ λαό, τότε οἱ κληρικοὶ θὰ παύσουν νὰ ἔχουν λόγο μὲ βαρύτητα, θὰ ἀπομονωθοῦν καὶ θὰ ἀχρηστευθοῦν.

Αὐτὰ βέβαια ὀνειρεύονται ὅσοι ἔχουν τέτοια σχέδια μέσα στὸ μυαλό τους. Ἄλλὰ θὰ πρέπει νὰ ἔχει πάρει κανεὶς διαζύγιο πρῶτα μὲ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ ὕστερα μὲ τὴν ἀνθρώπινη λογικὴ γιὰ νὰ ἀποδεχθῆ τὸν ἰσχυρισμὸ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ νὰ θεωρήσῃ τοὺς κληρικοὺς τῆς Ἐκκλησίας μας συμφορὰ τοῦ Ἔθνους. Θὰ πρέπει νὰ ἀγνοεῖ χονδροειδῶς καὶ ἐκνευριστικῶς πὼς στὴ διάρκεια τῆς τουρκοκρατίας ἡ Ἐκκλησία ἐθυσίασε 11 Πατριάρχες καὶ πάνω ἀπὸ 6.000 ἄλλους κληρικοὺς καὶ μοναχοὺς, ποὺ ἔχυσαν τὸ αἷμα τους γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Γένους. Θὰ πρέπει νὰ διαγράψῃ μὲ μιὰ μονοκονδυλιά τὴν προσφορὰ στὸ δοῦλο Γένος τοῦ πατρο-Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ καὶ τῶν ἄλλων διδάχων, ποὺ οἱ περισσότεροι ἦσαν κληρικοί. Θὰ πρέπει νὰ ἀρνηθῆ τὴ συμβολὴ ἑνὸς Ἐπισκόπου Σαλώνων Ἡσαΐα, ἐνὸς Ρωγῶν Ἰωσήφ, ἐνὸς Τρίκκης Σκυλοσόφου καὶ πολλῶν ἄλλων, ποὺ στὰ δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια τόλμησαν νὰ θεριέψουν στίς ψυχὰς τῶν ραγιαδῶν τὴ φλόγα

γιὰ τὴν ἐθνικὴ παλιγγενεσία καὶ ἐπεσφράγισαν μὲ τὸ μαρτύριό τους τὴν πίστι στὴν πατρίδα. Θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ εἶναι ἀδιάβαστος γιὰ νὰ μὴ γνωρίζῃ πὼς καὶ πρὸ παλαιὰ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς ἦταν ἐκεῖνοι ποὺ ἐπρωτοστάτησαν στὴν πολιτιστικὴ ἀνάπτυξι τοῦ Γένους μας ἔπειτα ἀπὸ τὴν Ἄλωσι. Ἔτσι ὁ πρῶτος μετὰ τὴν Ἄλωσι Πατριάρχης ὁ Γεννάδιος ἱδρυσεν τὴν Πόλι τῆ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολή, ὁ Ἱερεμίας Β' μερίμνησε γιὰ τὴν ἱδρυσι σχολείων σὲ κάθε Ἐπαρχία μὲ φροντίδα τῶν τοπικῶν Ἐπισκόπων, ὁ Κύριλλος Λούκαρις ἱδρυσεν τὸ πρῶτο στὴν Ἀνατολή τυπογραφεῖο, ὁ Κύριλλος ὁ Ε' τὴν Ἀθωνιάδα σχολή, ὁ Μελέτιος Πηγάς σχολή στὴν Κωνσταντινούπολι, ὁ Γρηγόριος Ε' ὁ ἐθνομάρτυς σχολεῖα στὴν ὑπόδουλη Ἑλλάδα.

Καὶ ὅλοι αὐτοὶ ποὺ ἀνέφερα εἶναι Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως. Βάλτε τώρα τοὺς Ἐπισκόπους κάθε τόπου, βάλτε τοὺς ἱερεῖς, τοὺς καλογήρους, βάλτε τὰ μοναστήρια, ποὺ εἶχαν γίνῃ ἀσυλλα τῶν κατατρεγμένων καὶ θὰ ἔχετε μιὰν ὠλοκληρωμένη εἰκόνα τῆς μεγάλης καὶ ἀνυπολόγιστης προσφορᾶς τῶν ἐλλήνων ὀρθοδόξων κληρικῶν στὴν πατρίδα μας καὶ στὸ Γένος ὀλόκληρο. Καὶ δὲν εἶναι μόνο αὐτό. Οἱ κληρικοὶ πρωτοστάτησαν στὴ διατήρησι τῆς λογίας παραδόσεως τοῦ Γένους μας καὶ στὴ Βενετία ἐγίναν οἱ πόλοι ἔλξεως τῶν φιλελλήνων, ποὺ μαζί τους μεθόδευσαν τὴν ἀνάστασι τοῦ Ἔθνους. Ἄν δὲν ἦσαν οἱ κληρικοὶ μας ὅλα ἐκεῖνα τὰ χρόνια εἶναι ἀμφίβολο ἂν θὰ ἔφθανε

ποτέ ἡ αὐγή τοῦ 1820 καὶ ἂν σήμερα θὰ μπορούσαν νὰ ἀσεβοῦν μὲ τόσο προκλητικὸ τρόπο ὅλοι, ὅσοι ἔχουν λόγους νὰ μειώνουν καὶ νὰ ἐκμηδενίζουν τὴν προσφορά τοῦ κλήρου στὴν ὑπόθεσι τῆς ἐλευθερίας παριστώντας τον ἀνευθυρίαστα σὰν συμφορὰ, ἐνῶ ὑπῆρξεν εὐλογία πλούσια καὶ θεόπεμπτη.

Βέβαια ἀνάμεσα στὶς χιλιάδες τῶν κληρικῶν ὑπῆρξαν καὶ ὠρισμένοι ποὺ ἔμειναν ἀδρανεῖς ἢ ποὺ φέρθηκαν ἄπρεπτα. Ἄλλὰ γιατί τάχα αὐτοὶ θὰ πρέπει νὰ ὀδηγήσουν τὴ σκέψι μας καὶ νὰ καθορίσουν τὴ στάσι μας ἀπέναντι στὴ μεγάλη καὶ ἥρωικὴ χορεία τῶν ὀρθόδοξων κληρικῶν μας, καὶ ὄχι οἱ πολλοί, οἱ ἄλλοι, ποὺ προσέφεραν τὰ πάντα στὸ βωμὸ τοῦ χρέους; Εἶναι ἄραγε πρωτόφαντο νὰ ὑπάρχουν καὶ σκάρτοι σὲ κάθε ὁμάδα; Ἄλλὰ γιατί αὐτοὶ οἱ σκάρτοι θὰ παρασύρουν στὴν ἀνυποληψία γενικὰ καὶ τοὺς τίμιους; Αὐτὸ ἂν δὲν εἶναι ἀδικία, τότε εἶναι ἀτιμία. Καὶ αὐτὴ τὴν ἀτιμία διαπράττουν οἱ παραχαράκτες τῆς ἱστορίας μας ποὺ τώρα ξεφύτρωσαν ἀπὸ τὶς φωληγές τους καὶ βάλθηκαν νὰ μᾶς μάθουν γράμματα.

Οἱ βόρειες ὀρθόδοξες σλαυικὲς χῶρες, ποὺ ὅπως εἶναι γνωστὸ κυβερνῶνται σήμερα ἀπὸ καθεστῶτα ποὺ δὲν ἔχουν σχέσι μὲ τὴν θρησκεία, δὲν ἐτόλμησαν νὰ νοθεύσουν τὴν ἱστορία τους. Στὴ γειτονικὴ Βουλγαρία, τὸ κράτος ἔχει διατηρήσει καὶ συντηρεῖ τὴ μονὴ τῆς Ρίλας, σὰν ἐθνικοθρησκευτικὸ κέντρο τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, καὶ οἱ κρα-

τικοὶ ξεναγοὶ δὲν παραλείπουν νὰ τονίζουν στοὺς ἐπισκέπτες τὴ συμβολὴ αὐτῆς τῆς μονῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων, στὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ. Κανείς των δὲν διανοήθη νὰ παραχαράξει τὴν ἱστορικὴ μνήμη καὶ νὰ ἀφιονίσει τοὺς νέους μὲ ἀντιεπισημονικὰ καὶ συκοφαντικὰ κηρύγματα, ποὺ θὰ ἐκάλυπταν τὴν ἀλήθεια. Μὲ πολὺ δὲ θαυμασμὸ οἱ σύγχρονοι βούλγαροι ἐπαναλαμβάνουν τοὺς λόγους ποὺ ὁ Γ. Δημητρώφ εἶχε πῆ, ὅταν παρέστη στὸν ἐορτασμὸ τῶν 1000 χρόνων τῆς μονῆς αὐτῆς, ὅτι δηλ. ἐὰν δὲν ὑπῆρχαν τὰ μοναστήρια στὴ Βουλγαρία, τῶρα δὲν θὰ ἦμασταν ἐλεύθεροι. Ἄλλὰ καὶ στὴ βορειότερη Ρουμανία τὸ ἴδιο συμβαίνει. Καὶ ἐκεῖ τὸ καθεστῶς δὲν θρησκεύει. Καὶ ὅμως τὴν ἱστορία δὲν τολμᾷ νὰ τὴν θίξει. Καὶ ἐκεῖ συντηρεῖ καὶ ἐπισκευάζει τὰ μοναστήρια καὶ τὰ ἐπιδεικνύει στοὺς ξένους σὰν τὰ λίκνα τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας. Καὶ στὴ Σερβία τὸ ἴδιο γίνεται, καθὼς καὶ στὴ Ρωσία. Πουθενὰ δὲν βρέθηκαν ἀνθρωποὶ νὰ ἀμφισβητήσουν ὅ,τι στὰ δύσκολα χρόνια ὁ ὀρθόδοξος κλῆρος πρόσφερε στὸ Ἔθνος. Μόνον σὲ μᾶς ἐδῶ οἱ ἐπιπόλοιοι Ἕλληνες εἶναι ἔτοιμοι ὅλα νὰ τὰ κλωτσήσουν, ἀρκεῖ ποὺ αὐτὸ ἐξυπηρετεῖ τὰ σχέδιά των.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα. Κανείς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ γενικεύει μεμονωμένες ἐκδηλώσεις ποὺ τὶς ἀποδοκιμάζουμε καὶ νὰ νοθεύει τὴν ἱστορία. Ἄλλωστε ὄχι μόνον στὰ παλὰ χρόνια, ἀλλὰ καὶ τῶρα καὶ σήμερα ὁ κλῆρος τῆς πατριδος

μας στη μεγάλη του πλειονότητα, κρατώντας την παράδοσι αίωνων, προσφέρει τις πολυτιμες υπηρεσίες του στο λαό μας με κάθε μέσο, συγκακουχούμενος μαζί με τόν αγρότη, ποτίζοντας τή γῆ με τόν ιδρώτα του, εὐαγγελιζόμενος τόν λόγο τοῦ Θεοῦ σέ πλούσιους καί πτωχοῦς. Καί ἂν ἡ σκοπιμότητα θά σιωπήσει ποτέ μπροστά στις υπηρεσίες αὐτῆς τοῦ κλήρου, θά κραυγᾶσουν τὰ ντουβάρια τῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων τῆς Ἐκκλησίας μας, πού στη χώρα μας εἶναι ὁ κυριώτερος μέχρι στιγμῆς φορέας κοινωνικῆς προνοίας, ὕστερα ἀπό τὸ Κράτος. Γιατί πῶς θά ἀγνοηθοῦν τὰ οἰκοτροφεία, ὀρφανοτροφεία, γηροκομεία, νοσοκομεία, ἄσυλα, νηπιοτροφεία, βρεφοκομεία, σχολεῖα καί ἄλλα ποικιλώνυμα ἰδρύματα πού ἔχει ἰδρύσει καί συντηρεῖ ἡ Ἐκκλησία μας; Πῶς θά ξεχασθοῦν τὰ συσσίτια τῆς Κατοχῆς, τὰ σημερινὰ Σπίτια Γαλήνης Χριστοῦ, τὸ δέμα τοῦ ἐπαναπατριμοῦ, ἡ φανέλλα τοῦ στρατιώτου καί ὅλα ἐκεῖνα πού ἡ Ἐκκλησία μας πρόσφερε πάντοτε παροῦσα στὰ ἔθνικα προσκλητήρια;

Εἶναι κρίμα πού βρίσκονται Ἕλληνες νὰ στρέφουν τὸ δολοφονικό τους στιλέτο ἐναντίον τοῦ ἱεροῦ κλήρου. Ὁχι κατάρρα καί συμφορά, ἀλλὰ εὐλογία καί δύναμις γιὰ τὸ Ἔθνος μας ὑπήρξε καί εἶναι ὁ ἱερὸς κλῆρος, πού στη συντριπτικὴ του πλειονότητα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ συντηρητικώτερα, μαχητικώτερα καί προοδευτικώτερα κοινωνικά στοιχεία, πού εὐεργετοῦν με τὴν παρουσία τους τὸ κοινωνικό μας σύνολο. Οἱ κληρικοί μας, ὅλοι

τους νοικοκυραῖοι καί καλοὶ οἰκογενειάρχες, με παιδιά, πού τὰ περισσότερα εἶναι ἐπιτυχημένοι ἐπιστήμονες, ἐξακολουθοῦν παρ' ὅλες τὶς ἄδικες καταφορὲς νὰ παίζουν ἓνα ρόλο δημιουργικὸ καί νὰ προσφέρουν με καλωσύνη τὶς υπηρεσίες των στο λαό μας, πού κι' αὐτὸς στη μεγάλη του πλειονότητα ξέρει νὰ ἐκτιμᾷ τοὺς καλοὺς του ποιμένες καί νὰ σκύβει νὰ ἀσπάζεται τὰ χέρια τους, ζητώντας τὴν θεία εὐλογία τους. Σ' αὐτὸ τὸν λαὸ στηριζόμαστε περισσότερο, ὕστερα βέβαια ἀπὸ τὸ Θεό. Γιατί αὐτὸς, με τὸ ἀλάνθαστο κριτήριο καί αἰσθητήριό του, τοὺς μὲν συκοφάντες μας βάζει στη θέσι τους, ἐμᾶς δὲ ἀποδέχεται σὰν ποιμένες καί πατέρες του, θέλοντάς μας νὰ βαδίζουμε ἐμπρὸς τὸν δρόμο τοῦ χρέους, πού καταξιώνει τὸν ἄνθρωπο καί ἀξιοποιεῖ τὶς σπουδαῖες του δυνατότητες.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΜΑΣ ΑΓΑΠΑΕΙ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ;

Α'

Πολλές φορές, έχω διερωτηθῆ ἄν πράγματι τὸ Κράτος μας ἀγαπάει τὴν Ἐκκλησία μας. Κάθε φορά πού ἔρχεται στὰ χεῖλη μου αὐτὸ τὸ ἐρώτημα σκέπτομαι πολὺ γιὰ νὰ δώσω μιὰν ἀπάντησι. Ἡ σκέψις μου πηγαίνει στὰ

παλιὰ χρόνια, τότε πού θεμελιώθηκε τὸ νέο ἑλληνικὸ μας Κράτος καὶ ἀρχίζω μιὰν ἔρευνα πού φθάνει μέχρι τὶς ἡμέρες μας. Ἐρευνα πού γίνεται μὲ πολλὴ ἀντικειμενικότητα καὶ εὐθύνη, μὲ βάσι ἐπίσημα κείμενα καὶ ἱστορικὰ γεγονότα πού δὲν ἀφήνουν στὸ τέλος τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολία πὼς στὴν μὲν ἐπιφάνεια τὸ Κράτος μας τηρεῖ ὠρισμένα προσχήματα ἀπέναντι στὴν Ἐκκλησία, ἐνῶ κατὰ βάθος δὲν τὴν συμπαθεῖ καὶ δὲν τὴν ἀγαπάει.

Θὰ σᾶς ἀναφέρω συγκεκριμένα περιστατικὰ καὶ θὰ σᾶς καλέσω νὰ δώσετε μόνοι σας τὴν ἀπάντησι στὸ παραπάνω ἐρώτημα. Εἶμαι βέβαιος πὼς καὶ σεῖς θὰ καταλήξετε στὸ ἴδιο συμπέρασμα. Καὶ εἶναι, νομίζω, ἀπαραίτητο νὰ γνωρίζουμε τὶς διαθέσεις τοῦ Κράτους ἀπέναντι στὴν Ἐκκλησία, γιατί σὰν ἀπειλὴ διατυπώνεται τοῦτο τὸν καιρὸ τὸ ἐνδεχόμενο ἑνὸς χωρισμοῦ μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας. Μὲ τὴν ἔρευνα πού θὰ κάνουμε θὰ φανῆ ἂν ὁ χωρισμὸς αὐτὸς θὰ βλάψει τὴν Ἐκκλησία περισσότερο ἀπὸ ὅσο τὴν ἔχει βλάψει τὸ σφιχταγγάλισμά της μὲ τὴν Πολιτεία μας, πού, τὶς περισσότερες φορές εἶναι τόσο σφιχτό, πού παρὰ λίγο νὰ τὴν σκάσει. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὀφείλω νὰ δηλώσω πὼς μὲ ὅσα θὰ πῶ θέλω νὰ ὑπηρετήσω τὴν ἀλήθεια καὶ ἀφήνω μακριὰ μου κάθε σκέψι γιὰ πολιτικὴ ἐκμετάλλευσι τοῦ θέματος. Ἄλλωστε, ὅπως θὰ δῆτε, δὲν πρόκειται γιὰ τὴν στάσι μιᾶς ἢ δύο Κυβερνήσεων, ἀλλ' ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἑλληνικῶν Κυβερνήσεων ἀπὸ συστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ Βασιλείου, μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Ὅπως εἶναι γνωστό, στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν παλιγγενεσία τοῦ Ἔθνους μας τὸ 1821 ἡ Ἐκκλησία μας ἔπαιξε ἕνα σπουδαῖο καὶ ἡγετικὸ ρόλο. Στάθηκε στὸ πλευρὸ τοῦ ἀγωνιζομένου λαοῦ μας καὶ μοιράσθηκε μαζί του τὶς χαρὲς καὶ τὶς πίκρες του. Ἐπέπρωτο ὁμως εὐθύς μὲ τὴν ἀπελευθέρωσι νὰ δοκιμάσει τὸ πικρὸ ποτήρι τῆς ἀχαριστίας ἀπὸ τὸ ἐπίσημο Κράτος, πού μόλις εἶχε συσταθῆ. Ἐ-

τσι με τὸ ἀπὸ 25 Ἰουλίου/6 Αὐγούστου 1833 διάταγμα τοῦ Ὁθωνος συνεκροτήθη ἡ πρώτη Ἱερά Σύνοδος, πού δέχθηκε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή νὰ ὑπακούει στὰ κελεύσματα τῆς Πολιτείας. Μὲ νέο διάταγμα τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1833 ἐκλείοντο ὅλα τὰ μοναστήρια πού δὲν εἶχαν μοναχοὺς ἢ εἶχαν κάτω τῶν 6, τὴν δὲ περιουσίαν των θὰ διεχειρίζοντο οἱ Ἐφοροὶ τοῦ Κράτους, πού θὰ τὰ ἐνοικίαζαν «εἰς λογαριασμόν τοῦ Δημοσίου». Τὰ διατηρούμενα μοναστήρια θὰ ἐπλήρωναν στὸ Κράτος φόρο 10% ἐκ τῶν εἰσοδημάτων των. Μὲ τὶς διατάξεις αὐτὲς ἐκλείσθησαν τότε 412 ἀπὸ τὰ 500 μοναστήρια πού ὑπῆρχαν στὴν τότε μικρὴ Ἑλλάδα, καὶ ἡ περιουσία των περιῆλθε στὸ Κράτος. Παράλληλα μὲ νέο διάταγμα τῆς 9 Μαρτίου 1834 διετάσσετο τὸ κλείσιμο ὅλων τῶν γυναικείων μοναστηρίων, ἐκτὸς 3, ἐνῶ οἱ μοναχὲς πού ἦσαν κάτω τῶν 40 ἐτῶν ἔπρεπε νὰ πετάξουν τὰ ράσα καὶ νὰ γυρίσουν στὰ σπίτια των. Ὅλη ἡ περιουσία τῶν διαλυομένων μονῶν περιήρχετο στὸ Κράτος. Καὶ ὅπως γράφει ὁ ἱστορικὸς τῆς ἐποχῆς Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων μὲ τὰ μέτρα αὐτὰ τὸ Κράτος ἐπέδωκε «τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν μοναστηριῶν καὶ τὴν καταπάτησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων» (Βλ. Κωνσταντῖνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ σωζόμενα συγγράμματα σ. 264).

Ἄλλὰ δὲν ἦταν μόνο αὐτό. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἐφηρμόσθησαν τὰ διατάγματα αὐτὰ εἶναι ἐνδεικτικὸς τοῦ μίσους τοῦ Κράτους ἐκείνου

ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους ἐπῆγαν στὶς μονὲς καὶ κατεδίωξαν μὲ τὴ βία τοὺς μοναχοὺς καὶ τὶς μοναχὲς, μπῆκαν στὸ ἱερό, ἄρπαξαν τὰ ἅγια δισκοπότηρα καὶ τὰ Εὐαγγέλια καὶ τὶς εἰκόνες, τὰ ἐσώριασαν κατὰ γῆς, τὰ κατέγραψαν, τὰ ἔβαλαν σὲ τσουβάλια καὶ τὰ πῆγαν στὸ παζάρι γιὰ πούλημα. Θὰ σᾶς διαβάσω αὐτούσιο τὸ κείμενο τοῦ ἱστορικοῦ πού διηγεῖται μὲ λεπτομέρειες αὐτὲς τὶς ἱεροσυλίες. «Ὁ τοῖνον κατὰ χώραν Νομάρχης ἢ Ἐπαρχος, λαμβάνων παρὰ τοῦ Νομάρχου τῶν ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἐπαρχίᾳ καταδεδικασμένων μοναστηρίων τὴν προγραφήν ἐπήρχετο καθ' ἕκαστον ἐκτελέσων τὸ διατεταγμένον. Συνεπήγετο δὲ καὶ σφριγόντων ὑπηρετῶν ἀκολουθίαν πολλὴν (ἀνθρώπων ἀγροίκων καὶ μηδὲλως εἰδότην διαστέλλειν μεταξὺ βεβήλου καὶ ἱεροῦ, ἐν οἷς ἦσαν πολλάκις καὶ τινες ἑτερόδοξοι). Καὶ τὴν ἀναίρεσιν καὶ καταγραφὴν τῶν τοῦ μοναστηρίου πραγμάτων ἐποιοεῖτο (καθὼς βεβαιοῦσι πανταχοῦ οἱ παρατυχόντες αὐτόπται) τοιουτοτρόπως, πρῶτον μὲν εἰσῆει κατ' εὐθείαν εἰς τὸν ναόν. τῶν δὲ περὶ αὐτὸν οἱ μὲν τινες εἰσπίπτοντες, ἄλλοθεν ἄλλος, ἀνέδην εἰς τὰ ἄδυστα τοῦ ἱεροῦ Θυριαστηρίου, συνήρπαζον ἀπὸ τῆς Προθέσεως καὶ τῆς Ἁγ. Τραπεζῆς τὰ τε ζωοδόχα Δισκοπότηρα καὶ τὰ Εὐαγγέλια καὶ τὸ Ἄρτοφόριον καὶ τὰλλα τὰ ἱερά σκεύη καὶ κειμήλια συναφήρπαζον, οἷον στραυρούς, περιζώνια, καὶ στολὰς ἱερατικὰς καὶ πάντα τὰ ἐντὸς τοῦ θείου βήματος, λωποδυτοῦντες καὶ αὐτὰς τὰς Ἁγ. Τραπέ-

ζας τὰς ἐνδυτάς. Οἱ δ' ἐτέρωθεν ἠσυχολοῦντο περὶ τὰς ἀγίας εἰκόνας, ἀπάσας ἀποσπῶντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν κιγκλίδων (τοῦ τέμπλου) καὶ ὅπου ἦσαν ἀλλαχοῦ, καὶ συστοιβάζοντες ὡς βεβήλους σανίδας ἀλλεπαλλήλους. Καὶ τὰς κρεμαμένας δέ, τὰς, εἴτε ἀργυρᾶς εἴτε καὶ ὀρειχαλκίνας (ἂν ἦσαν) κανδήλας, ἐλάμβανον καθαιροῦντες. Συνήγον δὲ καὶ αὐτὰς τὰς βίβλους τῶν προσευχῶν. Καὶ ταῦτα πάντα συμφοροῦντες ἀθρόα συνεσώρευον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ ἢ καὶ τοῦ νάρθηκος. Ἐπειτα πάλιν λαμβάνοντες ἕν καθ' ἕν ἀνεδείκνυον αἴροντες εἰς ὕψος καὶ ὁ Ἐπαρχος ἀποβλέπων κατέγραφεν. Αὐτοὶ δὲ πάλιν ἀπέρριπτον ἕκαστον τῶν καταγραφομένων εἰς ἄλλον σωρόν, ὡς ἔτυχεν ἐκτινάσσοντες. Καὶ ἦν ἰδεῖν ὧδε μὲν τὸ Ποτήριον τῆς ζωῆς καὶ τὸ Ἄρτοφόριον κυλιόμενον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐκεῖ δὲ τὸ ἱερόν Δισκάριον σφενδοιζόμενον καὶ τὸν Ἀστερίσκον, ἀλλαχοῦ δὲ τὴν ἀγίαν Λόγχην καὶ τὴν Λαβίδα καὶ τὸ Μυροδόχον σκεῦος καὶ τὰ ἱερά Καλύμματα συρόμενα κατὰ γῆς καὶ καταπατούμενα. Εἰ δέ τι πάντη φαῦλον καὶ ἄτιμον ἐκρίνετο παρ' αὐτοῖς, ὡς ὁ ἀγιώτατος Σπόγγος καὶ ἡ ἱερά Μοῦσα καὶ εἴ τι παλαιὸν Ἀντιμήνσιον καὶ Καλύμματα δὲ καὶ Φελόνια καὶ Ἐπιτραχήλια πεπαλαιωμένα, ταῦτα πάντα λακτιζόντες οἱ περὶ τὸν Ἐφορον, ὡς ἄχρηστον ρακίων καὶ σαρωμάτων ἐσμόν, ἀπεσκυβάλιζον μακρὰν τῆς σωρείας τῶν καταγραφομένων, σημειοῦντες κατὰ μέρος. Ἐπειτα συναμῶντες καὶ χειροβολοῦντες πάντα συλλήβδην, συνεφόρουσαν ἅπαντα, φέρδην

μίγδην εἰς τὰ τυχόντα σακκία καὶ κοφίνια, τάσσοντες καὶ βύοντες ἰσχυρῶς ἐν ὀλίγοις πολλὰ. Προσετίθουν δὲ καὶ τὰ κηρία καὶ τὸ θυμίαμα». Σὰς ἐδιάβασα, ἀγαπητοί μου ἀκροαταί, ὅλο αὐτὸ τὸ κατάπτυστο κείμενο, γιὰ νὰ δῆτε πὼς δὲν ὑπερβάλλω λέγοντας πὼς τέτοια διαγωγή θὰ τὴν περιέμενε κανεὶς ἀπὸ ἀπίστους καὶ ἀθέους Ἀγαρηνοὺς καὶ ὄχι ἀπὸ ἕνα Κράτος χριστιανικό, ὅπως τὸ δικό μας, ποὺ εἶχε τόσο πρόσφατες τὶς εὐεργεσίες τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' ὁ λαὸς ὁ ἀγνὸς καὶ τίμιος, ποὺ παρακολουθοῦσε ὅλη αὐτὴ τὴ λαφυραγωγίαν τῶν ἱερῶν, μὴ μπορώντας νὰ ἀντιδράσει κατ' ἄλλον τρόπον, ἔτρεξε στὰ παζάρια ὅπου τὰ ἱερά ἀντικείμενα ἔβγαιναν στὴ δημοπρασία, καὶ τὰ ἀγόραζε μὲ δικά του χρήματα καὶ τὰ ἐπήγαγε πάλι στὶς ἐκκλησιᾶς τῶν μοναστηριῶν, ἀπὸ τὶς ὁποῖες μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχαν ἀφαιρεθῆ. Μάλιστα ἡ σιωπηλὴ ἀντίδρασις τοῦ λαοῦ ἐθορύβησε τοὺς Ἐφόρους, ποὺ πῆραν τὰ κοφίνια μὲ τὰ ἱερά σκεῦη καὶ πῆγαν σὲ ἄλλο μέρος ὅπου συνέχισαν τὴν δημοπρασία. Νὰ πάλιν τὸ σχετικὸ κείμενο: «Ἐπειδὴ δὲ ἔφριπτον καὶ διεγόγγυζον πολλοὶ τῶν συνελθόντων, δειλιάσαντες οἱ ἐπιστατοῦντες, μετεκόμισαν τὰ λάφυρα ἔξω τῆς πύλης τοῦ φρουρίου, κακεὶ ἐξέθησαν στιβάντες ὑπὸ τὰς παραπεφυκυίας λεύκας. Καὶ ἐκήρυττεν ὁ δημόσιος τῶν τε ἄλλων τὰ τιμήματα καὶ τῶν ἀγίων εἰκόνων. Δέκα δραχμῶν ἐτίμων φερ' εἰπεῖν τὸν Χριστόν, πέντε τὴν Θεοτόκον, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Καὶ πολλοὶ τῶν εὐσεβῶν σπεύσαντες μετὰ δακρύων ἠγό-

ρασαν τὰς ἱεράς μορφάς, ἀπαλλάττοντες ἀπὸ τῆς δημοσίας ὑβρεως καὶ τῆς παρὰ τῶν ἑτεροδόξων χλεύης, πολλῶν παρόντων». Δὲν ἔλειψε βέβαια καὶ ἡ σχετικὴ κλοπὴ. Ὅποιος μποροῦσε ἔκλεβε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του σκεύη, τὰ ἔλυωνε καὶ τὰ ἔφτιαχνε οἰκιακά. Ἔτσι μὲ τὶς εὐλογίες τοῦ Κράτους τόσο ἡ ἀκίνητος, ὅσο καὶ ἡ κινητὴ περιουσία τῶν τότε Μονῶν ἐξηνεμίσθη, ἐκτὸς ἐλαχίστης ποῦ παρέμεινε γιὰ νὰ τὴν ἐποφθαλμιοῦν οἱ ἀρμόδιοι.

Ἄλλὰ θὰ συνεχίσωμε.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΜΑΣ ΑΓΑΠΑΕΙ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ;

Β'

Μιλήσαμε ἤδη γιὰ τὰ πρῶτα μέτρα ποῦ ἔλαβε τὸ ἑλληνικὸ Κράτος, εὐθύς ὡς συνεστήθη, ἐναντίον τῶν μοναστηριῶν καὶ τῆς ἐκκλ. περιουσίας καὶ γιὰ τὶς λεπτομέρειες ἐνὸς ἀνευ προηγουμένου διασυρμοῦ ποῦ ὑπέστη ἡ Ἐκκλησία, σὰν ἀμοιβὴ στὰ ὅσα εἶχε προσφέρει στὴ διάρκειά τῆς δουλείας καὶ τοῦ ἀγῶνα. Θὰ μποροῦσα κι' ἐγώ, μὲ μιὰ ἑλαφρὰ παραλλαγή, νὰ ἐπαναλάβω τὸν σκληρὸ λόγο τοῦ ὕμνου: «Τὶς μοὶ δώση ὕδωρ καὶ δακρύων πηγὰς» γιὰ νὰ κλαύσω τὸ κατάντημα ἐνὸς Κράτους, ποῦ τὸ λέμε εὐσεβές, ἀλλ' ἔχει ἀσεβεῖς κυβερνήσεις, ποῦ εἶναι, κατὰ τὸ πλεῖστον, μακριὰ καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας ποῦ ζωογονεῖ; Ποιὸς θὰ

μπορέσει ποτέ να δικαιολογήσει αυτό το Κράτος, πού με τόση άστοργία φέρθηκε στα ιερά παλλάδια του Γένους και κατέγραψε αιώνιαν καταδίκην εις βάρος του, με όσα έτεχνούργησεν εναντίον τής Έκκλησίας;

Άλλ' ή ιστορία συνεχίζεται. Αυτό το Κράτος πού άρπαξε με βέβηλο τρόπο την περιουσία των μονών, πού διέλυσε τους χριστιανικούς εκείνους παρθενώνες, πού κατεπάτησε τους εκκλ. κανόνες, διεπνέετο από το πνεύμα μιᾶς άκράτου πολιτικοκρατείας στις σχέσεις του με την Έκκλησία. "Ήθελε αυτό να κυβερνά την Έκκλησία γι' αυτό και με τους δύο πρώτους Καταστατικούς νόμους περί Έκκλησίας, τους περίφημους Σ' και ΣΑ' του έτους 1852 έθεσε τις βάσεις για την ύποδούλωσι τής Έκκλησίας μας. Θα έκπλαγήτε, άκροατές μου, όταν πληροφορηθήτε μερικές ένδεικτικές λεπτομέρειες εκείνων των νόμων, πού δείχνουν την διάθεσι τής τότε Πολιτείας να έχει δέσμια την Έκκλησία, πρόθυμη δηλ. θεραπεινίδα της, ώστε να μη μπορεί τίποτα να κάνη χωρίς την έγκρισί της. Και πρώτα-πρώτα οί Έπίσκοποι, σύμφωνα με τον νόμο Σ', έπελέγοντο τελικά από τον Βασιλέα, πού ήταν μάλιστα έτερόδοξος. Δηλ. ή 'Ι. Σύνοδος έξέλεγε τρεις ύποψηφίους, και απ' αυτούς ό Βασιλεύς επέλεγε τον ένα. Είναι φανερός ό σκοπός τής διατάξεως. Άφοϋ ό Βασιλεύς, δηλ. ή Κυβέρνησις θα είχε τον τελικό λόγο, κάθε ύποψηφιος θα έφρόντιζε να τὰ έχει καλά μ' αυτήν και αυτή πάλι από το μέρος της θα μπορούσε να απο-

κλείει κάθε άνεπιθύμητο. Έτσι έβαζε το χέρι της στην ανώτατη βαθμίδα του Κλήρου, έλέγχουσα τους Ίεράρχες. Με τον ίδιο νόμο ό Βασιλεύς είχε μόνον αυτός το δικαίωμα να έγκρίνει μετάθεσι ένός Ίεράρχου από μία Έπισκοπή σε άλλη. Και εδώ είναι φανερός ό λόγος τής διατάξεως.

Ό άλλος νόμος ό ΣΑ' ώριζε την 'Ι. Σύνοδο και προέβλεπε πώς αυτή ήταν ή Άνωτάτη Έκκλησις. Αρχή, αλλά προσέθετε πώς στην 'Ι. Σύνοδο παρέδρευε και ό Βασιλικός Έπίτροπος, λαϊκός δηλ. εκπρόσωπος του Βασιλέως, ό οποίος έπρεπε να παρευρίσκεται εις όλες τις συνεδριάσεις τής 'Ι. Συνόδου, χωρίς ψήφο, και να προσυπογράφει όλες τις αποφάσεις, πού ανάγονταν είτε στα έσωτερικά, είτε στα έξωτερικά τής Έκκλησίας. Άκούστε τώρα και το πιο έξωφρενικόν. Κάθε απόφασις ή πράξις τής 'Ι. Συνόδου πού θα έγίνετο εν άπουσίᾳ του Έπιτροπού η δέν θα έφερε την ύπογραφή του, ήτο άκυρος. Δηλ. ό Βασιλικός Έπίτροπος ήταν υπεράνω τής 'Ι. Συνόδου. Κατά τὰ άλλα ή 'Ι. Σύνοδος ήταν ή Άνωτάτη εν τῷ Κράτει εκκλ. αρχή! Με άλλη διάταξι προεβλέπετο ότι κάθε πράξις ή απόφασις τής 'Ι. Συνόδου πού θα άφορούσε την πολιτεία, τὰ δικαιώματα η το κοσμικόν συμφέρον των κατοίκων έπρεπε να παίρνεται με την σύμπραξι τής Πολιτείας.

Τις διατάξεις των νόμων αυτών έτόλμησε να επικρίνει τότε ό Έπίσκοπος Αιγίνης Σαμουήλ. Εις απάντησιν ή Κυβέρνησις τον έξηνάγκασε εις παραίτησιν, καθώς και τον Έπίσκοπον Άσίνης

Μακάριον, καί στή θέσι τούς βρῆκε δύο τοῦ χειροῦ της τούς ὁποίους καί ὠρίσε μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου. Ἔτσι καί στήν πράξι ἔδινε δείγματα τὸ Κράτος μας τῶν προθέσεων ποῦ εἶχε ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας. Καί εἶναι δυστύχημα ὅτι σ' ἐκεῖνα τὰ πρῶτα χρόνια δὲν ὑψώθηκαν διάφορες φωνές διαμαρτυρίας ἐκ μέρους τοῦλάχιστον τῶν Ἐπισκόπων ὄλων. Γιατί ἂν κατήγγελλαν στὸ λαὸ τὶς ἀπαράδεκτες αὐτὲς ἐνέργειες τοῦ Κράτους, ἴσως νὰ ἐμειώνοντο οἱ πολιτικοκρατικὲς τάσεις του καί ἴσως νὰ μὴ ὑπόφερε τόσο πολὺ ἡ Ἐκκλησία μας ἀπὸ αὐτές. Δυστυχῶς ὅμως οἱ περισσότεροὶ ἐκλιναν τὸν αὐχένα καί ὑπετάγησαν σὲ μιὰ Πολιτεία ἡ ὁποία τοὺς ἐχρησιμοποιοῦει σὰν πiónια της, ἔχουσα τὴν δύναμι νὰ ἀπομακρύνει κάθε ἀνεπιθύμητον. Τὸ σύστημα ὅμως εἶχε ἤδη τεθῆ σὲ ἐφαρμογή. Στὰ χέρια τοῦ κράτους βρισκόνταν τὰ κλειδιά γιὰ τὰ μεγάλα πόστα. Ἔτσι ἡ Πολιτεία ἤλεγχε τὴν Ἐκκλησία, γιατί αὐτὸ τὴν ἐνδιέφερε, νὰ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιοῦ τὴν Ἐκκλησία γιὰ τοὺς σκοποὺς της. Καί ἡ ἱστορικὴ πείρα ἐπιμαρτυρεῖ πῶς σὲ πολλὰς φορές ἡ Πολιτεία ἔκαμε χρῆσι αὐτῆς τῆς δυνατότητος μὲ διάφορες ἐπεμβάσεις στὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας.

Καί τί νὰ ἀναφέρει κανεὶς πρῶτο καί τί δεύτερο. Τὸ δικαίωμα τῆς Πολιτείας νὰ μὴ ἐγκρίνει τὴν σύγκλησι τῆς Ἱεραρχίας ἂν αὐτὴ δὲν συνέφερε ἢ τὴν ἐπιβολὴ στὴν Ἐκκλησία πολιτικῶν πράξεων, ὅπως ἦταν τὸ ἀνάθεμα τοῦ Βενιζέλου; Τὴν συγκρότησι τῶν Συνόδων κατ' ἐπιλογὴν τῶν

μελῶν τους, δηλ. Ἀριστίνδην, ὅπως λέγονται, ἢ τίς ἐπεμβάσεις σὲ βαθμὸ ἐνίοτε σκανδαλώδη γιὰ τὴν ἐκλογὴ τῶν Προκαθημένων; Τοὺς νόμους περὶ ὀρίου ἡλικίας γιὰ τὴν ἐκπαραθύρωσι ὠρισμένων ἀνεπιθυμητῶν Ἱεραρχῶν, ἢ τὴν δήμευσι μεγάλου μέρους τῆς ἐκκλησι. περιουσίας; Γι' αὐτὸ καί ἡ Ἱ. Σύνοδος τὸ 1925 σὲ ἐγγραφόν της πρὸς τὴν δικτατορίαν Παγκάλου ἔγραφε: «Ἀτυχῶς ἀγνωμοσύνην καί πικρίαν ἐθέρισεν ἡ Ἐκκλησία παρὰ τοῦ Κράτους, ἀνθ' ὧν πρὸς τὸ Γένος μεγάλων εἰργάσατο». Στὰ 150 περίπου χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ ἐλευθέρου ἐλληνικοῦ Κράτους, ἡ ἐπιδίωξις του ἦταν πάντοτε νὰ δίνει ὠρισμένα ψιχία πρὸς τὴν Ἐκκλησία, κρατώντας τὴν δέσμια καί ὑποτακτικιά.

Καί μέχρι σήμερα, παρὰ τὸ ὅτι ἔχουν κατὰ πολὺ βελτιωθῆ, τὰ πράγματα, ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι πλήρως ἐλεύθερη ἀπὸ τὸ Κράτος. Γιατί τὸ Κράτος ἔχει διατηρήσει τὸ δικαίωμά του μὲ νόμους νὰ διοικῆται ἡ Ἐκκλησία, μὲ νόμους, μὲ τοὺς ὁποίους μπορεῖ νὰ κάνη ὅποιανδήποτε ρύθμισι. Ἔτσι κατὰ ἓνα μεγάλο ποσοστὸ οἱ σημερινὲς σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας ζημιώνουν τὴν Ἐκκλησία διότι τῆς φορτώνουν πολλὰ ἀπὸ τὰ λάθη τῆς Πολιτείας, πράγμα ποῦ ὁ λαὸς μας δὲν συγχωρεῖ. Μᾶς κατηγοροῦν σήμερα οἱ νέοι ὅτι συμπορευόμεθα μὲ τὸ πολιτικὸ κατεστημένο καί ζητοῦν τὴν ἀναγέννησι τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν γνωρίζουν ὅμως πῶς στὴ διάρκεια τῶν 150 αὐτῶν χρόνων ἐχαλκεύθησαν δεσμὰ γιὰ τὴν Ἐκκλησία καί πῶς χρειάστηκαν καί χρειάζονται ἀκόμη κι' ἄλλοι

ἀγῶνες γιὰ νὰ ἀποτιναχθοῦν αὐτὰ τὰ δεσμὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία νὰ γίνῃ ἐλευθέρη καὶ κυρία στὰ τοῦ Οἴκου της. Ἐχει ἡ Ἐκκλησία τοὺς δικούς της νόμους, πού εἶναι οἱ ἱεροὶ Κανόνες, μὲ τοὺς ὁποίους μπορεῖ νὰ διοικηθῆ χωρὶς νὰ χρειάζεται τοὺς πολιτικούς νόμους, πού ψηφίζουν συνήθως οἱ Βουλές χωρὶς νὰ γνωρίζουν σὲ βάθος τὰ ἐκκλησιαστικά ζητήματα. Μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία, ὅταν πιὰ δὲν θὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν Πολιτεία νὰ τραβήξῃ τὸ δρόμο της στηριζομένη στὸ λαὸ μας, πού τὴν ἀγαπᾶ καὶ τὴν βοηθεῖ. Μάλιστα τότε περισσότερο καὶ θὰ τὴν ἀγαπήσῃ καὶ θὰ τὴν βοηθήσῃ. Ὁ χωρισμὸς λοιπὸν δὲν πρόκειται νὰ βλάψῃ ἡμᾶς, ἀντιθέτως πιστεύουμε πὼς θὰ μᾶς ὠφελήσῃ γιατί θὰ ἀποδείξῃ τὴν βιωσιμότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν πνευματικὴ τῆς δύναμι. Ὅλες οἱ ἄλλες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες ζοῦν χωριστὰ ἀπὸ τὰ Κράτη τους καὶ ὅμως δὲν ἀφανίσθηκαν. Καὶ ἡ δική μας στηριζομένη στὸ λαὸ καὶ στὴν καρδιά του θὰ ζήσῃ καὶ ὅταν θὰ ἔχει στερηθῆ τῆς προστασίας τοῦ Κράτους, μιᾶς προστασίας πού ἤδη ἔχει καταστῆ σκιώδης. Διότι στὰ χαρτιά εἶναι ἡ θρησκεία μας ἐπικρατοῦσα ἐν Ἑλλάδι καὶ ἔχει τὸ Κράτος μας τὴν ὑποχρέωσι νὰ τὴν προστατεύῃ ἀπὸ κάθε εἶδους αἰρετικούς, νὰ τῆς χορηγῇ προνόμια, νὰ χρηματοδοτεῖ τοὺς ἱερεῖς της. Ἀλλὰ ἂν ἐξαιρέσει κανεὶς αὐτὸ τὸ τελευταῖο πού γίνεται, καὶ αὐτὸ μὲ ἀπόφασι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου-Ἀντιβασιλέως Δαμασκηνοῦ, ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι θεωρίες. Σήμερα τὸ Κράτος ἔχει ἀφήσει ἐλευθέρους τοὺς αἰρετικούς

καὶ ἀλωνίζουν χάρις στὶς ἀρχές τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν βλάβη τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τὴν δράσι τους. Ἄν θὰ ἦταν εἰλικρινές τὸ Κράτος θὰ ἔπρεπε νὰ ὁμολογήσῃ πὼς δὲν θέλει δυνατὴ Ἐκκλησία, γιατί τὴν φοβᾶται. Θέλει ὑποτελεῖ Ἐκκλησία γιὰ νὰ τὴν κυβερνᾶ. Ὡστόσο ὁ χωρισμὸς θὰ δημιουργήσῃ συνθήκες ἐλευθερίας γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Γιατί τότε τὸν ἐπιζητεῖ τὸ Κράτος; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ θὰ ἀπαντήσουμε στὴν ἐπομένη ὁμιλία μας.

Ο ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Ἔμια προηγουμένη μας ὁμιλία ἐλέγαμε, πὼς ὁ χωρισμὸς ἀνάμεσα στὴν Ἐκκλησία καὶ στὴν Πολιτεία, θὰ ὠφελήσει τὴν Ἐκκλησία, διότι θὰ τὴν ἀπαλλάξει ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ Καίσαρος, πού ἐπὶ 150 περίπου χρόνια τὴν κρατοῦσαν δεσμία στὸ ἄρμα τοῦ Κράτους, παρὰ τὸ γεγονὸς πὼς καθὼς περνοῦν τὰ χρόνια τὰ δεσμὰ αὐτὰ χαλαρώνονται κάτω ἀπὸ τὶς ἀσφυκτικὲς πιέσεις τῶν ἀνθρώπων τῆς Ἐκκλησίας. Ὡστόσο καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κράτους ἀκούεται σήμερα τὸ σύνθημα γιὰ τὸ χωρισμὸ καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ ὠρισμένων ἐφημερίδων πού ἐκπροσωποῦν διάφορες πολιτικὲς κατευθύνσεις. Πῶς, λοιπόν, συμβιβάζεται νὰ ζητεῖ τὸ Κράτος κάτι πού

θὰ εἶναι εἰς βάρος του; Σ' αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ὑποσχεθήκαμε νὰ δώσουμε μιὰν ἀπάντησι. Καὶ πρέπει, γιὰτὶ φαίνεται εὐλογοφανὲς καὶ εἶναι δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ ἐντυπώσεις.

Κατ' ἀρχὴν τὸ σύνθημα γιὰ τὸν χωρισμὸ τὸ ἔριξε μιὰ μερίδα τοῦ τύπου, μὲ ἀφορμὴ τὰ ἐκκλησιαστικὰ σκάνδαλα. Παράλληλα ἐλέχθη πὼς καὶ ἡ Κυβέρνησις ἴσως μελετᾷ τὸ ζήτημα αὐτὸ καὶ προσανατολίζεται πρὸς τὸν χωρισμὸ. Ἐμεῖς ὑποδεχθήκαμε τὸ σύνθημα αὐτὸ μὲ ἡρεμία καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα, ἂν μὴ τὴν βεβαιότητα, πὼς σὲ τελευταία ἀνάλυσι θὰ ἀποβῇ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας. Βέβαια στὶς ἀρχὲς θὰ ὑπάρξουν δυσκολίες, γιὰτὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἔτοιμη νὰ ἀλλάξῃ τόσο ἀπότομα τὶς δομὲς τῆς. Θὰ ἀντιμετωπίσει ὅμως τὴν πραγματικότητα μὲ ρεαλισμὸ καὶ μὲ τὶς πνευματικὲς δυνάμεις πού διαθέτει θὰ ξεπεράσῃ τὶς δυσκολίες, ὅπως τὶς ξεπέρασαν καὶ ὅλες οἱ ἄλλες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες τῶν Βαλκανίων, ὅταν τοὺς ἐπεβλήθη μὲ τὴ βία ὁ χωρισμὸς. Σήμερα οἱ Ἐκκλησίες αὐτὲς ζοῦν καὶ δραστηριοποιοῦνται, σὲ ὠρισμένες μάλιστα περιπτώσεις, μὲ τὴν οἰκονομικὴ βοήθεια τοῦ Κράτους των.

Ἄλλ' αὐτοὶ πού ρίπτουν τὸ σύνθημα γιὰ τὸ χωρισμὸ δὲν πιστεύουν στὶς πνευματικὲς δυνάμεις τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτοὶ ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὸ ἀνάστημα πού ἔχει σήμερα ἡ Ἐκκλησία καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάμειξι τῆς σὲ διάφορα ζητήματα πού, ἐνῶ εἶναι βέβαια τῆς ἀρμοδιότητος τῆς Πολιτείας, ἐν τούτοις ἀπτονται καὶ τῆς σφαίρας τῆς ἠθικῆς ἢ τῆς

θησκευτικής ζωής. Τέτοια ζητήματα στα οποία ή φωνή της Ἐκκλησίας υπῆρξεν ἀνεπιθύμητος εἶναι τὸ περὶ τοῦ αὐτομάτου διαζυγίου, περὶ τῶν ἀμβλώσεων, περὶ τῆς ἀποποινικοποιήσεως τῆς μοιχείας κ.ἄ. πού ἡ Πολιτεία θέλει νὰ τὰ νομοθετήσῃ ἀλλὰ ὑπολογίζει τὴν ἀντίδρασι τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν προχωρεῖ. Ὅλοι, λοιπὸν οἱ κύριοι πού φωνάζουν γιὰ τὸν χωρισμό, πιστεύουν πὼς ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας μας σήμερα εἶναι ὁ νόμος τοῦ Κράτους δηλ. ἡ προστασία τῆς Πολιτείας. Καὶ ἐλπίζουν πὼς ὅταν θὰ λείπει ἀπὸ τῆ μέση αὐτῆ ἡ προστασία, ὅταν ἡ Ἐκκλησία γίνῃ ἓνας ὀργανισμὸς τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου, τότε θὰ χάσῃ καὶ τῆ δύναμί της καὶ ἡ φωνή της θὰ ἔχει τὴν ἴδια περίπου δύναμι πού ἔχουν τὰ μέλη ἑνὸς σωματείου ἢ μιᾶς ὀργανώσεως. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θέλουν νὰ ἀποδυναμώσουν τὴν Ἐκκλησία καὶ νὰ προχωρήσουν ἀνενόχλητοι στὴν ἐπίτευξι τῶν σκοπῶν πού ἔχουν, καὶ πού ἡ Ἐκκλησία στέκεται ἐμπόδιο. Παράλληλα πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς θέλουν γενικώτερα μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ ἐξασθενίσουν τὴν δύναμι καὶ τὴν φωνή τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ παύσῃ νὰ ἐπηρεάζῃ τὶς μεγάλες μάζες τοῦ λαοῦ μας, μὲ συνέπεια νὰ μείνῃ ὁ λαὸς χωρὶς καθοδήγησι γιὰ νὰ πέσῃ εὐκολώτερα στὰ δίκτυα τῆς προπαγάνδας πού ἐκπροσωποῦν αὐτοί. Τέλος, πιστεύουν πὼς μὲ τὸ χωρισμὸ θὰ δοθῇ ἡ εὐκαιρία σὲ ἄλλες ἐκκλησιαστικὲς παραφυάδες, αἱρέσεις καὶ σχίσματα νὰ κινητοποιηθοῦν καὶ νὰ διασπάσουν τὴν ἐνότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας κορμοῦ,

μιὰ καὶ δὲν θὰ ὑπάρχει πιά στὴ διάθεσι τῆς Ἐκκλησίας ἡ δύναμι τοῦ Κράτους γιὰ νὰ τὴν προστατεύσῃ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἀποσχίσεις. Ἔτσι σιγά-σιγά ἡ Ἐκκλησία θὰ τεμαχισθῇ καὶ θὰ διαλυθῇ. Καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ὄνειρο βαυκαλίζονται νὰ ἔλθῃ μιὰ ὥρα γρηγορώτερα ὁ χωρισμὸς γιὰ νὰ τὸ δοῦν πραγματοποιοῦμενο.

Ὅσοι ἔτσι σκέπτονται ἀγνοοῦν πὼς ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι μόνον ἀνθρώπινο ἀλλὰ καὶ θεῖο δημιούργημα. Λησμονοῦν πὼς στὸ διάβα τῆς ἱστορίας της τῶν 2.000 ἐτῶν ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε μυρίους κινδύνους καὶ ἐκ τῶν ἔσω καὶ ἐκ τῶν ἔξω. Δὲν ὑπέκυψεν ὅμως, οὔτε διελύθη. Ἐκλυδωνίσθη ἐπὶ μακρόν, ἐδοκιμάσθη ἀπὸ αἱρέσεις καὶ σχίσματα καὶ ἐπαναστάσεις, κρύφθηκε στὶς κατακόμβες ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς, ἀνέβηκε στὰ ἱκρίωματα, ὠδηγήθηκε στὴν ἐξορία καὶ στὸ θάνατο, ὅμως δὲν ἐλύγισε καὶ δὲν παρεδόθη. Ἐπολέμησε τοὺς ἀντιπάλους της μὲ δύναμι καὶ τελικὰ ἔζησε καὶ ζῆ. Ἐχει ἡ Ἐκκλησία μας καὶ ὀργανωσι καὶ κανόνες καὶ τὴν δύναμι νὰ ἀντιμετωπίσῃ μέσα στοὺς κόλπους της προβλήματα. Μέχρι τώρα κατέφευγε ἐνίοτε στὴν βοήθεια τοῦ Κράτους γιὰ νὰ τὰ ἐπιλύσῃ. Μετὰ τὸν χωρισμὸ θὰ τὰ ἐπιλύει μόνη της, ὅπως μόνες τους τὰ ἐπιλύουν τὰ ἴδια αὐτὰ προβλήματα τόσες ἄλλες Ἐκκλησίες. Ἄλλ' ἐγὼ θὰ ἔλεγα ἐδῶ κάτι ἄλλο. Αὐτοὶ πού σκέπτονται τὴν ἀποδυναμώσι τῆς Ἐκκλησίας ἀγνοοῦν μιὰν ἄλλη ἀλήθεια, ὅτι δηλ. Ἐκκλησία διηρημένη σημαίνει ταυτόχρονα καὶ Ἔθνος

διηρημένο. Στην πατρίδα μας τὸ 98% τοῦ πληθυσμοῦ ἀνήκει στὴν Ἐκκλησία μας. Αὐτὴ ἢ θρησκευτικὴ ὁμοιογένεια ἔχει συντελέσει μέχρι τώρα καὶ στὴν ἐθνικὴ ἐνότητα. Ἄν διασπασθῆ ἢ πρῶτη, θὰ διασπασθῆ καὶ ἡ δευτέρα καὶ οἱ συνέπειες θὰ εἶναι τρομακτικές. Καὶ τὸ θέμα γίνεται περισσότερο ὀξύ τώρα, πού ἐτοιμαζόμαστε νὰ μποῦμε στὴν Κοινὴ Ἀγορὰ ὁπότε καὶ ἡ ἀνάγκη γιὰ ἐθνικὴ ἐνότητα εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερη. Ὡρισμένοι τὸ ἔχουν καταλάβει καὶ τὸ λένε καὶ τὸ γράφουν. Ἄλλοι ὁμως οὔτε κἄν ὑποπτεύονται πῶς ἡ Ὁρθοδοξία μὲ τὸ πνεῦμα τῆς καὶ τὴν παράδοσή τῆς εἶναι γιὰ τὸ Γένος μας ἡ μοναδικὴ ἐνοποιὸς δύναμις.

Ἄλλ' ἀπατῶνται ὅσοι κοιμοῦνται μὲ τὴν ἰδέα πῶς ὁ χωρισμὸς θὰ στερήσει τὴν Ἐκκλησία μας ἀπὸ τὴν φωνή τῆς γιὰ τὰ κοινωνικὰ ζητήματα. Σήμερα ἐὰν ὁμιλεῖ ἡ Ἐκκλησία μας γι' αὐτὰ δὲν τὸ κάνει διότι ἔχει στενές σχέσεις μὲ τὸ Κράτος. Τὸ κάνει διότι πιστεύει πῶς εἶναι κι' αὐτὸ μέσα στὴν ἀποστολή τῆς. Εἶναι ἀστεῖο νὰ πιστεύει κανεὶς πῶς ἅμα ἔλθει ὁ χωρισμὸς θὰ παύσει καὶ ἡ Ἐκκλησία νὰ ὁμιλεῖ. Ἀντιθέτως, θὰ ἔλεγα πῶς τότε ἀκριβῶς θὰ λυθῆ περισσότερο ἢ γλώσσα τῆς καὶ θὰ λαλῆ τὴν ἀλήθεια χωρὶς προσχήματα καὶ σκοπιμότητες. Σὰν ἐλεύθερη πού θὰ εἶναι θὰ μπορεῖ νὰ ἀπευθύνει τὸ «οὐκ ἔξεστί σοι» πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν. Καὶ αὐτὸ τὸ δικαίωμα θὰ τὸ ἀντλή ἀπὸ τὸ δημοκρατικὸ μας καθεστῶς, πού δὲν φιμῶνει τὰ στόματα, ὅπως οἱ ὀλοκληρωτι-

σμοί. Γιατὶ ὅταν ὅλοι θὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ὁμιλοῦν, ἡ Ἐκκλησία θὰ τὸ στερῆται; Θὰ ὁμιλῆ λοιπὸν καὶ θὰ διαφωτίζει ἡ Ἐκκλησία καὶ θὰ πείθει. Ἄλλὰ μήπως καὶ τώρα τὸ ἴδιο δὲν κάνει; Ἐχει σήμερα ἡ Ἐκκλησία μας τὴν δύναμι νὰ σταματήσῃ τὴ Βουλὴ ἢ τὴν Κυβέρνησι ἀπὸ τοῦ νὰ νομοθετήσουν ἓνα νόμο τῆς ἀρεσκείας των; Ὁχι. Ἐπομένως δὲν θὰ ἀλλάξει τίποτε ἐν σχέσει μὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο. Ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ λαός. Καὶ στὴν καρδιὰ τοῦ λαοῦ μας θὰ στηριχθῆ περισσότερο τότε ἢ Ἐκκλησία μας καὶ θὰ συνεχίσει τὴν εὐεργετικὴ τῆς ἐπιρροή ὅπου δύναται καὶ θὰ ἐπιτελεῖ τὸ ἔργον τῆς, ἔστω καὶ ἂν ὠρισμένοι θὰ εὔχωνται τὴν ἐξόντωσί τῆς. Δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ καταλυθῆ τῆς Ἐκκλησίας ὁ οἶκος, διότι «ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ Ὑψιστος».

Ὁ χωρισμὸς βέβαια θὰ δημιουργήσῃ ἓνα πελώριο οἰκονομικὸ πρόβλημα γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Σήμερα τὸ Κράτος πληρώνει τοὺς μισθοὺς τῶν ἱερέων. Αὐριο μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῆ πῶς παραιτεῖται αὐτῆς τῆς ὑποχρέωσως. Καὶ ἡ Ἐκκλησία μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα δὲν μπορεῖ νὰ ἀνταποκριθῆ στὴν δαπάνη αὐτή, παρ' ὅλα ὅσα λέγονται γιὰ τὴν μυθώδη δῆθεν περιουσία τῆς. Τὰ μυθώδη πλοῦτη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἓνας καλοστημένος μῦθος. Ἄλλὰ ὁ χωρισμὸς δὲν ἀποκλείει τὴν οἰκονομικὴ ἐπιχορήγησι τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὸ Κράτος, ὅπως συμβαίνει καὶ σὲ μερικὲς χῶρες τοῦ Παραπετάσματος, ὅπου τὸ Κράτος μισθοδοτεῖ κατὰ ἓνα μεγάλο μέρος τοὺς ἱερεῖς. Γιατὶ τὸ δικό

μας Κράτος θά ἀπηλλάσσετο ἀπὸ αὐτὸ τὸ χρέος; Μπορεῖ κάλλιστα ὁ χωρισμὸς νὰ συνδυασθῆ μὲ τὴν διατήρησι αὐτοῦ τοῦ δικαιώματος τῶν κληρικῶν μας, ποὺ τὸ πολὺ μπορεῖ τότε πιά νὰ ἐπεκταθῆ καὶ στοὺς κληρικούς τῶν ἐλαχίστων θρησκευτικῶν μειονοτήτων ποὺ ὑπάρχουν στὴ χώρα μας.

Ἄς μὴ κοιμοῦνται ἐπομένως καὶ τόσο ἥσυχοι ὅσοι ἐλπίζουν νὰ σφραγίσουν τὸ στόμα μας μὲ τὸν χωρισμό. Καὶ ἄς μὴ ἐλπίζουν πὼς θά παύσωμε νὰ εἴμαστε μαζί μὲ τὸ λαό, διδάσκαλοί του καὶ πνευματικοὶ του πατέρες καὶ ἡγέτες. Ἴσως τότε καὶ ὅσοι ἀπὸ μᾶς τοὺς κληρικούς δὲν τὸ ἔχουν ἀκόμη συνειδητοποιήσει, ἀναγκασθοῦν ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ διδαχθοῦν πὼς Ἐκκλησία στηριζομένη στὴν καρδιά τοῦ λαοῦ ποτὲ δὲν πέφτει καὶ δὲν χάνεται. Καὶ αὐτὸ θά εἶναι ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς χρήσιμο καὶ εὐεργετικό.

Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

πὸ πολὺ καιρὸ, ἀγαπητοὶ μου ἀκροαταί, γίνεται λόγος γιὰ καθιέρωσι καὶ στὴ χώρα μας τοῦ πολιτικοῦ γάμου. Ἄνθρωποι διαφόρων κατευθύνσεων προβάλλουν δημόσια τὴν ἀποψί τους αὐτή. Θέλουν νὰ παύσει

νὰ ἰσχύει τὸ σημερινὸ σύστημα, ὅπου γιὰ νὰ θεωρηθῆ ἔγκυρος καὶ ὑποστατὸς ὁ γάμος μεταξὺ ἐλλήνων ὀρθοδόξων θά πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ἱερολογηθῆ στὴν ἐκκλησία ἀπὸ ἀνεγνωρισμένο λειτουργό της. Οἱ παραπάνω ὑποστηρίζουν, ὅτι τὸ σύστημα αὐτὸ εἶναι ἀνελεύθερο, γιατί ἐξαναγκάζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τῆς πατρίδος μας θέλοντας καὶ μὴ νὰ ἐμφανισθοῦν στὸν ἱερέα καὶ νὰ δεχθοῦν τὴν εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἐν-

δέχεται νά μή τήν πιστεύουν, καθώς και άντισυνταγματικό, μιá και παραβιάζει τήν έλευθερία τής θρησκευτικῆς συνειδήσεως, πού άναγνωρίζει στόν καθένα τó δικαίωμα νά πιστεύει σέ όποιοι Θεό θέλει, ἢ νά μή πιστεύει σέ κανένα Θεό. Ἔτσι τó ζήτημα προσλαμβάνει έπικαιρότητα και ενδιαφέρει άμεσα και τήν διοίκησι τής Ἐκκλησίας και τόν θρησκευόμενο λαό, πού πρέπει νά ενημερωθῆ ύπεύθυνα για νά γνωρίζει ποιά στάσι πρέπει νά πάρει μπρός στό θέμα αυτό.

Κατ' άρχήν θά πρέπει νά ποῦμε πώς ἡ έερολογία τοῦ γάμου, σάν συστατικό του στοιχείο, προέρχεται άπό τά χρόνια τοῦ Βυζαντίου. Ὁ αυτοκράτωρ Λέων ὁ Στ' ὁ Σοφός με Νεαρά του καθιέρωσε τήν ύποχρεωτική τέλεσι τοῦ Μυστηρίου τοῦ γάμου, πού μόνο ἔτσι έθεωρεῖτο πώς ἦταν ἔγκυρο. Ἡ άπόφασι αὐτή πάρθηκε κάτω άπό τίς γνωστές συνθήκες τών σχέσεων ανάμεσα στόν χριστιανισμό και στόν έλληνισμό, σχέσεων πού ἔφερναν τά δυό αὐτά μεγέθη σέ στενή έπαφή μέσα στόν έλληνικό χῶρο. Ἕλλην και Χριστιανός ἦταν οί δυό ὄψεις τοῦ ίδιου νομίσματος. Γι' αὐτό και ἦταν άδιανόητο νά μή εἶναι καλός χριστιανός ὁ καλός Έλληνας. Στά χρόνια τής τουρκοκρατίας αὐτός ὁ σύνδεσμος ίσχυροποιήθηκε άκόμη περισσότερο, γιατί στά θέματα τοῦ οίκογενειακοῦ δικαίου ἡ Ἐκκλησία εἶχε θεμελιώδη λόγο για τούς Έλληνες. Ἔτσι άκόμη πιό πολὺ συνειδητοποιήθηκε ἡ άνάγκη τής εύλογίας τοῦ Θεοῦ στό γάμο, πού δέν ἦταν άπλῶς μιá ιδιωτική ύπόθεσι, αλλά ύπό-

θεσι ὅλης τής Ἐκκλησίας, ὅλης τής κοινότητος τών χριστιανῶν. Ἄλλωστε ἡ διδασκαλία τής Ἐκκλησίας μας θεωρεῖ τόν γάμο Μυστήριο, πράγμα πού σημαίνει πώς για τήν σύναψί του δέν εἶναι άρκετή ἡ σύμπτωσι τής θελήσεως τών δυό προσώπων πού άπαρτίζουν τó άνδρόγυνο, αλλά χρειάζεται και ἡ έπίκλησις τής θείας χάριτος, ἡ μεσολάβησις δηλ. τοῦ Θεοῦ, πού εύλογεῖ τήν ένωσι τών δυό και έγγυάται τήν βιωσιμότητα τοῦ δεσμοῦ αὐτοῦ, άπό τήν ὁποία έξαρτᾶται και ἡ δημιουργία μιᾶς καλής και εύλογημένης οίκογενείας.

Οί ίδιες αὐτές άντιλήψεις έπρυσάνευσαν και μετá τήν άπελευθέρωσί μας άπό τόν τουρκικό ζυγό. Τότε επανεφέρθη ἡ νομοθεσία τών βυζαντινῶν αυτοκρατόρων με ὄλες τίς διατάξεις της. Ἄλλά και ὅταν τó 1946 ψηφίσθηκε ὁ νέος τότε Ἄστικός Κώδικας, ἡ Ἐπιτροπή πού τόν εἶχε συντάξει, ἔκρινε πώς δέν έπρεπε νά άποστῆ άπό τῆ χριστιανική βάσι σέ ὅ,τι άφοροῦσε τόν γάμο και τήν οίκογένεια γενικώτερα. Γι' αὐτό και προεβλήθη πώς τότε μόνον εἶναι ἔγκυρος ὁ γάμος με ταξὺ Έλλήνων χριστιανῶν ὀρθοδόξων, ὅταν τελῆται με έερολογία στήν εκκλησία.

Τά τελευταία ὁμως τοῦτα χρόνια άνεφάνησαν περιπτώσεις ὠρισμένων συμπατριωτῶν μας πού διεκήρυξαν ὅτι εἶναι ἄθεοι και δέν πιστεύουν στόν Θεό τών πατέρων μας. Αὐτές οί περιπτώσεις φάνηκαν έντονώτερα στή δικαστηριακή πρακτική, ὅταν έπρόκειτο νά ὀρκισθοῦν στό ιερό Εὐαγγέλιο,

σάν μάρτυρες όπόττε άρνήθησαν μέ τήν ίδια δικαιολογία. Παράλληλα ύπήρξαν περιπτώσεις διαμαρτυρίας γιά τήν ύποχρεωτική ίερολογία τοῦ γάμου ανάμεσα σέ πρόσωπα πού δέν πίστευαν στό Θεό και δέν είχαν σχέσηι μέ τήν Έκκλησία. Άπό τή στιγμή πού διευτώπη αὐτή ή άποφι άρχισε νά ύφίσταται τó πρόβλημα, πού γιά μάς τούς κληρικούς είναι πρόβλημα συνειδήσεως περισσότερο και λιγώτερο συνταγματικής δεοντολογίας. Και έξηγοῦμαι σαφέστερα. Όταν γίνεται τó Μυστήριό τοῦ γάμου, οί νεόνυμφοι έμφανίζονται έμπρός εις τόν ιερέα, δηλώνουν τήν επιθυμία τους νά παντρευτοῦν, δίνουν τόν όρκο τής άμοιβαίας πίστεως και άγάπης ένώπιον τοῦ ίεροῦ Θυσιαστηρίου και έπικαλοῦνται μάρτυρα τόν Θεό γιά ό,τι κάνουν. Ό ιερεύς προσεύχεται πρós τόν Θεό γιά τούς νεόνυμφους, εὔχεται σ' αὐτούς μέ λόγια συγκινητικά, τελεί μερικές συμβολικές πράξεις και τούς δίνει τήν εύλογία τής Έκκλησίας γιά στερέωσι τής νέας των ζωής. Όλα αὐτά, όπως αντιλαμβάνεσθε προὔποθέτουν άνθρωπους πού πιστεύουν στό Θεό, πού θέλουν τήν εύλογία τής Έκκλησίας. Άν αὐτό δέν συμβαίνει τότε δέν γίνεται Μυστήριό εκείνη τήν ώρα, αλλά μάλλον διακωμώδησις τοῦ Μυστηρίου, στην όποία συμπράττουν και οί ιερείς μας, ιδίως όταν εκ τών προτέρων γνωρίζουν πώς εκείνοι τούς όποίους παντρεύουν έχουν ρητά δηλώσει ότι δέν πιστεύουν πουθενά. Στην περίπτωση αὐτή γενιέται ένα τεράστιο πρόβλημα συνειδήσεως στον ιερέα. Άπό

τό ένα μέρος βλέπει πώς δέν πρέπει νά τελέσει Μυστήριό σε άνθρωπους πού δέν άνήκουν ούσιαστικά στην Έκκλησία. Άπό τó άλλο όμως μέρος δέν μπορεί νά μή τελέσει ένα τέτοιο γάμο, γιατί έδώ στην Ελλάδα δέν άναγνωρίζεται κανένας γάμος άν δέν εύλογηθῆ από τήν Έκκλησία. Άν δηλ. δέν εύλογηθῆ ό γάμος, οί νεόνυμφοι δέν θεωροῦνται από τόν νόμον άνδρόγυνο, τά παιδιά τους θά είναι νόθα κλπ. Η έπιταγή τοῦ νόμου έχει καταστήσει σε πολλές περιπτώσεις τó Μυστήριό παρωδιά μυστηρίου, όπου ό μέν ιερεύς προσεύχεται, ένώ οί νεόνυμφοι έχουν άλλοῦ τó νοῦ τους, ή ειρωνεύονται ή γελοῦν ή κουβεντιάζουν. Όλα αὐτά δείχνουν πώς κάτι πρέπει νά αλλάξει στό σημείο αὐτό. Και αὐτό πού πρέπει νά αλλάξει είναι νά παύσει ή ίερολογία νά είναι ύποχρεωτική γιά όλους. Νά άφεθῆ έλευθερία, ώστε όποιος δηλώνει ότι είναι άθεοί νά παντρεύεται κάνοντας άπλως μιá δήλωσι στό Ληξιαρχείο, Στην περίπτωση αὐτή θά γίνει ένα ξεκαθάρισμα. Θα έρχονται στην εκκλησία όσοι θά πιστεύουν και θά άναγνωρίζουν τήν άναγκαιότητα τής θείας εύλογίας επάνω στό σπιτικό τους. Αὐτοί θά έρχονται μέ βαθειά συνείδησι τής ιερότητας τής στιγμής, όπως γίνεται παντοῦ έξω στα πολιτισμένα κράτη. Εκεί, ένώ ίσχυει ό πολιτικός γάμος, όλοι οί καθώς πρέπει άνθρωποι, τελοῦν και τόν θρησκευτικό γάμο. Θεωρεΐται πώς δέν είναι καλός άνθρωπος εκείνος πού περιορίζεται μόνο στον πολιτικό. Μέ τó ξεκαθάρισμα αὐτό και ή

Ἡ Ἐκκλησία θὰ γνωρίζει πόσους ἔχει δικούς της, μὲ τὴ θέλησί των καὶ ὄχι μὲ τὴν προσταγὴ τοῦ νόμου. Ἐγὼ προσωπικὰ εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ συντριπτικὴ πλειονότητα τῶν ἐλλήνων θὰ κάνει θρησκευτικὸ γάμο καὶ ἔτσι θὰ δοθῇ καὶ μιά, ἐκ τῶν πραγμάτων, ἀπάντησις σὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ ἰσχυρίζονται πὼς στὸν τόπο μας ἡ Ἐκκλησία ἔχει χρεωκοπήσει. Ὅλοι τότε θὰ ἀντιληφθοῦν πὼς μέσα στὶς καρδιὲς τῶν ἐλλήνων, ὅσοσδήποτε ἀλλαγές καὶ ἂν γίνουν καὶ ὅσοδήποτε πλύσις ἐγκεφάλου καὶ ἂν συντελεσθῇ, παραμένει ἀμείωτη ἡ προσήλωσις στὴ θρησκεία καὶ ἡ ἀγάπη στὴν Ἐκκλησία.

Κατὰ τὴν γνώμη μου ἐπομένως δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθῆται ἀπειλὴ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἡ γνώμη γιὰ ἐπιβολὴ τοῦ πολιτικοῦ γάμου. Ἀντιθέτως θὰ εἶναι μιὰ εὐκαιρία γιὰ νὰ διαλυθοῦν ὠρισμένες παρεξηγήσεις καὶ νὰ φανοῦν τὰ πραγματικὰ παιδιὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἄς μὴ φοβοῦνται οἱ εὐσεβεῖς. Τὸ βῆμα αὐτὸ θὰ γίνῃ ὅπωςδήποτε, γιὰτὶ εἶναι σύμφωνο μὲ τὶς σύγχρονες ἀντιλήψεις. Ἐχει γίνῃ στὸ ἐξωτερικὸ καὶ οἱ ἐκκλησίες δὲν βλάφθηκαν. Θὰ γίνῃ καὶ ἐδῶ καὶ ἡ Ἐκκλησία μας θὰ δοξασθῇ. Ἐπιτέλους εἶναι προτιμώτερο νὰ εἶμαστε λιγώτεροι, ἀλλὰ βέβαιοι καὶ πιστοί, παρά μίαν ὀλόγη, ποὺ μόνον ἐξωτερικὰ γνωρίσματα θρησκευτικότητος ἔχει χωρὶς ἐσωτερικὸ ἀντίκρουσμα. Ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ στηρίζεται στὴν ποσότητα, ἀλλὰ στὴν ποιότητα. Γιατὶ ἡ ποιότητα ἐνδιαφέρει τὸν Θεό. Καὶ αὐτὴν πρέπει νὰ προσέξουμε.

Γ'

ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η ΕΤΟΙΜΑΖΟΜΕΝΗ ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἐκκλησία μας, λέ-
γεται καὶ Συνοδική Ἐκκλησία
γιατὶ ἔχει σὲ χρῆσι τὸν θεσμό
τῶν συνόδων γιὰ τὴ διακυβέρ-
νησί της. Σὲ ἀντίθεσι μὲ τὴν
Καθολικὴ Ἐκκλησία, στὴν ὁ-
ποία ἀποφασιστικὸ ρόλο παί-
ζει ἡ γνώμη ἀποκλειστικὰ ἑνὸς ἀνθρώπου,
ποὺ εἶναι ὁ Πάπας, σὲ μᾶς ποτὲ ἕνας ἀνθρώ-
πος, ἀλλὰ ὅλοι μαζί οἱ Ἐπίσκοποι ἔχουν τὸ δι-
καίωμα νὰ διοικοῦν τὴν Ἐκκλησία καὶ νὰ ἀποφαί-
νονται γιὰ τὰ διάφορα ζητήματα. Οἱ Σύνοδοι
τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας συνέρχονται καὶ οἱ
ἀποφάσεις των δὲν ἐφαρμόζονται ἂν προηγουμέ-
νως δὲν τὶς ἐγκρίνει ὁ Πάπας. Σὲ μᾶς ἡ Σύνοδος

έχει άποφασιστικές έξουσίες και ό Πατριάρχης ή ό Αρχιεπίσκοπος έχουν μία ψήφο, όπως έχει και ό τελευταίος Επίσκοπος.

Κάθε όρθόδοξη Έκκλησία έχει τή δική της Σύνοδο τών Επισκόπων, που έπιλαμβάνεται τών γενικώτερων ζητημάτων τής τοπικής Έκκλησίας και τά έπιλύει. Έτσι υπάρχει ή Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, με Πρόεδρο τόν Οικουμ. Πατριάρχη και λύνει τά ζητήματα που άπασχολούν τήν Έκκλησία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, και παράλληλα υπάρχουν Σύνοδοι σε κάθε μιá Έκκλησία, όπως π.χ. στο Πατριαρχείο Άλεξανδρείας, Ίεροσολύμων, Ρωσίας, Σερβίας κλπ. Και στη δική μας Έκκλησία υπάρχει ή Ίερά Σύνοδος τής Έκκλησίας τής Ελλάδος που συγκροτείται από όλους τούς έν ένεργεία Μητροπολίτες και συνέρχεται τακτικά μία φορά τόν χρόνο και όλο τόν άλλο καιρό υπάρχει ή Διαρκής Σύνοδος, άποτελούμενη από 12 μέλη, που αλλάζουν κάθε χρόνο, με Πρόεδρο τόν Αρχιεπίσκοπο.

Υπάρχουν όμως και ώρισμένα πολύ σοβαρά ζητήματα που ξεφεύγουν από τά πλαίσια μιās μόνον Έκκλησίας. Είναι θέματα πίστεως, δογματικά δηλ. ή λατρείας ή παραδόσεως που χρειάζεται να μαζευθούν όλες μαζί οι Όρθόδοξες Έκκλησίες για να τά έπιλύσουν, μιá και δέν έπιτρέπεται σ' αυτά τά ζητήματα να υπάρχει άνομοιομορφία και ή μιá Έκκλησία να άποφασίζει σήμερα αυτό, και ή άλλη άλλο. Αύτά, λοιπόν τά ζητήματα ανήκουν στην άρμοδιότητα τής Πανορ-

θοδόξου Συνόδου, που όπως είναι φυσικό δέν είναι εύκολο να συνέρχεται τακτικά. Στην ιστορία τής Όρθοδόξου Έκκλησίας μας έχουμε 7 τέτοιες Συνόδους, που καλοϋνται Οικουμενικές. Όλες αυτές συνεκλήθησαν πριν από τó Σχίσμα με τήν ΡΚαθολική Έκκλησία, και είναι κοινής άποδοχής και από τις δύο. Μία όγδóη Οικουμενική που συγκροτήθηκε κι' αυτή πριν από τó Σχίσμα δέν άριθμείται άκόμη στις Οικουμενικές, διότι, σύμφωνα με τήν άρχή που τηρείται στην Έκκλησία, μιá έπόμενη Σύνοδος άναγνωρίζει τόν χαρακτήρα τής Οικουμενικής στην προηγούμενή της. Έπειδή, λοιπόν, δέν συνεκλήθη άλλη Οικουμενική μετά τήν 8η, δέν έχει κι' αυτή άνακηρυχτή άκόμη σε Οικουμενική. Αύτή ή 8η συγκροτήθηκε τó 867 μ.Χ., έκτοτε ή Όρθόδοξος Έκκλησία δέν μπόρεσε να συγκαλέση Οικουμενική ή μάλλον Πανορθόδοξο Σύνοδο, και τούτο έξ αίτίας τών δύσκολων καιρών που πέρασε στην Άνατολή. Αυτό όμως που δέν μπόρεσε να γίνει στα 1.000 αυτά χρόνια, άρχισε να προετοιμάζεται στα χρόνια μας, γιατί έδω και 18 χρόνια διανύουμε τήν περίοδο τής προπαρασκευής τής Άγίας και Μεγάλης Συνόδου, όπως έχει όνομασθή.

Η σχετική πρωτοβουλία ανήκει στον άειμνηστο Πατριάρχη Άθηνάγορα, που έκρινε πως πολλά σοβαρά προβλήματα είχαν σωρευθή τóσους αιώνες και ζητούσαν λύσι. Γι' αυτό και συγκάλεσε, σύμφωνα με τó δικαίωμα που είχε σαν πρώτος Πατριάρχης στην Όρθοδοξία, τó 1961

την Α' Πανορθόδοξο Διάσκεψι στή Ρόδο. ή όποία άπεφάσισε την σύγκλησι τής Μεγάλης Συνόδου και κατήρτισε μάλιστα και ένα κατάλογο με 102 θέματα που θά έπρεπε να συζητήσει και επιλύσει αυτή ή Μεγάλη Σύνοδος. Άπό τότε έγιναν πολλές Πανορθόδοξες Διασκέψεις που άσχολήθησαν με τό θέμα αυτό. Τελευταία συνήλθε στή Γενεύη τής Έλβετίας τον Νοέμβριο του 1976 ή Α' Προσυνοδική Διάσκεψις με συμμετοχήν τριών αντιπροσώπων μιās έκάστης Όρθοδόξου Έκκλησίας. Σκοπός βασικός τής Διασκέψεως αυτής ήταν να αναθεωρήσει τον κατάλογον τών θεμάτων, γιατί έκριθη πως 102 θέματα ήσαν πάρα πολλά για να επιληφθῆ αύτῶν μία Σύνοδος. Σημειωτέον ότι από τὰ 102 αυτά θέματα είχαν τύχει έπεξεργασίας όλου αύτῶν τῶν καιρῶ μόνον 6. 'Η Α' αύτή Προσυνοδική Διάσκεψις, πριν επιλέξη τὰ θέματα, έθεσε μερικές βασικές άρχές για την επιλογή. Έτσι άπεφάσισε να μη άσχοληθῆ ή Μεγάλη Σύνοδος με θέματα δογματικά, διότι ή διδασκαλία τής Όρθοδόξου Έκκλησίας είναι σαφής και δέν υπάρχουν θεολογούμενα ζητήματα, καθώς έπίσης να επιλεγούν θέματα πρακτικῆς φύσεως που άποσχολούν τὸν ιερό κλήρο και τὸν λαό. Έπίσης άπεφάσισε να έπιταχύνει τις διαδικασίες για την όσο τό δυνατόν γρηγορότερη σύγκλησι τής Συνόδου αύτῆς.

Με βάσι τις παραπάνω άρχές και ύστερα από σχετική είσήγησι μιās ομάδος έργασίας, ή Α' Προσυνοδική Διάσκεψις ξεχώρισε από τὰ πολλά 10 εν συνόλω θέματα, που άπασχολούν σήμερα

την Έκκλησία. Τὰ θέματα αυτά είναι κατά σειράν τὰ έξῆς: 1. Όρθόδοξος Διασπορά, 2. Το Αύτοκέφαλον και τρόπος άνακηρύξεώς του, 3. Το Αύτόνομον και τρόπος άνηκηρύξεώς του, 4. Δίπτυχα, 5. Το ζήτημα κοινού Έμερολογίου, 6. Κωλύματα γάμου, 7. Άναπροσαρμογή τῶν περινηστείας έκκλησιαστικῶν διατάξεων, 8. Σχέσεις Όρθοδόξων Έκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον, 9. Όρθοδοξία και Οίκουμενική Κίνησις και 10. Συμβολή τῶν κατά τόπους Όρθοδόξων Έκκλησιῶν εἰς επικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ιδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ελευθερίας, τῆς αδελφωσύνης και τῆς αγάπης μεταξύ τῶν λαῶν και ἄρσιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων.

Άπό τὰ θέματα αυτά που έπελέγησαν καταφαίνεται ότι οί Όρθόδοξοι Έκκλησίες θέλησαν να παραπέμψουν στήν Μεγάλη Σύνοδο ὠρισμένα δύσκολα θέματα που έχουν δημιουργήσει ζητήματα στις σχέσεις τῶν Έκκλησιῶν μεταξύ τους, ή που έντονα άπασχολούν τὸν κλήρο και τὸν λαό. Στήν πρώτη κατηγορία τῶν διεκκλησιαστικῶν θεμάτων υπάγονται τὰ περι τῆς Διασποράς, περι τοῦ αὐτοκεφάλου και αὐτονόμου, τό περι διπτύχων κλπ. Τὰ θέματα αυτά έγιναν στό παρελθόν, και μέχρι σήμερα άφορμή πικριῶν και παρεξηγήσεων ανάμεσα στις Έκκλησίες, γι' αυτό ή μέλλουσα Πανορθόδοξος Σύνοδος θά επιληφθῆ αύτῶν και θά λάβει ὀριστικές άποφάσεις που ὅλοι θά τις σεβασθοῦν. Άπό τὰ θέματα τῆς Συνόδου έκείνα που ένδιαφέρουν τὸν ιερό κλήρο περισσότερο είναι τὰ

κωλύματα τοῦ γάμου, οἱ σχέσεις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μὲ τὸν ἄλλο χριστιανικὸ κόσμον καὶ ἡ Οἰκουμένη Κίνησις. Στὰ κωλύματα τοῦ γάμου ὑπάγεται τὸ ζήτημα τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν, ποὺ ἀπασχολεῖ τοὺς ἐγγάμους κληρικούς, ποὺ ὅπως εἶναι τώρα τὰ πράγματα δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ τελέσουν δεύτερο γάμο μετὰ τὸν θάνατο τῆς συζύγου των. Τέλος ἀπὸ τὰ θέματα ποὺ ἀπασχολοῦν τοὺς λαϊκοὺς τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὸ περὶ Ἡμερολογίου καὶ τὸ περὶ ἀναθεωρήσεως τῶν διατάξεων τῶν νηστειῶν, ὥστε νὰ γίνουν εὐκολώτερες καὶ ἐπιεικέστερες.

Ὅπως δὴ ποτε ὅλα αὐτὰ τὰ θέματα εἶναι ἐνδιαφέροντα καὶ σπουδαῖα. Ὡστόσο πρέπει νὰ λεχθῆ πὼς δὲν ἐξαντλοῦν ὅλα τὰ θέματα μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἔπρεπε νὰ ἀσχοληθῆ ἡ Μεγάλη Σύνοδος. Π.χ. δὲν ἐπελέγησαν θέματα σὰν τὸ περὶ λειτουργικῆς ἀνανεώσεως, ποὺ συνεχῶς κερδίζει ἔδαφος, τοῦλάχιστον στὴν πατρίδα μας, ἢ σὰν τὸ περὶ πληρεστέρας συμμετοχῆς τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου στὴν λατρευτικὴ καὶ στὴν ἄλλη ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Τέτοια θέματα ἀφέθησαν νὰ τὰ μελετήσῃ ἡ κάθε Ἐκκλησία μόνη της, προκειμένου ἀργότερα νὰ ἀποτελέσουν τὸ ἀντικείμενο ἀποφάσεως ἀπὸ μιὰν ἄλλη Μεγάλη Σύνοδο. Ὅπως κι ἂν ἔχει ὁμως τὸ πρᾶγμα ἓνα εἶναι τὸ σημαντικό, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πορεύεται τώρα πρὸς τὴν Μεγάλη Σύνοδό της. Καὶ τὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι πολὺ ἀξιοπαρατήρητο καὶ πρέπει νὰ ὑπογραμμισθῆ καὶ νὰ κεντρίσῃ τὴν περιέργειαν καὶ τὸ ἐν-

διαφέρον ὄλων. Ὅχι μόνον οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ θεολόγοι, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς πρέπει νὰ ἀρχίσῃ νὰ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα, γιατί, σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν, τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ στὴν Ἐκκλησία ἂν δὲν τὸ θελήσῃ κληρὸς μαζί καὶ λαός. Τώρα, λοιπόν, μετὰ τὸν καθορισμὸ τῶν 10 θεμάτων βρισκόμεθα στὸ στάδιο τῆς προπαρασκευῆς τῶν εἰσηγήσεων ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου. Δηλ. σὲ κάθε Ἐκκλησία ἀνετέθη νὰ μελετήσῃ ἓνα ἀπ' αὐτὰ καὶ νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν εἰσήγησί της. Ὅταν ἐτοιμαστοῦν ὅλες οἱ εἰσηγήσεις θὰ δημοσιευθοῦν καὶ τότε θὰ ἔχωμε προχωρήσει σημαντικὰ βήματα πρὸς τὴν ὥρα γιὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Συνόδου. Ἡ ἐνημέρωσις ποὺ σᾶς ἔκανα θὰ συμπληρωθῆ ἄλλοτε, ὅποτε καὶ θὰ σᾶς μεταφέρω τὶς ἀποφύσεις ποὺ ἔχουν διατυπωθῆ πάνω στὰ θέματα. Θὰ ἦταν δὲ εὐχῆς ἔργον ἂν σ' αὐτὸ τὸ στάδιο, ποὺ μελετῶνται τὰ ζητήματα ἔπαιρνε κάποια θέσι καὶ ὁ λαός μας, λέγοντας τὴ γνώμη του πάνω σ' αὐτὰ, ἀφοῦ ἐννοεῖται προηγουμένως ἐνημερωθῆ σωστά. Ἄς ἐλπίσουμε πὼς ἡ ἐνημέρωσις αὐτὴ θὰ γίνῃ σιγά-σιγά καὶ θὰ μάθετε ὅλες τὶς λεπτομέρειες γύρω ἀπὸ τὸ πελώριο αὐτὸ θέμα.

ΦΟΒΟΙ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΝΟΔΟ

Μήσαμε ήδη στην προηγουμένη μας όμιλία, για την προετοιμασία της Μεγάλης Συνόδου της Ὁρθοδοξίας, για τὰ θέματα που θὰ ἐπιλύσει καὶ για τὴν ὀργάνωσι που ὑπάρχει για τὴ δημιουργία ἑνὸς ἐποικοδομητικοῦ διαλόγου μεταξύ τῶν θεολόγων καὶ ὕστερα καὶ τοῦ λαοῦ, για κάθε τι που σχετίζεται με τὴν σοβαρὴ αὐτὴ ὑπόθεσι. Ἄλλὰ κάθε μεγάλο βήμα συνοδεύεται πάντοτε καὶ ἀπὸ δυσκολίες καὶ γόνιμους προβληματισμούς. Ἡ ἀπόφασι τῆς Ὁρθοδοξίας νὰ συνέλθει σὲ Οἰκουμένηκῃ Σύνοδο καὶ ἡ ἔναρξις τῆς διαδικασίας προπαρασκευῆς της, ἔδωσαν τὴν ἀφορμὴ νὰ διατυπωθοῦν καὶ ὠρισμέ-

νες ἀντίθετες ἀπόψεις καὶ νὰ ἐπισημανθοῦν ὠρισμένοι φόβοι, πράγμα που ἀποδεικνύει τὸ κλίμα τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας μέσα στὸ ὁποῖο κινεῖται ὅλο τὸ κύκλωμα τῶν σχετικῶν ἐνεργειῶν. Οἱ ἀντιρρήσεις που διευτυπώθησαν καὶ οἱ φόβοι που ἐκφράστησαν προέρχονται βασικὰ ἀπὸ τὴν πλευρὰ ἑνὸς σέρβου ἱερομονάχου, τοῦ π. Ἰουστίνου Πόποβιτς, που εἶναι καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βελιγραδίου, ἀλλὰ που εὐθύς μετὰ τὸν πόλεμο ἦλθε σὲ σύγκρουσι μετὰ τὸ νέο καθεστῶς τοῦ Τίτο καὶ ἀπεσύρθη ἀπὸ τὴν ἔδρα του, ζῶντας μέχρι σήμερα μέσα σὲ μιὰ Μονὴ κοντὰ στὸ Βελιγράδι. Ὁ ἀρχιμανδρίτης λοιπὸν αὐτός, που εἶναι γνωστός καὶ στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ διάφορα συγγράμματά του που μεταφράσθηκαν στὴ γλῶσσα μας, πῆρε μέρος στὸν διάλογο που προκλήθηκε για τὴ Σύνοδο καὶ ἐξέφρασε τὶς ἀντίθετες ἀπόψεις του, που βασικὰ εἶναι δύο. Θὰ πρέπει νὰ τὶς ἀναφέρουμε πρὸς πληροφόρησί σας καθὼς καὶ πρὸς συναγωγή ὠρισμένων χρησίμων συμπερασμάτων.

Ἡ πρώτη γνώμη τοῦ π. Ἰουστίνου εἶναι ὅτι δὲν εἶναι τώρα κατάλληλος καιρὸς για νὰ συγκληθῇ αὐτὴ ἡ Μεγάλη Σύνοδος καὶ τοῦτο διότι ἕνα μεγάλο μέρος τῆς Ὁρθοδοξίας ζῆ κάτω ἀπὸ κομμουνιστικὰ καθεστῶτα καὶ ἐπομένως οἱ Ἐπίσκοποι αὐτῶν τῶν χωρῶν, που θὰ λάβουν μέρος στὴ Σύνοδο, δὲν θὰ διαθέτουν τὴν ἐλευθερία τῆς σκέψεως καὶ τοῦ λόγου για νὰ πάρουν κατὰ συνείδησι θέσι πάνω στὰ θέματα που θὰ συζητηθοῦν

ἀλλά θὰ μεταφέρουν στὴ Σύνοδο τὶς ἀπόψεις τῶν καθεστώτων τους, ὅπως αὐτὸ γίνεται συχνὰ τῶρα στὴ διάρκεια τῶν διαφόρων πανορθόδοξων συναντήσεων καὶ συσκέψεων. Ἡ ἀποψὶς αὐτὴ διατυπώμενη ἀπὸ ἓνα κληρικὸ πού ζῆ σὲ χώρα τοῦ ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ, προκάλεσε ιδιαίτερη αἰσθησι στοὺς ὀρθόδοξους κύκλους, γιατί εἶναι ἀληθὲς πὼς ἡ πείρα πού ἔχουμε μέχρι τῶρα εἶναι πὼς σὲ διάφορα θέματα συζητούμενα κατὰ διαστήματα μεταξύ τῶν ὀρθόδοξων, οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν, πού ζοῦν στὸ σοβιετικὸ μπλόκ ὑποστηρίζουν συνήθως θέσεις πού εὐνοεῖ τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς τῆς χώρας των ἢ ἐκμεταλλεῖνται τὴν εὐκαιρία τῶν πανορθόδοξων συνάξεων γιὰ νὰ προβάλουν ζητήματα πού ἐνδιαφέρεται γι' αὐτὰ τὸ κράτος των. Σὰν παράδειγμα ἀναφέρω τὰ θέματα τῆς εἰρήνης, στὰ ὁποῖα κάθε φορὰ οἱ σοβιετικοὶ Ἐπίσκοποι δείχνουν μιὰ ιδιαίτερη εὐαισθησία, ὅπως ἄλλωστε κάνουν καὶ οἱ σοβιετικοὶ διπλωμάτες στὶς διεθνεῖς συνάξεις. Ἡ ἐξάρτησις τῆς γνώμης τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν ἀπὸ τὶς κυβερνήσεις τους μπορεῖ, κατὰ τὸν π. Ἰουστίνου, νὰ ὀδηγήσει σὲ λήψι ἀποφάσεων πού θὰ εἶναι ἐσφαλμένες γιατί θὰ ὑπηρετοῦν τὴν πολιτικὴ σκοπιμότητα καὶ ἐπομένως ἡ Σύνοδος τῆς Ὀρθοδοξίας νὰ μὴ φέρει τὰ ἀποτελέσματα πού ὅλοι περιμένουν. Ἡ ἀποψὶς αὐτὴ δὲν εἶναι τελείως ἀβάσιμη καὶ οἱ φόβοι τοῦ σέρβου καθηγητοῦ δὲν εἶναι ὀλωσδιόλου ἀδικαιολόγητοι. Ὡστόσο ὑπάρχουν δύο στοιχεῖα πού μετριάξουν τὴν ἐντύπωσι

ἀπὸ τοὺς φόβους αὐτοῦς. Τὸ ἓνα εἶναι ὅτι τὰ θέματα πού τελικὰ ἐπελέγησαν πρὸς συζήτησιν εἶναι μᾶλλον ἀδιάφορα γιὰ τὰ κομμουνιστικὰ καθεστώτα καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀναφέρονται περισσότερο στὴν ἐπίλυσι ἐνδοοικογενειακῶν προβλημάτων πού γεννήθηκαν στὴ διάρκεια τῶν αἰῶνων καὶ δὲν σχετίζονται μὲ τὴν πολιτικὴ. Ἄν ἐξαιρέσει κανεὶς τὸ τελευταῖο θέμα πού ἀναφέρεται στὴ θέσι τῆς Ἐκκλησίας ἐνώπιον τῶν φυλετικῶν διακρίσεων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι θέματα ἐνδοεκκλησιαστικὰ καὶ ἐπομένως πιστεύεται, ὅτι πᾶν ὡς αὐτὰ καὶ οἱ ὑπὸ ἐπιτήρησιν Ἐπίσκοποι τοῦ σοβιετικοῦ μπλόκ θὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι νὰ ἀποφασίσουν κατὰ συνείδησιν. Τὸ δεύτερο δεδομένο εἶναι ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι αὐτοὶ δὲν ἀποτελοῦν τὴν πλειοψηφία μέσα στὴ Σύνοδο αὐτὴ καὶ ἐπομένως ὅ,τι καὶ ἂν τοὺς ἐπιβάλουν νὰ ποῦν τελικὰ δὲν θὰ γίνῃ δεκτό. Ἐπειτα εἶναι γνωστὸ στοὺς ἐκκλ. κύκλους ὅτι ἀπὸ τὶς Ἐκκλησίες πού ζοῦν κάτω ἀπὸ τὸν κομμουνισμό, τούλάχιστον δύο, ὅπως εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας, δὲν ὑπακούουν στοὺς ρώσους, ἀλλὰ τηροῦν ἀνεξάρτητη πολιτικὴ, σὲ σημεῖο μάλιστα πού νὰ συνεργάζονται στενῶτα μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ μας Πατριαρχεῖο γιὰ τὴν ἀπόκρουσι θέσεων καὶ ἀπόψεων πολιτικῶν, πού ὑποστηρίζουν ἐνίοτε οἱ ρώσοι. Ἐτσι γίνεται φανερὸ πὼς ὁ κίνδυνος πού ἐπισημαίνει ὁ π. Ἰουστίνος δὲν ἔχει τὶς διαστάσεις πού αὐτὸς τοὺς ἀποδίδει. Καὶ ὕστερα ἄς

μή λησμονούμε ότι μια Σύνοδος συνέρχεται κάτω από την καθοδήγηση του Ἁγ. Πνεύματος και ότι ὁ θεῖος παράγοντας παίζει, ὅπως πιστεύουμε, πολύ μεγάλο ρόλο στη διαμόρφωση τῶν αποφάσεων, πού γι' αὐτό λέγονται και θεόπνευστες. Οἱ διαφορές ἐξ ἄλλου πάνω στα διάφορα ζητήματα δέν εἶναι ξένες στις Συνόδους τῆς Ἐκκλησίας ἀποδεικνύουν μάλιστα τὸ δημοκρατικό και ἐλεύθερο κλίμα μέσα στο ὁποῖο ἐξελίσσεται ὁ διάλογος πάνω στα συζητούμενα κάθε φορά θέματα.

Ἡ δεύτερη ἀντίρρηση τοῦ σέρβου κληρικοῦ εἶναι ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο παίρνει αὐθαίρετες πρωτοβουλίες στα ζητήματα τῆς Συνόδου ἢ και σὲ ἄλλα και τείνει νὰ γίνει ἕνα Βατικανὸ στο χῶρο τῆς Ὁρθοδοξίας. Αὐτὸς ὁ «νεοπαπισμὸς» τοῦ Οἴκουμ. Πατριαρχείου εἶναι, κατὰ τὸν π. Ἰουστίνον, ἀπαράδεκτος γιατί ἀποβαίνει σὲ ζημία τῆς ὅλης Ὁρθοδοξίας. Ἡ κατηγορία αὐτὴ δέν βρίσκει ἔδαφος στηρίξεως, γιατί στο θέμα τῆς συγκλήσεως τῆς Πανορθόδοξου Συνόδου τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, πέρα ἀπὸ τὴν πρωτοβουλία πού πήρε και ἔπρεπε νὰ πάρει γιατί εἶχε και ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παίρνει τέτοιες πρωτοβουλίες, δέν ἔκανε τίποτε ἄλλο πού νὰ μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ σὰν αὐθαιρεσία. Γιὰ κάθε φάση τοῦ προπαρασκευαστικοῦ σταδίου τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο συνεννοεῖτο και συνεννοεῖται μὲ ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἄλλοτε συγκαλώντας πανορθόδοξα συνέδρια, ἄλλοτε διασκέψεις και ἄλλοτε στέλλοντας ἐκπροσώπους του νὰ ἐπι-

σκεφθοῦν τὶς ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες γιὰ νὰ διαπραγματευθοῦν ἐπείγοντα θέματα πού προκύπτουν ἀπὸ τὴ μεθόδευση τῆς προετοιμασίας αὐτῆς. Εἶναι, λοιπόν, ἄδικο νὰ στρέφεται κανεὶς ἐναντίον τοῦ ὀρθόδοξου Κέντρου τῆς Κων/λεως κατηγορώντας τὸ ὅτι παίρνει αὐθαίρετες πρωτοβουλίες ἀγνοώντας τὶς ἄλλες Ἐκκλησίες. Τὸ Πατριαρχεῖο μας σὰν πρῶτο στὴν τάξη πού εἶναι δικαιούται νὰ προτείνει λύσεις και νὰ μπαίνει ἐμπρὸς γιὰ θέματα πού ἀφοροῦν σὲ ὅλη τὴν Ἐκκλησία. Καὶ αὐτὸ κάνει ἀξιοποιώντας τὸ προνόμιο πού ἔχει. Ἄλλὰ πέραν αὐτοῦ δέν μπορεῖ μόνο του νὰ ἀποφασίζει τίποτε. Ἄν βέβαια θὰ ἤθελε κανεὶς σὲ κάτι νὰ κατηγορήσει τὸ Πατριαρχεῖο, αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ εἶναι μιὰ κάποια βιασύνη του γιὰ νὰ τελειώνει πρὸ γρήγορα τὸ προπαρασκευαστικὸ στάδιο τῆς ἐτοιμαζομένης Συνόδου. Ἄλλὰ ὅταν πρὸ καιροῦ ἀκούσθηκε κάτι τέτοιο τὸ Πατριαρχεῖο ἀπέκρουσε τὴν κατηγορία. Πάντως εἶναι ἀλήθεια πὼς ὅσο ζοῦσε ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ἐβιάζετο κάπως, θέλοντας νὰ γίνει ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἡ Σύνοδος. Ἡ βιασύνη αὐτὴ τοῦ ἔχει συγχωρηθῆ, γιατί ἦταν μιὰ ἀνθρώπινη ἀδυναμία του. Πάντως σήμερα μὲ περίσκεψη και μὲ προσοχή γίνονται τὰ βήματα πρὸς τὴ Σύνοδο μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι, ὅταν θὰ ἔλθει ἡ εὐλογημένη ἐκείνη ὥρα γιὰ νὰ συγκληθῆ, θὰ ἔχουν σὲ καλὸ βαθμὸ προετοιμασθῆ κληρὸς και λαὸς γιὰ νὰ λάβουν μέρος στο γεγονός ἐκεῖνο, πού θὰ σημαδέψει ἀσφαλῶς τὴν ἐποχὴ μας.

Ἄς ἀτενίσουμε, λοιπόν, με ἐμπιστοσύνη αὐτὸ τὸ γεγονός καὶ ἄς προσευχηθοῦμε νὰ τὸ δοῦμε στὶς ἡμέρες μας νὰ παίρνει σάρκα καὶ ὄσπτα. Ἡ ὥρα τῆς Ὁρθοδοξίας σημαίνει. Ἄς ἀκούσωμε τὸ σήμαντρό της πού κτυπᾷ. Καὶ ἄς χαροῦμε βαθειά.

Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

ταν, λέμε ἔνωσι τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐννοοῦμε τὴν ἔνωσι ἀνάμεσα βασικά στὴν Ὁρθόδοξο καὶ στὴν ΡΚαθολικὴ Ἐκκλησία, πού ὅπως εἶναι γνωστὸ χωρίσθηκαν μετὰ τὸ μεγάλο σχίσμα τοῦ 1054 μ.Χ. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀναφερθοῦμε στὰ αἴτια ἐκείνου τοῦ τραγικοῦ σχίσματος, πού ἐχώρισε τοὺς χριστιανούς. Σημασία τώρα ἔχει τὸ ὅτι καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ μεριεὶς ἀναγνωρίζεται ἔμπρακτα ἡ ἀνάγκη νὰ γίνουιν προσπάθειες γιὰ τὴν ἔνωσι. Ἄλλωστε ἡ Ἐκκλησία μας κάθε μέρα σὲ κάθε προσευχὴ της εὐχεται «ὕπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως» ἡ δὲ ΡΚαθολικὴ Ἐκκλησία ἔχει καθιερώσει κάθε χρόνο μιὰ ἐβδομάδα στὸ τέλος τοῦ Ἰανουαρίου πού εἶναι ἀφιερωμένη

στην ενότητα των χριστιανών. Κατά την διάρ-
κεια της γίνονται έκδηλώσεις που εκφράζουν
το αίτημα της ενώσεως και απευθύνονται προσευ-
χές προς το Θεό να ευλογήσει τις προσπάθειες
που καταβάλλονται προς την κατεύθυνσι αυτή.

Το ζήτημα αυτό της ενώσεως των δύο Έκ-
κλησιών έφεραν στο προσκήνιο στους καιρούς
μας από τη δική μας μεν πλευρά ο Πατριάρχης
Άθηνάγoρας και από την πλευρά της ΡΚαθολι-
κής Έκκλησίας ο Πάπας Ιωάννης ΚΓ'. Οι δύο αυ-
τοί άνδρες απεφάσισαν να εγκαινιάσουν την προσ-
πάθεια για ένωση, μιὰ που επί τόσους αιώνες τὰ
βαρεια νέφη της καχυποψίας έσκίαζαν τις σχέ-
σεις μεταξύ των δύο Έκκλησιών. Η προσπά-
θεια όμως αυτή έπρεπε να μη είναι βεβιασμένη,
γιατί υπήρχε το πικρό προηγούμενο της Συνό-
δου Φερράρας-Φλωρεντίας που έγινε το 1439,
λίγο δηλ. πριν από την Άλωσι, όπου κάτω από
την πίεσι της ανάγκης και της βίας οι δικοί μας
δέχθηκαν αναγκαστικά την ένωση με την ΡΚαθολι-
κή Έκκλησία, που όμως τελικά δεν πραγματο-
ποιήθηκε, γιατί αντέδρασε ο λαός της Κων/λεως
που πήρε σαν προδοσία της Όρθοδοξίας τη συμ-
φωνία στην οποία κατέληξε η Σύνοδος εκείνη.

Έχοντας λοιπόν την πείρα του παρελθόντος
οι άείμνηστοι αυτοί Πρωθιεράρχες εγκαινίασαν
στην αρχή σχέσεις άμοιβαίας αγάπης μεταξύ των
δύο Έκκλησιών, δίδοντας έτσι σάρκα και όστα
στον λεγόμενο Διάλογο της Αγάπης. Ο διάλο-
γος αυτός με άλλα λόγια ήταν ένα ψυχικό πλη-

σίασμα των ανθρώπων των δύο Έκκλησιών.
Έπαυσε σιγά-σιγά να υπάρχει εκείνη η άμοιβαία
ψυχρότητα που μας έχωριζε και άρχισαν να θερ-
μαίνονται οι σχέσεις μας. Προς τοῦτο άρχισαν
ταξίδια και επισκέψεις του ενός προς τον άλλο.
Πρώτος ο πάπας Παῦλος ΣΤ' πήγε το 1964 στα
Ίεροσόλυμα κι' εκεί πήγε και ο Πατριάρχης Ά-
θηνάγoρας, και μαζί άσπάσθηκαν αλληλους και
προσευχήθηκαν στο Όρος των Έλαιών. Αυτό
ήταν μέχρι τότε όχι απλώς άσυνήθιστο, αλλά
άπίστευτο. Πρώτον μεν διότι ποτέ μέχρι τότε
ένas Πάπας δεν είχε βγῆ έξω από το Βατικανό,
και ποτέ μέχρι τότε ένas Πατριάρχης όρθόδοξος
και ένas Πάπας δεν είχαν προσευχηθῆ μαζί. Με-
τά από την πρώτη αυτή και ιστορική συνάντησι
έπηκολούθησαν ανταλλαγές επισκέψεων, του Πά-
πα που πήγε στην Κων/λι και του Πατριάρχη
μας που πήγε στη Ρώμη. Και οι δύο αυτές επι-
σκέψεις έθέρμαναν το κλίμα και άφησαν να φα-
νοῦν έλπίδες για τη μελλοντική κοινή πορεία των
Έκκλησιών. Δεν έλειψαν βέβαια και οι μεμφίμοιροι
που είδαν σε όλα αυτά διάθεσι προδοσίας της Όρ-
θοδοξίας και έπετέθησαν κατά του Πατριάρχου.
Έκείνος, όμως, με τη γνώμη όλης της Όρθοδοξίας
προχωρούσε σταθερά προς τὰ εμπρός. Τις επι-
σκέψεις των δύο μεγάλων, έπηκολούθησαν ανταλ-
λαγές επισκέψεων αντιπροσώπων των δύο Έκ-
κλησιών, έως ότου στις 7 Δεκεμβρίου 1965 έγινε
η άμοιβαία άρσις των αναθεμάτων μεταξύ Ρώμης
και Κων/λεως. Όπως είναι γνωστό, το Σχίσμα

ανάμεσα στις δύο Ἐκκλησίες έγινε όταν ὁ Καρδινάλιος Οὐμβέρτος, εκπρόσωπος τοῦ τότε Πάπα, ἔφθασε στὴν Κων/λι τὸ 1054, πῆγε στὸ ναὸ τῆς Ἁγ. Σοφίας κι' ἐκεῖ ἄφησε ἐπάνω στὴν Ἁγ. Τράπεζα ἕναν ἀναθεματισμὸ τοῦ Πάπα ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κων/λεως, ἐναντίον δηλ. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ποὺ ἦταν τότε ὁ Μιχαὴλ Κηρουλάριος. Ὁ Πατριάρχης αὐτὸς μόλις ἐπληροφορήθη αὐτὴ τὴν ἐνέργεια, συνεκάλεσε τὴν Σύνοδο καὶ ἀμέσως ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ δικὴ μας Ἐκκλησία νὰ ἀναθεματίσει τὸν Πάπα. Ἔτσι ἡ μιὰ Ἐκκλησία ἀναθεμάτισε τὴν ἄλλη. Τὸ 1965 λοιπὸν οἱ δύο αὐτὲς Ἐκκλησίες πῆραν παράλληλες ἀποφάσεις καὶ σήκωσαν τοὺς ἀναθεματισμοὺς ἀμοιβαῖα. Σὲ ταυτόχρονες τελετὲς ποὺ ἔγιναν τὴν ἴδια μέρα καὶ ὥρα στὴν Κων/λι καὶ στὴ Ρώμη ἀποφασίσθηκε νὰ ἀρθοῦν τὰ ἀναθέματα, σὰν δεῖγμα καλῆς θελήσεως ἀπὸ μέρους καὶ τῶν δύο πλευρῶν. Βέβαια ἡ πράξις αὐτὴ δὲν ἐσήμαινε καὶ αὐτόματῃ ἔνωσι τῶν Ἐκκλησιῶν, γιατί τὰ ἀναθέματα ποὺ ἔγιναν τὸ 1054 ἐπεσφράγισαν τὴν διαίρεσι ποὺ σοβοῦσε ἀπὸ καιρὸ καὶ ὠφείλετο σὲ πολλὰ αἴτια. Αὐτὰ τὰ αἴτια πρέπει νὰ ἀρθοῦν γιὰ νὰ ἐνωθοῦμε μεταξύ μας. Ὡστόσο, ὅπως εἶπα, καὶ αὐτὴ ἡ ἄρσις ἢ ἀπλή τῶν ἀναθεμάτων ἔχει σημασία γιατί δείχνει τὶς καλὲς προθέσεις ποὺ ὑπάρχουν καὶ στὶς δυὸ πλευρὲς.

Ὁ διάλογος τῆς Ἀγάπης συνεχίσθηκε μὲ σύμφωνη γνώμη ὅλης τῆς Ὁρθοδοξίας ἤδη ἀπὸ τὸ 1961 κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Α' Πανορθόδοξου Διασκεψέως στὴ Ρόδο καὶ πολὺ περισσότερο στὴ

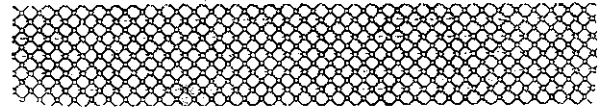
διάρκεια τῶν δύο ἐπομένων πάρθηκαν ὀριστικὲς ἀποφάσεις ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους νὰ συνεχισθῇ ὁ διάλογος τῆς Ἀγάπης. Γι' αὐτὸ οἱ ἀνταλλαγὲς ἐπισκέψεων καὶ μηνυμάτων δὲν περιορίσθηκαν ἀνάμεσα στοὺς Καθολικοὺς καὶ στὴν Κων/λι, ἀλλὰ ἐπεξετάθησαν καὶ πρὸς τὶς ἄλλες ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες, ποὺ ἔτσι καὶ αὐτὲς μὲ τὴ σειρά τους συνέβαλαν στὸ λυώσιμο τοῦ πάγου καὶ στὴν ἀποκατάστασι σχέσεων φιλίας ἀνάμεσα στὶς Ἐκκλησίες τους καὶ στὴ ΡΚαθολικὴ. Ὁ διάλογος αὐτὸς τῆς Ἀγάπης κράτησε μέχρι τὸ 1976. Τὸ 1976 τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο σὲ συνεννόησι μὲ τὴν ΡΚαθολικὴ Ἐκκλησία ἀπεφάσισε νὰ περάσουμε ἀπὸ τὸν διάλογο τῆς Ἀγάπης πρὸς τὸν Θεολογικὸν διάλογο. Τώρα ἀρχίζει τὸ πιὸ δύσκολο καὶ κρίσιμο στάδιο ἀπὸ τὸ ὁποῖο θὰ ἐξηρτᾶτο ἡ ἔνωσις, γιατί ὅπως ξέρουμε οἱ διαφορὲς μας εἶναι θεολογικὲς καὶ πρέπει νὰ βρεθοῦν καὶ νὰ λυθοῦν. Ὅμως ὁ προηγηθεὶς διάλογος τῆς Ἀγάπης προετοίμασε τὰ πνεύματα γιὰ τὸν θεολογικὸν διάλογο. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ νέος αὐτὸς διάλογος καὶ δυσχερὴς εἶναι καὶ ἐπικίνδυνος, γι' αὐτὸ καὶ χρειάζεται καλὴ ὀργάνωσι, συστήθηκαν δύο τεχνικὲς, ὅπως ὠνομάσθηκαν, θεολογικὲς ἐπιτροπὲς, μιὰ ὀρθόδοξη καὶ μιὰ καθολικὴ ποὺ ἐπεφορτίσθησαν νὰ μελετήσουν τὰ ὀργανωτικὰ θέματα τοῦ διαλόγου, δηλ. τὴ διαδικασία θὰ ἀκολουθηθῇ, τὶ θέματα θὰ συζητηθοῦν κλπ. Αὐτὲς οἱ δύο Ἐπιτροπὲς, συνεδρίασαν καὶ ξεχωριστὰ μόνες τους ἢ καθε μιὰ καὶ ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἀπεφάσισαν ὁ θεολογικὸς διάλογος νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὰ σημεῖα ποὺ

μᾶς ἐνώνουν καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ σημεῖα ποῦ μᾶς χωρίζουν. Ἔτσι ἀποφασίστηκε νὰ ἀρχίσει ἡ συζήτηση ἀπὸ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ, ὅπως ξέρετε, εἶναι κοινὰ καὶ στὶς δύο Ἐκκλησίες. Τελευταῖα τόσο ὁ Πατριάρχης μας, ὅσο καὶ ὁ νέος Πάπας μὲ δηλώσεις τους ἐξέφρασαν τὴν γνώμη ὅτι ἔφθασε πλέον ἡ ὥρα γιὰ νὰ ἀρχίσει αὐτὸς ὁ διάλογος. Ἔτσι βρισκόμαστε πιά στὶς παραμονὲς ἐνάρξεως τοῦ διαλόγου αὐτοῦ, ποῦ θὰ εἶναι κρίσιμος καὶ δύσκολος, γιατί θὰ τεθοῦν ἐπὶ τάπητος τὰ θέματα καὶ θὰ ἀναζητηθοῦν λύσεις. Θὰ ἐπιστρατευθοῦν οἱ θεολόγοι τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ θὰ γίνουν ὑψηλοῦ ἐπιπέδου συνομιλίες, ποῦ θὰ μᾶς δείξουν πρὸς τὰ ποῦ πορευόμαστε.

Τὸ θέμα ἐπομένως τῆς ἐνώσεως δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐκόλο. Εἶναι σοβαρὸ καὶ δύσκολο. Γιὰ νὰ φθάσουμε στὸ κοινὸ Ποτήριο, ὅπως λέγεται ἡ ἔνωσις, δηλ. νὰ κοινωνήσουμε τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸ ἴδιο Δισκοπότηρο χρειάζεται ἀκόμη πολὺς δρόμος καὶ μέγας ἀγώνας. Χρειάζεται κυρίως εἰλικρίνεια καὶ ἀγάπη. Πιστεύουμε πὼς ὁ Θεὸς θέλει νὰ μὴν εἴμαστε διηρημένοι, ἀλλὰ ἐνωμένοι. Καὶ οἱ δύο πλευρὲς τὸ θέλουμε αὐτό. Καὶ ὅπως ἔχει κατ' ἐπανάληψιν λεχθῆ πρέπει στὰ οὐσιώδη νὰ συμφωνήσουμε, στὰ δευτερεύοντα δὲν πειράζει ἂν ἔχουμε μικροδιαφορὲς. Προσευχηθῆτε, λοιπὸν χριστιανοί μου τώρα ποῦ διανύουμε αὐτὴ τὴν κρίσιμη φάσι, νὰ εὐλογήσει ὁ Θεὸς τὶς προσπάθειές μας καὶ νὰ δώσει ἕνα ἀποτέλεσμα. Ὁ δρόμος εἶναι μακρὺς. Ἔχουμε τὴ διάθεσι νὰ τὸν βαδίσουμε. Ἄς εὐλογήσει ὁ Θεός.

Δ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

γλώσσα, αγαπητοί μου ακροαταί, είναι τὸ ἐκφραστικὸ ὄργανο τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸ ὁποῖο ἐκδηλώνουμε στὸν ἐξωτερικὸ κόσμον τὸ περιεχόμενον τῆς ψυχῆς μας καὶ βοηθοῦμαστε στὸ νὰ συνεννοηθοῦμε. Μόνος ὁ ἄνθρωπος, ὅπως ξέρετε, ἔχει προικισθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸ μετὰ τὴ δυνατότητα τοῦ λόγου, καὶ αὐτὸ εἶναι ἀπὸ τὰ κυριώτερα προνόμια του, ποὺ τὸν διακρίνουν ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα. Ἡ γλώσσα βέβαια δὲν εἶναι πάντα ἡ ἴδια. Ὑφίσταται ἐξελίξεις στὸ διάβα τῶν αἰώνων. Ἀπὸ τὸν κανόνα αὐτὸν δὲν ἐξαιρέθηκε οὔτε ἡ δική μας ἑλληνικὴ γλώσσα, ποὺ ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ὅμηρου μέχρι σήμερα ὑπέστη ἄλλοι γές, μετὰ ἀποτέλεσμα ὠρισμένοι γλωσσικοὶ τῆς τύ-

ποι νὰ περιπέσουν σὲ ἀδράνεια καὶ νὰ λησμονηθοῦν, ἐνῶ ἄλλοι νεώτεροι ἔκαναν τὴν ἐμφάνισί τους καὶ ἐπεκράτησαν στὴν καθημερινὴ ὀμιλία. Ἔτσι, ἐνῶ βασικά μία εἶναι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέχρι σήμερα, ἐν τούτοις κανένας σήμερα Ἕλληνας δὲν μιλάει, οὔτε καταλαβαίνει τὴ γλῶσσα τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀμήρου. Κάθε ἐποχὴ ἔχει καὶ τὸ δικό της γλωσσικὸ ἰδίωμα καὶ καθένας ποὺ θέλει νὰ συννενοηθῆ καὶ νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸς ἀπὸ τοὺς συνανθρώπους του ὀφείλει αὐτὸ τὸ ἰδίωμα νὰ χρησιμοποιῆ γιατί ἄλλοιῶς θὰ μιλάει καὶ κανεὶς δὲν θὰ τὸν ἐννοεῖ. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀποστολὴ τῆς γλώσσας, νὰ βοηθᾷ στὴ συνεννόησι τῶν ἀνθρώπων.

Αὐτὸ τὸ μέσο τῆς συνεννόησεως, τὴ γλῶσσα δηλ. τὴν ἐχρησιμοποίησε ἀπ' τὴν ἀρχὴ καὶ ἡ Ἐκκλησία μας στὰ κείμενα της, στοὺς ὕμνους καὶ στὴν Ἁγ. Γραφή. Ὅπως εἶναι γνωστὸ ὅλα τὰ ἀρχαῖα χριστιανικὰ κείμενα γράφηκαν στὴν ἑλληνικὴ μας γλῶσσα, καὶ αὐτὸ εἶναι γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες ἓνα ξεχωριστὸ προνόμιο. Οἱ ἄλλοι χριστιανικοὶ λαοὶ ἔχουν μεταφράσει στὶς γλώσσες τους τὰ κείμενα αὐτά, ἐνῶ οἱ θεολόγοι τους μαθαίνουν ἑλληνικὰ γιὰ νὰ μποροῦν νὰ διαβάσουν στὸ πρωτότυπο τὴν Ἁγ. Γραφή καὶ τὰ ἄλλα ἱερά μας βιβλία. Ἡ γλῶσσα τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἶναι ἐκείνη ποὺ ὠμιλοῦνταν κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τοῦ α' αἰῶνος, καὶ ποὺ εἶναι γνωστὴ σὰν κοινὴ ἀλεξανδρινή. Αὐτὴ τὴ γλῶσσα μιλοῦσαν τότε οἱ ἑλληνικοὶ λαοὶ καὶ σ' αὐτὴ τὴ γλῶσσα γρά-

φθηκαν τὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας μας. Δὲν γράφθηκαν στὴν ὀμηρικὴ γλῶσσα, γιατί ἂν γινόταν κάτι τέτοιο κανεὶς δὲν θὰ καταλάβαινε τί ἤθελαν νὰ ποῦν. Πάνω στὴν ἴδια βᾶσι, ἡ Ἐκκλησία ἀργότερα τὴν ἴδια αὐτὴ γλῶσσα χρησιμοποίησε γιὰ τὴ Θ. Λειτουργία, γιὰ τοὺς ὕμνους καὶ τὰ τροπάρια καὶ γενικὰ γιὰ νὰ ἐκφράσει αὐτὸ ποὺ πιστεύει. Ἔτσι σήμερα στὴν Ἐκκλησία μας χρησιμοποιοῦμε αὐτὴ τὴ γλῶσσα, ποὺ εἶναι μιὰ ὑψηλὴ καθαρεύουσα, μὲ μόνη ἐξαιρέσι τὸ θεῖο κήρυγμα, ποὺ συνήθως γίνεται στὴν καθομιλούμενη δημοτικὴ γλῶσσα. Ἀλλὰ τὴ γλῶσσα τῆς Θ. Λειτουργίας π.χ. ἡ τῶν Εὐαγγελίων λίγοι ἀνθρώποι σήμερα στὸν τόπο μας κατανοοῦν πλήρως, γιατί ἡ κατανόησίς της προϋποθέτει νὰ ἔχει κανεὶς τελειώσει τοῦλάχιστον ἐξατάξιο παληὸ Γυμνάσιο. Τελευταῖα μάλιστα μὲ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισι, ποὺ ἐξοβέλισε ἀπὸ τὰ Γυμνάσια τὴ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας, ὕστερα ἀπὸ μερικὰ χρόνια οἱ στρατιῆς τῶν ἀποφοίτων αὐτῶν τῶν Γυμνασίων δὲν θὰ ξέρουν κἄν τί σημαίνει τὸ «Εἰρήνη πᾶσι» ἢ τὸ «τῷ καιρῷ ἐκείνῳ», μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀραιώνουν τὰ ἐκκλησιάσματα μιὰ καὶ δὲν θὰ μποροῦν νὰ ἐννοοῦν αὐτὰ ποὺ λέγονται στὶς ἐκκλησίες. Ἔτσι γεννήθηκε τὸ πρόβλημα τῆς γλώσσας τῆς Ἐκκλησίας μας στὸ σύγχρονο καιρὸ.

Βέβαια ὑπάρχουν ὠρισμένοι ποὺ πιστεύουν πὼς ἡ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας μας δὲν πρέπει νὰ ἀλλάξῃ μὲ κανένα τρόπο γιατί εἶναι θεόπνευστη

ἢ γιατί συνιστᾶ μιὰ παράδοση μέσα στήν Ἐκκλησία. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ἡ Γραφή εἶναι θεοπνευστή, ἀλλά ἡ θεοπνευστία δὲν ἐπεκτείνεται μέχρι καί τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα. Ἡ ὀρθόδοξη θεολογία παραδέχεται πῶς ἡ θεοπνευστία τῆς Ἀγ. Γραφῆς περιορίζεται στὰ νοήματα καὶ δὲν ἐπεκτείνεται καὶ στὶς λέξεις, πού ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν φιλολογικὴ ἢ λογοτεχνικὴ κατάρτισι τοῦ ἱεροῦ συγγραφέα. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε ἄλλο ὕφος ἔχουν οἱ Ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου, πού ἦταν μορφωμένοι καὶ ἐγγράμματος, καθὼς καὶ τοῦ Λουκᾶ, πού ἦταν γιατρός, καὶ ἄλλο ὕφος ἔχει τὸ κείμενο τοῦ Ματθαίου ἢ τοῦ Μάρκου. Κάθε συγγραφεὺς ἔχει βάλει στὸ κείμενό του τὴν ὑποκειμενικὴ του σφραγίδα, πού σὲ τίποτε δὲν βλάπτει ἢ ἀλλοιώνει τὴν θεοπνευστία. Ἡ προσωπικὴ σφραγίδα εἶναι στὴ χρησιμοποίησι τοῦ γλωσσικοῦ τύπου ἢ ιδιώματος πού ἐγνώριζε ὁ κάθε συγγραφεὺς μετὰ τὸ ὁποῖο ἐξωτερῆκε τις σκέψεις του. Σημασία ἔχουν οἱ σκέψεις, ὄχι ὁ τρόπος μετὰ τὸν ὁποῖον ἐκφράζονται. Δὲν ἔχουν ἐπομένως δίκαιο αὐτοὶ πού θεωροῦν ἀγία ὄχι μόνο τὴν Γραφή ἀλλὰ καὶ τὴ γλῶσσα τῆς. Περισσότερο δίκαιο ἔχουν ἐκεῖνοι πού λένε πῶς ἡ γλῶσσα τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι μιὰ παράδοση. Πράγματι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ μας ὕμνοι εἶναι ποιήματα θεσπέσια σὲ σύλληψι καὶ ἔννοια καὶ μοναδικὰ στὴ παγκόσμια λογοτεχνία δημιουργήματα. Εἶναι ἀνεπανάληπτα στοιχεῖα τῆς θρησκευτικῆς μας παραδόσεως, ἀληθινὰ μνημεῖα τοῦ λόγου. Ὅποιος ἔλθει σὲ ἐπαφὴ

μαζί τους μπορεῖ νὰ ἀντιληφθῇ τὸν πλοῦτο πού περικλείουν καὶ νὰ συγκινηθῇ γιὰ τὴ δημιουργία αὐτῆ τῶν προγόνων μας, πού ἦσαν ζωντανὲς θρησκευτικὲς προσωπικότητες μετὰ ἀξεπέραστη ἀξία. Πράγματι αὐτὸς ὁ πλοῦτος εἶναι μιὰ κληρονομιά καὶ κανεὶς διστάζει εἰλικρινὰ νὰ ἀποφασίσει νὰ τὸν βάλει στὸ περιθώριο.

Ὡστόσο τὸ πρόβλημα κάθε μέρα γίνεται καὶ πιὸ πιεστικό. Δηλ. οἱ ἄνθρωποι τοῦ καιροῦ μας, καὶ πιὸ πολὺ οἱ νέοι, διαμαρτύρονται συνεχῶς καὶ περισσότερο πῶς δὲν καταλαβαίνουν τὰ τροπάρια τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε τὴ γλῶσσα τῆς Ἀγ. Γραφῆς. Κι' ἐμεῖς, σὰν ὑπεύθυνοι ἐκκλησιαστικοὶ ἡγέτες διερωτώμαστε τί πρέπει νὰ κάνουμε. Νὰ μείνουμε προσκολλημένοι στὰ παλιά, χάριν τῆς παραδόσεως, ἢ νὰ υἱοθετήσουμε τὴ λύσι τῆς μεταφράσεως ἢ τῆς νέας δημιουργίας; Ὅπωςδήποτε τὸ ὅτι ὁ κόσμος δὲν καταλαβαίνει στὴν ἐντέλεια τὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι πολὺ σοβαρὸ ζήτημα, μετὰ τὸ ὁποῖο ἀτυχῶς δὲν ἔχει καταπιασθῇ ἀκόμη ἐπίσημα ἡ Ἐκκλησία μας. Ἐμεῖς βέβαια ἀνησυχοῦμε γιατί πιὸ πολὺ μᾶς ἐνδιαφέρει νὰ φέρουμε τὸν κόσμο σὲ ἐπαφὴ μετὰ τις ζωηφόρες ἀλήθειες τῆς πίστεώς μας, πού κρύβονται μέσα στὰ ἀκατάληπτα σήμερα κείμενά μας. Γιὰ νὰ γίνῃ ὅμως αὐτὸ δὲν φθάνει μόνο τὸ κήρυγμα. Χρειάζεται μιὰ ριζοσπαστικὴ ἀντιμετώπισι τοῦ προβλήματος. Ἡ μελέτη αὐτῆ θὰ ὀδηγήσει σὲ λύσεις πού θὰ εἶναι ὀρθὲς καὶ σωτήριες. Βέβαια ἢ μετάφρασι τῆς Ἀγ. Γραφῆς στὴν καθο-

μιλουμένη γλώσσα έχει γίνει πρό πολλού, αλλά δεν χρησιμοποιείται στη λατρεία μας. Θά ήταν άραγε τόσο δύσκολο νά εισαχθῆ αὐτή ἢ μετάφρασι στη λατρεία παράλληλα με τὸ ἀρχαῖο κείμενο; Αὐτό, κατὰ τὴ γνώμη μου εἶναι δυνατό καὶ ἐφικτό καὶ θά βοηθήσει στὴν κατανόησι τῶν γραφομένων. Θά διαβάζεται δηλ. ὁ Ἀπόστολος πρῶτα στὸ ἀρχαῖο κείμενο καὶ ὕστερα στὴ μετάφρασι, τὸ ἴδιο καὶ τὸ Εὐαγγέλιο. Ἔτσι τοῦλάχιστον τὰ ἀναγνώσματα τῆς Ἐκκλησίας μας θ' ἀρχίσουν νά γίνωνται κατανοητά, χωρὶς νά θίγεται οὔτε ἡ Παράδοσι, οὔτε τὸ δόγμα. Πιὸ δύσκολο εἶναι τὸ θέμα τῶν ὕμνων, γιατί οἱ ὕμνοι δύσκολα, κατὰ τὴν γνώμη μου, μεταφράζονται χωρὶς νά χάσουν τὴν ὠραιότητά τους. Γι' αὐτὸ καταλληλότερη λύσις εἶναι νά ἐνθαρρυνθοῦν νέες δημιουργίες ὕμνων σὲ γλώσσα καταληπτὴ ἀπὸ τὸ λαό, δηλ. καθομιλουμένη σεμνὴ δημοτικὴ, χωρὶς ἀκρότητες. Ἡ γλώσσα τῆς Ἐκκλησίας δὲν μπορεῖ ποτὲ νά εἶναι χαμηλὴ. Ἡ δημοτικὴ, ὅπως ὀμιλεῖται σήμερα, μπορεῖ, με λίγη προσοχὴ νά χρησιμοποιηθῆ στὴν πλοκὴ τῶν ἐκκλ. ὕμνων. Ἄλλωστε ἡ γλώσσα μας σήμερα εἶναι ἀνάμικτη ἀπὸ στοιχεῖα τῆς καθαρειούσης καὶ τῆς δημοτικῆς. Μιὰ προσεκτικὴ ἐπιλογὴ τῶν κατάλληλων λέξεων γιὰ χρῆσι στὴν Ἐκκλησία θά μπορούσε νά ἱκανοποιήσει καὶ τὸ κοινό, πού ζητεῖ νά ἀκούσει κάτι πού τὸ καταλαβαίνει, καὶ τὴν Ἐκκλησία, πού δὲν μπορεῖ νά υἱοθετήσει γλώσσα χαμηλὴ καὶ ξεπεσμένη. Ἄλλ' ὅπως εἶπα ἡ ἐπίσημη Ἐκκλησία μας ἀκόμη δὲν ἀσχολήθηκε με τὸ θέμα. Ἄς εὐχηθοῦμε νά τὸ πράξει σύντομα.

Ἡ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ

πὸ τὰ πολὺ ἀρχαῖα χρόνια, ἀγαπητοὶ μου ἀκροαταί, ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νά ἀπευθυνθῆ στὸ Θεό του με ὕμνους καὶ ἄσματα, χρησιμοποιώντας εἴτε τὴ φωνή του, εἴτε ὄργανα πνευστὰ ἢ ἐγχορδα.

Οἱ ἔβραῖοι π.χ. ὑμνοῦσαν τὸν Θεὸ «ἐν χορδαῖς καὶ ὄργανοις» χωρὶς παράλληλα νά ἐγκαταλείψουν τὴν ψαλμωδίαν με τὴ φωνή. Ἡ χριστιανικὴ μας θρησκεία, ἐπειδὴ γεννήθηκε μέσα στὸν ἰουδαϊσμό, φρόντισε νά ἀπορρίψει κάθε τι πού θά ἔκανε νά νομισθῆ πὼς προέρχεται ἀπὸ ἰουδαϊκὴ ἐπίδρασι. Ἔτσι καὶ στὸ θέμα τῆς μουσικῆς, ἀπ' τὴν ἀρχὴ καθιερώθηκε ἡ ψαλμωδία δηλ. ἡ ἐκτέλεσι τῶν ὕμνων με τὸ στόμα. Οἱ πατέρες τῆς Ἐκ-

κλησίας μιλώντας γι' αυτή την μέθοδο λένε πώς είναι ή πιο κατάλληλη για να λατρεύσει ο άνθρωπος το Θεό. Ο Μ. Βασίλειος γράφει σχετικά πώς το "Αγ. Πνεῦμα ξέροντας πόσο δύσκολα ο άνθρωπος βαδίζει το δρόμο τῆς ἀρετῆς σοφίστηκε για να τὸν εὐκολύνει τὴν μελωδία, δηλ. τὴ φωνητικὴ μουσικὴ ποὺ ἀποδίδει τὶς φράσεις καὶ τὶς λέξεις τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, ὥστε μὲ τὸν ὁμορφο αὐτὸ τρόπο νὰ διδάσκωνται οἱ χριστιανοὶ καὶ νὰ ὠθοῦνται πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀρετῆς. Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον — λέγει — «ὶδὸν ὅτι δυσάγωγον πρὸς ἀρετὴν (ἔστι) τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων... τὸ ἐκ τῆς μελωδίας τερπνὸν τοῖς δόγμασιν ἐγκατέμιξεν, ἵνα τῷ προσηνεῖ τῆς ἀκοῆς τὸ ἐκ τῶν λόγων ὠφέλιμον λανθανόντως ὑποδεξώμεθα».

Ἀπὸ τὰ λόγια αὐτὰ γίνεται φανερὸ πὼς ἡ μουσικὴ τῆς Ἐκκλησίας μας ἐξυπηρετεῖ ἕνα σκοπὸ. Καὶ ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι νὰ βοηθήσει τὸν ἄνθρωπο νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸ Θεό του. Ἡ ἐκκλ. μουσικὴ δὲν ἀποτελεῖ ἔκφρασι ἐγκοσμίων συναισθημάτων καὶ συγκινήσεων. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο διαφέρει ἀπὸ τὴν κοσμικὴ μουσικὴ τῶν θεάτρων, ποὺ ἀρέσει ἴσως στ' αὐτιὰ ἀλλὰ δὲν δημιουργεῖ κατάνυξι. Ἡ μουσικὴ τῆς Ἐκκλησίας μας ἔχει σχέσι μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἱεροπρέπεια γι' αὐτὸ καὶ ταιριάζει στὸν κατασκευτικὸ χῶρο τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας μας. Κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο ἡ μουσικὴ αὐτὴ δημιουργεῖ «σώφρονα λογισμὸν» δηλ. φόβο Θεοῦ καὶ κατάνυξι, ὁ δὲ ἱερός Χρυσό-

στομος ἐλέγχει ἐκείνους ποὺ πηγαίνουν στὴν Ἐκκλησία ὄχι γιὰ νὰ προσευχηθοῦν, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀπολαύσουν μόνον τὴν ψαλμωδία, λέγοντας «οὐκ ἔστι θέατρον ἡ Ἐκκλησία ἵνα πρὸς τέρψιν ἀκούωμεν» δηλ. δὲν εἶναι θέατρο ἡ Ἐκκλησία, ὥστε νὰ πηγαίνουμε σ' αὐτὴν μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουμε τὸ ἀκουστικὸ μας αἰσθητήριον. Στὴν Ἐκκλησία ὀφείλουμε νὰ πηγαίνουμε γιὰ νὰ προσευχηθοῦμε καὶ κάθε τι ἐκεῖ μέσα πρέπει νὰ μᾶς βοηθεῖ γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε αὐτὸ τὸν ἱερὸ σκοπὸ.

Στὴν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τοῦ Βυζαντίου ἡ μουσικὴ τῆς Ἐκκλησίας μας τελειοποιήθηκε. Τότε καὶ οἱ ὕμνοι γενικὰ βρῆκαν τὴν τελικὴ τους μορφή καὶ ἡ μουσικὴ στάθηκε ὑπηρέτις τῆς ὑμνολογίας. Ἔτσι αὐτὴ ἡ μουσικὴ λέγεται βυζαντινὴ καὶ ἔχει ἄμεση σχέσι μὲ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ, χωρὶς νὰ ἀποκλείει κανεὶς ὠρισμένες ἐξωτερικὲς ἀραβοπερσικὲς ἐπιδράσεις ποὺ δέχθηκε στὸ διάβα τῶσων αἰώνων. Τὸ ζήτημα εἶναι ἂν διασώζεται ἀνόθευτη μέχρι σήμερα ἡ βυζαντινὴ αὐτὴ μουσικὴ, ἂν δηλ. ἡ σημερινὴ ἐκτέλεσί της ἀποδίδει τὸ ὕφος τῆς γνήσιας βυζ. μελωδίας. Ἄν ξεκινήσουμε ἀπὸ τὸ βυζαντινὸ χαρακτηριστικὸ γινώρισμα αὐτῆς τῆς μουσικῆς ποὺ εἶναι ὁ χορὸς, δηλ. νὰ φάλλουν ὅλοι μαζί καὶ ὄχι ἕνας-ἕνας, μὲ τὴ συνοδεία μάλιστα τοῦ ἰσοκρατήματος, ποὺ εἶναι μιὰ μορφή ἑναρμονίσεως τῆς μουσικῆς αὐτῆς, θὰ καταλήξουμε στὸ συμπέρασμα πὼς σήμερα αὐτὸ ποὺ παρατηρεῖται σὲ πολλοὺς ναοὺς μας, νὰ φάλλει δηλ. ἕνας φάλλης μόνος του, δὲν βρίσκεται σὲ συμφωνία

μέ τὸ γνήσιο χαρακτήρα τῆς ἐκκλ. μουσικῆς. Τὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι ἀξιοπρόσεκτο, γιατί ἡ μονωδία εὐκόλα ξεφεύγει καὶ ἀπὸ τὸ ὕψος καὶ ἀπὸ τὴν παράδοσι τῆς μουσικῆς μας, γιατί δίνει τῇ δυνατότητα στὸν ψάλτη νὰ αὐτοσχεδιάζει ἐλεύθερος, νὰ καταγίνεται σὲ λαρυγγισμούς, στῆ ρινοφωνία, στὰ μακάμια καὶ στοὺς ἀμανέδες, πού ὅλα αὐτὰ βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν βυζ. μουσική μας καί, ὅπως εἶναι φανερό, δὲν μποροῦν νὰ ἐπιβιώσουν στὸ χορικό τρόπο ἀποδόσεώς της. Ὅταν μιὰ καλὴ χορωδία ψάλει τὸ βυζαντινὸ μέλος, τότε φαίνεται τῆς μουσικῆς μας ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δύναμι. Τότε ὁ ἄνθρωπος πού ἀκούει αἰσθάνεται τὴν ψυχὴ του νὰ φτερουγίζει πρὸς τὰ οὐράνια καὶ ἀρχίζει νὰ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸ Θεό. Τότε ἡ Ἐκκλησία γίνεται τόπος συναντήσεως τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ. Τότε ἐφαρμόζεται ἐκεῖνο πού λέγει ἕνα τροπάριο τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι δηλ. ὅταν εἴμαστε μέσα στὸ ναό, μᾶς φαίνεται πὼς εἴμαστε μέσα στὸν οὐρανό. «Ἐν τῷ ναῷ ἐστῶτες τῆς δόξης σου ἐν οὐρανῷ ἐστάναι νομίζομεν».

Ἐπειτα ἀπ' αὐτὰ γίνεται ἀντιληπτὸ πὼς ἡ μουσικὴ τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι ἕνα σοβαρὸ πολιτιστικὸ μέγεθος, ἔχει παραδοσιακὴ ἀξία καὶ διακαίεται τὴν προσοχή μας. Ὡστόσο χρειάζεται νὰ ἐκτελεῖται σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες της ὥστε νὰ ἐπιβιώνει στῆ γνήσια μορφή της. Ἀλλοιῶς νοθεύεται ἡ μορφή της καὶ χάνει τὴν γνησιότητά της. Χάνει παράλληλα καὶ τὴν δύναμί της τὴν πνευματικὴ καὶ μεταβάλλεται σὲ ὄργανο αὐτο-

προβολῆς καὶ ἐπιδείξεως. Ὑπάρχουν ὁμως καὶ ὠρισμένοι χριστιανοὶ πού δὲν τοὺς ἀρέσει ἡ βυζ. μουσικὴ. Αὐτοὶ προτιμοῦν τὴν ἀρμονικὴ πολυφωνία, πού τοὺς ξεκουράζει περισσότερο. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ τελευταῖο αὐτὸ σημεῖο πού εἶναι καθαρὰ ὑποκειμενικό, θὰ πρέπει νὰ λεχθῆ πὼς τὰ πολυφωνικά αὐτὰ συστήματα, δηλ. τὰ ψαλσίματα σὲ πολλὲς διαφορετικὲς φωνές πού ὅλες μαζί δημιουργοῦν ἀρμονία, εἶναι ξένα πρὸς τὴ βυζαντινὴ μουσικὴ τῆς Ἐκκλησίας μας. Αὐτὸ ὁμως δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς ἀναγκάσει νὰ κλείσουμε τὰ αὐτιά μας στὶς μουσικὲς δημιουργίες τέτοιας μορφῆς, πού συγκινοῦν ὠρισμένους ἀνθρώπους. Τὸ σύστημα φερ' εἰπεῖν τοῦ Σακελλαρίδη, ἀπλὸ καὶ προσιτό, ἀποτελεῖ ἕνα βῆμα κάποιας δημιουργίας πού χωρὶς νὰ ἀρνεῖται ἐξ ὀλοκλήρου τὴ βυζ. μουσικὴ, τὴν ἐπενδύει μὲ τὴν τριφωνικὴ ἀρμονικὴ πολυφωνία, πράγμα πού ἀρέσει σὲ πολλοὺς χριστιανούς. Ἡ Ἐκκλησία στὶς περιπτώσεις πού ὁ λαὸς ἐκδηλώνει τὴν προτίμησί του σὲ ἕνα συγκεκριμένο εἶδος μουσικῆς, ὀφείλει νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα καὶ νὰ διαφωτίσῃ τὸ πλήρωμα. Στὴν προκειμένη περίπτωσι τὸ σύστημα Σακελλαρίδη, ἔχοντας ἐμφανισθῆ στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ 60 περίπου χρόνια, ἔχει ἤδη δημιουργήσει μιὰ παράδοσι, γιατί ἂν ἐξαιρέσει κανεὶς τὸ στοιχεῖο τῆς ἀρμονικῆς πολυφωνίας, κατὰ τὰ ἄλλα δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν παραδοσιακὴ βυζ. μουσικὴ. Θὰ ἦταν τολμηρὸ νὰ ἀποδοκιμάσει ἡ Ἐκκλησία τὸ σύστημα αὐτό, μιὰ καὶ ἔχει πιάσει ρίζες στὸ λαό.

Ἡ Ἐκκλησία μὲ φρονιμάδα ἀνέχεται τὴν ὑπαρξί του, καὶ εἶναι βέβαιη πὼς ὁ χρόνος τελικὰ θὰ δείξει ποῖο ἀπ' ὅλα τὰ συστήματα θὰ ἐπιβιώσει. Καὶ θὰ ἐπιβιώσει ἐκεῖνο ποὺ συντελεῖ στὴν ἀνύψωσι τῶν καρδιῶν, ἐκεῖνο ποὺ βρίσκεται μέσα στὸ σκοπὸ τῆς λατρείας. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ αὐτὴ ξεκινώντας ἔχουμε στὴ Μητρόπολί μας καθιερώσει ἓνα πνεῦμα ἀνοχῆς πρὸς τὰ μουσικὰ αὐτὰ συστήματα πιστεύοντας πὼς ἐφ' ὅσον ἡ μουσική, ποὺ δὲν εἶναι σκοπὸς, ἀλλὰ μέσο, βοηθᾷ τοὺς ἀνθρώπους νὰ προσευχηθοῦν, πρέπει νὰ ἐνισχυθῆ. Τὸ τετράφωνο σύστημα τοῦ Πολυκράτη, βρίσκεται πολὺ ἔξω ἀπὸ τὶς γραμμὲς τῆς βυζ. μουσικῆς καὶ εἶναι μεταφορὰ στὴν Ἐκκλησία τῆς ἀτμόσφαιρας τοῦ θεάτρου. Πολλοὶ ἀρέσκονται σ' αὐτό. Πιστεύω ὅτι ἀρέσκονται γιατί τὸ βλέπουν σὰν μιὰν ποικιλία στὴ μονοτονία τῆς σημερινῆς βυζ. μουσικῆς. Ὅπως σήμερὰ ἐκτελεῖται δὲν δικαιώνει τέλεια τὴν ὑπαρξί του. Χρειάζεται μιὰ ἀναμόρφωσι μὲ πολλή προσοχή.

Ὅπως γίνεται ἀντιληπτὸ στὸ χῶρο τῆς δικῆς μας Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἐπεκράτησε τὸ μονοφωνικὸ χορικὸ σύστημα. Στὶς σλαυικὲς ἀντιθετὰ ἐκκλησίες ἐπεκράτησε ἡ τετραφωνία, σὲ εἰδικὲς ὁμῶς συνθέσεις ποὺ καὶ αὐτὲς μεταρσιώνουν. Μπορεῖ ἡ τετραφωνία νὰ μὴ ταιριάζει στὴ δική μας ἐκκλησία. Ταιριάζει στὴν ὀρθοδοξία τῶν σλαύων. Ἄν προσεχθῆ ἀπὸ τοὺς δικούς μας δημιουργοὺς τὸ ὕφος τῆς καὶ ἡ ἐκτέλεσί της μπορεῖ καὶ αὐτὴ νὰ πάρει μιὰ θέσι ποὺ θὰ βοηθῆ τὴ λατρεία μᾶς.

ΜΙΑ ΓΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΝΗΣΤΕΙΑΣ

οὕτη τὴν περίοδο τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, ἀγαπητοί μου ἀκροαταί, ἡ Ἐκκλησία μᾶς καλεῖ σὲ ἐντονώτερο πνευματικὸ ἀγώνα γιὰ τὴν κατάκτησι τῆς ἀρετῆς καὶ μᾶς ἐφοδιάζει μὲ τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια γιὰ νὰ πολεμήσουμε νικηφόρα. Ἀνάμεσα στὰ ἐφόδια αὐτὰ εἶναι καὶ ἡ νηστεία. Πολλὰ λέγονται κάθε τόσο γι' αὐτὴν καὶ διαφορετικὲς ἀντιλήψεις ἐπικρατοῦν, πράγμα ποὺ καὶ ἐγὼ ἔχω κατὰ καιροὺς διαπιστώσει, ὅταν μὲ ἐρωτοῦν σοβαροὶ ἄνθρωποι γιὰ τὸ σκοπὸ ποὺ ἐξυπηρετεῖ ἡ νηστεία. Ἔτσι, θέλοντας νὰ σᾶς ἐνημερώσω σχετικὰ, θὰ ἀφιερῶσω τὴν ὁμιλία μου αὐτὴ στὸ θεσμὸ τῆς νηστείας λέγον-

τας γι' αὐτήν ἐπιγραμματικά ὅσα θὰ εἶναι ἀπαράιτητα γιὰ νὰ τὴν γνωρίσουμε καλύτερα καὶ τὴν ἐκτιμήσουμε.

Σήμερα ὑπάρχει γενικὰ ἡ τάσι γιὰ περιφρόνησι τῆς νηστείας. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ καιροῦ μας, μὴ ὄντας διατεθειμένοι νὰ νηστεύουν καὶ ἔτσι νὰ ὑποστοῦν μιὰ θυσία, ἐπικαλοῦνται χίλιους δυὸ λόγους γιὰ νὰ τὴν ἀποφύγουν. Ἔτσι ἄλλοι ἰσχυρίζονται πὼς εἶναι ἄρρωστοι καὶ δὲν μποροῦν νὰ νηστεύουν, ἐνῶ ἄλλοι φθάνουν στὸ σημεῖο νὰ ἀμφισβητήσουν καὶ τὴν σκοπιμότητά της λέγοντας ἐπιπόλαια πὼς τὴ νηστεία τὴν σοφίστηκαν οἱ καλόγεροι. Τὰ πράγματα δὲν εἶναι ὅμως ἔτσι. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα θὰ πρέπει νὰ ποῦμε πὼς ἡ νηστεία εἶναι θεσμὸς τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ μάλιστα μακροχρόνιος. Ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας ἐνήστευε, πρᾶγμα πού δείχνει πὼς εὐλόγησε καὶ ἐπεκύρωσε τὴ νηστεία. Δὲ θὰ ἐνήστευε ὁ ἴδιος, οὔτε θὰ μιλοῦσε ποτὲ γιὰ τὴ σημασία της ἂν δὲ τὴν ἐνέκρινε. Ὅταν δηλ. κάποτε δόθηκε ἀφορμὴ νὰ κάνει λόγο γιὰ τοὺς δαίμονες, ἐτόνισε πὼς δυὸ ὄπλα τρέπουν σὲ φυγὴ τὰ πονηρὰ πνεύματα: ἡ προσευχὴ καὶ ἡ νηστεία. Ἐπειτα ἀπ' αὐτὰ ἀντιλαμβάνεσθε, θαρρῶ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ Πατέρες πῆραν τὴ νηστεία καὶ τῆς ἔδωσαν χριστιανικὸ περιεχόμενο καὶ τὴν καθιέρωσαν σὰν μέσο καθαρμοῦ καὶ πνευματικῆς ἐνισχύσεως τῶν χριστιανῶν.

Αὐτὸ ἔχει σημασία γιατί προσφέρει τὶς ἀληθινὲς διαστάσεις τῆς νηστείας. Δὲν εἶναι σκοπὸς, ἀλλὰ μέσο γιὰ τὴν κατάκτησι τοῦ σκοποῦ. Σκο-

πὸς τοῦ κάθε χριστιανοῦ εἶναι νὰ πολεμήσει τὸ κακό, νὰ τιθασεῦσει τὴ σάρκα, νὰ τὴν ὑποτάξει στὸ πνεῦμα. Μὲ ἓνα λόγο σκοπὸς μας εἶναι ἡ θέωσι. Σὰν σκοπὸς ἡ θέωσι βρίσκεται μέσα στὸ σχέδιο καὶ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ὅλοι μας ξέρουμε πόσο δύσκολο πρᾶγμα εἶναι νὰ περιορίσουμε τὸν κακὸ μας ἑαυτὸ καὶ νὰ φθάσουμε στὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς. Δύσκολο, ἀλλὰ ὄχι ἀδύνατο. Ἄρκει νὰ ἀγωνισθοῦμε σωστά μετὰ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, τῆς θελήσεώς μας καὶ τῶν μέσων πού ἔχουμε στὴ διάθεσί μας. Ἡ νηστεία εἶναι, ὅπως εἶπαμε, ἓνα τέτοιο μέσο πού βοηθᾷ στὴν ἐπίτευξι τοῦ στόχου. Γι' αὐτὸ ὅπως λέγει ὁ Μ. Βασίλειος «ἀληθῆς νηστεία (εἶναι) ἡ τοῦ κακοῦ ἀλλοτρίωσις, ἐγκράτεια γλώσσης, θυμοῦ ἀποχή, ἐπιθυμιῶν χωρισμὸς, καταλαλιᾶς, ψεύδους, ἐπιπορκίας. Ἡ τούτων ἐνδεια νηστεία ἐστὶν ἀληθῆς». Μὲ ἄλλα λόγια τὸ νόημα τῆς νηστείας εἶναι κάποια στέρησις. Ἐχει μέσα της τὸ νόημα τῆς θυσίας ἢ νηστεία. Ποιὰ στέρησις καὶ ποιὰ θυσία εἶναι αὐτή; Ἡ στέρησις καὶ ἡ θυσία βασικά τοῦ κακοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ πνευματικὴ νηστεία πού ὀδηγεῖ στὸ ἀγαθόν. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Πατέρες θεωροῦν πὼς ἡ νηστεία ἢ πνευματικὴ, δηλ. ἡ ἀποχή μας ἀπὸ τὸ κακό, ἔχει μεγαλύτερη ἀξία, ἀπὸ τὴν σωματικὴ νηστεία δηλ. τὴν ἀποχή μας ἀπὸ τὸ φαγητό, ὅταν αὐτὴ ἢ τελευταία δὲν γίνεται μετὰ τὸν σωστὸ τρόπο καὶ καταντᾷ ἀπλὸς τύπος χωρὶς οὐσία.

Δὲν χωράει ἀμφιβολία ὅτι ἡ νηστεία σὰν θεσμὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι χρήσιμη, γι' αὐτὸ καὶ

ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ ὀνομάζεται «χαλινὸς παθῶν», «τοῦ βίου σωφρονισμός», «ἢ πρὸς Θεὸν παρρησία». Ὅλα αὐτὰ δείχνουν πόση ὠφέλεια προέρχεται στὶς ψυχές μας ὅταν νηστεύουμε. Ἄς ἀριθμήσουμε τώρα τὶς ὠφέλειες αὐτές. Πρῶτα-πρῶτα ἡ θεληματικὴ ἀποφυγὴ τοῦ φαγητοῦ εἶναι μιὰ ἄσκησις. Θέλω νὰ φάω, ἀλλὰ δὲν τρώω. Μπορῶ νὰ φάω, ἀλλὰ περιορίζομαι σὲ ἀποχή. Τὸ θεωρεῖτε ἀνώφελο αὐτό; Νηστεύοντας ἐξασκούμεθα στὴν αὐτοκυριαρχία καὶ στὴν αὐτοσυγκράτησι. Καὶ στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα μᾶς χρειάζεται πολλὴ αὐτοκυριαρχία. Κυττάξτε στὸν ἀθλητισμὸ τί σημασία ἔχει ἡ προπόνησι. Χωρὶς αὐτὴν ὁ ἀθλητὴς χάνει τὶς ἐπιδόσεις του καὶ ἀντὶ νὰ προοδεύει, ὀπισθοπορεῖ. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ στὰ πνευματικὰ ἀθλήματα. Χωρὶς αὐτοκυριαρχία καὶ αὐτοπειθαρχία δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τιθασεύσει τὶς ὁρμές του, νὰ πειθαρχήσῃ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀρνηθῆ κάτι κακὸ ποῦ ὁ πειρασμὸς τοῦ ὑποβάλλει. Ὅταν δὲν εἶσαι μαθημένος νὰ λὲς «ὄχι» στὸν ἑαυτό σου, πῶς θὰ ἀντισταθῆς στὴν ὁρμὴ τοῦ κακοῦ; Πῶς θὰ ὑψώσεις τὸ ἀνάστημά σου στὴ θρασυτήτά του; Εἶναι, λοιπόν, ἡ νηστεία μιὰ ἄσκησις τῆς αὐτοκυριαρχίας μας. Ὑστερα εἶναι μιὰ θυσία χάριν τοῦ Θεοῦ ποῦ ἀγαπᾶμε. Ἀνέκαθεν ὁ ἄνθρωπος θέλησε νὰ δείξῃ στὸ Θεὸ του τὴν ἀγάπη του. Πρὸς τοῦτο χρησιμοποίησε τὶς θυσίες τῶν ζώων. Αὐτὰ στὸ χριστιανικὸ χῶρο καταργήθηκαν. Ὅμως παρέμεινε ἡ ἀνθρώπινη διάθεσι, ἡ ἀγαπητικὴ διάθεσι ὅπως λέγεται ἀπὸ τοὺς Πατέρες νὰ δείχνουμε στὸ Θεὸ

τὰ αἰσθήματά μας. Ἄς χρησιμοποιήσω ἓνα παράδειγμα. Ὅταν δύο πρόσωπα ἀγαπιῶνται, κυττάζει τὸ ἓνα πῶς θὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη του στὸ ἄλλο. Γι' αὐτὸ προσέχει νὰ διαπιστώσῃ τί εὐχαριστεῖ τὸ ἀγαπώμενο πρόσωπο καὶ εὐθύς τὸ κάνει, μὲ τὴ σκέψι πῶς ἔτσι δίνει χαρὰ σ' αὐτό. Τὸ ἴδιο εἶναι στὴν πνευματικὴ του διάστασι μὲ τὴ νηστεία. Ἐφ' ὅσον ἡ νηστεία ἀρέσει στὸ Θεό, κυρώθηκε ἀπ' τὸ Θεό, καθιερώθηκε ἀπ' τὸ Θεὸ ἡμεῖς τὴν τηροῦμε σὰν δεῖγμα ἀγάπης μας πρὸς αὐτόν.

Ἡ νηστεία εἶναι ἀκόμη σαρκικὴ λιτότητα, ποῦ διευκολύνει τὶς πνευματικὲς πτήσεις. Εἶναι γνωστὸ πῶς μὲ παραφουσκωμένο στομάχι καμμία διάθεσι δὲν ὑπάρχει γιὰ πνευματικὲς ἐνασχολήσεις. Πρέπει π.χ. νὰ προσευχηθῆς. Μὲ γεμάτη τὴν κοιλιὰ σου δὲν μπορεῖς. Θέλεις νὰ αὐτοκυριαρχηθῆς. Μὲ γεμάτο τὸ στομάχι σου δὲν μπορεῖς. Θέλεις νὰ ἀγωνισθῆς νὰ κόψῃς ἓνα σου ἐλάττωμα. Χωρὶς νηστεία δυσκολεύεσαι. Αὐτὴ ἡ λιτότητα σοῦ δίνει φτερά, σὲ κάνει ἄλλο ἄνθρωπο, σοῦ χαρίζει μιὰ ἐλαφρότητα ποῦ σοῦ ἐπιτρέπει νὰ πετᾷς στὰ οὐράνια. Δοκιμάστε καὶ θὰ δῆτε. Νηστεύοντες παίρνετε δύναμι γιὰ πνευματικότητα. Περιορίζετε τὴ σαρκικότητά σας, μεγαλώνετε τὶς πιθανότητες νὰ κατακτήσετε κάποια πνευματικὴ κορυφή.

Ἄλλὰ καὶ παράγων ὑγείας εἶναι ἡ νηστεία. Πολὺ συχνὰ οἱ γιατροὶ συμβουλεύουν δῖαιτα. Τὸ πολὺ φαγητὸ εἶναι πρόξενος ἀσθενειῶν. Σήμερα ποῦ ἡ ἀφθονία τῶν ἀγαθῶν γεμίζει τὰ ψυ-

γεῖα καὶ τὶς κουζίνες οἱ ἄνθρωποι ὑποφέρουν. Ἰσχύει αὐτὸ ποῦ ἔχει λεχθῆ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι σήμερὰ ἀνοίγουν τὸν λάκκο τους μὲ τὰ πηρούνια. Οἱ γιατροὶ κρούουν τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου. Καὶ ὅμως, τοὺς γιατροὺς πρόθυμα τοὺς ἀκοῦμε ὅταν συνιστοῦν δίαιτα. Τὴν Ἐκκλησίᾳ τὴν περιφρονοῦμε. Καὶ μὴ νομισθῆ πὼς καὶ ὁ παράγων τῆς διαφυλάξεως τῆς ὑγείας δὲν εἶναι μέσα στοῦ σκοποῦ τῆς νηστείας. Οἱ Πατέρες μας ἄριστοι ψυχολόγοι καὶ ἀνθρωπολόγοι, ὅλα τὰ σκέφθηκαν καὶ γιὰ ὅλα φρόντισαν. Δὲν ἔχει, λοιπόν, νὰ χάσει κανεὶς νηστεύοντας. Βέβαια ἐπειδὴ, ὅπως εἶπαμε, ἡ νηστεία δὲν εἶναι σκοπός, ἀλλὰ μέσον, δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος νὰ νηστεύουν ἄνθρωποι, ποῦ εἶναι ἤδη ἄρρωστοι. Δὲν γίνεται ἡ νηστεία γιὰ νὰ ἐπισπεύσει τὴ φθορὰ τοῦ σώματος, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὴν ἀποκαταστήσει μαζί μὲ τὴν ψυχική. Γι' αὐτὸ ποτὲ ἡ Ἐκκλησία δὲν ζήτησε ἀπὸ τοὺς καχεκτικούς νὰ νηστεύουν. Ἐχει τὴν διάκρισι ποῦ χρειάζεται ὥστε νὰ μὴ ζητεῖ πράγματα ποῦ εἶναι ἐνάντια στὰ συμφέροντά μας.

Ἄς ἀγαπήσουμε, λοιπόν, τὴ νηστεία. Εἶναι ὅπως ὅποτε λυπηρὸ νὰ τὴν ὑποτιμοῦμε. Οἱ ὠφέλειες ἀπ' αὐτὴν εἶναι μεγάλες. Χρειάζεται νὰ ἔχουμε πιστότητα στοὺς θεσμοὺς τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὑπηρετοῦν κάποιο σπουδαῖο σκοπὸ.

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

τὴν ἀντίληψι ἐνὸς πολὺ μεγάλου μέρους τοῦ λαοῦ μας ὁ Μοναχισμὸς δὲν βρῖσκει, ἀγαπητοὶ μου ἀκροαταί, καμμιά δικαίωσι στὴ σημερινὴ ἐποχὴ. Ὅσα, κατὰ καιροὺς, γράφονται ἀπὸ σχολιογράφους τῶν ἐφημερίδων εἰς βάρος του, ἔχουν δημιουργήσει μιὰ βαρεῖα προκατάληψι στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων, ποῦ ἔχουν συνηθίσει νὰ ἀντικρύζουν αὐτὸ τὸν θεσμὸ τῆς Ἐκκλησίας, σὰν καταφύγιο ἀπελπισμένων καὶ ἀνεπρόκοπων, ἢ σὰν μιὰ σκέτη ἄρνησι τῆς ζωῆς. Πράγματι ὁ πολὺς κόσμος ἐνῶ σέβεται τὰ μοναστήρια καὶ τὰ ἐπισκέπτεται, καὶ προσκυνᾷ τὶς σεβάσμιες εἰκόνες ποῦ φυλάσσονται σ' αὐτά, ἐνῶ πη-

γαίνει και λειτουργιέται εκεί ή εξομολογείται σε Γέροντες Ιερομόναχους Πνευματικούς, έν τούτοις τόν Μοναχισμό δέν τόν έχει σε ύπόληψι και τόν θεωρεί μέ επιφύλαξι και προκατάληψι, πιστεύοντας πώς ό μοναχικός βίος είναι βίος άστατος και άπράγμων, χωρίς καμμιά προσφορά στο κοινωνικό σύνολο, δηλ. βίος αντικοινωνικός και αντιφυσιολογικός. Γι' αυτό χρειάζεται να κάνουμε λόγο γι' αυτόν μέ τήν έλπίδα πώς θα ενημερώσουμε σωστά τό λαό μας πάνω σ' αυτό τό θέμα και θα απομακρύνουμε λανθασμένες αντιλήψεις πού σχετίζονται μ' αυτόν.

Άπ' τήν άρχή άκόμη πρέπει να πούμε πώς ό Μοναχισμός είναι ένας πανάρχαιος θεσμός τής Έκκλησίας μας, πού στηρίζεται στην ίκανοποίησι μιάς βαθειάς αγάπης πού έχει ό άνθρωπος στο Θεό. Στη διάρκεια τών τριών πρώτων αίωνων του χριστιανισμού, όταν υπήρχαν οί διωγμοί, οί άνθρωποι αυτοί έδιναν διέξοδο στη σφοδρή τους αγάπη για τόν Χριστό, μέ τό μαρτύριο, πού δέν ήταν τίποτε άλλο παρά ή απόδειξι αυτής τής αγάπης. Όταν όμως οί διωγμοί τέλειωσαν και έπαυσαν να γίνονται πιά μάρτυρες του αίματος, δημιουργήθηκε μιá καινούργια κατηγορία ανθρώπων, αυτοί δηλ. πού θέλοντας να δείξουν στο Θεό τήν τέλεια και άπόλυτη άφοσίωσί τους σ' αυτόν, έγκατέλειπαν τόν κόσμο και πήγαιναν στα βουνά και στις έρημιές, κι' εκεί εφήρμοζαν μιá ζωή έκούσιων στερήσεων, άσκήσεως και προσευχής. Αυτοί τότε ώνομάσθησαν μάρτυρες τή ίδια συ-

νειδήσει, δηλ. άνθρωποι πού έβίαζαν τόν έαυτό τους, έκαναν ζωή άσκητική, έμεναν μακριά από τό γάμο μόνο και μόνο για να νικήσουν τήν σάρκα, να τήν υποδουλώσουν στο πνεύμα, και να άνυψωθούν σε σφαίρες ήθικής τελειότητας. Γοργά άναπτύχθηκε μιá πολύ μεγάλη κίνησι γύρω από τούς πρώτους εκείνους μοναχούς, πού έγιναν πόλοι έλξεως εκλεκτών ψυχών και προσείλκυσαν τόν σεβασμό τών άλλων ανθρώπων, πού αποβλέποντας στην αγιότητά τους, τούς συνέτρεχε και τούς θεωρούσε πνευματικούς του. Γρήγορα επίσης άναπτύχθηκε και μιá ιδιαίτερη φιλολογία γύρω από τή ζωή τών μοναχών, πλούσια σε διδάγματα, σε άποφθέγματα, σε συμβουλές, πού μέχρι σήμερα προσελκύει τό ενδιαφέρον μας για τήν εύαγγελική της πιστότητα, και για τις σωτηριώδεις αλήθειες πού περιλαμβάνει.

Η Έκκλησία από ένωρις έπεκύρωσε τό θεσμό του Μοναχισμού και τόν περιέβαλε μέ τήν έμπιστοσύνη της, πολύ περισσότερο γιατί ό μοναχικός βίος είχε σαν πρότυπο τή ζωή του Κυρίου μας, πού, όπως ξέρουμε, υπήρξεν άγαμος. Η άγαμία αυτή του Κυρίου, μαζί μέ τά λόγια πού είπε, και είναι γραμμένα στο Ευαγγέλιο του Ματθαίου: «είσιν ευνούχοι οίτινες ευνούχισαν έαυτούς διά τήν βασιλείαν τών ουρανών, ό δυνάμενος χωρείν χωρείτω» (Ματθ. 19', 12) άπετέλεσαν τή βási τής ζωής αυτής. Όπως αντιλαμβάνεσθε ή άγαμία αυτή δέν είναι μιá εύκαιριακή άποχή από τό γάμο, είναι μιá συνειδητή άπόφασι πού παίρνεται

ὕστερα ἀπὸ μεγάλη δοκιμασία, ὄχι ἀπὸ ἀποστροφή πρὸς τὸ γάμο, ἀλλὰ ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸ Θεό. Εἶναι δηλ. μιὰ θυσία στὴν ὁποία ὑποβάλλονται ἐκούσια, ὅσοι μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο θέλουν νὰ μοιᾶσουν τοῦ Χριστοῦ. Καί εἶναι πίστις τῆς Ἐκκλησίας μας πὼς γιὰ μιὰ τέτοια ἀπόφασι πρέπει ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς νὰ καλέσει καὶ νὰ βοηθήσει τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν χάριν του, ἀλλοιῶς δὲν μπορεῖ ἢ ἀπόφασι αὐτὴ νὰ ἔχει διάρκεια καὶ βιωσιμότητα. Στὸν πρακτικὸ τομέα ἡ ἀγαμία ἀφήνει ἀπερίσπαστο τὸν μοναχὸ ἀπὸ βιωτικὲς μέριμνες γιὰ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰ πνευματικὰ του ἔργα, μὲ τὴν καλλιέργειά του καὶ μὲ τὶς πτήσεις του, τοῦ ἐξασφαλίζει ἀνεσικινήσεων, καὶ ὅταν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψιν του ὅλο τὸ ἄλλο πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο ἐξελισσεται ἡ μοναχικὴ ζωὴ βλέπει πὼς ἡ ἀγαμία γίνεται μιὰ δυναμικὴ προϋπόθεσι γιὰ πνευματικὲς κατακτήσεις.

Πολλοὶ κατηγοροῦν τὸν Μοναχισμό, ὅτι στέκεται μακριὰ ἀπὸ τὴν κοινωνία μὲ ἀποτέλεσμα οἱ μοναχοὶ νὰ μὴ προσφέρουν τίποτε σὲ κανένα ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους. Ἡ γνώμη αὐτὴ εἶναι καθαρὰ ὠφελμιστικὴ καὶ ἀγνοεῖ πὼς ὁ Μοναχισμὸς εἶναι πολλῶν εἰδῶν. Ὑπάρχει ὁ ἀναχωρητικὸς μοναχισμὸς πρῶτα-πρῶτα. Εἶναι δηλ. ὁ τρόπος τῆς ζωῆς ποὺ κάθε μοναχὸς μένει μόνος του, προσευχόμενος καὶ ἀσκούμενος. Αὐτοὶ οἱ ἐρημίτες, μέσα στὶς σπηλιές καὶ στὰ βράχια, ἀπομονωμένοι ἀπὸ τὸν κόσμο, ζοῦν λιτοδίαιτα καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν προσευχὴ, τὴν ζωὴ, ὅπως λέγεται, τῆς θεωρίας.

Γιὰ ὅσους πιστεύουν στὴν ἀξία τῆς προσευχῆς, οἱ ἀσκητὲς αὐτοί, μὲ τὸ νὰ προσεύχονται γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ζοῦν στὶς κοινωνίες, προσφέρουν μιὰ πολύτιμη ὑπηρεσία στὸν κόσμο. Ὑστερα προσφέρουν καὶ κάτι ἄλλο. Μᾶς προσφέρουν τὸν ἑαυτὸ τους σὰ πρότυπο ἀρετῆς, σὰν ἀπόδειξι πὼς ὁ ἄνθρωπος ὅταν ἀγωνισθῇ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἐνάρετος, μπορεῖ νὰ φθάσει σὲ ὑψηλὲς ἠθικὲς κορυφές. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μικρὴ προσφορά σ' ἕνα κόσμο ποὺ ἔχει πιστέψει πὼς ἡ δύναμι τοῦ κακοῦ εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε κανεὶς δὲν μπορεῖ σήμερα νὰ ξεφύγει ἀπ' αὐτὴν. Ἀλλὰ ὁ ἀναχωρητικὸς βίος εἶναι γιὰ σπάνιους καὶ πολὺ δυνατοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ ὑπάρχουν καὶ ἄλλες μορφὲς μοναχισμοῦ. Εἶναι τὸ Κοινόβιο, μιὰ μικρὴ δηλ. κοινωνία, ὅπου οἱ μοναχοὶ ζοῦν μὲ πειθαρχία καὶ ὑπακοή, ἀσκούνται στὶς κοινωνικὲς ἀρετές, ἐργάζονται, μελετοῦν, προσεύχονται καὶ βοηθοῦν, ἀνάλογα μὲ τὰ μέσα καὶ τὶς δυνατότητες ποὺ ἔχουν, τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου. Σήμερα ὑπάρχουν πολλὰ τέτοια Κοινόβια, ποὺ προσφέρουν ὑπηρεσίες ἢ στὴ Θεολογία, μὲ ἐκδόσεις θεολογικῶν καὶ ἄλλων βιβλίων ποὺ κάνουν, εἴτε σὲ φοιτητές, ποὺ τοὺς παρέχουν ὑποτροφίες γιὰ νὰ σπουδάσουν, εἴτε στὶς διεκκλησιαστικὲς σχέσεις, μὲ συνέδρια καὶ ἄλλες ἐκδηλώσεις ποὺ ὀργανώνουν στοὺς χώρους των, εἴτε στὴν πνευματικὴ ζωὴ τῶν χριστιανῶν μὲ Πνευματικὸς ποὺ στέλλουν στὸν κόσμο γιὰ διδασκαλία ἢ ἐξομολόγησι, εἴτε καὶ στὴν πρακτικὴ κοινωνικὴ ζωὴ μὲ συντήρησι ἰδρυμάτων γιὰ

προστασία παιδιῶν ὀρφανῶν, γερόντων κατακοίτων κ.ἄ. Ἔτσι ὁ μοναχισμὸς δίνει, μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ἕνα παρὸν στὶς σύγχρονες κοινωνικὲς ἀνάγκες.

Ὡστόσο ἐδῶ στὴν πατρίδα μας δὲν ἔχουμε καταλάβει, ὅσο πρέπει, τὴν ἀξία του. Σ' αὐτὸ ἔχει συμβάλλει καὶ ἡ μεγάλη κρίσι, ποὺ σήμερα διέρχεται ὁ μοναχισμὸς, ἰδιαιτέρως ὁ ἀνδρικός. Τὰ μοναστήρια εἶναι λίγα, οἱ δυνατότητες μικρὲς καὶ ἡ καταφορά τοῦ κόσμου μεγάλη. Στὰ παλιὰ χρόνια ὅταν εἶχε ἀκμὴ ὁ μοναχισμὸς προσέφερε μεγάλες προσωπικότητες στὴν ἀνθρωπότητα. Δὲν εἶναι μόνο οἱ ἅγιοι, οἱ ὄσιοι, ὅπως λέγονται, ποὺ κοσμοῦν τὸ ἀγιολόγιό μας, εἶναι καὶ περίφημοι Ἱεράρχες, ποὺ προήλθαν ἀπὸ τὸ μοναχισμό, ὅπως εἶναι οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν κολοσσιαία μὀρφωσι καὶ δράσι, ποὺ προετοιμάσθηκαν μέσα στὰ μοναστήρια, εἶναι οἱ μεγάλοι θεολόγοι, οἱ μεγάλοι κοινωνικοὶ ἐργάτες καὶ ἀναμορφωτές, εἶναι σπουδαῖα πνεύματα ἀγάπης καὶ διακονίας. Ὅλα αὐτὰ βγῆκαν μέσα ἀπὸ τὰ μοναστικὰ κελλιά, ὅπου γονιμοποίησαν τὶς ἱκανότητές τους μὲ τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα τῆς ἀσκήσεως, τῆς αὐτοκυριαρχίας καὶ τῆς ἀγάπης καὶ ἐμὀρφωσαν τέλειους χαρακτῆρες, ποὺ ὠφέλησαν τὶς κοινωνίες τους. Ἄν λείψῃ κάποτε καὶ ἀπὸ μᾶς ἡ προκατάληψις ἐναντίον τῶν μοναστηριῶν μας, τότε ἐλπίζουμε πὼς θὰ ξαναβροῦν τὴν παλιὰ τους δόξα καὶ θὰ προσφέρουν τεράστιες ὑπηρεσίες στὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Ἡ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑἲΡΕΣΕΩΝ

Ἡ αἲρέσεις, εἶναι ἕνα φαινόμενο ποὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἔκαμε τὴν ἐμφάνισί του. Ἦδη ἀπὸ τὸν α' αἰῶνα ἔχουμε αἲρέσεις δηλ. λανθασμένες ἀντιλήψεις γύρω ἀπὸ τὰ δόγματα καὶ τὶς ἀλήθειες τῆς πίστεως. Ἡ Ἐκκλησία ἀνέκαθεν ἔδωσε τὴν δέουσα προσοχὴ στὴν ἀντιμετώπισι τῶν πλανημένων αὐτῶν δοξασιῶν, γιατί πιστεῦε πὼς δὲν ἀρκεῖ κανεὶς νὰ πιστεῦει στὸ Θεὸ ὅπως τοῦ ἀρέσει, ἀλλ' ὅπως πρέπει, ὅπως ἐπιβάλλουν τὰ ἱερά κείμενά μας καὶ ἡ ὀρθὴ διδασκαλία τῆς Ἀγ. Γραφῆς. Καὶ αὐτὸ εἶναι λογικὸ καὶ ἀναγκαῖο, γιατί τὰ δόγματα εἶναι τὰ πλαίσια μέσα στὰ ὅποια πρέπει νὰ κινῆται κάθε ἕνας ποὺ θέλει νὰ πιστεῦει σύμφωνα

μέ την διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλοιῶς ἡ πίστις ἐκφυλίζεται σέ μιὰ ἐθελοθηρηκεία, ὅπου ὁ καθένas πιστεύει ὅπως καὶ ὅ,τι τοῦ ἀρέσει.

Οἱ αἱρέσεις, προβάλλοντας λανθασμένες διδασκαλίες παρασύρουν τοὺς ἀνθρώπους μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια καὶ μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ποὺ εἶναι ὁ φύλακας τῆς ἀλήθειας. Ὅπως παραβαίνοντας κανεὶς τοὺς νόμους τοῦ Κράτους παρανομεῖ καὶ διώκεται, ἔτσι καὶ ὅποιος παραβιάζει τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας βρίσκεται στὴν παρανομία καὶ ἐλέγχεται. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας μέ πολλή αὐστηρότητα ἀντιμετώπισε κάθε φορά τις πλάνες τῶν αἱρέσεων, προσπαθώντας νὰ ἀνασκευάσει τις σφαλερὲς τους διδασκαλίες καὶ νὰ προφυλάξει τὸ ὀρθόδοξο ποιμνιο ἀπὸ τὴν πλάνη. Καὶ αὐτὸ τὸ κάνει ἡ Ἐκκλησία μας καὶ γιὰ ἕνα ἄλλο σκοπὸ. Γιατὶ πιστεύει καὶ διδάσκει πὼς ἡ αἵρεσις εἶναι μιὰ ἀπόπειρα γιὰ τὴν ματαίωσι τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Σωτῆρος, εἶναι δηλ. ἀπομόνωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

Πάντα ὁμως οἱ αἱρέσεις ὑπῆρχαν καὶ πάντα θὰ ὑπάρχουν. Γιατὶ πάντα θὰ βρίσκονται ἀνθρώποι ποὺ εἴτε ἀπὸ ἐγωῖσμό καὶ διάθεσι αὐτοπροβολῆς, εἴτε ἀπὸ μῖσος στὴν Ἐκκλησία καὶ στὴ διδασκαλία της, θὰ πασχίζουν νὰ βρίσκουν νέες διδασκαλίες ποὺ θὰ τις διαλαοῦν καὶ διαδίδουν. Αὐτοὶ οἱ ἀνθρώποι, ὄργανα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πλάνης, τοῦ σατανᾶ, θὰ δραστηριοποιοῦνται καὶ θὰ ἐκμεταλλεῦονται κάθε εὐκαιρία γιὰ νὰ

πλήξουν τὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἐλκύσουν ἀνθρώπους στὴν πλάνη, καὶ νὰ αὐξήσουν τὰ θύματα τους. Τέτοιοι αἱρετικοὶ δροῦν ἀπὸ καιρὸ καὶ στὴν πατρίδα μας χρησιμοποιοῦντας διάφορα μέσα, μετερχόμενοι τὴν προπαγάνδα καὶ τὸν προσηλυτισμό, σκορπώντας χρήματα πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσι καὶ ἐκμεταλλεῦόμενοι τις ἀνάγκες τῶν ἀπορωτέρων τάξεων ἢ καὶ τὴν ἀδυναμία τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ τοὺς παρακολουθήσει κατὰ πόδας στὶς προσηλυτιστικὲς τους ἐνέργειες.

Ἀνεκάθεν ἡ Ἑλλάδα ἦταν γνωστὴ σὲ ὅλους τοὺς αἱρετικούς σὰν τὸ προπύργιο τῆς Ὁρθοδοξίας. Γι' αὐτὸ καὶ ἀνεκάθεν οἱ αἱρετικοὶ βάλθηκαν αὐτὸ τὸ προπύργιο νὰ τὸ καταστρέψουν, νὰ τὸ κυριεύσουν καὶ νὰ διαδώσουν τὸ ψεῦδος των καὶ στὴ χώρα μας. Ἐτσι ἤδη ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας καὶ μετὰ, ἐπισημαίνονται οἱ πρῶτες κινήσεις τῶν λεγομένων μισσιοναρίων, δηλ. τῶν δῆθεν ἱεραποστόλων τῶν προτεσταντῶν, ποὺ ξέροντας πὼς τότε ἡ πατρίδα μας ἦταν ἀνίσχυρη καὶ φτωχή, ἐνόμισαν πὼς θὰ μπορούσαν νὰ ἐπιτύχουν τὴ διάδοσι τῆς αἱρέσεώς των στὸν ὀρθόδοξο πληθυσμό. Τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ οἱ ἐνετοί, ὅπου εἶχαν ἐπικρατήσει στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο. Ἀλλὰ οἱ προσπάθειές των ἔπεσαν στὸ κενό. Ὁλος ὁ πληθυσμὸς τῆς πατρίδος μας ἔμενε πιστὸς καὶ ἀφοσιωμένος στὴν Ἐκκλησία του καὶ στὴν πίστι τῶν πατέρων του. Καὶ ὅπως ἔθεωρεῖτο κατὰ τὴν τουρκοκρατία φοβερὴ ἁμαρτία ὁ ἐξισλαμισμὸς, ἔτσι καὶ τώρα τὸ νὰ παύσει κανεὶς νὰ εἶναι ὀρθόδοξος καὶ νὰ γί-

νει είτε προτεστάντης, είτε καθολικός έθεωρείτο τὸ ἴδιο βαρὺ ἀμάρτημα. Ἡ ὀρθοδοξία μίλαγε στὶς καρδιές τῶν πατέρων μας καὶ τὶς φρουροῦσε ἀπὸ κάθε ἐπιβουλή καὶ κακοήθεια.

Στὰ τελευταῖα ὅμως χρόνια ἄρχισαν νὰ ἐπικρατοῦν πολὺ φιλελεύθερες ἀντιλήψεις γύρω ἀπὸ τὰ θέματα τῶν αἱρέσεων. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἄλλαξε γνώμη. Ἄλλαξε ὅμως γνώμη ἡ Πολιτεία μας, ποὺ πότε μὲ τὸ πρόσχημα τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, πότε μὲ τὴ δικαιολογία τῆς δημοκρατίας, ἐνόθευσε τὴ νομοθεσία μας καὶ ἀνοίξε τὶς πύρτες γιὰ τὴν ἀνεμπόδιστη εἴσοδο τῶν αἱρετικῶν στὴ χώρα μας, ποὺ ὄχι μὲ θεμιτὰ καὶ νόμιμα μέσα, ἀλλὰ μὲ προσηλυτιστικὲς μεθόδους δροῦν συνωμοτικὰ σὲ βάρος τοῦ ὀρθοδόξου πληθυσμοῦ. Ἄς μὴ νομισθῆ πὼς ἐμεῖς εἴμαστε κατὰ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Ἀναγνωρίζουμε πὼς κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πιστεύει ὅπου θέλει ἢ νὰ μὴ πιστεύει τίποτε. Ἄλλωστε σὲ τίποτε δὲν θὰ εἶχε νὰ ὠφεληθῆ ἡ Ἐκκλησία μας μὲ τὸ νὰ κρατᾶ «μὲ τὸ ζόρι» στοὺς κόλπους τῆς ἀνθρώπους ποὺ δὲν θὰ τὸ ἤθελαν. Ἄλλο ὅμως εἶναι αὐτό, καὶ ἄλλο εἶναι νὰ ἐμφανίζονται οἱ διάφορες αἱρέσεις, καὶ μὲ δημοσιεύματα νὰ ἀποκρύπτουν τὸ ἀληθινὸ τους πρόσωπο ἀλλὰ νὰ ἐμφανίζονται σὰν τάχα ἢ γνήσια ἔκφρασι τοῦ χριστιανισμοῦ, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ παραπλανήσουν τοὺς ἀφελεῖς ἢ δυσηρεστημένους. Οἱ χιλιασταὶ π.χ. παρ' ὅσα ἔχουν γραφῆ γιὰ τὴ διδασκαλία τους, ποὺ εἶναι σκέτη ἀνατροπὴ ὅλης τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, καὶ συνάθροισι ὅλων σχεδὸν τῶν αἱρέσεων, ποὺ ἀνεφάνησαν στὴν

ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐξακολουθοῦν νὰ αὐτοαποκαλοῦνται «χριστιανοὶ μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά» ἐνῶ καμμιά ἀπολύτως σχέσι δὲν μποροῦν νὰ ἔχουν μὲ τὸν Χριστιανισμό καὶ μὲ τοὺς χριστιανούς. Δὲν ἔχουν — ὅπως ἄλλωστε καὶ ὅλοι οἱ αἱρετικοὶ — τὸ θάρρος νὰ ποῦν καθαρὰ πὼς ἐμεῖς πρεσβεύουμε μιὰ ἄλλη θρησκεία. Ὅποιος θέλει μπορεῖ νὰ γίνεῖ Ἰεχωβάς. Αὐτὸ ὅμως σημαίνει πὼς θὰ παύσει νὰ εἶναι χριστιανός. Ἄν ἔτσι ἔλεγαν θὰ ἦταν τίμιοι μὲ τὸν ἑαυτό τους καὶ μὲ τοὺς ἄλλους. Καὶ τότε ὁ καθένας, ἀναμετρώντας τὶς εὐθύνες του, θὰ μποροῦσε νὰ ἀποφασίσει ἂν θὰ ἀπαρνιόταν τὴν πίστι του καὶ θὰ ἀσπαζόταν τὴν πίστι τῶν χιλιαστῶν. Τώρα ὅμως τὰ πράγματα εἶναι διαφορετικὰ. Τώρα πολὺς κόπος καταβάλλεται ἀπὸ τοὺς διαφωτιστὰς τοῦ χιλιασμοῦ, νὰ πεισθῆ ὁ κόσμος, πὼς μὲ τὸ νὰ γίνεῖ χιλιαστής, γίνεταὶ ὁ καλύτερος χριστιανός. Ἐτσι παραπλανῶνται οἱ ἄνθρωποι καὶ πέφτουν στὰ δίκτυα τῆς αἱρέσεως αὐτῆς.

Ἡ εἴσοδος μας στὴν ΕΟΚ εἶναι βέβαιο πὼς θὰ χειροτερεύσει τὴν κατάστασι στὸ τομέα αὐτόν. Οἱ αἱρέσεις ποὺ δροῦν μέχρι τώρα στὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης, θὰ μποροῦν τελείως ἀνενόχλητα νὰ διασκελίζουν τὸ κατώφλι τῆς πατρίδος μας καὶ θὰ ἀρχίσουν τὴν προσηλυτιστικὴ τους δραστηριότητα. Γι' αὐτοὺς ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἓνα παρθένο ἔδαφος. Θὰ φανοῦν, λοιπόν, — ὅπως ἤδη ἄρχισαν νὰ φαίνωνται — πότε τὰ παιδιὰ τοῦ Μῶ, γιὰ νὰ παρασύρουν τὰ ἄγουρα νειάτα, πότε οἱ διάφοροι Ἴνδοι Μαχαρίτσι, γιὰ νὰ ἐντυπωσιάζουν τοὺς ἀφε-

λείς, με τὰ καμώματά τους, πότε οἱ εὐαγγελικοί, πότε οἱ χιλιασταί, ἄλλοι γιὰ νὰ συνεχίσουν καὶ ἄλλοι γιὰ νὰ ἐγκαινιάσουν με μεγάλο ζῆλο τὴν προσηλυτιστικὴ τους δραστηριότητα, ἀποσπώντας τοὺς ὀρθόδοξους χριστιανούς ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Στὴν νέα αὐτὴ πνευματικὴ ἄλωσι πού μᾶς ἀπειλεῖ ὀφείλουμε ὅλοι νὰ ἀντιδράσουμε. Καὶ πρῶτα ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ ἐντείνει τὴν προσπάθειά της γιὰ διαφώτισι τοῦ λαοῦ πάνω στὶς αἰρετικὲς δοξασίες καὶ τὰ κηρύγματα τῆς πλάνης. Πρέπει νὰ γίνῃ πολλὴ χρῆσις ἐντύπου ὑλικοῦ, ὁμιλιῶν διαφωτιστικῶν καὶ ἐπαφῶν με τὸν κόσμο, γιὰ νὰ θωρακισθῇ ὁ λαός μας καὶ νὰ ἀποδιώξῃ τὶς ἐπισκέψεις τῶν αἰρετικῶν, πού γυρνοῦν ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα γιὰ νὰ πλανήσουν. Ὑστερα χρειάζεται ὁ λαός μας νὰ προεδοποιηθῇ γιὰ νὰ λάβῃ τὰ μέτρα του. Νὰ μάθῃ νὰ εἶναι πολὺ ἐπιφυλακτικὸς σὲ κάθε ξένο πού τοῦ χτυπάει τὴν πόρτα με ἓνα ἐπίπλαστο χαμόγελο. Κάθε τέτοιος ξένος εἶναι ἓνας λύκος πού σκοπὸ ἔχει νὰ κατασπαράξῃ τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ. Τοὺς τέτοιους ἐπισκέπτες νὰ διώχνετε ἀπὸ τὰ σπίτια σας καὶ νὰ εἰδοποιῆτε τοὺς ἱερεῖς σας. Δὲν θὰ πρέπει νὰ δώσουμε τὴν ἐντύπωσι πὼς ἡ πατρίδα μας εἶναι ἀμπέλι ξέφραγο, ὅπου ὁ καθένas μπορεῖ νὰ ἀσχημονεῖ ἀνενόχλητος καὶ ἀτιμώρητος. Τοῦτος ὁ τόπος ἔχει μιὰ ἱστορία, στενὰ συνυφασμένη με τὴν πίστι του. Ἀπὸ ὅλους μας ἐξαρτᾶται νὰ μὴ τὴν νοθεύσουμε. Ἄς προσέξουμε λοιπὸν τὶς προπαγάνδες καὶ ἄς συνδεθοῦμε πιὸ στενὰ με τὴν Ἐκκλησία μας.

ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΤΑ ΔΟΓΜΑΤΑ ΣΤΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΜΑΣ :

ὄλλοι ἄνθρωποι ἔχουν τὴν γνώμη πὼς τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι περιττὰ καὶ δυσκολεύουν τὴν ἐκδήλωσι τῆς θρησκευτικότητος, μιὰ καὶ τὴν καλουπιάζουν μέσα σὲ ἀφόρητα στενὰ πλαίσια, μὴ ἀφήνοντας στὸ ἄτομο περιθώρια γιὰ μιὰ αὐτοδύναμη ἐνέργεια. Κατὰ τὴν ἀποψι αὐτῇ, τὰ δόγματα τὰ ἐφεῦρον οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας, γι' αὐτὸ καὶμποροῦν νὰ μεταβληθοῦν καὶ νὰ λείψουν ἐντελῶς. Ἄρκει, λένε, ὁ καθένas νὰ νοιώθῃ μέσα του τὴν πίστι πρὸς τὸν Θεὸ καὶ νὰ ἀναπαύεται ψυχικὰ μένοντας κοντά του. Ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι συμπληρώματα πού κάνουν τὴν πίστι δύσκολη καὶ δεσμεύουν τὴν συνείδησι τῶν πιστῶν, δημιουργ-

γώντας μάλιστα μιὰ ἀτμόσφαιρα μυστηρίου, πού πρέπει νὰ λείψει. Ἡ ἀπομυθοποίησι τῆς θρησκείας εἶναι, κατ' αὐτούς, ἓνα ζωτικὸ αἴτημα τοῦ καιροῦ μας. Μὲ τέτοιες σκέψεις ἀναφαίνονται οἱ ἀντιδογματιστὲς στὴν ἐποχὴ μας καὶ ὅσοι τοὺς ἀκοῦνε, ἅμα δὲν ἔχουν διαβάσει καλὰ τὰ θέματα αὐτά, τοὺς πιστεύουν καὶ ἀρχίζουν νὰ προβληματίζονται. Πρὶν ὅμως καταλήξουν σὲ μιὰ γνώμη, ἄς μᾶς ἀκούσουν.

Πρῶτα-πρῶτα θὰ πρέπει νὰ δοῦμε πῶς καὶ γιὰ ποιά αἰτία καθιερώθηκαν τὰ δόγματα στὴν Ἐκκλησία. Ὑστερα θὰ δοῦμε τι εἶναι αὐτὰ τὰ δόγματα καὶ ποιά ὑπηρεσία προσφέρουν. Καὶ τέλος θὰ ἐξετάσουμε ἂν βλάπτουν τὰ δόγματα ὅπως εἶναι ἢ πρέπει νὰ μεταβληθοῦν ἢ καὶ νὰ λείψουν. Τὰ δόγματα τὰ ἐδημιούργησε ἡ ἀνάγκη νὰ διαφυλαχθῇ πρῶτα ἡ ἀλήθεια καὶ ὕστερα ἡ ἐνότητα μέσα στὴν Ἐκκλησία. Βάσις τῆς πίστεώς μας εἶναι ἡ Ἄγ. Γραφή. Πιστεύουμε ὅ,τι διδάσκει ἡ Ἄγ. Γραφή. Ὅποιος θέλει νὰ λέγεται χριστιανὸς χωρὶς νὰ δέχεται τὴν Ἄγ. Γραφή, «ἐαυτὸν φρεναπατᾶ». Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι χριστιανὸς χωρὶς νὰ παραδέχεται τὴν διδασκαλία τῆς Ἄγ. Γραφῆς. Ὅταν λείψει ἡ Ἄγ. Γραφή τότε ἐρωτᾶται, σὲ τί καὶ πῶς θὰ πιστεύεις; Ἐπομένως θὰ μπορούσαμε, ἀπαντώντας σὲ ἓνα σημεῖο στοὺς ἀντιδογματιστὲς, νὰ ποῦμε πῶς καὶ ἡ διδασκαλία τῆς Ἄγ. Γραφῆς εἶναι, κατὰ κάποιον τρόπο, ἓνα πλαίσιο, μιὰ δέσμευσι τῆς ἐλευθερίας πού θέλουν νὰ ἔχουν, νὰ πιστεύουν στὸ Θεὸ ὅπως αὐτοὶ θέλουν. Αὐτοὶ δηλ. πού εἶναι

ἐναντίον τῆς Ἄγ. Γραφῆς γιὰ τὸν ἴδιο λόγο. Καὶ ἡ Ἄγ. Γραφή καὶ τὰ δόγματα θέτουν ὠρισμένα πλαίσια πίστεως, ὠρισμένες ἀρχές διδασκαλίας πού πρέπει νὰ τηροῦνται. Στὴν πρώτη, τὴν ἀρχαία Ἐκκλησία δὲν ὑπῆρχαν δόγματα. Ὑπῆρχε μόνον ἡ Ἄγ. Γραφή καὶ ἡ ἀγραφή παράδοσι τῶν Ἀποστόλων. Παρὰ ταῦτα δὲν ἄργησαν νὰ φανοῦν αἰρετικὲς διδασκαλίες, πού ξεκινώντας ὅλες ἀπὸ μιὰ κακὴ ἐρμηνεῖα τῆς Ἄγ. Γραφῆς ἐφθάναν στὴν πλάνη, ἀναιρώντας τὴν ἀλήθεια. Ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορούσε νὰ ἀφήσει αὐτὸ τὸ φαινόμενο στὴν τύχη του. Ἀμέσως φάνηκε ἡ ἀνάγκη νὰ συστηματοποιηθῇ ἡ διδασκαλία τῆς Ἄγ. Γραφῆς, νὰ παγιωθῇ καὶ ἐρμηνευθῇ αὐθεντικὰ καὶ σωστά. Ἔτσι ἦλθαν στὸ φῶς τὰ δόγματα τῆς πίστεως. Ἦταν δηλ. ἀπάντησις στὴν πλάνη καὶ στὴν διαίρεσι. Ἄν δὲν ἐγίνονταν τὰ δόγματα θὰ μπορούσε ὁ καθένας μας νὰ λέει ὅ,τι θέλει γιὰ τὴν διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἐκφέρει ἀπόψεις πού ἀπείχαν ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Θὰ φέρω ἓνα παράδειγμα. Μέσα στὴν Ἄγ. Γραφή γίνεται λόγος γιὰ τὸ Χριστὸ ὡς υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ἐνανθρωπήσαντα χάριν τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὴ ἡ διδασκαλία, ὅπως ἦταν διατυπωμένη στὴν Ἄγ. Γραφή ἄρχισε σιγά-σιγά νὰ παίρνει διάφορες ἐρμηνεῖες ἀπὸ διάφορους αἰρεσιάρχες, πού δὲν ἄργησαν νὰ φανοῦν. Δηλ. ἐρχόταν ὁ ἓνας καὶ ἀνέπτυσσε μιὰ διδασκαλία πού ἔλεγε π.χ. πῶς ναί, ὁ Χριστὸς ἦταν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ὄχι γεννημένος ἀπὸ τὸν Θεό, ἀλλὰ κατασκευασμένος ἀπ' αὐτόν. Ἐρχόταν ἄλλος πού

ἔλεγε πὼς ναὶ μὲν ὁ Χριστὸς ἔγινε ἄνθρωπος, ἀλλὰ μ' αὐτὸ ἔπαυσε νὰ εἶναι Θεός. Ἐρχόταν ἄλλος καὶ ἔλεγε πὼς ναὶ μὲν ὁ Χριστὸς γεννήθηκε κατὰ σάρκα ἀπὸ τὴν Παρθένο Μαρία, ἀλλὰ ἡ θεότητά του ἀπορρόφησε τὴν ἀνθρωπινή του ιδιότητα. Ὅλα αὐτὰ καὶ μύρια ὅσα ἄλλα ὄχι ἀπλῶς συζητιοῦνταν στοὺς πρώτους αἰῶνες, ἀλλὰ καὶ ἄρχισαν νὰ χωρίζουν τοὺς χριστιανούς. Ἄλλος ἀσπαζότανε τὴν μία θεωρία καὶ ἄλλος τὴν ἄλλη, μὲ ἀποτέλεσμα ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ χάνεται ἡ ἀλήθεια καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ χάνεται ἡ ἀγάπη. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία συνεκάλεσε τὶς Συνόδους καὶ ἔβαλε τὰ πράγματα στὴ θέσι τους. Συζητήθηκαν ὅλες οἱ θεωρίες καὶ ὅσες ἦταν λαυθασμένες ἀντικρουσθήκαν. Τότε δὲ διευτώθησαν καὶ τὰ δόγματα, δηλ. σύντομες προτάσεις διδασκαλίας τῆς πίστεως πού, μὲ βᾶσι τὴν Ἁγ. Γραφή, διευκρινίζουν καλύτερα καὶ σαφέστερα τὴν διδασκαλία τῆς. Τὰ δόγματα δὲν εἶναι αὐθαίρετη διδασκαλία. Εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς Ἁγ. Γραφῆς συστηματοποιημένη καὶ ἐρμηνευομένη αὐθεντικὰ ἀπὸ ὅλη τὴν Ἐκκλησία. Εἶναι φανερὸ πὼς αὐτὸ πού ἔκαμε τότε ἡ Ἐκκλησία καὶ λογικὸ ἦταν καὶ ἀναγκαῖο. Θὰ τὸ ἔκανε κάθε ἄνθρωπος πού θὰ ἐνδιαφερόταν διὰ τὴ διατήρησι τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῆς ἐνότητος. Γι' αὐτὸ εὐγνώμονες εἴμαστε πρὸς τοὺς Πατέρες ἐκείνους, πού μὲ πολὺ κόπο, χιλιάδες συγγραμμάτων καὶ ἀγῶνες μέχρι αἵματος, ὑπερασπίσθησαν τὴν γνησιότητα τοῦ ἀποστομικοῦ κηρύγματος καὶ ἐγυθῆθηκαν τὴν διαφύλαξί τῆς μέσα στὴν Ἐκκλη-

σία. Τὰ δόγματα ἐπομένως εἶναι ὁ ὁδηγὸς μας, πού μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ ἐκτροχιασμούς καὶ μᾶς ἐξασφαλίζει στὴν ὀρθή μας πίστι. Αὐτὰ τὰ δόγματα βρίσκονται διατυπωμένα ἐπιγραμματικὰ καὶ ὁμορφα στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως μας δηλ. τὸ «Πιστεύω», πού εἶναι ὁ Καταστατικὸς μας Χάρτης. Ἄν θὰ θέλαμε νὰ διώξουμε τὰ δόγματα ἀπὸ τὴ θρησκεία μας, θὰ ἦταν σὰν νὰ θέλαμε νὰ βγάλουμε τοὺς νόμους ἀπὸ μιὰ Πολιτεία. Θὰ ἐπικρατοῦσε ἡ ἀναρχία καὶ τὸ χάος.

Δὲν βλέπουμε λοιπὸν σὲ τί βλάπτουν τὰ δόγματα στὴν πίστι. Μερικοὶ σκανδαλίζονται ἀπὸ τὴν ὑπαρξί δογμάτων καὶ μᾶς λένε πὼς αὐτὰ δεσμεύουν τὴν ἐλευθερία μας, τὰ Συντάγματα τῶν Κρατῶν καὶ οἱ νόμοι, ἄλλο τόσο δεσμεύουν καὶ τὰ δόγματα. Καὶ ὕστερα καὶ ἡ ἐπιστήμη ἔχει δικά τῆς δόγματα, εἶναι τὰ περίφημα ἀξιώματα τῶν μαθηματικῶν, δηλ. ἀναπόδεικτες ἀλήθειες πού ἐκ τῶν προτέρων γίνονται ἄνευ ἐλέγχου ἀποδεκτές. Γιατὶ ἐκεῖ δὲν σκανδαλίζονται ὅσοι βάλλουν κατὰ τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας; Ναι, τὰ διετύπωσαν ἄνθρωποι τὰ δόγματα τῆς πίστεως, ἀλλὰ τὰ ἔχουν πολὺ καλὰ στηρίξει πάνω στὴν Ἁγ. Γραφή. Τίποτε δικό τους δὲν εἶπαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὰ πού ἐκείνοι διετύπωσαν τὰ ὑπογράφουμε κι' ἐμεῖς σήμερα, ὅπως τόσοι ἄλλοι προκάτοχοί μας μέσα στοὺς αἰῶνες. Δὲν εἶναι λοιπὸν λόγος γιὰ ἀλλαγὴ τῶν δογμάτων, τὸ ὅτι εἶναι τῶν ἀνθρώπων ἔργα. Ναι, ἄνθρωποι τὰ ἐσοφίσθησαν, ἀλλὰ θεόπνευστοι καὶ ἁγιασμέ-

νοι. Και αυτά να αλλάξουμε, πάλιν άλλα θα χρειασθῆ να βάλουμε στη θέση τους. Γιατί τὰ δόγματα εἶναι ὅπως οἱ ράγιες τοῦ τραίνου. Βγάζεις τὶς ράγιες; Ἐκτροχιάζεται τὸ τραῖνο. Βγάζεις τὰ δόγματα; Ἄλωνίζου οἱ αἰρέσεις. Γι' αὐτὸ τὰ δόγματα εἶναι ἀμετακίνητα γιὰ μᾶς καὶ σεβαστά. Εἶναι χρήσιμα καὶ ἀπαραίτητα. Χωρὶς αὐτὰ κινδυνεύει ἡ ὀρθή μας πίστις. Ὅ,τι ἄλλο λέγεται εἰς βάρος των εἶναι ὑποπτο καὶ ἀποβλέπει στὴ στέρησι τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ἓνα ὄπλο, ποῦ τῆς ἐξασφαλίζει δύναμι καὶ ἀκμή. Κανείς μας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ θίξει τὰ δόγματα αὐτά, χωρὶς νὰ βγῆ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Πρῶτοι ἔμεις οἱ κληρικοὶ καὶ ὕστερα ὅλοις ἔσεῖς εἴμαστε ταγμένοι νὰ φυλάττουμε τὰ δόγματα καὶ νὰ τὰ ἀκολουθοῦμε σὰν θέλουμε νὰ διατηρήσουμε τὴν πίστι μας ἀπρόσβλητη ἀπὸ τὴν πλάνη καὶ τὴν κακοδοξία. Καὶ ἂν χρειασθῆ καὶ ἄλλα δόγματα μπορεῖ στὸ μέλλον νὰ καθιερωθοῦν, ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες ποῦ θὰ προκύψουν. Ἄς εἴμαστε λοιπὸν σεβαστικοὶ ἀπέναντι στὰ ἔργα τῶν πατέρων μας καὶ ἄς μὴ υἱοθετοῦμε ἀνεύθυνα ἀπόψεις καὶ κρίσεις ἀδαῶν ἀνθρώπων πάνω σὲ θέματα τὴς σημασίας καὶ σπουδαιότητος. Προέχει νὰ μείνουμε στὸ ἔδαφος τῆς γνησίας θρησκευτικότητος καὶ ὄχι τῆς ἐθελοθρησκείας. Ἄν κάτι τέτοιο μᾶς ἐνδιαφέρει, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ἀκολουθήσουμε πιστὰ τὰ δόγματα. Χωρὶς αὐτὰ εἴμαστε ἔκθετοι καὶ κινδυνεύουμε.

Ἡ ἹΕΡΩΣΥΝΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Ὁλὺς ἐγίνε τελευταία λόγος, γιὰ τὴν ἀπόφασιν ποῦ πῆραν οἱ Ἀγγλικανοὶ νὰ δεχθοῦν σὲ χειροτονία γυναῖκες, πράγμα ποῦ προκάλεσε σοβαρὰς διαμαρτυρίες τόσο ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς Ὁρθοδόξου, ὅσο καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας, ποῦ μὲ δηλώσεις τῶν ἡγετῶν τους ἀπέκλεισαν παντελῶς κάθε σκέψιν ἀποδοχῆς τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς, ποῦ μάλιστα θεωρήθηκε πὼς ἀποτελεῖ μεγάλο ἐμπόδιο στὴ συνέχισιν τοῦ διαλόγου μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ ἀγγλικανῶν. Μερικοὶ ἀκούοντας τὴν ἀρνητικὴν στάσιν τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπέναντι στὸ ζήτημα αὐτὸ εἶναι δυνατὸ νὰ φαντασθοῦν πὼς αὐτὴ ὀφείλεται τάχα στὴν δευτερεύουσα ἢ «παρακαταιανή»

θέσει που δίνει στη γυναίκα ή Ἐκκλησία. Αυτό δὲν εἶναι σωστό. Γιατί ὁ χριστιανισμὸς γενικὰ εἶναι ἐκεῖνος που ἐξύψωσε τὴν γυναίκα, ὕψωσε τὸ λάβαρο τῆς ἰσότητος τῶν δύο φύλων, ἐδίδαξε τὸ «οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θήλυ» καὶ γενικὰ ἐβγαλε τὶς γυναῖκες ἀπὸ τοὺς γυναικωνίτες καὶ τὶς ἐξύψωσε στὴν ἀξία τοῦ προσώπου, ὅπως ἀξίζει σὲ κάθε πλάσμα τοῦ Θεοῦ. Ἐπομένως ἡ ἀρνητικὴ στάσις τῆς Ἐκκλησίας μας στὸ θέμα τῆς ἱερωσύνης τῶν γυναικῶν δὲν ὀφείλεται σ' αὐτὸ τὸ αἶτιο, ἀλλὰ σὲ λόγους καθαρὰ θεολογικοὺς καὶ παραδοσιακοὺς, που θὰ σᾶς ἀναφέρω στὴ συνέχεια.

Βασικὴ σημασία γιὰ τὸ ζήτημα τοῦτο ἔχει ἡ πράξι τοῦ Κυρίου καὶ ὕστερα τῶν Ἀποστόλων. Ὅπως δηλ. εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τὰ ἱερά Εὐαγγέλια ὁ Κύριος, παρὰ τὴν ἀξία τῆς γυναίκας, δὲν τῆς ἀνέθεσε ἱερατικὸ ἀξίωμα, τὸ ἴδιο δὲ ἔκαναν ἀργότερα καὶ οἱ Ἀπόστολοι σὰν διάδοχοί του. Εἶναι γνωστὸ πῶς στὸν κύκλο τοῦ Κυρίου ὑπῆρχαν καὶ γυναῖκες, που ἀκολουθοῦσαν τὸν Διδάσκαλο καὶ ἐξυπηρετοῦσαν τὴν ομάδα. Ἄν θὰ ἤθελεν ὁ Χριστὸς νὰ ἀναθέσει καὶ σὲ γυναίκα ἱερατικὸ ἀξίωμα θὰ μπορούσε νὰ τὸ κάνει ὀρίζοντας καὶ μιὰ ἢ περισσότερες ἀπὸ τὶς μαθήτριες ἐκεῖνες, καὶ παραχωρῶντας καὶ σ' αὐτὲς τὴν ἱερατικὴ ἐξουσία, ὅπως ἔκανε μὲ τοὺς ἄνδρες. Ἐκτοτε ἡ Ἐκκλησία ἀκολουθῆσε αὐτὸ τὸ παράδειγμα καὶ ἡ δι' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν Ἐπισκόπων χειροτονία τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἄλλων κληρικῶν ἐγένετο καὶ γίνεται μόνο σὲ ἄνδρες καὶ ὄχι σὲ γυναῖκες. Μά-

λιστα ὅταν μὲ τὸν θάνατο τοῦ Ἰούδα κενώθηκε μιὰ θέσις στὸν χορὸ τῶν Ἀποστόλων, τὴ θέσι αὐτὴ τὴν κατέλαβε πάλιν ἄνδρας καὶ ὕστερα ἀπὸ μιὰ συγκινητικὴ διαδικασία ἐκλογῆς, που μᾶς διέσωσαν οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἄν ἤθελαν οἱ Ἀπόστολοι νὰ ἐκλεγῆ καὶ γυναίκα στὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα δὲν θὰ περιώριζαν μόνο στοὺς ἄνδρες τὸν κύκλο τῶν ὑποψηφίων, λόγοντας στοὺς πρῶτους χριστιανούς νὰ ὑποδείξουν μεταξύ τους ἄνδρας πλήρεις πνεύματος.

Ὁ Ἄπ. Παῦλος μάλιστα στὶς Ἐπιστολές του περιλαμβάνει καὶ μιὰ ὀλόκληρη διδασκαλία γιὰ τὴν θέσι τῆς γυναίκας μέσα στὴν Ἐκκλησία. Κατὰ τὴν διδασκαλία αὐτὴ ἡ γυναίκα ἀποκλείεται τῆς ἱερωσύνης, τῆς ἀπαγορεύεται νὰ διδάσκη στὴν ἔκκλησία, που εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια καθήκοντα τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τοῦ ἱερέως, τῆς ἀπηγορεύθη βραδύτερον νὰ μπαίνει στὸ Ἄγ. Βῆμα, νὰ πιάνει στὰ χέρια τὰ ἱερά Μυστήρια καὶ γενικὰ νὰ ἐνεργῆ πράξεις που ἀρμόζουν μόνο στοὺς ἱερεῖς. Ἔτσι καθιερώθηκε ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια ἡ ἱερωσύνη νὰ ἀνήκει μόνο στοὺς ἄνδρες, σύμφωνα μὲ τὸ παράδειγμα καὶ τὴν παράδοσι τοῦ Κυρίου. Βέβαια αὐτὸ δὲν ἐμπόδισε τὴν Ἐκκλησία νὰ ἀναθέσῃ στὶς γυναῖκες ἄλλες δευτερεύουσες ἀλλὰ ἐξόχως σπουδαῖες θρησκευτικὲς καὶ ἐκκλησιαστικὲς ὑπηρεσίες, ὅπως π.χ. τὴν μέριμνα γιὰ τοὺς πτωχοὺς, τὴν φροντίδα γιὰ τοὺς βαπτιζομένους, γιὰ τὰ παιδιὰ, γιὰ τὰ κοινωνικὰ ἔργα. Γενικὰ ἡ Ἐκκλησία ἀξιοποίησε καὶ ἀξιοποιεῖ τὶς γυναῖκες δίνοντας ἔτσι τὸ μέτρο

τῆς ἀξίας καὶ τοὺς ἀποδίδει, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ μπορεῖ νὰ εὐσταθήσῃ ἢ ἀποψις πῶς τις θεωρεῖ δευτερευούσης σημασίας. Ἄλλωστε ὅπως τονίζει καὶ ὁ καθηγητῆς Ἰ. Καρμίρης σχετικὰ, ἡ ἱερωσύνη δὲν μπορεῖ νὰ ἀποτελέσῃ τὸ κριτήριον τῆς ἰσότητος τῶν δύο φύλων, γιὰ τὴν ἱερωσύνη δὲν εἶναι δικαίωμα κάθε ἀνθρώπου, ἀλλὰ εἶναι ἐκλογή τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶπε γιὰ τοὺς κληρικούς: «οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε ἀλλ' ἐγὼ ἐξελέξαμην ὑμᾶς». Ἐπομένως ἡ ἱερωσύνη εἶναι ἐκλογή καὶ κλήσις θεία καὶ ὄχι δικαίωμα καὶ ἐπιδίωξις κάθε ἀνθρώπου. Τὸ ἱερατικὸ ἀξίωμα ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του εἶναι χαρισματικὸ συνδεδεμένο μετὰ τὸ ἀξίωμα τῶν 12 Ἀποστόλων. Τὴν διδασκαλίαν αὐτὴ ἐτήρησε καὶ τηρεῖ ἀναλλοίωτη ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας, οὐδέποτε δὲ ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ὀρθοδόξων γυναικῶν διευτυπώθη ἡ ἀξίωσις αὐτῶν πρὸς προσέλευσιν εἰς τὴν ἱερωσύνην. Τέτοια ἀξίωσις διευτυπώθη στοὺς προτεσταντικούς κύκλους παλαιότερα καὶ πρόσφατα στοὺς ἀγγλικανικούς. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖ ἡ ἀπόφασις γιὰ χειροτονία γυναικῶν ὠδήγησε εἰς τὴν διάσπασιν τῶν κοινοτήτων, σὲ διαμάχας καὶ σχίσματα μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, δεδομένου ὅτι μετὰ τὴν χειροτονία γυναικῶν πολλοὶ διεμαρτυρήθησαν, ἄλλοι ἠρνήθησαν νὰ δέχωνται εὐλογία ἀπὸ γυναικῶν ἱερέων. Ἀνεφάνησαν δηλ. οἱ πρῶτοι καρποὶ τῆς παραβίασεως τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως ποὺ εἶναι εἰς βάρος τῆς ἐνότητος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος προσ-

φωνῶν πρόσφατα τὸν ἀγγλικανὸν Πριμάτο Dr. Coggan εἶπε τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικὰ ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ: «Οὐδαμῶς θεωροῦμεν ἐποικοδομητικὴν διὰ τὴν αἰσίαν ἔκβασιν τῶν ἀποβλεπόντων πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἐνότητα ἐπὶ μέρος διαλόγων καὶ τῆς ὅλης Οἰκουμενικῆς Κινήσεως τὴν δημιουργίαν νέων προβλημάτων διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ἐπιπροσθέτων καινοτομιῶν, παντάπασιν, ξένων πρὸς τὴν ἀδιαίρετον Ἐκκλησίαν, ἀπτομένων δὲ τῶν οὐσιωδῶν τῆς πίστεως καὶ παραδόσεως αὐτῆς. . . Ὅθεν πανορθόδοξως ἀποκρούομεν τὴν σημειουμένην νέαν κίνησιν τῆς ἀντιαποστολικῆς χειροτονίας γυναικῶν εἰς τοὺς βαθμοὺς τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ ἐπισκόπου. Διότι κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν, ἱερὸν χρέος ἔχομεν ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ καὶ πιστότητι φυλάξωμεν καὶ διακονήσωμεν, ὄχι μόνον τὴν ἐνότητα, τὴν ἀγιότητα, τὴν καθολικότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποστολικότητα τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ Σύμβολον Νικαίας - Κων/λεως πρὸς ὃ καὶ ὀφείλουσιν ἵνα ἀποβλέπωσιν ὅλοι αἱ πρὸς χριστιανικὴν ἐνότητα προσπάθειαι. . . Λέγοντες ταῦτα ἐπισήμως καὶ ὑπευθύνως, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ὀρθοδοξίας, οὐδαμῶς διαστέλλομεν «ἄρσεν καὶ θῆλυ» οὐδὲ μειοῦμεν τὴν ἱερότητα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, τῆς ὁποίας εἴμεθα εἰλικρινεῖς καὶ εὐθαρσεῖς ὑπέρμαχοι. Ἡμεῖς τιμῶμεν καὶ σεβώμεθα τὴν χριστιανικὴν γυναῖκα καὶ ἐν τῇ λατρείᾳ ἡμῶν ἐξάιρετον τιμὴν ἀπονέμομεν τῇ Μαρίᾳ, τῇ Μητρὶ τοῦ κοινοῦ Κυρίου ἡμῶν. Θὰ ἐπεθυμοῦμεν δὲ ὅπως ἀντί

τῆς κινήσεως διὰ τὴν χειροτονίαν γυναικῶν ἀυξηθῆ παρα πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς ἢ τιμῆ πρὸς τὴν Θεοτόκον καὶ ὅπως αἱ σεβάσμιαι χριστιαναὶ ἡμῶν γυναῖκες, ὁμοῦ μετὰ τῶν ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τιμωμένων μυριάδων μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν ἁγίων γυναικῶν, παραμείνωσι παρὰ τῆ Θεοτόκῳ καὶ ὡς ἡ Θεοτόκος τὴν ὁποίαν αὐτὸς οὗτος ὁ Θεὸς-Υἱὸς αὐτῆς καὶ Κύριος ἡμῶν ἐξήρесе τῶν Ἀποστόλων, ἐμπιστευθεῖς, αὐτῇ τὴν ἱερουργίαν τῆς σιωπῆς, ἦν διὰ τοῦ Ἀπ. Παύλου ὡς εἰδικὴν ἀποστολὴν καὶ ὡς μόνην ἀπὸ ἀποστολικότητος χειροτονίαν ἐνεπιστεύθη ταῖς ἀδελφαῖς ἡμῶν γυναίξιν. «Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις σιγάτωσαν, οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν» (Α' Κορ. 14. 34) («Ἐπίσκεψις» 8 (1977) ἀριθμ. 169 σ. 3-4).

Ὅπως βλέπετε εἶναι σαφῆς ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας μας. Θέσις καθαρὰ ἀποστολικὴ καὶ παραδοσιακὴ. Κάθε ἄλλη θέσις πάνω στὸ ζήτημα αὐτὸ συνιστᾷ ἐκτροπὴν ἀπὸ τῆς ἀποστολικότητος καὶ γεννᾷ ἀνωμαλίαν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς μιᾶς ἀνεπίτρεπτης καινοτομίας. Γιὰ μᾶς εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ εἴσοδος γυναικῶν στὸν ἱερὸ κλῆρο. Δὲν μπορούμε καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀρνηθοῦμε τὸ παρελθὸν καὶ τὴν αἰωνόβιο παράδοσι καὶ ἱστορία μας. Εἶναι ἐπιταγὴ ἱερὰ τὸ «μὴ μέταιρε ὅρια αἰώνια ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
Πρόλογος	7
Α'. ΟΙ ΚΛΗΡΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ	
1. Τὰ σκάνδαλα στὴν Ἐκκλησία	15
2. Οἱ ἱερατικὲς κλήσεις	22
3. Τὸ ποιοτικὸ ἐπίπεδο τῶν κληρικῶν μας	28
4. Οἱ ἀπολαυτὲς τῶν κληρικῶν	34
5. Ἡ ἀμφίεσι τοῦ ἱεροῦ κλήρου	41
6. Πρέπει νὰ καταργηθῆ τὸ ράσο;	47
7. Ἡ ἀγαμία τοῦ κλήρου	53
8. Προλήψεις γύρω ἀπὸ τοὺς κληρικούς μας	60
9. Τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἐκκλησίας	66
Β'. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ	
1. Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας τὸ 1821 (α) 75	
2. » » » » » » (β) 84	
3. Οἱ κληρικοὶ συμφορὰ ἢ εὐλογία; ... 91	
4. Τὸ κράτος μας ἀγαπάει τὴν Ἐκκλη- σία ; (α)	98
5. Τὸ κράτος μας ἀγαπάει τὴν Ἐκκλη- σία ; (β)	105

	σελ.
6. Ὁ χωρισμὸς Ἐκκλησίας καὶ Πολι- τείας	112
7. Ὁ πολιτικὸς γάμος	119

Γ'. ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Ἡ ἐτοιμαζομένη Μεγάλη Πανορθό- δοξος Σύνοδος	127
2. Φόβοι καὶ δυσκολίες γιὰ τὴ Μεγάλη Σύνοδο	134
3. Ἡ ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν	141

Δ'. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

1. Ἡ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας	149
2. Ἡ μουσικὴ τῆς Ἐκκλησίας μας ...	155
3. Μιὰ γεῦσι ἀπὸ τὸν θεσμὸ τῆς νη- στείας	161
4. Ὁ θεσμὸς τοῦ μοναχισμοῦ στὴν Ἐκ- κλησία	167
5. Ἡ δραστηριότητα τῶν αἱρέσεων ...	173
6. Χρειαζόνται τὰ δόγματα στὴ θρησκεία μας;	179
7. Ἡ ἱερωσύνη τῶν γυναικῶν	185

